

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVII

6²⁰²⁵

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D.,
JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, JUDr. Martina Vršanská,
Mgr. Zdeněk Sajdl, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVII

Číslo 6/2025 vychází 16. 7. 2025

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Univerzity Palackého, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství, Zmocněnkyně vlády pro lidská práva, Veřejný ochránce práv a Ochránce práv dětí

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.);
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

STANOVISKA	5
č. 1	
Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2025, sp. zn. Cpjn 201/2024	6
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	24
č. 27	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2024, sp. zn. 8 Tdo 598/2024	25
č. 28	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2024, sp. zn. 6 Tdo 685/2024	41
č. 29	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2024, sp. zn. 6 Tz 54/2024.....	52
č. 30	
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 8. 2023, sp. zn. 1 To 66/2023.....	60
č. 31	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2024, sp. zn. 8 Tz 37/2024.....	63
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	77
č. 38	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2024, sp. zn. 24 Cdo 2368/2024	78
č. 39	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2024, sp. zn. 23 Cdo 1048/2023	93
č. 40	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2024, sen. zn. 29 ICdo 170/2024.....	108
č. 41	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2024, sp. zn. 25 Cdo 240/2023	125
č. 42	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2024, sp. zn. 23 Cdo 369/2023	134

STANOVISKA

Č. 1

O návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení nadále rozhoduje pouze soud prvního stupně; povaha odvolacího řízení vylučuje přiměřené použití § 102 o. s. ř. (§ 211 o. s. ř.).

Předběžné opatření

§ 102 o. s. ř.

Č. 1

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2025, sp. zn. [Cpjn 201/2024](#),
ECLI:CZ:NS:2025:CPJN.201.2024.1

Stanovisko

občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 4. 2025 k výkladu § 102 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů, o předběžném opatření.

1. Nejvyšší soud, který je povolán sledovat a vyhodnocovat pravomocná rozhodnutí soudů [§ 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů], zjistil z pravomocných soudních rozhodnutí, že nepanuje jednota při výkladu § 102 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „o. s. ř.“), pro účely posouzení, zda podle uvedeného ustanovení může rozhodnout o návrhu na nařízení předběžného opatření odvolací soud při projednání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně.

2. Po vyhodnocení postupu soudů podle § 102 o. s. ř. zaujalo občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu na návrh předsedkyně občanskoprávního a obchodního kolegia v zájmu zajištění jednotného rozhodování soudů následující

stanovisko:

O návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení nadále rozhoduje pouze soud prvního stupně; povaha odvolacího řízení vylučuje pro sporná řízení přiměřené použití § 102 o. s. ř. (§ 211 o. s. ř.).

O d ů v o d n ě n í:

a) Podkladové materiály

3. Usnesením ze dne 21. 7. 2017, č. j. 17 Co 53/2017-177, nařídil Krajský soud v Brně předběžné opatření, jímž uložil žalovaným, aby nenakládaly s označenými nemovitými věcmi, zejména aby je nezcizily a neproňaly. Učinil tak na základě návrhu žalobce podaného v průběhu řízení

o odvolání žalovaných proti rozsudku soudu prvního stupně (okresního soudu) vydanému ve sporu o určení vlastnického práva k nemovitým věcem. Ústavní stížnost podanou proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 19. 12. 2017, sp. zn. [III. ÚS 2993/17](#) [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Ústavního soudu].

4. Usnesením ze dne 11. 8. 2017, č. j. 17 Co 53/2017-193, nařídil Krajský soud v Brně předběžné opatření, jímž jedné z žalovaných uložil, aby nenakládala s označenými nemovitými věcmi, zejména, aby je nezczizila a nepronajala. Vůči další žalované návrh na nařízení předběžného opatření zamítl. Šlo opět o rozhodnutí o návrhu žalobce podaném v průběhu řízení o odvolání žalovaných proti rozsudku soudu prvního stupně (okresního soudu) vydanému ve sporu o určení vlastnického práva k nemovitým věcem. Ústavní stížnost podanou proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [II. ÚS 3192/17](#).

5. Usnesením ze dne 28. 1. 2021, č. j. 5 Cmo 165/2019-2340, nařídil Vrchní soud v Olomouci předběžné opatření, kterým do pravomocného skončení odvolacího řízení zakázal označené fyzické osobě vykonávat funkci jednatele v označené společnosti s ručením omezeným. Šlo o rozhodnutí vydané (bez návrhu) v průběhu řízení o odvolání oné fyzické osoby proti usnesení soudu prvního stupně (krajského soudu) o jejím vyloučení z výkonu funkce jednatelky společnosti s ručením omezeným. Vrchní soud mimo jiné uvedl, že jakkoliv předběžná opatření zpravidla nařizuje soud prvního stupně, není vyloučeno, aby o nařízení předběžného opatření rozhodl v průběhu odvolacího řízení přímo odvolací soud, vyvstane-li ve smyslu § 102 odst. 1 o. s. ř. taková potřeba, že je nezbytné jednat bezodkladně. Ústavní stížnost podanou proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 2. 3. 2021, sp. zn. [III. ÚS 439/21](#).

6. Usnesením ze dne 2. 6. 2021, č. j. 27 Co 75/2021-800, Krajský soud v Brně k odvolání žalované potvrdil usnesení, jímž soud prvního stupně nařídil žalované, aby do pravomocného skončení řízení nenakládala s označenými nemovitými věcmi. Šlo o předběžné opatření vydané k návrhu žalobce v řízení o zaplacení peněžitého plnění vedeném u soudu prvního stupně. Odvolací soud (mimo jiné) uvedl, že jde o návrh na nařízení předběžného opatření podaný po zahájení řízení (§ 102 o. s. ř.), kdy je jasně dána věcná spojitost s již zahájeným řízením; věcná i místní příslušnost je proto určena tímto řízením, což znamená, že věcně a místně příslušným k rozhodnutí o tomto návrhu v prvním stupni byl soud prvního stupně v rámci řízení vedeného u něj o věci samé. Ústavní stížnost podanou proti tomuto usnesení odmítl Ústavní soud usnesením ze dne 7. 9. 2021, sp. zn. [III. ÚS 2092/21](#).

7. Usnesením ze dne 27. 12. 2023, č. j. 27 Co 88/2022-1684, zamítl Krajský soud v Brně návrh na nařízení předběžného opatření, jímž by žalovanému bylo uloženo nenakládat s označenými nemovitými věcmi. Šlo o rozhodnutí o návrhu žalobce podaném v průběhu řízení o odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně (okresního soudu) vydanému ve sporu o zaplacení peněžitého plnění. Krajský soud mimo jiné uvedl, že má za to, že o návrhu na nařízení předběžného opatření by měl především rozhodovat soud prvního stupně, že však z usnesení Ústavního soudu sp. zn. [III. ÚS 2092/21](#) nevyplývá, že by šlo o „postup protiústavní“. Proto také návrh (na nařízení předběžného opatření) neprodleně postoupil k rozhodnutí soudu prvního stupně, který mu ale věc opět předložil k rozhodnutí s poukazem na usnesení Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3192/17](#) a sp. zn. [III. ÚS 439/21](#). V zájmu dodržení zákonné lhůty stanovené v § 75c odst. 2 větě druhé o. s. ř. odvolací soud upustil od prosazení názoru,

že k rozhodnutí o návrhu je v zásadě příslušný rozhodnout soud prvního stupně, a o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodl sám.

8. Usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 17 Co 53/2017-177 a č. j. 17 Co 53/2017-193 se blíže nevyjadřují k právu odvolacího soudu nařídit předběžné opatření na základě návrhu podaného u něj v průběhu odvolacího řízení. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 5 Cmo 165/2019-2340 a usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 27 Co 88/2022-1684 pak postup zvolený odvolacími soudy (jež samy nařídily předběžná opatření) pojmají jako výjimku z pravidla, že o takovém předběžném opatření rozhoduje soud prvního stupně. Usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 27 Co 75/2021-800 (jež ovšem přezkoumávalo předběžné opatření vydané soudem prvního stupně) pojí příslušnost soudu k rozhodnutí o nařízení předběžného opatření s řízením vedeným u soudu prvního stupně.

č. 1

b) Rozhodná právní úprava

9. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a občanského soudního řádu (v aktuálním znění):

článek 38 (Listiny)

(1) Nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Příslušnost soudu i soudce stanoví zákon.

(...)

§ 10 (o. s. ř.)

(1) Krajské soudy rozhodují o odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů.

(2) O odvoláních proti rozhodnutím krajských soudů jako soudů prvního stupně rozhoduje vrchní soud.

§ 11 (o. s. ř.)

(1) Řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu.

(...)

§ 74 (o. s. ř.)

(...)

(3) Příslušným k nařízení předběžného opatření je soud, který je příslušný k řízení o věci, nestanoví-li zákon jinak.

§ 75c (o. s. ř.)

(...)

(2) O návrhu na předběžné opatření rozhodne předseda senátu bezodkladně. Není-li tu nebezpečí z prodlení, může předseda senátu o návrhu na předběžné opatření rozhodnout až do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán.

(...)

§ 102 (o. s. ř.)

(1) Je-li třeba po zahájení řízení zatímně upravit poměry účastníků nebo je-li po zahájení řízení obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, může soud nařídit předběžné opatření.

(...)

(3) Ve věcech příslušejících senátu nařídí předběžné opatření nebo zajistí důkaz senát; předseda senátu tak může učinit, jen je-li tu nebezpečí z prodlení. Ustanovení § 75, 75a, 75b, 75c, 76, 76c, 76d, 76e, 76f, 76g, § 77 odst. 1 písm. b/ až d/, § 77 odst. 2, § 77a a § 78 odst. 3 se použijí obdobně.

(...)

§ 211 (o. s. ř.)

Pro řízení u odvolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného.

c) Závěry literatury

10. Z podkladových materiálů označených v odstavcích 3 až 8 shora se podává, že v soudní praxi nepanuje jednota v řešení otázky, zda o návrhu na nařízení předběžného opatření podaném účastníkem řízení u odvolacího soudu v průběhu řízení o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně má (může) rozhodnout přímo odvolací soud (postupem podle § 102 o. s. ř. přiměřeně použitelného v odvolacím řízení prostřednictvím § 211 o. s. ř.).

11. Z podaného přehledu odvolacích rozhodnutí též plyne, že proti usnesením Krajského soudu v Brně č. j. 17 Co 53/2017-177, 17 Co 53/2017-193 a 27 Co 75/2021-800 a proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 5 Cmo 165/2019-2340 byly podány ústavní stížnosti, které Ústavní soud odmítl.

12. „Nálezová“ judikatura Ústavního soudu je ustálena v závěru, že usnesení Ústavního soudu nejsou závazná *erga omnes*, přičemž:

„Účelem řízení o ústavní stížnosti je ochrana základních práv či svobod, což se promítá i do povahy a obsahu odmítacích usnesení, které plní mj. funkci jistého procesního

ventilu uvolňujícího rozhodovací kapacitu, a rozhodně nemůže poskytovat alibi pro orgány veřejné moci, které však kvazimeritorní (a často i nemeritorní) rozhodnutí soudů chránících základní práva, takto užívají – jako potvrzení svých právních názorů.“

Srov. např. odstavec 69 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 9. 2007, sp. zn. [I. ÚS 643/06](#), uveřejněného pod číslem 142/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

13. Podle Ústavního soudu rovněž platí, že (jeho):

„(...) usnesení nejsou považována za závazná ani pro Ústavní soud, ani za obecně precedenčně významná. Přirozeně to neznamená, že nemohou mít za žádných okolností precedenční účinek a že proto vždy mohou a měla by být opomíjena. V tomto ohledu žádná pevná pravidla neexistují. A proto je zřejmé, že povinnost respektovat dřívější rozhodnutí Ústavního soudu se vztahuje primárně (a téměř výlučně) na nálezy; v případě, že by soud přikládal precedenční účinek usnesení, stejně jeho sílu převáží precedenční účinek nálezu.“

Srov. např. odstavec 89 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 13. 11. 2007, sp. zn. [IV. ÚS 301/05](#), uveřejněného pod číslem 190/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

14. Usnesení, jimiž Ústavní soud odmítl ústavní stížnosti proti usnesením odvolacích soudů, tedy bez dalšího nemají precedenční význam. Lze je nicméně zohlednit (poměřeno silou argumentů v nich obsažených) jako zdroj poznání o názorech formulovaných k dané otázce. V tomto kontextu je podstatná argumentace obsažená v usnesení Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3192/17](#), konkrétně pasáž obsažená v odstavci 10 odůvodnění, podle které:

„Pokud jde o námitku stěžovatelky stran věcné nepříslušnosti krajského soudu, který rozhodl o nařízení předběžného opatření, také zde nelze stěžovatelce přisvědčit. Občanský soudní řád explicitně nestanoví, který soud je příslušný k vydání předběžného opatření poté, co je po vydání rozhodnutí soudu prvního stupně podáno odvolání. Není přitom úlohou Ústavního soudu stanovit, který soud je oprávněn nařídit předběžné opatření. Tato otázka by měla být vyřešena v rámci obecného soudnictví. Podle § 211 o. s. ř. platí, že pro řízení u odvolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného. Jakkoli tedy zpravidla nařizuje předběžné opatření soud prvního stupně a proti takovému rozhodnutí je přípustné odvolání, není vyloučeno, aby o nařízení předběžného opatření rozhodl v průběhu odvolacího řízení také přímo odvolací soud tehdy, vyvstane-li ve smyslu § 102 odst. 1 o. s. ř. taková potřeba, a je třeba jednat bezodkladně. (...)“

15. Z komentářové literatury se zkoumané otázce okrajově věnuje dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009“), str. 660. V něm se na dané téma uvádí (v rámci komentáře k § 102 o. s. ř.), že:

„(...) Předběžné opatření může být nařízeno nejen v době, kdy probíhá řízení před soudem prvního stupně, ale též za odvolacího řízení nebo v průběhu dovolacího řízení.“

16. Ve druhém dílu téhož komentáře [Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Drápal, L., Bureš, J. a kol., II. 2009“), str. 1682] se uvádí v rámci výkladu k § 211 o. s. ř. (výslovně, leč bez bližšího zdůvodnění), že:

„Povaha odvolání a odvolacího řízení vylučuje přiměřené užití např. ...§ 102, ...“

17. Oproti tomu v díle David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Kasíková, M., Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. II. díl. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009 (dále jen „David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N. a kol., 2009“), str. 1122, se v rámci komentáře k § 211 o. s. ř. opačně, leč opět bez bližšího zdůvodnění, uvádí, že:

„V odvolacím řízení se budou přiměřeně aplikovat rovněž ustanovení o průběhu řízení (§ 100 až 102).“

č. 1

18. Dílo Jirsa, J. a kolektiv: Občanské soudní řízení (soudcovský komentář). Kniha I. § 1 – 250l občanského soudního řádu. Vydání čtvrté, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2023 (dále jen „Jirsa, J. a kol., 2023“), se ke zkoumané otázce nevyslovuje.

19. Podrobněji (v rámci komentáře k § 102 o. s. ř.) se věnuje dané problematice dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Doležilek, J. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Tam se uvádí, že:

„K rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření je vždy příslušný soud prvního stupně, a to i v případě, že již rozhodl ve věci samé, proti jeho rozhodnutí bylo podáno odvolání a věc také byla předložena odvolacímu soudu k rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, když v tomto směru je namístě dříve vyjádřený názor změnit. Byť sice za popsaného stavu má nejlepší podmínky k posouzení, zda je naplněn důvod pro nařízení předběžného opatření, odvolací soud, který má k dispozici kompletní spisový materiál o věci a proti jeho usnesení, jímž bylo rozhodnuto o předběžném opatření, není dovolání přípustné (§ 238 odst. 1 písm. f/), bez výslovné opory v zákoně dříve vyjádřený názor o příslušnosti odvolacího soudu jako procesního soudu (tj. soudu, který v dané fázi vede řízení) pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření ve fázi odvolacího řízení nelze udržet. Odvolací soud sice i bez výslovné úpravy v zákoně rozhoduje v průběhu odvolacího řízení jako procesní soud například o žádosti o ustanovení zástupce (§ 30), nebo rozhoduje o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka, o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka (§ 107a), o přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1) a o záměně účastníka (§ 92 odst. 2) (v těchto posledně uvedených případech ovšem z § 238a vyplývá, že tak činí jako procesní soud), vždy tak ale rozhoduje o otázkách bezprostředně souvisejících s odvolacím řízením, na jejichž vyřešení závisí další pokračování v řízení o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé. O takovou situaci se ale v případě rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření nejedná. Kromě toho je možno závěr o příslušnosti soudu prvního stupně pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření v kterékoliv fázi řízení dovodit i s ohledem na potřebu právní jistoty navrhovatele předběžného opatření, související s jeho povinností složit u soudu při podání návrhu jistotu (§ 75b), a dále soudu stanovenou lhůtu pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření (§ 75c odst. 2). Soud má totiž o návrhu

zásadně rozhodnout bezodkladně, takže postoupení návrhu soudem prvního stupně odvolacímu soudu by bylo v rozporu s § 75c odst. 2.“

20. Stejně věc komentuje 1. aktualizace 3. vydání tohoto díla (Praha: C. H. Beck, 2022). Posléze [v rámci 2. aktualizace 3. vydání téhož díla, Praha: C. H. Beck, 2023 (dále jen „Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J. a kol., 2023“)] se však komentář k § 102 o. s. ř. proměnil do následující podoby:

„K rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření je vždy příslušný soud prvního stupně, a to i v případě, že již rozhodl ve věci samé, proti jeho rozhodnutí bylo podáno odvolání a věc také byla předložena odvolacímu soudu k rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, když zákon nestanoví, že by v takovém případě k rozhodnutí byl příslušný odvolací soud jako procesní soud.

č. 1

Odvolací soud sice rozhoduje v průběhu odvolacího řízení například o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka, o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka (§ 107a), o přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1) a o záměně účastníka (§ 92 odst. 2), ale v těchto případech z § 238a vyplývá, že tak činí jako procesní soud. Dále rozhoduje i v průběhu odvolacího řízení například o žádosti o ustanovení zástupce (§ 30), ale v tomto případě rozhoduje o otázce bezprostředně související s odvolacím řízením, na jejímž vyřešení závisí další pokračování v řízení o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé. O takovou situaci se ale v případě rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření nejedná. Procesní příslušnost soudu prvního stupně pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření v kterémkoliv stadiu řízení vyplývá ze samotné podstaty řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření, když se jedná o návrhové řízení, proti rozhodnutí soudu prvního stupně o tomto návrhu je přípustné odvolání a zákon také v § 75c odst. 4 výslovně stanoví, že pro předběžné opatření je rozhodující stav v době vyhlášení (vydání) usnesení soudu prvního stupně.

Nicméně za situace, kdy zákon nestanoví explicitně příslušnost soudu pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření podaného poté, co bylo podáno odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, není vyloučeno, aby o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodl i odvolací soud, když takový postup odvolacího soudu byl Ústavním soudem shledán ústavně konformním (usnesení [II. ÚS 3192/17](#)). Tento postup odvolacího soudu bude vhodný v případech, kdy návrh na nařízení předběžného opatření byl u něj podán poté, co mu již věc byla soudem prvního stupně předložena k rozhodnutí o odvolání proti meritornímu rozhodnutí a zároveň je třeba o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodnout bezodkladně. Postup odvolacího soudu vždy bude záviset na posouzení individuálních okolností v každé jednotlivé věci, neboť nelze pomíjet, že o návrhu na nařízení předběžného opatření soud rozhoduje bez jednání a proti rozhodnutí odvolacího soudu účastníci řízení nemají možnost podat ani odvolání, ani dovolání (§ 238 odst. 1 písm. f/).“

21. Jinak řečeno (shrnuto), komentář obsažený v díle Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J. a kol., 2023, nejprve (ve shodě s předchozími verzemi 3. vydání díla) kategoricky uvádí, že: „K rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření je vždy příslušný soud prvního stupně, a to i v případě, že již rozhodl ve věci samé, proti jeho rozhodnutí bylo podáno odvolání

a věc také byla předložena odvolacímu soudu k rozhodnutí o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, (...)“, načež ve své druhé části tento kategorický závěr popírá [slovy, podle kterých „(...) za situace, kdy zákon nestanoví explicitně příslušnost soudu pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření podaného poté, co bylo podáno odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, není vyloučeno, aby o návrhu na nařízení předběžného opatření rozhodl i odvolací soud (...)]“, dovolává se potud závěrů usnesení Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3192/17](#).

22. Lze tedy shrnout, že dostupná literatura nenabízí jednotnou odpověď na otázku, zda při projednání odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně odvolací soud sám rozhoduje (má nebo může rozhodnout) o nařízení předběžného opatření (na základě návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaného u něj v průběhu odvolacího řízení). V těch případech, kdy se shora citované komentáře k této otázce vyjadřují, tak činí buď formou prostého konstatování jednoho z možných názorů, bez dalšího odůvodnění (srov. odstavce 14 a 15 odůvodnění shora), anebo jde o argumentaci vnitřně rozpornou (srov. odstavce 20 a 21 odůvodnění shora).

23. K tomu je žádoucí připomenout, že usnesení Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3192/17](#) v citované pasáži (odstavec 10 odůvodnění usnesení) deklaruje, že: „Není ... úlohou Ústavního soudu stanovit, který soud je oprávněn nařídit předběžné opatření.“ a že: „Tato otázka by měla být vyřešena v rámci obecného soudnictví.“

d) Závěry Nejvyššího soudu

24. Nejvyšší soud v úvodu vlastních úvah k danému tématu především připomíná, že podle „nálezové“ judikatury Ústavního soudu je správné určení soudu věcně příslušného k projednání a rozhodnutí té které věci součástí práva na zákonného soudce ústavně zaručeného článkem 38 odst. 1 Listiny; srov. např. důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1998, sp. zn. [III. ÚS 200/98](#), uveřejněného pod číslem 155/1998 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, důvody nálezu Ústavního soudu ze dne 21. 1. 1999, sp. zn. [III. ÚS 293/98](#), uveřejněného pod číslem 11/1999 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, odstavec 19 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 27. 2. 2015, sp. zn. [I. ÚS 1206/14](#), uveřejněného pod číslem 48/2015 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo odstavec 17 odůvodnění nálezu Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 162/16](#), uveřejněného pod číslem 50/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. V odstavci 19 odůvodnění nálezu ze dne 1. 6. 2010, sp. zn. [I. ÚS 904/08](#), uveřejněného pod číslem 118/2010 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, k tomu Ústavní soud dodal, že nesprávným rozhodnutím soudu o věcné příslušnosti bude vždy též porušeno ústavně garantované právo na zákonného soudce. V jednom ze svých recentních nálezů (ze dne 19. 9. 2024, sp. zn. [III. ÚS 1951/21](#)) Ústavní soud doplnil (v odstavci 70 odůvodnění), že podstatou záruky v podobě práva na zákonného soudce je, že: „(...) podávání návrhů soudům ... se odehrává podle předem stanovených pravidel (...)“.

25. Dále Nejvyšší soud poznamenává, že jakkoli jedno z podkladových rozhodnutí (usnesení Vrchního soudu v Olomouci č. j. 5 Cmo 165/2019-2340) vzešlo z odvolacího řízení vedeného podle zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), ve kterém bylo ustanovení § 102 o. s. ř. aplikováno na základě principu tzv. zbytkové subsidiarity (k § 12 z. ř. s.) promítnutého v § 1 odst. 4 z. ř. s., ponechává pro účely dalšího výkladu stranou úpravu týkající

se zvláštních druhů řízení, v nichž se občanský soudní řád jako celek uplatňuje (včetně § 102 o. s. ř.) jen subsidiárně; srov. vedle § 1 odst. 3 a 4 z. ř. s. např. též § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona, v aktuálním znění). Činí tak proto, že u těch druhů (zvláštních) řízení, v nichž se občanský soudní řád jako celek uplatňuje jen subsidiárně, může zvláštní procesní úprava (pro jejíž rozbor neposkytuje stanovisko prostor) ovlivnit i způsob rozhodování soudů o předběžných opatřeních. Obecně lze nicméně i pro takové zvláštní druhy řízení uzavřít, že v těch případech, kdy ze zvláštní úpravy (jež má přednost před subsidiárně uplatnitelným občanským soudním řádem) nevzejde potřeba zohlednit i jiná kritéria než ta, která jsou předmětem dalšího výkladu, se soud rozhodující o návrhu na nařízení předběžného opatření rovněž bude řídit (má řídit) závěry tohoto stanoviska.

č. 1

26. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, Nejvyšší soud ke zkoumané otázce nejprve uvádí, že oproti úpravě předběžných opatření nařizovaných před zahájením řízení ve věci samé (srov. § 74 a násl. o. s. ř. a v rámci těchto ustanovení pak § 74 odst. 3 o. s. ř.) se § 102 o. s. ř. výslovně (a to ani v rámci odkazovací normy obsažené v § 102 odst. 3 větě druhé o. s. ř.) nevyjadřuje k otázce příslušnosti soudu k nařízení předběžného opatření po zahájení řízení ve věci samé. To však neznamena, že občanský soudní řád tuto otázku neupravuje. Vzhledem k tomu, že má jít o předběžné opatření vydávané „po zahájení řízení“ (ve věci samé), je z logiky věci soudem příslušným k projednání a rozhodnutí návrhu na nařízení předběžného opatření soud, který je v prvním stupni soudem věcně (a místně) příslušným k projednání a rozhodnutí věci samé (srov. § 11 odst. 1 o. s. ř.). Tento závěr lze podpořit i systematickým výkladem dané právní úpravy (a v jeho rámci i tzv. argumentem *a rubrica*), konkrétně poukazem na to, že daná úprava (§ 102 o. s. ř.) se nachází v hlavě první (Průběh řízení), části třetí (Řízení v prvním stupni), občanského soudního řádu, přičemž patří do skupiny paragrafů (§ 100 až § 102a o. s. ř.) opatřených společným nadpisem (skupinovým nadpisem) „Průběh řízení“. Žádné pochyby co do určení příslušného soudu prvního stupně (pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř.) v době, kdy řízení o věci samé probíhá výlučně před soudem prvního stupně, nebyly zaznamenány v soudní praxi ani v komentářové literatuře.

27. Otázkou k řešení tedy zůstává, zda na takto založené (určené) příslušnosti soudu k rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. něčeho mění skutečnost, že takový návrh je podán (až) po zahájení odvolacího řízení.

28. Přitom je zjevné (i shora označená komentářová literatura potvrzuje), že úvahy na téma použitelnosti (uplatnitelnosti) § 102 o. s. ř. v odvolacím řízení nelze vést jinak než prostřednictvím pravidla formulovaného v § 211 o. s. ř., ve spojení s pravidlem vymezujícím funkční příslušnost soudu (soudů) k projednání odvolání v § 10 o. s. ř.

29. K tomu lze předznamenat, že zatímco věcná (druhová, předmětová) příslušnost vymezuje (v § 9 a § 9a o. s. ř.) okruh působnosti mezi jednotlivými druhy soudů z toho hlediska, který druh soudů má v prvním stupni (v první instanci) „v náplni“ rozhodování o určitém typu sporů, funkční příslušnost vymezuje rozsah působnosti soudů různého druhu činných v rámci soudní soustavy při postupném projednávání téže věci v jednotlivých instancích; srov.

v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol., I. 2009, str. 64 a obdobně pak díla Hora, V.: Československé civilní právo procesní, díl I., vydání první (nákladem vlastním), Praha 1922, str. 103 a 104, nebo Winterová, A. a kolektiv: Civilní právo procesní. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha, Linde Praha – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2002, str. 117 a násl. Vzájemný vztah těchto příslušností lze pro účely dalšího výkladu zjednodušeně charakterizovat tak, že věcná příslušnost určuje „vstupní bod“ do soudního systému, kdežto funkční příslušnost zajišťuje, jak se postupuje v rámci řízení, zejména při posuzování opravných prostředků. Fungují na různých úrovních řízení a mohou se navzájem doplňovat (věcná příslušnost určí, kde řízení začíná, a funkční příslušnost, jak a kde pokračuje, jsou-li podávány opravné prostředky). V takto chápaném pojetí je součástí práva na zákonného soudce ústavně zaručeného článkem 38 odst. 1 Listiny nejen správné určení soudu věcně příslušného k projednání a rozhodnutí té které věci (srov. nálezkovou judikaturu Ústavního soudu citovanou v odstavci 24 odůvodnění shora), nýbrž i správné určení soudu funkčně příslušného k projednání a rozhodnutí toho kterého opravného prostředku.

č. 1

30. První obecnou poznámku k tématu lze na výše uvedeném základě přičinit potud, že dikce § 211 o. s. ř. vylučuje „soud vyššího stupně“, který (současně) není soudem věcně příslušným k projednání a rozhodnutí věci samé v prvním stupni, z možnosti rozhodnout sám o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř., nemá-li v době, kdy se u něj nachází věc, ke které takový návrh došel, postavení soudu „odvolacího“ (není soudem rozhodujícím o odvolání v oné věci). Vzhledem k tomu, že soudy prvního stupně, proti jejichž rozhodnutí je možné (obecně vzato) podat odvolání, jsou v občanském soudním řízení pouze okresní soudy (§ 9 odst. 1 o. s. ř.) a krajské soudy (§ 9 odst. 2 o. s. ř.), rozumí se v daném kontextu „soudy vyššího stupně“ krajské soudy (ve vztahu k okresním soudům) a vrchní soudy (ve vztahu k okresním soudům a krajským soudům). Ty přitom rozhodují (mohou rozhodovat závazně pro soudy nižších stupňů v postavení soudů prvního stupně) nejen jako soudy odvolací (§ 10 o. s. ř.), nýbrž také jako soudy „nadřízené“ (§ 16 odst. 1, § 104a, § 105 odst. 3 o. s. ř.) nebo jako soudy „nejblíže společně nadřízené“ (§ 12 odst. 3 o. s. ř.). K nutnosti rozlišovat mezi danými pojmy (nesměšovat pojem „odvolací soud“ s pojmy „nadřízený soud“ a „nejblíže společně nadřízený soud“) srov. shodně již stanovisko pléna Nejvyššího soudu z 27. 6. 1996, [Plsn 1/96](#), uveřejněné pod číslem 48/1996 Sb. rozh. obč.

31. Meze, v nichž jsou v odvolacím řízení přiměřeně aplikována ustanovení občanského soudního řádu o řízení před soudem prvního stupně, pojmenovává dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol., II. 2009, str. 1681-1682, při výkladu § 211 o. s. ř. tak, že úprava odvolacího řízení obsažená v § 201 až § 226 o. s. ř. neřeší (ani nemůže řešit) postup odvolacího soudu při projednávání odvolání podaných proti rozhodnutí soudu prvního stupně a při rozhodování o nich v celé jeho úplnosti. Z hlediska svého obsahu § 201 až § 226 o. s. ř. uvádějí převážně právní úpravu vystihující povahu odvolacího řízení a současně předpokládají, že za řízení před odvolacím soudem budou použita další ustanovení, obsažená zejména v části první občanského soudního řádu, jež mají obecnou platnost pro každé řízení podle tohoto zákona, a v části třetí občanského soudního řádu o řízení před soudem prvního stupně. Tamtéž se uvádí, že vztah právní úpravy odvolacího řízení k ustanovením části třetí občanského soudního řádu o řízení před soudem prvního stupně je definován v § 211 o. s. ř. tak, že ustanovení o řízení před soudem prvního stupně platí v odvolacím řízení jen přiměřeně a jen tehdy, není-li v právní úpravě odvolání stanoveno něco jiného. Přestože § 211 o. s. ř. odkazuje jen na

použití ustanovení části třetí občanského soudního řádu o řízení před soudem prvního stupně, použijí se pro odvolací řízení též obecně platná ustanovení první části občanského soudního řádu. Obsahově shodně se k otázce přiměřené aplikace ustanovení občanského soudního řádu o řízení před soudem prvního stupně v odvolacím řízení vyjadřuje i dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J. a kol., 2023. Z díla Jirsa, J. a kol., 2023, lze k tématu doplnit, že odvolací řízení není ničím jiným než pokračováním civilního procesu směřujícího jako celek k vydání konečného meritorního rozhodnutí. Tomu nejlépe koresponduje princip, který spočívá v přiměřeném použití ustanovení o řízení před soudem prvního stupně (části první a třetí) pro řízení odvolací, není-li výslovně ve zvláštních ustanoveních o odvolacím řízení stanoveno něco jiného. Přiměřené použití části první a části třetí občanského soudního řádu pro odvolací řízení je nutno nahlížet z hlediska smyslu odvolacího řízení, které je řízením o řádném opravném prostředku. Řádu ustanovení si odvolací soud proto musí modifikovat tak, aby vyhovovala potřebám odvolacího řízení.

č. 1

32. Dílo David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N. a kol., 2009, na str. 1120 zmiňuje další aspekt věci, totiž to, že argumentem *a rubrica* (ve vazbě na nadpis nad § 211 o. s. ř. a na text onoho ustanovení) by bylo možno dovozovat, že přiměřené a subsidiární užití třetí části občanského soudního řádu má místo pouze pro část odvolacího řízení, upravenou v § 211 a násl. o. s. ř., kdy soud prvního stupně již věc předložil odvolacímu soudu. Ve skutečnosti se však mohou vyskytnout situace, kdy bude nutno aplikovat ustanovení o řízení před soudem prvního stupně i na tu fázi odvolacího řízení, která probíhá před soudem prvního stupně předtím, než věc byla předložena odvolacímu soudu. Ustanovení části třetí se tedy použijí nejen pro řízení před odvolacím soudem, ale pro odvolací řízení jako takové. Obdobně se uzavírá v díle Lavický, P. a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až § 250I). Řízení sporné. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016 (dále jen „Lavický a kol., 2016“), na str. 919, že zákonná formulace není zcela přesná, jelikož podpůrné použití ustanovení o řízení před soudem prvního stupně platí jak pro vlastní řízení u odvolacího soudu, tak pro tu fázi odvolacího řízení, která probíhá u soudu prvního stupně před předložením věci odvolacímu soudu. Tamtéž je uvedeno, že přiměřené použití znamená, že soud sice aplikuje normu upravující řízení u soudu prvního stupně, avšak respektuje přitom specifický charakter odvolacího řízení. Obecně ale platí, že podle § 211 o. s. ř. je možno postupovat ve všech případech, kdy to není vyloučeno výslovným ustanovením nebo povahou věci.

33. K takto charakterizovaným aspektům přiměřené aplikace ustanovení o řízení před soudem prvního stupně pro odvolací řízení Nejvyšší soud doplňuje, že pro správné posouzení zkoumané otázky nelze pominout ani možnost, že účastník podá návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. poté, co soud prvního stupně vydal rozhodnutí ve věci samé, nebo rozhodnutí, jímž se řízení končí, avšak ještě před zahájením odvolacího řízení (předtím, než soudu došlo odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně). V rámci dalších úvah lze nicméně ponechat stranou ta ustanovení části první a třetí občanského soudního řádu, jejichž použití v odvolacím řízení je vyloučeno výslovně jinou úpravou, případně ta ustanovení občanského soudního řádu, která použití ustanovení části první a třetí občanského soudního řádu pro odvolací řízení přejímají (ve vztahu k § 107 a § 107a o. s. ř. srov. např. § 238a o. s. ř.).

34. Pro správné odlišení situací, kdy lze v odvolacím řízení přiměřeně aplikovat příslušné ustanovení části první nebo třetí občanského soudního řádu, od situací, kdy je taková aplikace

vyloučena „povahou věci“, je určující, zda použití příslušného ustanovení v odvolacím řízení naplňuje jeho účel. Jinak řečeno, jde o to, zda přiměřená aplikace takového ustanovení napomáhá dosažení cíle odvolacího přezkumu [vytyčeného mezemi podaného odvolání plynoucími především z § 206 o. s. ř. a tím, že odvolací soud může v dané věci funkčně působit (ve smyslu § 10 o. s. ř.) jen proto, že rozhoduje „o odvolání“, tedy proto, že nastal tzv. devolutivní účinek odvolání].

35. Je např. zřejmé, že ustanovení části první občanského soudního řádu o pořádkových opatřeních (§ 53, § 54 o. s. ř.) se v odvolacím řízení uplatní bez omezení vždy, když to bude nutné k řádnému projednání a rozhodnutí podaného odvolání odvolacím soudem; srov. k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2003, sp. zn. [29 Cdo 1599/2000](#), [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Soudní praxe je rovněž jednotná v názoru, že § 110 a § 111 o. s. ř. (z části třetí občanského soudního řádu) lze přiměřeně aplikovat také v průběhu odvolacího řízení; srov. shodně např. důvody stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 2010, [Cpin 203/2007](#), uveřejněného pod číslem 49/2010 Sb. rozh. obč.

č. 1

36. Nejvyšší soud nepochybuje o tom, že potřeba zatímní úpravy poměrů účastníků nebo obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, může být vyvolána skutečnostmi, které nastaly nebo vznikly (až) v průběhu odvolacího řízení, takže je nezbytné pro tyto případy pojmenovat soud povolaný rozhodnout o návrhu na nařízení předběžného opatření takovými skutečnostmi iniciovaném. Otázkou tedy je, zda, případně za jakých podmínek, naplňuje účel odvolacího řízení (jímž je projednání a rozhodnutí podaného odvolání) možnost odvolacího soudu sám rozhodnout podle § 102 o. s. ř. o návrhu na nařízení předběžného opatření podaném v průběhu odvolacího řízení. Principiálně jsou přitom možná následující řešení (odpovědi):

[1] O návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení je oprávněn rozhodnout pouze odvolací soud.

[2] O návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení je oprávněn rozhodnout jak soud prvního stupně, tak odvolací soud.

[3] O návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení je (nadále) oprávněn rozhodnout pouze soud prvního stupně.

37. Podrobnější zkoumání zasluhují pouze první dvě možnosti, jejichž případné vyloučení nutně vede k závěru, že zkoumané oprávnění zůstává zachováno výlučně soudu prvního stupně. Jak přitom dokládají podkladová rozhodnutí, v těch případech, kdy odvolací soudy samy rozhodly o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení, nevyloučily oprávnění soudu prvního stupně takové rozhodnutí přijmout. K tomu lze připomenout, že Vrchní soud v Olomouci v usnesení č. j. 5 Cmo 165/2019-2340 i Krajský soud v Brně v usnesení č. j. 27 Co 88/2022-1684 výslovně pojaly zvolený postup jako výjimku z pravidla, že o předběžném opatření rozhoduje i v těchto případech soud prvního stupně (srov. shrnutí v odstavci 8 odůvodnění shora).

38. Při posouzení první možnosti je nutno mít na zřeteli, že podané odvolání nesměřuje vždy proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé nebo proti rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým bylo řízení skončeno. V průběhu řízení o věci samé vydává soud prvního stupně též rozhodnutí jen procesní povahy, proti kterým je odvolání přípustné. Může jít např. (typově) o usnesení o uložení pořádkové pokuty (§ 53 o. s. ř.), o usnesení, kterým soud prvního stupně rozhodl o přistoupení dalšího účastníka (§ 92 odst. 1 o. s. ř.), o záměně účastníka (§ 92 odst. 2 o. s. ř.), o námitce nedostatku místní příslušnosti (§ 105 o. s. ř.), o tom, kdo je procesním nástupcem účastníka (§ 107 o. s. ř.), o přerušení řízení (§ 109 a § 110 o. s. ř.), nebo o znalečném a tlumočném (§ 139 odst. 2 o. s. ř.). Při projednání odvolání proti takovým usnesením (jimiž nebylo rozhodnuto ve věci samé) se odvolací přezkum omezuje jen na důvody, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení (§ 212a odst. 6 o. s. ř.). Možnost rozhodnout o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu řízení o odvolání proti takovému usnesení tedy odvolací soud nemá (překročil by tím meze odvolacího přezkumu).

39. Jakkoli si lze dobře představit, že obava, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, se může pojit i jen (pouze) s akcesorickým výrokem o nákladech řízení, z týchž příčin (tedy proto, že tomu brání omezení odvolacího přezkumu nastavené § 212a odst. 6 o. s. ř.) odvolací soud nemá (nebude mít) možnost rozhodnout v odvolacím řízení o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř., jestliže soud prvního stupně vydal rozhodnutí ve věci samé nebo rozhodnutí, jímž se řízení končí, avšak odvolací řízení probíhá (odvolání bylo podáno) jen ohledně akcesorických výroků (které i tam, kde jsou součástí rozsudku, mají povahu usnesení) [např. právě ohledně výroku o nákladech řízení]. Srov. k tomu též důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 12. 2001, sp. zn. [26 Cdo 672/2001](#), v němž Nejvyšší soud uzavřel, že možnost nařízení předběžného opatření na podkladě § 102 o. s. ř. je závislá na existenci řízení ve věci samé (na rozdíl od postupu podle § 74 a násl. o. s. ř.).

40. Problematickou se jeví možnost odvolacího soudu rozhodnout (rozhodovat) o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení i v těch případech, kdy odvolání směřuje proti mezitímnímu rozsudku soudu prvního stupně (§ 152 odst. 2 o. s. ř.). Takové rozhodnutí je sice „rozhodnutím ve věci samé“, leč nejde o rozhodnutí, „kterým bylo řízení skončeno“ (k rozlišení těchto pojmů srov. v podrobnostech např. též odstavce 56 až 62 odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2023, sp. zn. [29 Cdo 2602/2023](#), uveřejněného pod číslem 95/2024 Sb. rozh. obč.). Je totiž zjevné, že návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaný v řízení o odvolání proti mezitímnímu rozsudku, se bude týkat jak v případě potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků, tak v případě obavy, že by výkon rozhodnutí v řízení posléze vydaného mohl být ohrožen, otázek vyhrazených rozsudku konečnému (použitím § 102 o. s. ř. v odvolacím řízení se nenaplní účel odvolacího přezkumu mezitímního rozsudku). Obdobnou otázku si lze položit ve vztahu k rozsudku částečnému (§ 152 odst. 2 o. s. ř.); coby „rozhodnutí ve věci samé“ jde současně o „rozhodnutí, jímž se řízení končí“, jen ve vztahu k jím vypořádané části projednávané věci. Návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaný v průběhu řízení o odvolání proti částečnému rozsudku se přitom nemusí vztahovat k části projednávané věci, o které bylo rozhodnuto částečným rozsudkem, nebo se může týkat jak této části projednávané věci, tak té části projednávané věci, o které soud prvního stupně dosud nerozhodl.

41. V tom „ideálním“ případě, kdy půjde o návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaný v průběhu řízení o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, které je současně rozhodnutím, jímž se (celé) řízení končí, pak pro sporná řízení problematizují možnost odvolacího soudu o takovém návrhu rozhodnout principy neúplné apelace; není totiž vyloučeno, že vlastním rozhodnutím o takovém návrhu by odvolací soud musel zohlednit i návrhem tvrzené skutečnosti, k nimž mu posléze bude zapovězeno přihlédnout v rámci rozhodnutí o odvolání (srov. § 205a písm. f/, § 205b a § 211a o. s. ř.). Také v tomto případě tak bude přiměřená aplikace § 102 o. s. ř. v odvolacím řízení vybočovat z mezí nastavených procesními předpisy vlastnímu odvolacímu přezkumu.

42. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že úsudek, podle kterého o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení je oprávněn rozhodnout (vždy) pouze odvolací soud, lze na základě shora podané argumentace vyloučit; ze shora uvedených příčin nejde (nemůže jít) o úsudek všeobecně platný pro všechna odvolací řízení. Z podkladových rozhodnutí je nadto zjevné, že prosazení takového úsudku by potlačilo jimi prosazovanou potřebu „bezodkladnosti“ rozhodnutí o návrhu podle § 102 o. s. ř. tam, kde se po zahájení odvolacího řízení a po podání návrhu podle § 102 o. s. ř. nachází procesní spis stále u soudu prvního stupně (což může mít původ nejen v potřebě činit úkony podle § 209 a § 210 o. s. ř., ale např. též v potřebě vydat rozhodnutí podle § 164 o. s. ř. až § 166, § 208 odst. 1 a § 210a o. s. ř.). Ostatně, zákon předjímá, že odvolací řízení bude pravidelně zahajováno (dnem, kdy odvolání dojde soudu) u soudu, proti jehož rozhodnutí odvolání směřuje (§ 204 odst. 1 o. s. ř.); podání odvolání u odvolacího soudu (nebo do protokolu u nepřislušného soudu) je tolerováno jen potud, že takový postup nevede k odmítnutí odvolání pro opožděnost (§ 208 odst. 2 o. s. ř.).

43. Možnost, podle které o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení je oprávněn rozhodnout (vždy) jak soud prvního stupně, tak odvolací soud, pak z příčin uvedených shora k možnosti svěřit takové oprávnění výlučně odvolacímu soudu v řadě případů upozadí postavení soudu vyššího stupně jako soudu odvolacího (vybočí z jemu nastavených mezí odvolacího přezkumu). Předpokladem přiměřeného použití ustanovení o řízení před soudem prvního stupně je ale podle § 211 o. s. ř. právě to, aby se tak dělo „pro řízení u odvolacího soudu“ (pro odvolací řízení); srov. i odstavec 30 odůvodnění shora.

44. Pevnou hranici, která by vymezila typy (druhy) odvolacích řízení, v jejichž rámci se vedle práva soudu prvního stupně rozhodnout o takovém návrhu na nařízení předběžného opatření prosadí (souběžně) i právo odvolacího soudu tak učinit, Nejvyšší soud nenalezl. Z podkladových rozhodnutí, z usnesení Ústavního soudu sp. zn. [II. ÚS 3192/17](#) i z literatury (Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J. a kol., 2023) se nadto podává, že důraz kladený na potřebu „bezodkladného“ rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. v průběhu odvolacího řízení, se nepojí ani tak s výkladem pravidla formulovaného v § 211 o. s. ř., jako spíše s faktickým stavem věci (daným tím, že procesní spis se právě nachází u odvolacího soudu). Je v této souvislosti otázkou, zda některý z odvolacích soudů by postupoval jinak (předběžné opatření podle § 102 o. s. ř. by nenařídil), kdyby poté, co mu věc byla předložena k rozhodnutí o podaném odvolání, vyšlo najevo, že (nevypořádaný) návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. byl podán ještě před zahájením odvolacího řízení [ať již půjde o případ popsany v odstavci 33 odůvodnění shora (účastník podá

návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. poté, co soud prvního stupně o věci rozhodl, avšak ještě předtím, než soudu došlo odvolání), nebo (dokonce) o případ návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaného předtím, než o věci rozhodl soud prvního stupně].

45. Požadavek, aby soud rozhodl o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 74 a násl. o. s. ř. „bezodkladně“ je zakotven v § 75c odst. 2 větě první o. s. ř. (jen tehdy, není-li tu nebezpečí z prodlení, umožňuje § 75c odst. 2 věta druhá o. s. ř. rozhodnutí o návrhu na předběžné opatření „až do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán“), přičemž tato úprava je obdobně použitelná pro rozhodnutí o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. (srov. § 102 odst. 2 o. s. ř.).

č. 1

46. V návaznosti na výše popsané pojetí věcné a funkční příslušnosti soudu (srov. odstavec 29 odůvodnění shora) pak lhůta, ve které má být rozhodnuto o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. („bezodkladně“ a není-li tu nebezpečí z prodlení, „až do uplynutí 7 dnů poté, co byl podán“), není (nemůže být) důvodem k prolomení zákonného pravidla vymezujícího věcnou příslušnost soudu k projednání a rozhodnutí takového návrhu, ani k prolomení zákonného pravidla vymezujícího funkční příslušnost soudu k projednání a rozhodnutí takového návrhu (neospravedlňuje výjimku z pravidla, ani přiměřené použití § 102 o. s. ř. v odvolacím řízení). K tomu lze připomenout, že zejména v procesním právu je nutno každou výjimkou z obecného pravidla vykládat restriktivně, což platí tím více tehdy, má-li jít o výjimku vztahující se k pravidlu, jež je součástí práva na zákonného soudce ústavně zaručeného článkem 38 odst. 1 Listiny; srov. nálezy Ústavního soudu shrnuté v odstavci 24 odůvodnění shora a opět i argumentaci v odstavci 29 odůvodnění shora. Úprava týkající se ve sporném řízení rozhodování o návrhu na nařízení předběžného opatření nadto počítá s tím, že soud nařizuje předběžné opatření na základě navrhovatelem tvrzených a osvědčených skutečností, o nichž se zpravidla neprovádí dokazování a k nimž se ten, proti komu se předběžné opatření nařizuje (má nařídit), nemá možnost předem vyjádřit. K obraně proti nařízení předběžného opatření slouží (má sloužit) takové osobě odvolání coby jediný způsobilý opravný prostředek (srov. § 238 odst. 1 písm. f/ o. s. ř.). Kdyby ovšem o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení rozhodoval (mohl rozhodovat) přímo „odvolací soud“, byl by ten, proti němuž odvolací soud předběžné opatření nařídí, možností podat odvolání zbaven (funkční příslušnost soudu k projednání odvolání proti rozhodnutí „odvolacího soudu“ občanský soudní řád neupravuje).

47. Nejvyšší soud tudíž uzavírá, že na základě shora podaného výkladu nenalézá důvody, pro které by o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení neměl (nadále) rozhodovat pouze soud prvního stupně.

48. Nejvyšší soud je si vědom toho, že ani přesné (pevné) pojmenování (určení) soudu, který má rozhodnout o návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení, nepředejde obtížím s dodržením požadavku na „bezodkladné“ rozhodnutí vyvolaným tím, že účastník bude mít tendenci obracet se s požadavkem na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. na (odvolací) soud, u kterého se nachází procesní spis s odvoláním, ani obtížím vyvolaným (naopak) tím, že v době, kdy účastník podá u správně určeného soudu prvního stupně návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř.,

se u onoho soudu již nebude nacházet procesní spis. Takové obtíže však *via facti* mohou nastat u každé z možností rozebraných výše.

49. Nejvyšší soud je nicméně přesvědčen i o tom, že případy návrhů na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaných až v průběhu odvolacího řízení (a z nich pak ty, u kterých „nebezpečí z prodlení“ vyžaduje „bezodkladné“ rozhodnutí) nejsou natolik četné, aby obtíže popsané v předchozím odstavci nebylo možno operativně překlenout použitím technických prostředků, jež mají být v české justici 20. let 21. století prostředky běžnými (a očekávatelnými). S přihlédnutím k tomu, že v takových případech půjde o vymezení soudu funkčně příslušného, se rovněž nepředpokládá, že by odvolací soud (nebo v režimu § 104a o. s. ř. jemu nadřazený soud) měl o tom, že není příslušný rozhodnout o návrhu na nařízení předběžného opatření, vydávat samostatné rozhodnutí; úkolem odvolacího soudu v takovém případě je dotčené procesní podání bezodkladně postoupit (předat) k rozhodnutí funkčně příslušnému soudu prvního stupně.

50. Na výše uvedeném základě lze tedy shrnout, že:

[1] O návrhu na nařízení předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. podaném v průběhu odvolacího řízení nadále rozhoduje pouze soud prvního stupně; povaha odvolacího řízení vylučuje pro sporná řízení přiměřené použití § 102 o. s. ř. (§ 211 o. s. ř.).

[2] Požadavek, aby soud (předseda senátu) rozhodl o návrhu na předběžné opatření bezodkladně (§ 75c odst. 2 věta první ve spojení s § 102 o. s. ř.), není důvodem k prolomení zákonného pravidla vymezujícího příslušnost soudu k projednání a rozhodnutí takového návrhu bez zřetele k tomu, u kterého soudu se nachází procesní spis v listinné podobě v době podání onoho návrhu.

Odlišné stanovisko

JUDr. Pavlína Brzobohatá, JUDr. Roman Šebek, Ph.D., JUDr. Jitka Dýšková, JUDr. Hana Tichá, JUDr. David Vlácil, JUDr. Zbyněk Poledna

Nesouhlasíme s řešením přijatým ve stanovisku pro případ (variantu) odvolacího (sporného) řízení vedeného o odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně, jímž byla skončena věc sama (ať již jde o rozhodnutí ve věci samé či „jen“ jiné rozhodnutí, jímž bylo řízení skončeno) a podán návrh na nařízení předběžného opatření podle § 102 odst. 1 o. s. ř. po předložení odvolání odvolacímu soudu.

Předně máme za to, že řešení otázky, kdo rozhoduje o návrhu na nařízení předběžného opatření podaném v průběhu odvolacího řízení podle § 102 o. s. ř., není otázkou věcné příslušnosti. Ve věci již proběhlo řízení v jednom stupni, o věcné příslušnosti soudu v tomto řízení není pochyb (nebo pochyby již byly vyřešeny soudem) a návrh na vydání předběžného opatření (stejně jako rozhodování o něm) není návrhem na zahájení nového, samostatného řízení, ale jen procesním úkonem, v již probíhajícím řízení. Podáním návrhu na vydání předběžného opatření u odvolacího soudu v situaci, kdy ve věci rozhodl soud prvního stupně a proti jeho rozhodnutí bylo podáno odvolání, jen účastník respektuje „fakticitu“ pohybu spisu a stavu řízení; stěží lze takové jednání považovat za podání návrhu u věcně nepřislušného soudu. Není proto namístě uvažovat o nějaké samostatné, vlastní (věcné) příslušnosti jen

pro takový procesní úkon. Ta se totiž odvíjí od příslušnosti soudu, který vede řízení o věci (a to příslušnosti věcné a místní, pro odvolací řízení též funkční). Jinými slovy, ten soud, jenž je příslušný k vedení řízení (ve věci), je příslušný též k rozhodování o předběžném opatření.

Nesouhlasíme se závěrem, že o předběžném opatření podle § 102 o. s. ř., jehož vydání se účastník domáhá v odvolacím řízení, má vždy rozhodnout soud prvního stupně. S ohledem na účel, smysl a význam institutu předběžného opatření podle § 102 o. s. ř. a jeho spjatost s řízením ve věci samé máme za to, že není vyloučeno, aby o něm mohl rozhodnout i odvolací soud (návrh na vydání předběžného opatření může být podán den před odvolacím jednáním, nebo přímo u odvolacího jednání) a že takovému postupu výslovně nebrání ani zákonná úprava.

č. 1

V poměrech odvolacího řízení je nutno zohlednit otázku příslušnosti funkční. Současně třeba mít na zřeteli, že určité procesní úkony v odvolacím řízení jsou nadále svěřeny též soudu prvního stupně [viz úkony před předložením odvolání podle § 208 – 210a o. s. ř., doplnění dokazování prostřednictvím soudu prvního stupně podle § 213a odst. 2 o. s. ř., též úkony po vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu, jako např. rozhodování o zpětvzetí žaloby, k němuž došlo po vyhlášení (vydání) rozhodnutí odvolacího soudu]. Podle příslušné „fáze“ odvolacího řízení (tedy který soud činí v jeho rámci v době podání návrhu na nařízení předběžného opatření v souladu s o. s. ř. procesní úkony) se řídí i „příslušnost“ k rozhodnutí o něm. Devolutivní účinek odvolání proti rozhodnutí, jímž se řízení (ve věci) končí, dopadá i na rozhodování o předběžném opatření.

K uvedenému závěru nás vede též přesvědčení, že předběžné opatření má „materiální vztah“ k řízení o věci samé; minimálně v případě, kdy je nařizováno z důvodu potřeby zatímní úpravy poměrů účastníků: může sloužit mj. též k tomu, aby „neodpadl“ předmět řízení (zabránění zašantročení, zničení věci, o níž je řízení vedeno apod.). Jde přece o zatímní opatření v rámci vedeného řízení ve věci samé; již tím je tato vzájemná vazba naznačena. Proto by jeho podmínky pro popisovanou variantu měl uvážit odvolací soud (jehož funkční příslušnost k vedení řízení ve věci samé je založena). Toto uvážení také činí (z hlediska zkoumání podmínek nařízení předběžného opatření) též se zohledněním skutkových zjištění učiněných až po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně. Na tom, že tak případně zohledňuje i skutečnosti, jež ve věci samé zohlednit nebude moci, nevidíme (oproti návrhu stanoviska) nic problematického. Naopak jako problematičtější se jeví tento úkol stavět před soud prvního stupně.

Zamítl-li soud prvního stupně žalobu, a po podání odvolání proti takovému rozhodnutí má rozhodovat o návrhu na nařízení předběžného opatření, pak mu v situaci, kdy v odvolacím řízení (dosud) k žádnému skutkovému či právnímu posunu nedošlo (a třeba ani nedorazí), nezbude než uzavřít, že nárok ve věci samé (coby předpoklad nařízení předběžného opatření) osvědčen není, a návrh na nařízení předběžného opatření zamítnout. Je totiž vázán svým vydaným (vyhlášeným) rozhodnutím ve věci (jímž uplatněný nárok zamítl), musí jej „ctít“, případné vnitřní pochyby o jeho správnosti nemůže dát najevo (od toho je odvolací soud), stěží může najednou přehodnotit své rozhodnutí ve věci samé. Přitom odvolací soud při své prezkumné činnosti může mít na tuto otázku (existenci nároku ve věci samé) názor odlišný, třeba jen v důsledku odlišného právního hodnocení téhož skutkového stavu (tudíž on by

předpoklad osvědčení nároku ve věci samé naopak považoval za splněný). Takový důsledek není správný.

Pro případy, v nichž lze předběžné opatření nařídit i bez návrhu, lze závěry návrhu stanoviska akceptovat v námi uvažované variantě jen stěží (ostatně návrh stanoviska tak výslovně ani nečiní). Z logiky věci zde odvolací soud nemůže soudu prvního stupně „vnucovat“ svůj závěr o potřebě nařídit předběžné opatření „z úřední povinnosti“, bez návrhu. Ostatně tato situace zřetelně manifestuje onu „spjatost“ řízení ve věci samé a předběžného opatření nařízeného v jeho rámci. Pak ale není systémové dovozovat pro sporné řízení odlišný „filozofický přístup“ (jenž takovou vazbu nevidí). Jinými slovy: důsledek, že odvolací soud ve sporném řízení (o věci) navrhovatele předběžného opatření (který např. návrh učiní v průběhu odvolacího jednání) „pošle před soud prvního stupně“ (k čemuž mu bude muset poskytnout nějakým způsobem též spis...), zatímco odvolací soud v řízení o zvýšení výživného pro nezletilé dítě předběžné opatření nařídí sám, se nezdá být správným.

č. 1

Argument nemožnosti osoby, vůči které se předběžné opatření nařizuje (má nařídit), podat odvolání proti němu (za situace, kdy se nemá možnost ani předem vyjádřit), nevnímáme jako zásadní. O zásadě dvojinstančnosti nelze v civilním právu hovořit ani při rozhodování o věci samé, tím méně při zatímním opatření jako je rozhodování o předběžném opatření. Vytvoření prostoru protistraně pro možnost „právně argumentovat“ není ani v rozhodovací praxi ÚS pojmáno dogmaticky [např. nález ÚS ze dne 4. 4. 2013, sp. zn. [III. ÚS 111/23](#), v němž k otázce rozesílání odvolání proti usnesení soudu prvního stupně o předběžném opatření bylo řečeno, že „mohou být případy, kdy by doručení odvolání protistraně nebylo ani účelné, ani vhodné, anebo by dokonce mohl být nevhodným doručením odvolání zmařen účel předběžného opatření, tedy mimořádného procesního institutu, který musí být do jisté míry založen na prvku překvapivosti (např. je-li navrhováno předběžné opatření z důvodu ohrožení budoucí exekuce)“]. Navíc je tento problém řešitelný přes institut zrušení předběžného opatření podle § 77 odst. 2 věta první, § 102 odst. 3 o. s. ř. (i bez návrhu, na základě následné argumentace osoby, vůči níž bylo předběžné opatření nařízeno). Pod případy pomnutí důvodů, pro které bylo předběžné opatření nařízeno, se podřazuje i situace, kdy se později, a to i v důsledku provedení dokazování ve věci samé, zjistí, že předpoklady pro nařízení předběžného opatření dány nebyly (srov. bod 23. stanoviska Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2017, sp. zn. [Cpjn 202/2016](#), uveřejněného pod č. 4/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu).

Případ odvolání proti mezitímnímu rozsudku nepředstavuje odlišnost (odvolací řízení vedené o základu věci má stále vazbu na zatímní úpravu poměrů v jeho rámci); u částečného rozsudku půjde o souvislost zatímního opatření s tou kterou částí předmětu řízení.

Klademe si též otázku (byť není předmětem, kterým se stanovisko má zabývat), kdo bude rozhodovat ve sporném řízení za odvolacího řízení (o věci) např. o zajištění důkazu dle § 102 odst. 2 o. s. ř. či (též i beznávrhovém) zajištění předmětu důkazního prostředku ve sporech týkajících se práv z duševního vlastnictví dle § 102 odst. 4 o. s. ř. I zde jde o určité zatímní opatření se vztahem k řízení o věci samé.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 27

Požadavek ohrožení nejméně sedmi lidí (viz rozhodnutí č. [39/1982](#) a č. [46/2014](#) Sb. rozh. tr.) pro naplnění znaku „vydání lidí“ v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví u zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku, pokud byl spáchán pachatelem po požití alkoholických nápojů v souvislosti s ohrožující jízdou jím řízeného automobilu, je splněn i tím, že se do požadovaného počtu zahrnou nejen přímí účastníci silničního provozu, popř. jiné osoby ohrožené jednáním pachatele, ale i osoby tvořící osádku tohoto automobilu, byť do něj nastoupily dobrovolně a věděly, že pachatel před jízdou požil alkoholické nápoje.

Obecné ohrožení

§ 272 odst. 1 tr. zákoníku

č. 27

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2024, sp. zn. [8 Tdo 598/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:8.TDO.598.2024.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného M. N. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 5 To 33/2024, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 91 T 16/2023.

I.

Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 6. 12. 2023, sp. zn. 91 T 16/2023, byl obviněný M. N. uznán vinným zločinem obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku a zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se dopustil skutkem popsáním tak, že

dne 7. 3. 2022 v době okolo 21:00 hodin v Brně řídil po předchozím požití většího množství alkoholu, neboť mu bezprostředně po dopravní nehodě byla pomocí dechové zkoušky zjištěna hladina alkoholu v krvi 1,30 promile, osobní motorové vozidlo tovární značky HYUNDAI i30, registrační značky XY, se spolujedoucími na předním sedadle N. S. a na zadních sedadlech L. S. a M. R., a jel s ním zvýšenou rychlostí ulicemi města Brna, po ulici XY ve směru od ulice XY, na křižovatce s ulicí XY odbočil vlevo na ulici XY, kde byl zastavován hlídkou Policie České republiky za pomoci výstražného modro-červeného světla s nápisem STOP na služebním vozidle ve zvláštním barevném provedení Policie České republiky, a posléze i za pomoci zvukového výstražného zařízení, na což reagoval zvýšením rychlosti a ujížděním po ulici XY ve směru do centra města, poté postupně odbočil na ulici XY, XY, XY, XY, kde jel místy rychlostí až 140 km/h, následně pokračoval přes ulici XY a XY, na které odbočil vpravo na ulici XY, přičemž při jízdě vysokou rychlostí několikrát ohrozil ostatní účastníky silničního provozu, minimálně několik lidí stojících na zastávkách MHD XY a XY, dále tři vozidla řidičů P. K., J. V. a Z. M., kteří byli nuceni

prudce brzdit či změnit směr své jízdy, jinak hrozil bezprostřední střet s těmito vozidly, dále nereagoval na pronásledování policejní hlídkou, která se jej po celou dobu snažila zastavit za pomoci výstražného modro-červeného světla s nápisem STOP umístěného na služebním vozidle ve zvláštním barevném provedení Policie České republiky a zvukového výstražného zařízení, projel křižovatku XY, XY na signál s červeným světlem Stůj! světelného signalizačního zařízení rychlostí 100 až 140 km/h a pokračoval rovně ulicí XY, ve směru z centra města Brna ke křižovatce ulic XY, XY, XY, v pravém jízdním pruhu, kde ve střetové rychlosti 115 km/hod narazil pravým předním rohem vozidla HYUNDAI i30 do levého boku osobního motorového vozidla tovární značky ŠKODA OCTAVIA, registrační značky XY, majitele společnosti LEMA GROUP, a. s., které řídil po ulici XY ve směru z centra města Brna směrem k ulici XY na signál se zeleným plným kruhovým světlem Volno světelného signalizačního zařízení řidič J. P., se spolujezdkyní M. H., čímž způsobil zranění

č. 27

N. S., která utrpěla těžkou újmu na zdraví spočívající ve zlomeninách pravé stehenní kosti, pravé klíční kosti, těla 12. hrudního obratle, otřes mozku, zhmoždění hrudníku vpravo a další zranění, v důsledku nichž byla odkázána na pomoc druhé osoby při běžných denních úkonech, a to po dobu překračující hranici 6 týdnů,

L. S., která utrpěla zranění spočívající ve zlomenině hrudní kosti, zhmoždění hrudníku a další zranění, pro která byla omezena v obvyklém způsobu života po dobu nejméně 6 týdnů, zejména bolestivostí, nemožností konzumace běžné potravy, a odkázání na pomoc druhé osoby při běžných denních úkonech,

dále při střetu utrpěl středně těžká zranění řidič vozidla ŠKODA OCTAVIA, RZ XY, J. P., a to zlomeninu levé klíční kosti, zhmoždění hrudníku a podvrtnutí hrudní páteře, pro která byl omezen v obvyklém způsobu života po dobu nepřesahující hranici 6 týdnů, a jeho spolujezdkyně M. H. lehká zranění spočívající v pohmoždění hlavy, hrudníku, zvrtnutí krční páteře, pro která byla omezena v obvyklém způsobu života po dobu tří týdnů,

a dále způsobil škodu na vozidle značky HYUNDAI i30, RZ XY, majitelky M. N., ve výši cca 200 000 Kč, na vozidle ŠKODA OCTAVIA, RZ XY ve výši 166 292 Kč k újmě společnosti LEMA GROUP, a. s., na dopravním zařízení ve výši 25 142,35 Kč k újmě Ředitelství silnic a dálnic ČR, majetkovou škodu vzniklou vynaložením nákladů na hrazené služby poskytnuté zraněným pojištěncům ve výši celkem 39 531 Kč Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve výši 16 653 Kč Oborové zdravotní pojišťovně a ve výši 79 740 Kč Vojenské zdravotní pojišťovně,

přičemž obviněný od počátku pronásledování hlídkou policie ve služebním vozidle ohrožoval ostatní účastníky silničního provozu na životě a zdraví jízdou vysokou rychlostí, nerespektováním dopravního značení ani světelných signálů, takto jednal zcela vědomě v úmyslu vyhnout se silniční kontrole, kdy si byl vědom, že vozidlo řídí pod vlivem alkoholu, s vědomím, že může způsobit vážnou dopravní nehodu či jinou událost v souvislosti s řízením vozidla, při které by mohlo dojít k ohrožení života a zdraví lidí nebo vysoké škodě na majetku, tímto jednáním způsobil újmu na zdraví čtyř osob, u poškozené N. S. šlo o těžkou újmu na zdraví, kdy s ohledem na své jednání a všechny okolnosti případu byl s tímto následkem minimálně srozuměn.

2. Za shora uvedené trestné činy a taktéž za sbíhající se přečin krádeže podle § 205 odst. 1, 2, 3 tr. zákoníku, kterým byl obviněný pravomocně uznán vinným rozsudkem Městského soudu v Brně ze dne 15. 6. 2022, sp. zn. 3 T 16/2022, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 12. 1. 2023, sp. zn. 9 To 350/2022, byl podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání sedmi a půl roku, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl uložen souhrnný trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu devíti roků. Současně byl podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku ohledně obviněného zrušen výrok o trestu z rozsudku Městského soudu v Brně ze dne 15. 6. 2022, sp. zn. 3 T 16/2022, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 12. 1. 2023, sp. zn. 9 To 350/2022, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. bylo rozhodnuto o povinnosti obviněného k náhradě způsobené škody.

3. Krajský soud v Brně jako soud odvolací usnesením ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 5 To 33/2024, odvolání obviněného podané proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

č. 27

II.

Dovolání obviněného

4. Proti tomuto rozsudku obviněný podal prostřednictvím obhájkyne z důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolání, jímž vytýkal, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení, neboť soudy zvolená právní kvalifikace neodpovídá tomu, jak byl skutek zjištěn.

5. Výhrady obviněného směřovaly proti usnesení odvolacího soudu, jemuž vytýkal, že se dostatečně nezabýval jeho námitkami a pouze převzal závěry soudu prvního stupně a nepochopil smysl jím podaného odvolání, neboť z něj měl zjistit, že subjektivní stránka žalovaných zločinů je sporná, a že je nezbytná hlubší analýza jednotlivých znaků jemu za vinu kladených skutkových podstat. Připomněl svoji obhajobu s tím, že se doznal, že způsobil dopravní nehodu s následkem těžké újmy na zdraví spolujezdkyně, avšak brojil proti tomu, že by takový následek chtěl způsobit. Soudům vytkl, že pro závěry o jeho zavinění nerespektovaly zásady uvedené v § 2 odst. 5, 6 tr. ř. a ve výsledku učinily chybné závěry o naplnění subjektivní stránky trestných činů, jež mu jsou kladeny za vinu, protože měl být uznán vinným pro nedbalostní trestné činy podle § 147 odst. 2 tr. zákoníku a § 273 odst. 2 tr. zákoníku.

6. Vyloučení právní kvalifikace podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku dovozoval z toho, že policii neujížděl a nejel zvýšenou rychlostí kontinuálně, neboť v případě střetu s druhým vozidlem nepřekročil dovolenou rychlost několikanásobně, jak konstatoval odvolací soud, a v některých úsecích ji snížil až na 10 až 20 km/h. Jeho průměrná rychlost byla tedy mnohem nižší, než jak tvrdí soudy. Z videozáznamu z městských kamer z jednotlivých ulic v Brně není možné dovozovat, že by v době spáchání činu byl zvýšený provoz, protože byl pracovní den a v 21:00 hodin byla hustota provozu minimální. Chodce nijak neohrožoval, vozidlům MHD nebránil v jízdě a dával jim naopak přednost. Chybí důkaz o ohrožení osob na zastávce, protože kamera hlídky policie snímá pouze kapotu jejich vozidla, k čemuž soud nepřihlížel. Nebyl zjištěn počet osob 7 ohrožených a byla prokázána pouze jedna situace, kdy mělo dojít k ohrožení svědků

J. V., P. K. a Z. M., kteří uvedli, že ohrožení nezaznamenali, protože byli na jízdu obviněného upozorněni zvukovou signalizací policie. Jeho úmysl spáchat trestný čin obecného ohrožení nemůže být dovozován toliko ze stylu jeho jízdy, protože ta nebyla po celou dobu nebezpečná a v rozporu s dopravními předpisy, což dosvědčili i vyslyšení policisté. Trvá na tom, že jeho ujíždění hlídce policie mohlo být kvalifikováno jako přestupek podle § 125c odst. 1 písm. f) bod 5 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu.

7. Neměl v úmyslu někoho ohrozit, i když se při své jízdě choval hrubě nedbale, ale učinil vše pro to, aby ve městě ke střetu s chodci nebo vozidly nebo MHD nedošlo. Soud jeho úmysl dovodil z toho, že se chtěl vyhnout silniční kontrole, nikoliv z toho, že chtěl přímo někoho ohrozit, natož způsobit těžké ublížení na zdraví. Uvedený následek obviněný podle svých tvrzení nezpůsobil vůbec úmyslně, a proto nemohl naplnit skutkové podstaty podle § 272 a § 145 tr. zákoníku. Takový následek neplánoval a dopravní nehodu ani její následek způsobit nechtěl.

8. Obviněný odmítal spáchání trestného činu podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, protože nešlo o promyšlené jednání, které by přímo směřovalo na tělesnou integritu oběti. Čin nespáchal ani v eventuálním úmyslu, ale mohlo jít o vědomou nedbalost, protože se chtěl jenom vyhnout silniční kontrole, což konstatoval i soud prvního stupně. Nepočítal však s tím, že by se vyskytly okolnosti, které mohou vytvořit možné nebezpečí pro okolí, a spoléhal na to, že žádný následek nezpůsobí. Nadto učinil vše, aby k následkům nedošlo. Z těchto důvodů spoléhal na to, že se nic z toho, co je mu kladeno za vinu, nestane a nespolečal pouze na náhodu, protože se snažil mít situaci pod kontrolou a věřil, že jako řidič s letitou praxí a počtem denně najetých kilometrů jízdu zvládne, a že řidiči uvidí zvukovou a světelnou signalizaci hlídky policie a budou reagovat na jeho problikávání apod., což se až do střetu s poškozeným dělo.

9. Pro vyloučení svého úmyslu obviněný poukázal také na to, že všechny osoby, které vzal ve vozidle, byly dospělé a do auta nastoupily opakovaně, ačkoli věděly, že před jízdou požil větší množství alkoholu a řídit by neměl. Nikdo z nich nevyužil možnosti z auta během jízdy, když stálo, vystoupit. Způsobení dopravní nehody ho mrzí, avšak uvedené úmyslné trestné činy nespáchal. Poškozený J. P. měl ztížený výhled do křižovatky, kde došlo k dopravní nehodě, což potvrdil i znalec Ing. Jiří Meduna, který se rovněž vyjádřil k tomu, že mohl slyšet majáky nebo vidět světla policejní hlídky, není však pravdou, že měl na křižovatce, kde svítilo zelené světlo, absolutní přednost, protože se vždy musí rozhlédnout, obzvlášť když vidí nebo slyší policejní majáky anebo má ztížený rozhled.

10. Uložený trest považoval vzhledem k polehčujícím okolnostem, které soudy nebraly dostatečně do úvahy, za nepřiměřeně přísný, neboť se snažil v rámci svých možností ve výkonu trestu odčinit způsobené následky, k trestné činnosti se doznal, projevil opakovaně upřímnou lítost, a všem zúčastněným poškozeným se za své jednání omluvil a začal jim posílat finanční odškodnění, k tomu však soudy nebylo přihlíženo.

11. Závěrem dovolání navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 5 To 33/2024, zrušil včetně rozhodnutí jemu předcházejících, a aby podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal věc soudu prvního stupně k novému projednání a rozhodnutí.

III.

Vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství

12. Státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství (§ 265h odst. 2 tr. ř.) ve vyjádření zmínil, že odvolání odkazuje na již neplatnou právní úpravu bez znalosti nového dovolacího důvodu, a není z něj bez pochybností zřejmé, co vlastně obviněný napadá, protože námitky se vztahují k „závěrům“ a „výsledkům dokazování“, aniž by bylo patrné, zda výtky směřují ke skutkovým nebo právním okolnostem. Obviněný opakuje argumenty vznášené i dříve, na něž soudy reagovaly a zcela správně se s nimi vypořádaly. Obviněný se neopírá o platnou právní úpravu, namísto toho pouze opakuje tvrzení, která nikdo nezpochybňuje a která nemají pro stávající právní posouzení skutku žádný význam, protože rozporuje, že těžké ublížení na zdraví spolujezdkyni „způsobil...nikoliv však, že by toto plánoval či chtěl způsobit“. Popíral tak úmysl přímý, který mu v žádné fázi řízení nebyl kladen za vinu. Zopakoval obhajobu, kterou odvolací soud v bodu 6. usnesení právem popsal jako naivní či neobjektivní, když nepopírá, že se centrem města pohyboval rychlostí až 140 km/h, ale považuje za podstatné, že „v průměru byla jeho rychlost mnohem nižší“.

č. 27

13. Podle státního zástupce obviněný výhradami proti učiněným skutkovým zjištěním žádný z dovolacích důvodů nenaplnil. Pro úplnost však k zavinění obviněného uvedl, že byl mladým, ale již vcelku zkušeným řidičem z povolání, a muselo mu být jasné, že v rychlostech 115 km/h (střetová rychlost při konečné nehodě) či 140 km/h (rychlost, které před tím dosahoval) není vůbec schopen reagovat na žádnou dopravní situaci v městských ulicích. Jeho srozumění s případným škodlivým následkem je očividné a jiný výklad není logicky možný.

14. K námitkám vůči právnímu posouzení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku státní zástupce uvedl, že skutková zjištění svědčí o deseti osobách, které byly konkrétně zjištěny, jak uvedl soud prvního stupně v bodě 25. Šlo o osoby na dvou zastávkách MHD (při minimálně jedné osobě na každé zastávce, tedy nejméně 2), řidiče P. K., J. V. a Z. M. (3 osoby), řidiče J. P. a spolujezdkyni M. H. ve vozidle Octavia (2 osoby), a osoby ve vozidle dovolatele, a to N. S., L. S. a M. R. (3 osoby), což dostatečně vymezuje pojem „lidi“ ve smyslu skutkové podstaty zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku. Na dotvrzení správnosti právních závěrů soudů poukázal na podobné trestní věci spočívající rovněž v bezohledném chování řidičů, které soudy považovaly za obecné ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016, sp. zn. [6 Tdo 468/2016](#), ze 17. 8. 2016, sp. zn. [7 Tdo 598/2016](#), ze dne 11. 9. 2017, sp. zn. [4 Tdo 1087/2017](#), ze dne 20. 6. 2018, sp. zn. [4 Tdo 666/2018](#), ze dne 16. 1. 2019, sp. zn. [7 Tdo 1537/2018](#), ze dne 12. 5. 2021, sp. zn. [7 Tdo 408/2021](#)).

15. S ohledem na závěry citované v dosavadní judikatuře státní zástupce shledal, že je zřejmá existence dlouhodobě ustáleného právního názoru sdíleného Nejvyšším soudem i naukou, že v případě zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku není nutno dovozovat ohrožení lidí „u konkrétních osob“, a že k naplnění této skutkové podstaty postačí i poměrně nízká intenzita ohrožení (osob cestujících ve vlaku či v autobuse). Z tohoto pohledu považoval ohrožení všech osob nacházejících se v blízkosti rychlých průjezdů dovolatele za více než srovnatelné s ohrožením cestujících vlaku, tramvaje či autobusu při riskantním předjíždění nebo při přejíždění přejezdu. Jde o ohrožení, které musí být sice bezprostřední, ale není na nikoho konkrétního cílené a svou podstatou zůstává „obecné“. Rozhodné je, že tyto osoby

se výlučným působením dovolatele dostaly z bezpečného prostoru do míst, kde jim při střetu s vozidlem dovolatele hrozila smrt. Státní zástupce nepřisvědčil tvrzení obviněného, že účastníci silničního provozu byli na jeho jízdu upozorněni za ním jedoucí policejní hlídkou, která houkala, protože výstražná signalizace policejního vozidla byla jednou z náhodných okolností, která sice zabránila vzniku škodlivého následku, avšak nikoliv z vůle obviněného, který nad uvedenou signalizací neměl žádnou kontrolu.

16. Nedostatky neshledal státní zástupce ani v uloženém trestu, jemuž obviněný vytýkal nepřiměřenost, a zdůraznil, že jde o výhradu, která neodpovídá žádnému dovolacímu důvodu. Ze všech uvedených důvodů poukazem na opakované námitky, se kterými se soudy obou stupňů již dostatečně a správně vypořádaly, dovolání označil za zjevně neopodstatněné (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), a ze dne 27. 6. 2002, sp. zn. [5 Tdo 219/2002](#)) a navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. z tohoto důvodu dovolání odmítl.

č. 27

IV.

Stanovisko obviněného k vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství

17. Vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství bylo zasláno obhájce obviněného, která k němu uvedla, že se s ním neztotožňuje. Vyjasnila, že výhrady v dovolání odpovídají důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který byl nedopatřením a písařskou chybou označen písmenem g), a tudíž nejde o aplikaci staré právní úpravy, protože dovolatel ani neměl primárně v úmyslu podávat dovolání proto, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů. Ve vyjádření po zopakování námitek v dovolání nové argumenty přednesla pouze k judikatuře, na kterou státní zástupce poukazyval. Nesouhlasila s tím, že případ obviněného lze srovnávat s jinými obdobnými případy, a to zejména kvůli tomu, že nebyl zjištěn přesný počet ohrožených osob, když obviněný neohrožoval cestující v městské hromadné dopravě, jeho jízda trvala pouze pár minut a nešlo o extrémní hazard ani o abnormálně rychlou jízdu. Obhájce razantně odmítla srovnání s věcí sp. zn. [7 Tdo 408/2021](#), neboť nebyly ohroženy žádné děti, chodci ani kočárky, frekvence provozu byla v době spáchání činu minimální a dopravní nehodu na křižovatce s ulicí XY nezpůsobil dovolatel, nýbrž policie, jejímuž vozidlu uhýbal jiný řidič. Stejně tak obviněný opětovně upozornil na to, že není řidičem z povolání, protože nemá profesní průkaz, ale pouze řidičem s letitou praxí, kterou získal v rámci výkonu povolání, což nic nemění na tom, že se trestného činu dopustil ve věku blízkém věku mladistvých, pod vlivem kamarádů a alkoholu, ze strachu, že přijde o práci. Obviněný svého jednání opravdu upřímně lituje, což opakovaně vyjádřil, a proto mu není jasné, proč jej státní zástupce považuje za pachatele bez upřímného náhledu. Dovolání podal zejména proto, že je přesvědčen o vadné právní kvalifikaci, nikoli proto, že by neměl dostatek sebereflexe. Rovněž se neztotožnil s názorem státního zástupce, že nemohl spáchat trestný čin podle § 147 tr. zákoníku, protože toho se může pachatel dopustit, pokud byla způsobena těžká újma na zdraví jen jedné osobě. V ostatním poukázal na obsah dovolání.

V.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze toto podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

VI.

Obecně k důvodům dovolání

19. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem s přesně zákonem stanovenými formálními podmínkami, za nichž ho lze uplatnit (§ 265a odst. 1 tr. ř.). Každý označený důvod musí být skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v přezkoumávaném rozhodnutí. Jen faktická existence některého z důvodů uvedených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř. je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (§ 265i odst. 3 tr. ř.). Napadená rozhodnutí a řízení jim předcházející Nejvyšší soud může přezkoumat jen na podkladě dovolání relevantně opřeneho o některý z důvodů vymezených v ustanovení § 265b odst. 1, 2 tr. ř.

č. 27

20. Nejvyšší soud připomíná, že s ohledem na sdělení obhájkyň ve vyjádření obviněného, že dovolání bylo podáno s odkazem na stávající důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., považuje toto upřesnění za rozhodné a se zřetelem na tento důvod se bude dovoláním obviněného zabývat.

21. Důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze uplatnit, když napadená rozhodnutí a jim předcházející řízení vykazují vady spočívající v nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Pomocí tohoto důvodu lze v dovolání vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotně právní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

22. Pro posouzení důvodnosti vznesených argumentů má význam, že Nejvyšší soud jako soud dovolací je vázán uplatněnými dovolacími důvody a jejich odůvodněním (§ 265f odst. 1 tr. ř.) a není povolán k revizi napadeného rozhodnutí z vlastní iniciativy (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. 8. 2006, sp. zn. [8 Tdo 849/2006](#)). Není tudíž oprávněn domýšlet si dovolací argumentaci obviněného anebo ji za něj dotvářet, případně propojovat s jím užitými dovolacími důvody.

23. Pro úplnost Nejvyšší soud zmiňuje, že i přes vyjádření obhájkyň, že cílem dovolání nebylo namítat učiněná skutková zjištění, je v obsahu dovolání uvedeno, že došlo k nedostatečnému objasnění okolností významných pro posouzení subjektivní stránky a porušení § 2 odst. 5, 6 tr. ř., což by znamenalo, že skutkové podklady pro závěry o zavinění stávající dokazování neposkytuje. Konkrétní výhrady však v tomto smyslu vyjádřeny v dovolání nebyly. Nutné je v této souvislosti zdůraznit, že těžištěm výhrad obviněného je vadné posouzení zavinění k trestným činům, jimiž byl uznán vinným, a pro jeho posouzení ve smyslu uvedeného

dovolacího důvodu je rozhodný skutkový stav zjištěný soudy prvního, příp. druhého stupně, přičemž Nejvyšší soud jimi učiněná skutková zjištění nemůže změnit, a to jak na základě případného doplnění dokazování, tak ani v závislosti na jiném hodnocení v předcházejícím řízení provedených důkazů (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2003, sp. zn. [IV. ÚS 564/02](#), dále přiměřeně usnesení ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. [I. ÚS 412/02](#), ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. [III. ÚS 732/02](#), ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. [II. ÚS 760/02](#), ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. [III. ÚS 282/03](#), ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 449/03](#), aj.). Tyto zásady lze prolomit, jestliže nebyly dodrženy zásadní požadavky spravedlivého procesu (srov. čl. 6 Úmluvy a čl. 36 a 38 Listiny), neboť rozhodování o mimořádném opravném prostředku se nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2004, sp. zn. [I. ÚS 125/04](#), ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. [I. ÚS 55/04](#), ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. [I. ÚS 554/04](#), stanovisko pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#)).

č. 27

VII.

K námitkám obviněného

24. Podle obsahu podaného dovolání obviněný svými námitkami mířil vůči právní kvalifikaci podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku a § 272 odst. 1 tr. zákoníku, čímž vycházel ze znění důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť zpochybňoval naplnění subjektivní stránky ve vztahu k oběma těmto trestným činům a objektivní stránky u trestného činu obecného ohrožení podle § 272 tr. zákoníku. Respektoval tudíž, že tento důvod spočívá na vadách přezkoumávaných rozhodnutí založených na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích tohoto důvodu namítal, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako uvedené trestné činy, ačkoliv podle něj šlo o nedbalostní trestné činy podle § 147 odst. 2 a § 273 odst. 2 tr. zákoníku.

25. Vzhledem k tomu, že obviněný srovnatelné výhrady uplatňoval již v předešlých fázích trestního řízení, zejména v podaném odvolání (srov. bod 2. usnesení odvolacího soudu), soudy na ně již reagovaly a vypořádaly se s nimi. Obviněný však odvolacímu soudu vytýkal, že se s jeho obhajobou řádně nevypořádal a pouze převzal závěry, k nimž dospěl na základě nesprávně provedeného dokazování soud prvního stupně.

26. Uvedenými vadami však přezkoumávané rozhodnutí netrpí, protože odvolací soud se námitkám obviněného věnoval a, byť stručně, na ně reagoval s ohledem na závěry soudu prvního stupně, v nichž neshledal nedostatky. V této souvislosti je nutné zmínit, že soud prvního stupně vysvětlil, z jakých důkazů vycházel a jakými úvahami a skutečnostmi se řídil při jejich hodnocení. Bral do úvahy obhajobu obviněného i jím namítané skutečnosti, jimž se věnoval s ohledem na výsledky provedeného dokazování a v potřebném rozsahu na ně soustředil svou pozornost. Odvolací soud k odvolání obviněného skutkové závěry učiněné soudem prvního stupně přezkoumal a zcela se s nimi ztotožnil, a to zejména s ohledem na povahu námitek obviněného, s nimiž se řádně vypořádal. Zdůraznil však s ohledem na obsah námitek obviněného, že nevytýkal konkrétní vady skutkových zjištění, ale v podstatě prosazoval své vlastní hodnocení provedených důkazů (srov. body 5. až 7. usnesení odvolacího soudu). Odvolací soud se tudíž zabýval rozhodnými okolnostmi a posoudil správnost závěrů soudu prvního stupně. Tímto postupem odvolací soud plně dostál své povinnosti vypořádat se

s námitkami odvolatele, protože neignoroval výhrady vůči důkazům, resp. skutkovým zjištěním, na něž soud prvního stupně odkazoval jako na klíčové pro učiněné skutkové závěry (viz např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 24. 3. 1998, sp. zn. [II. ÚS 122/96](#), a ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. [III. ÚS 1104/08](#)). Lze připomenout, že takový odkaz na závěry odůvodnění soudu nižšího stupně je přípustný (srov. *a contrario* usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. [II. ÚS 2947/08](#), a kromě shora uvedené judikatury i rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále „ESLP“) ze dne 19. 12. 1997, ve věci Helle proti Finsku, stížnost č. [20772/92](#), body 59., 60.), protože podmínkou takového postupu je to, že z odůvodnění rozhodnutí soudu druhého stupně musí být patrné, že se všemi důležitými otázkami skutečně zabýval, a že se nespokojil s pouhým potvrzením závěrů soudu nižší instance (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 7. 8. 2017, sp. zn. [II. ÚS 2027/2017](#)), o čemž v nyní přezkoumávané věci vzhledem k odůvodnění usnesení odvolacího soudu a povaze námitek, které obviněný uplatnil, nevznikají žádné pochybnosti.

č. 27

27. Nejvyšší soud po přezkoumání rozhodnutí soudů nižších stupňů i spisového materiálu shledal, že soudy věnovaly shromážděným důkazům dostatečnou pozornost a soud prvního stupně provedl dokazování, při němž byly vyčerpány všechny dostupné důkazní prostředky a následně objasnil rozhodné skutečnosti potřebné a významné pro závěry o průběhu jízdy obviněného, počtu ohrožených osob, způsobené dopravní nehodě, zraněních vzniklých poškozeným osobám, i dalších objektivních okolnostech majících význam pro závěr o naplnění objektivní i subjektivní stránky obou trestných činů, jimiž byl obviněný uznán vinným.

28. Z hlediska obviněným vytýkaných nedostatků v použité právní kvalifikaci podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku je třeba ke znaku objektivní stránky spočívající v tom, že „vydal lidi“ v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví, poukázat na výsledky dokazování a obsah důkazních prostředků, jimiž byl tento znak objasněn. V dané souvislosti totiž bylo rozhodné zjištění a posouzení místních poměrů, při kterých obviněný ulicemi města Brna projížděl, sledu událostí a konkrétní dopravní situace. K poměrům na vozovce se vyjádřil soud prvního stupně v bodě 25. rozsudku, na který Nejvyšší soud odkazuje a zdůrazňuje, že výhrady dovolatele jsou v rozporu s tím, co plyne z provedených důkazů a je z velké části uvedeno v tzv. skutkové větě, v níž je zejména průběh celé jízdy obviněného popsán. K osobám, které byly v důsledku riskantní jízdy obviněného v ohrožení života a zdraví, soud zjistil potřebné informace a lze jen zmínit, že tomuto ohrožení byla vystavena osádka vozidla obviněného, neboť vezl N. S., L. S. a M. R. V průběhu cesty obviněný přímo ohrozil rovněž řidiče vozidel, kteří se v době páchání činu rovněž nacházeli na vozovce, a to P. K., J. V. a Z. M. Nelze pomíjet ani dva policisty O. S. a M. O., kteří sice obviněného stíhali v rámci plnění svých povinností, nicméně rovněž se jednalo o osoby, které se v dané chvíli po vozovce pohybovaly, resp. i jim hrozilo obdobné nebezpečí, které mohlo kdykoliv nastat v důsledku vzniklé honičky způsobené a realizované obviněným. Šlo i o J. P. a jeho spolujezdkyni M. H., kteří cestovali v automobilu, do něhož obviněný vlivem své zběsilé jízdy narazil. Uvedený výčet osob nicméně není konečný, neboť z výpovědi svědků O. S. a M. O. vyplývá (bod 5. rozsudku soudu prvního stupně), že v době, kdy krátce zastavili za ujíždějícím vozidlem, a to v místě křižovatky ulice XY a XY, neboť ujíždějící automobil byl nucen zastavit na červené světlo signálu semaforu, stála ve všech pruzích další vozidla. Rovněž na tramvajové zastávce XY na XY, kudy obviněný projížděl, se nacházelo několik lidí, a svědek M. O. měl strach, aby obviněný nedostal vzhledem k vysoké rychlosti na tramvajových kolejkách smyk a lidi na zastávce nesmetl. Podobně nebezpečně jel i po tramvajovém tělese zastávky MHD XY, kde se rovněž nacházelo několik

lidí. Z kamerového záznamu policisty M. O. (bod 9. rozsudku soudu prvního stupně) také vyplynulo, že se obviněný rychlostí 140 km/h pohyboval v blízkosti Vojenské nemocnice. Svědek Z. M. mimo jiné popsal, že jej obviněný ve vysoké rychlosti donutil přejet do levého jízdního pruhu v blízkosti zastávky MHD XY, o níž je všeobecně známo, že jde o významný dopravní uzel, kde se i ve večerních hodinách pohybuje větší množství osob, protože zde přestupují z tramvají na trolejbusy a autobusy. Nejvyšší soud též poukazuje na důkaz v podobě výpovědi svědka J. V., který uvedl, že byl vlivem rychlé jízdy obviněného nucen svým vozidlem prudce uhnout do pravého jízdního pruhu, kdy však také souběžně jedoucí vozidlo v pravém pruhu již intenzivně brzdilo. Minimálně ze shora uvedených důkazů, které soud prvního stupně řádně hodnotil a použil pro své závěry, plyne, že v průběhu jízdy obviněného se na jeho trase další osoby, ať už ztotožněné či nikoli, nacházely. S ohledem na shora uvedené je nedůvodnou i námitka obviněného, že z provedených kamerových záznamů (přesně neuvádí jakých) není patrné, že by byl zvýšený provoz, resp. se po ulicích pohyboval větší počet lidí.

č. 27

29. Nebylo možné přisvědčit ani tvrzení obviněného, že jeho rychlost nebyla tak vysoká, jak soudy uváděly, protože rovněž neodpovídá výsledkům provedeného dokazování. Lze zmínit skutkové zjištění, jehož podkladem jsou důkazy ve věci provedené, že „...obviněný místy ujížděl rychlostí až 140 km/h... projel křižovátku XY, XY na signál s červeným světlem Stůj! světelného signalizačního zařízení rychlostí 100 až 140 km/h...“. Obviněnému tedy není kladeno za vinu to, že by se kontinuálně řtil rychlostí 140 km/h, ale že i v nebezpečných místech ve městě, poblíž centra za popsaných souvislostí touto rychlostí jel. Správnost skutkových zjištění soudů nespochybňuje ani námitka obviněného, že není řidičem z povolání, protože nemá profesní průkaz, neboť z provedených důkazů, stejně jako z výpovědi obviněného, vyplynulo, že byl v době spáchání trestných činů zaměstnán jako řidič, a tudíž měl s řízením vozidel zkušenosti, a pokud orgány činné v trestním řízení použily termín „řidič z povolání“, měly na mysli tento faktický stav. Nebylo jím myšleno, že by obviněný byl řidičem, který je držitelem profesního průkazu.

30. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud neshledal v procesním postupu soudů při provádění a hodnocení důkazů vady, na něž obviněný upozorňoval a které by svědčily o porušení jeho práva na obhajobu. Nezjistil ani jiný důvod pro závěr o libovůli nebo extrémních nedostacích, a proto konstatoval, že soudy splnily požadavky ve smyslu § 2 odst. 5 tr. ř., protože dostatečně objasnily všechny rozhodné okolnosti významné pro závěr o vině obviněného. Z rozhodnutí soudů nižších stupňů není patrný nesoulad mezi skutkovými závěry a provedenými důkazy a není pochyb o tom, že soudy učiněná zjištění mají podklad ve výsledcích provedeného dokazování (srov. přiměřeně např. nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [II. ÚS 445/06](#), nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 4. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2726/14](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. [II. ÚS 1576/15](#)). Nejvyšší soud nepřisvědčil obviněným namítaným nedostatkům, protože jím uváděné výhrady byly vytrženy z kontextu všech rozhodných i jinými důkazy zjištěných souvislostí, které soudy obou stupňů braly do úvahy. Proto lze tvrzení o vadných skutkových závěrech soudů považovat za nedůvodná.

31. K námitkám proti vadné právní kvalifikaci je nutné uvést, že zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten, kdo úmyslně způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného

nebezpečného jednání (alinea první), nebo kdo takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění (alinea druhá).

32. Soud prvního stupně podle tzv. právní věty obviněného uznal vinným podle první alinea, s čímž se obviněný neztotožnil, neboť prosazuje názor, že nešlo z jeho strany o takové chování, které by po objektivní stránce tuto skutkovou podstatu naplnilo, protože z něj nevyplývalo obecné ohrožení. K tomu je vhodné uvést, že obecné nebezpečí je takový stav, při němž vzniká větší či menší pravděpodobnost vzniku vážné poruchy, která pro svou povahu, rozsah a intenzitu znamená nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví více osob, tzn. nejméně sedmi (viz rozhodnutí č. [39/1982](#) Sb. rozh. tr.), nebo škody velkého rozsahu. Obecné nebezpečí proto nastane tehdy, vznikne-li situace, která svou povahou, rozsahem a intenzitou ohrožení se rovná nebezpečí požáru, povodně, výbuchu apod., které musí hrozit bezprostředně, což znamená výrazné přiblížení se k poruše. Je pro ně typická živelnost nebo neovladatelnost průběhu událostí, při nichž vznik poruchy je závislý na nahodilých okolnostech, vymykajících se vlivu pachatele i ohrožených osob (srov. rozhodnutí č. [1/1966](#), [12/1988](#) Sb. rozh. tr., též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3601).

č. 27

33. S ohledem na námitky obviněného je vhodné zmínit, že obecné nebezpečí obvykle přichází do úvahy při živelných událostech, avšak vzhledem k intenzitě ohrožení a důsledkům vzniklým v silniční dopravě opilými a riskujícími řidiči, obzvláště při nekontrolované jízdě při ujíždění před policií, se dosavadní rozhodovací praxe soudů ustálila na názoru, že takové obecné nebezpečí vzniká i tehdy, je-li předmět útoku, tzn. lidi, ohrožen v krátkém časovém intervalu postupně, jediným souvislým nedělitelným jednáním pachatele, jako je tomu při hazardní a riskantní jízdě na pozemní komunikaci řidičem pod vlivem alkoholu, v jehož důsledku při jízdě ve velké rychlosti řidič vozidlo nezvládá a hrozí bezprostřední nebezpečí pro účastníky silničního provozu (srov. rozhodnutí č. [27/1967](#), č. [46/2014](#) Sb., též č. [33/2009](#) Sb. rozh. tr.). Podstatné pro takovou jízdu je, aby měla charakter živelnosti (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3604).

34. Nejvyšší soud po posouzení všech ve věci zjištěných skutečností dospěl k závěru, že jízda obviněného vozidlem při ovlivnění alkoholem (bylo mu naměřeno 1,30 promile), ve večerních hodinách (21:00 hod.), v centru města Brna, v rychlosti 100 až 140 km/h, při projíždění křižovatek na červený signál a při hazardním ujíždění před policejní hlídkou, splnila kritéria obecného nebezpečí, protože svou povahou, riskantností a intenzitou vytvářela bezprostřední hrozbu stejně škodlivých následků jako jiné okolnosti předpokládané v § 272 odst. 1 tr. zákoníku (srov. rozhodnutí č. [12/1988](#) Sb. rozh. tr.). Obviněný nebyl schopen za daných okolností ovládat své vozidlo dostatečně bezpečně a spolehlivě, což je nezbytné pro bezpečnost ostatních účastníků silničního provozu. Jeho jízda se vyznačovala neovladatelností a do jisté míry živelností, protože při dopravních situacích, jež nastávaly, nebyl schopen kontrolovat a ovlivnit to, aby při jízdě po kolejích, na červený signál a ve velké rychlosti blízko chodníků a obrubníků, zareagoval dostatečně včas a bezpečně na jednání jiných účastníků silničního provozu. Pokud k jiným vážným následkům nedošlo, bylo to s ohledem na obezřetnost ostatních. Nastalou situaci nebylo možné hodnotit podle postojů obviněného, ale podle soudy zjištěných skutečností, podle kterých se podílel na ohrožení jednotlivých ztotožněných řidičů a osob s ním jedoucích ve vozidle. Vycházet je třeba z celého průběhu jízdy, při níž opakovaně a bezohledně docházelo k ohrožování přítomných účastníků silničního provozu, včetně zasahujících policistů, chodců podél trasy, osob na tramvajových

zastávkách a dalších. Mimořádně nebezpečné byly případy, kdy v těsné blízkosti zastávek MHD jel obviněný po tramvajovém pásu, na kluzkém povrchu, rychlostí opakovaně výrazně přesahující 100 km/h (až 140 km/h), kdy riziko nehody a případně smyku je významně vyšší než na běžné silnici, nebo kdy zcela nekontrolovaně projížděl ve vysoké rychlosti křižovatkami na červenou a předjížděl další vozidla.

35. Nejvyšší soud již výše poukázal na správnost a dostatečnost skutkových závěrů týkajících se naplnění znaků „vydání lidí“ v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví ve smyslu trestného činu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku, a doplňuje je tím, že uvedeným znakem se rozumí takové ohrožení nejméně sedmi osob. Zákonný znak „vydá lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví“ představuje větší počet osob, zpravidla jde o nejméně sedm, individuálně neurčených, není však vyloučeno, aby byly individualizovány, jsou-li konkrétně a bezprostředně ohroženy ve stejném okamžiku, a to i tehdy, jsou-li takto ohroženy v krátkém časovém intervalu postupně, jediným souvislým nedělitelným jednáním pachatele (srov. již citované rozhodnutí č. [46/2014](#) a č. [39/1982](#) Sb. rozh. tr.).

36. Z provedených důkazů v posuzované věci vyplývá, že ohrožení „lidí“ spočívalo nejen v bezprostředním ohrožení tří osob sedících s obviněným ve vozidle (N. S., L. S. a M. R.), ale i těch, kteří museli uhýbat jeho nebezpečně se řítícímu vozidlu (což se týkalo P. K., J. V., Z. M., J. P. a jeho spolujezdkyně M. H.). Do ohrožených osob je třeba započítat i zasahující policisty O. S. a M. O. a osoby stojící na tramvajových zastávkách XY a XY, případně jedoucí v dalších automobilech, které byly během jízdy obviněného míjeny. Uvedený znak proto byl rovněž naplněn. Toto vydání lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví je posuzováno z obecného pohledu, a není rozhodné subjektivní hledisko, zda a jak se konkrétní osoby, jichž se nebezpečí týkalo, cítily. Pro závěr o ohrožení lidí je nevýznamné i to, že spolujezdci k obviněnému do automobilu nastoupili dobrovolně, věděli, že požil alkohol, a mohli vystoupit, když během jízdy dvakrát zastavil, i to, že ztotožnění řidiči vozidel, kteří přizpůsobovali svou jízdu chování obviněného, nepocitovali ohrožení. V jejich případě takový postoj není opodstatněný, protože svědek P. K. uvedl, že musel prudce brzdit, aby se střetu s vozidlem obviněného vyhnul, J. V. svým vozidlem musel prudce uhnout do pravého pruhu, aby řítícímu se vozidlu obviněného nepřekážel, Z. M. byl donucen, aby zabránil střetu s vozidlem obviněného, najet prudce vlevo do levého jízdního pruhu, kde se naštěstí nikdo nenacházel, najel až k obrubníku. Objektivně lze tedy uzavřít, že i tyto osoby byly jízdou obviněného bezprostředně ohroženy a jen díky jejich včasným reakcím nedošlo k dalším faktickým následkům. Je vhodné poukázat i na to, jak uvedl soud prvního stupně, že během následné zběsilé jízdy obviněného svědkyně N. S. a L. S. vyzývaly obviněného, aby zastavil, bály se nehod, ve vozidle brečely, což vyjadřuje zejména intenzitu a bezprostřednost jejich vážného ohrožení. Proto, aby svědkyně mohly v dané situaci vozidlo opustit, nebyl časový prostor. Co se týká situace ohledně ohrožení ztotožněných řidičů P. K., J. V. a Z. M., tak všichni tři uvedli, že byli vlivem jízdy obviněného donuceni svoji trasu přizpůsobit tak, aby nedošlo ke kolizi, případně aby nebyli omezeni v jízdě. Tito řidiči popsali, že obviněný je míjel vysokou rychlostí, což je samo o sobě možné chápat jako ohrožující, ačkoli k dopravní nehodě díky jejich pohotovostní aktivitě nedošlo. Ze všech uvedených důvodů šlo o ohrožení, které bylo bezprostřední, a uvedeným osobám hrozila smrt nebo těžká újma na zdraví, která u jedné z nich skutečně nastala. Tuto nebezpečnost a ohrožení lidí nezmenšuje to, že tato hazardní jízda trvala kolem čtyř minut, neboť i po tuto dobu mohlo ke všem zmíněným následkům dojít.

37. Ze všech uvedených důvodů Nejvyšší soud shledal, že čin obviněného vykazuje znaky objektivní stránky zločinu podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku.

38. Výhrady obviněného směřovaly i proti závěru o úmyslném zavinění jak u zločinu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku, tak u zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, a proto je vhodné k oběma těmto trestným činům uvést obecná východiska k zavinění a nepřímému úmyslu, který u obviněného soudy u obou trestných činů shledaly.

39. Subjektivní stránka charakterizuje trestný čin z hlediska jeho vnitřní stránky, z pohledu psychiky pachatele (na rozdíl od objektivní stránky, která zahrnuje vnější znaky trestného činu). Zavinění vyjadřuje vnitřní vztah pachatele k následku jeho jednání. Subjektivní stránka je takovým psychickým vztahem pachatele, který nelze přímo pozorovat, a na zavinění lze proto usuzovat ze všech okolností případu, za kterých ke spáchání trestného činu došlo. Může to být i určité chování pachatele, neboť i jednání je projevem vůle. Závěr o zavinění musí být podložen výsledky dokazování a musí z nich logicky vyplynout, okolnosti subjektivního charakteru lze zpravidla dovozovat toliko nepřímo z okolností objektivní povahy, z nichž je možno podle zásad logického myšlení usuzovat na vnitřní vztah pachatele k porušení nebo ohrožení zájmů chráněných trestním zákonem [srov. například č. [62/1973](#) a [41/1976](#) Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. [8 Tdo 394/2010](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. [5 Tz 225/2001](#), či usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. [IV. ÚS 2728/12](#)].

40. O nepřímý úmysl podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku jde, když pachatel věděl, že svým jednáním může způsobem uvedeným v zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn. Srozuměním se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Srozumění pachatele u nepřímého úmyslu vyjadřuje aktivní volní vztah pachatele k způsobení následku relevantního pro trestní právo, čímž je míněna vůle, jež se projevila navenek, tj. chováním pachatele. Způsobení následku není přímým cílem pachatele, ani nevyhnutelným prostředkem (přímo ho nechce), neboť pachatel sleduje svým záměrem cíl jiný, který může být z hlediska trestního práva jak cílem relevantním, tak i cílem nezávadným. Přitom je však pachatel vždy srozuměn s tím, že realizace tohoto cíle předpokládá způsobení následku významného pro trestní právo, avšak tento následek je nechtěným, pouze vedlejším následkem jednání pachatele, s kterým je však srozuměn. Na takové srozumění lze usuzovat z toho, že pachatel nepočítal s žádnou konkrétní okolností, která by mohla zabránit následku, který si představoval jako možný, a to ať už by šlo o jeho vlastní zásah, nebo o zásah někoho jiného (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 341).

41. U trestného činu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku je k naplnění subjektivní stránky třeba úmyslu, který směřuje ke způsobení obecně nebezpečného následku, aniž by pachatel musel vědět, jakým konkrétním způsobem vznikne vlastní obecné ohrožení. Pachatelovo jednání musí být ovládáno představou nebezpečí a také vůlí je způsobit. Úmysl pachatele, byť eventuální [§ 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku], tedy směřuje ke způsobení obecného nebezpečí, popř. k jeho zvýšení nebo ke ztížení jeho odvrácení nebo zmírnění (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3606).

42. Pro závěr o tom, že obviněný jednal v nepřímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku jsou rozhodné okolnosti a průběh jeho jízdy, místa kudy projížděl, a celková situace, k níž došlo vlivem opilosti obviněného a snahy ujet hlídce policie. Lze odkázat na rozsudek soudu prvního stupně, který své závěry o tom, že obviněný byl srozuměn s tím, že může ohrozit lidi i majetek způsobem předpokládaným v § 272 odst. 1 tr. zákoníku, dostatečně jasně a výstižně rozvedl. Rovněž odvolací soud doložil správnost uvedených závěrů. Se zřetelem na vyjádřené skutečnosti je vhodné doplnit, že chování obviněného svědčí o tom, že sice nechtěl způsobit obecné ohrožení, ale se zřetelem na všechny popsání okolnosti byl srozuměn s tím, že takové nebezpečí hrozí. Je zde tedy dáno srozumění s hrozbou, že může dojít k předpokládaným následkům, což obviněný zcela jasně vnímal, protože v situaci, v níž se nacházel, viděl, co se před jeho vozidlem odvíjí, i to, že vědomě přejížděl křižovatku na červený signál, což je tak nebezpečná, a v rychlosti, jíž se řídil, i smrtící situace, při níž musel počítat s tím, že pokud by se v danou chvíli objevila vozidla ve směru, který mohl projet na zelenou, tak dojde ke kolizi. Takto nebezpečně se hnál městem až do okamžiku, kdy nakonec skutečně havaroval. Vše svědčí o jeho srozumění s těmito následky.

43. Soudy na zavinění obviněného správně usuzovaly z toho, že nešlo o jeden dílčí riskantní manévr, nýbrž o celý průběh přibližně 4 minuty trvající jízdy, kdy systematicky a opakovaně docházelo k ohrožování dalších účastníků silničního provozu. Chování obviněného jako řidiče bylo mimořádně nebezpečné a bezohledné, protože přejížděl v těsné blízkosti tramvajových zastávek po tramvajovém pásu, což je poměrně kluzký povrch, na kterém hrozí uklouznutí, a to pod vlivem alkoholu, rychlostí opakovaně přesahující 100 km/h, což je rychlost dvakrát převyšující nejvyšší povolenou rychlost v obci, která je stanovena na 50 km/h (§ 18 odst. 4 zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu), a je též důvodem (stejně jako řízení pod vlivem alkoholu nebo způsobení dopravní nehody s následkem těžké újmy na zdraví) pro okamžité zadržení řidičského průkazu policií (srov. § 118b odst. 1 písm. a), d), e) zákona č. 361/2000 Sb.). Riziko nehody v případě smyku je na tomto povrchu významně vyšší než na běžné silnici, protože je tvořen hladkými kovovými kolejiemi. Uvedeného nebezpečí, které bylo na první pohled zjevné, však obviněný vůbec nedbal, přičemž z průběhu jeho jízdy je patrná pouze snaha co nejefektivněji ujet zasahujícím policistům a zamezit případné silniční kontrole, o čemž svědčí například jeho opakovaná jízda na červenou, a to i v rychlosti 100 až 140 km/h, což nelze označit jinak než za zcela vědomý hazard s životy jeho spolucestujících i životy dalších účastníků silničního provozu. Důvodně tak soudy shledaly úmysl eventuální ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku.

44. Při správnosti závěru, že obviněný čin posouzený podle § 272 odst. 1 tr. zákoníku spáchal v nepřímém úmyslu, je vyvrácena obhajoba obviněného, že by se mohlo jednat o přečin podle § 273 tr. zákoníku, jenž předpokládá nedbalostní zavinění podle § 16 odst. 1 písm. a) nebo b) tr. zákoníku. Pokud je shledáno úmyslné zavinění, nemůže jít o nedbalost.

45. Nejvyšší soud nepřisvědčil obviněnému ani v tom, že nejednal úmyslně u následku těžkého ublížení na zdraví (§ 145 odst. 1 tr. zákoníku), které utrpěla N. S. sedící na sedadle vedle něj, a tedy byla v bezprostředním ohrožení života a zdraví v případě jakékoli kolize, k níž mohlo kdykoliv dojít. V nepřímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b) a odst. 2 tr. zák. jsou obsaženy složky vědění a srozumění. Pachatel musí vědět, že spácháním skutku by mohl být ohrožen nebo porušen zájem, kterému je poskytována ochrana trestním zákonem (v tomto případě zájem na ochraně zdraví), a pokud se tak stane, musí s tím být srozuměn. Srozumění je nutno

vztahovat k následku trestného činu, který je postihován rozhodnou skutkovou podstatou. U ublížení na zdraví tedy srozumění nelze vázat například pouze na možnost kolize motorových vozidel. Újma na zdraví je zde ukazatelem, který je nutno hodnotit z pohledu skutkového a právního závěru o srozumění jako znaku nepřímého úmyslu u trestného činu ublížení na zdraví. Z hlediska úmyslu způsobit těžkou újmu na zdraví stačí zjištění, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit tento těžší následek, a byl s tím srozuměn ve smyslu § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. [8 Tdo 1139/2016](#)). Pro závěr o úmyslu je kromě objektivních skutečností, které se podílely na vzniklém zranění, nutné brát do úvahy i okolnosti subjektivní, např. pohnutky, která vedla k činu, ale i osobních vlastností pachatele, z jeho chování po útoku apod. (k tomu např. č. [41/1976](#) Sb. rozh. tr.).

46. Při závěru o zavinění k § 145 odst. 1 tr. zákoníku v podobě nepřímého úmyslu (jak byl výše vyložen), je třeba poukázat na nepřipadnou námitku obviněného, jenž poukazoval na to, že nechtěl způsobit těžkou újmu na zdraví anebo že nikoho nechtěl svojí jízdou ohrozit, protože žádný takový závěr o tom, že by u obviněného šlo o chtěné jednání, soudy neučinily. Naopak závěr o nepřímém úmyslu podle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku je založen na tom, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení zákona, a pro případ, že je způsobí, byl s ním srozuměn. Je tedy založen na složce vědění a srozumění. Chtění, proti němuž obviněný brojil, je znakem úmyslu přímého podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, který u obviněného nebyl shledán.

47. Posoudí-li se z uvedených hledisek přezkoumávaná rozhodnutí, je zjevné, že soudy obou stupňů braly pro závěr o zavinění obviněného do úvahy všechny rozhodné skutečnosti a respektovaly zásady, kterými se subjektivní stránka řídí. Zejména se velmi podrobně zabývaly způsobem a průběhem jízdy obviněného, jeho motivací, okolnostmi panujícími v místech, kudy projížděl, jeho povinnostmi řidiče a způsobem, jak je porušil, stejně jako jeho osobními dispozicemi.

48. Pokud obviněný poukazoval na to, že poškozený J. P., případně jiní řidiči, mohli na světelnou a zvukovou signalizaci policie reagovat a on díky tomu mohl spoléhat na to, že se nic nestane, taková obhajoba nemá opodstatnění. Naopak je třeba zdůraznit, že tyto osoby vystavil nebezpečí shora popsanému a jen díky jejich obezřetnosti nedošlo k dalším vážným následkům. V místě střetu s vozidlem J. P. z pohledu jízdy obviněného nebyly zjištěny žádné brzdné stopy, což svědčí o tom, že ani nestačil zareagovat vzhledem k jeho vysoké rychlosti, ačkoli poškozený jel opravdu pomalu. Nelze proto přisvědčit tomu, že spoléhal na to, že se nic nestane. Skutečnost, že nejen na místě dopravní nehody, ale i v jiných místech při průjezdu městem nerespektoval dopravní signalizaci, nejvyšší povolenou rychlost ani výzvy policie k zastavení vozidla, dokládá, že celou situaci absolutně nezvládl primárně s ohledem na své povinnosti řidiče, druhotně pak s ohledem na to, že způsobil dopravní nehodu, aniž by stihl jakkoli zareagovat na jiné projíždějící vozidlo. Jím tvrzený předpoklad zvládnutí dopravní situace díky jeho letité praxi je v přímém rozporu s jinou jeho argumentací, že nebyl srozuměn s následky dopravní nehody, protože byl ovlivněn alkoholem a nebyl vysokého věku. Na jednu stranu obviněný tvrdil, že předpokládal, že svoji absolutně nepřiměřenou jízdu zvládne díky svým zkušenostem řidiče (tato činnost byla i náplní jeho zaměstnání) a na druhou zdůrazňoval svůj věk a ovlivnění alkoholem, jež bránily jeho srozumění s možným následkem v podobě těžké újmy na zdraví. Jeho ovlivnění alkoholem (1,30 promile) nebylo tak velké, aby si vůbec

neuvědomoval, co činí, na což lze usuzovat zejména z toho, jak se choval po dopravní nehodě, kdy poté, co za asistence policistů vystupoval předním oknem při poškozených levých dveřích, otevřeně zpochybňoval, že by vůbec vozidlo řídil, a přitom se vůbec nezajímal o osud zraněných spolujezdců, příp. stav osádky druhého vozidla, do kterého narazil. I jinak se choval arogantně a odmítavě.

49. Všechny uvedené okolnosti dokreslují správnost závěru o naplnění všech znaků zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, což vylučuje požadavek obviněného, aby byl jím spáchaný skutek posouzen podle § 147 tr. zákoníku, neboť taková právní kvalifikace je z důvodů výše popsanych vyloučena.

50. Nejvyšší soud nepřisvědčil ani výhradám obviněného zaměřeným proti přísnosti trestu, neboť na podkladě žádného důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. je nelze namítat. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je možné za „jiné hmotně právní posouzení“, na němž je založeno rozhodnutí ve smyslu důvodu uvedeného v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., pokud jde o výrok o trestu, považovat jen jiné vady tohoto výroku záležející v porušení hmotného práva, než jsou otázky druhu a výměry trestu, jako je např. pochybení soudu v právním závěru o tom, zda měl či neměl být uložen souhrnný nebo úhrnný trest, popř. společný trest za pokračování v trestném činu. Jiná pochybení soudu spočívající v nesprávném druhu či výměře uloženého trestu, zejména nesprávné vyhodnocení kritérií uvedených v § 39 až § 42 tr. zákoníku, a v důsledku toho uložení nepřiměřeně přísného trestu nebo naopak mírného trestu, nelze v dovolání namítat prostřednictvím tohoto ani jiného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 tr. ř. (viz rozhodnutí č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr.).

51. Pouze s ohledem na princip proporcionality trestních sankcí (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. [I. ÚS 554/04](#)) a možný zásah do základních práv a svobod obviněného (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2018, sp. zn. [8 Tdo 718/2018](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2023, sp. zn. [11 Tdo 303/2023](#)), dovolací soud k trestu uloženému obviněnému uvádí, že k žádnému extrémnímu porušení práv obviněného při ukládání trestu nedošlo. Soudy obou stupňů se trestem dostatečně zabývaly a odůvodnily jeho druh a výměru i způsob jeho výkonu. Je třeba zdůraznit, že obviněný byl odsouzen k souhrnnému trestu za tři úmyslné trestné činy, přičemž dvou z nich se dopustil v projednávaném případě. Byl ohrožen trestní sazbou podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku v rozpětí od 3 do 10 let a soud prvního stupně mu uložil trest odnětí svobody v trvání sedmi a půl roku, tj. nad polovinou zákonné trestní sazby, což je s ohledem na způsob spáchání trestné činnosti, způsobený následek (újma na zdraví čtyř lidí, z toho jedna těžká, a vzniklá majetková škoda), a další okolnosti významné z hlediska § 39 až § 42 tr. zákoníku, zcela přiměřený trest, který z žádných důvodů nevykazuje rozpor s ústavním principem proporcionality trestní represe, a jde i o zcela předvídatelnou a zákonnou sankci, která se nevymyká výměře trestu odnětí svobody v jiných obdobných trestních věcech.

VIII. Závěr

52. Z výše rozvedených důvodů Nejvyšší soud dovolání obviněného jako celek posoudil jako neopodstatněné, přičemž tento závěr učinil na základě obsahu napadeného rozhodnutí a příslušného spisu, neboť soudy nižších stupňů se se všemi rozhodnými skutečnostmi důsledně vypořádaly, a proto dovolání odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

č. 28

Za nástroj trestné činnosti ve smyslu § 135a tr. zákoníku lze považovat i vozidlo, jež pachatel užil k dopravení se na místo činu nebo k následnému odvozu odcizených věcí, a proto je možné rozhodnout o jeho propadnutí podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, byť takové vozidlo není uvedeno v popisu skutku.

Nástroj trestné činnosti, Propadnutí věci

§ 135a, § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku

č. 28

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2024, sp. zn. [6 Tdo 685/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:6.TDO.685.2024.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného N. T. proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2024, sp. zn. 8 To 7/2024, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 1 T 186/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Jihlavě ze dne 13. 12. 2023, č. j. 1 T 186/2023-498 (dále též jen „rozsudek soudu prvního stupně“), byl obviněný N. T. uznán vinným zločinem krádeže podle § 205 odst. 1 písm. b), odst. 3, odst. 4 písm. a) tr. zákoníku a přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku spáchanými formou spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, kterých se podle skutkových zjištění tohoto soudu dopustil společně s B. B. tak, že:

po předchozí vzájemné domluvě, společně s dalším neustanoveným pachatelem v úmyslu neoprávněně se obohatit, v době od 23:12 hodin dne 2. 5. 2023 do 00:31 hodin dne 3. 5. 2023 u domu na adrese XY, vnikli B. B. a N. T. za užití násilí do průjezdu daného domu poté, co vypáčili páčidlem vchodová vrata, následně bez užití násilí vnikli do místnosti, kde byl umístěn bankomat Euronet na výdej finanční hotovosti, u kterého pomocí připraveného náradí vypáčili a odlomili trezorové dveře, z bankomatu odcizili finanční hotovost ve výši 360 000 Kč a 1 900 Euro, přičemž dosud neustanovený pachatel venku před domem po celou dobu hlídal, aby mohli B. B. a N. T. výše uvedenou finanční hotovost odcizit a nebyli při tom přistiženi, čímž způsobili společnosti Euronet Services, spol. s r.o., IČ: 25608452, škodu na odcizené finanční hotovosti v celkové výši 404 764 Kč, na poškození bankomatu způsobili též společnosti škodu v celkové výši 85 636,84 Kč, a J. K. způsobili škodu na poškození vrat ve výši 3 000 Kč.

2. Za uvedené trestné činy byl obviněný N. T. odsouzen podle § 205 odst. 4 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou let,

pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku mu byl současně uložen trest propadnutí věci, a to mobilního telefonu IPHONE X 64 GB, IMEI: XY s černým plastovým krytem a osobního motorového vozidla zn. Volkswagen Phaeton, RZ: XY (MPZ A), VIN: XY, včetně klíčů od automobilu. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku mu byl dále uložen trest vyhoštění z území České republiky v trvání pěti let.

3. Zmíněným rozsudkem bylo rozhodnuto rovněž o vině a trestu obviněného B. B.

4. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněným N. T. a B. B. uložena také povinnost společně a nerozdílně zaplatit poškozené EURONET SERVICES, spol. s r.o., škodu ve výši 465 400,84 Kč. Podle § 229 odst. 2 tr. ř. byla poškozená se zbývající částí svého nároku na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních. Se svým nárokem na náhradu škody byl na řízení ve věcech občanskoprávních odkázán podle § 229 odst. 1 tr. ř. též poškozený J. K.

5. Proti tomuto rozsudku podali odvolání obviněný N. T. i obviněný B. B., přičemž Krajský soud v Brně o nich rozhodl usnesením ze dne 20. 2. 2024, č. j. 8 To 7/2024-562 (dále též jen „napadené rozhodnutí“), tak, že obě podle § 256 tr. ř. zamítl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení Krajského soudu v Brně podal obviněný N. T. (dále jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) prostřednictvím svého obhájce dovolání, jež opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. i) a m) tr. ř. s tím, že má za to, že mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští.

7. Konkrétně namítl, že jemu uložený trest propadnutí věci, osobního motorového vozidla zn. Volkswagen Phaeton, RZ: XY (MPZ A), VIN: XY (dále jen „osobní automobil“), včetně klíčů od něj, mu byl uložen v rozporu s trestním zákoníkem, a to ze dvou důvodů.

8. Zprvée, oba soudy nižších stupňů postupovaly v rozporu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu (odkázal na rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 1993, sp. zn. [5 Tz 89/93](#), publikovaný pod č. 13/1994 Sb. rozh. tr.) podle které „vztah věcí k trestnému činu, tedy, že věc byla užita ke spáchání trestného činu, resp. byla ke spáchání trestného činu určena, znamená, že věc musí být významná pro naplnění zákonných znaků trestného činu. Nestačí např., že věc měl pachatel trestného činu při jeho páčání u sebe“. Soudy nižších stupňů podle něj postupovaly také v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, který v nálezu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [II. ÚS 1624/19](#), uvedl, že „užití věci ke spáchání trestného činu dle § 70 odst. 2 písm. a) trestního zákoníku doktrína definuje jako její použití k naplnění skutkové podstaty trestného činu. Pomocí takové věci pachatel zpravidla realizuje jednání, které je obligatorním znakem objektivní stránky trestného činu. Věc musí být významná pro naplnění zákonných znaků trestného činu, musí mít reálný vliv na jeho úspěšné spáchání“.

9. Soud prvního stupně uzavřel, že automobil byl jednoznačně jako nástroj trestné činnosti použit při spáchání daných trestných činů a měl umožnit i další připravovanou trestnou činnost. Odvolací soud pak dodal, že osobní automobil byl významným nástrojem trestné činnosti, přičemž byl užit k jejímu spáchání, o čemž má svědčit to, že ve vozidle byly zajištěny

také další nástroje užívané ke spáchání trestné činnosti. Otázku významnosti však již odvolací soud nerozvedl a blíže neodůvodnil. Odůvodnění obou soudů nižších stupňů je podle obviněného prakticky totožné, zcela kusé a nepřezkoumatelné. Soudy se dále nevypořádaly s jeho obhajobou zejména v těch skutečnostech, kdy obviněný poukazoval na skutkovou větu, v níž zcela absentuje takový popis skutku, ze kterého by vyplývalo, že by osobní automobil byl jakkoli významný pro naplnění zákonných znaků trestných činů, které jsou mu kladeny za vinu. Významnost osobního automobilu tedy nebyla ničím odůvodněna, byla pouze konstatována. Stejně tak ze skutkové věty nevyplyvá, že by byla daná věc užitá ke spáchání trestných činů, neboť nikterak neuvozuje, že by ve vymezeném čase skutkového děje měl být vůbec jakýmkoli způsobem, natož významným, osobní automobil užit a dále sloužit k další připravované trestné činnosti. Nadto pak už vůbec ničím nejsou podpořeny závěry nalézacího soudu, že automobil měl umožnit i další připravovanou trestnou činnost. Pokud chtěly soudy tento trest obviněnému uložit, měly a musely jeho uložení náležitě a přesvědčivě odůvodnit a konkrétně uvést, na základě čeho usuzují na naplnění všech zákonných podmínek uložení tohoto trestu. Pokud takové odůvodnění absentuje, je třeba učinit závěr, že daná věc nebyla významná pro naplnění zákonných znaků dané trestné činnosti, a proto nebylo přípustné uložení trestu propadnutí věci, tedy osobního automobilu. Jestliže však byl trest podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku uložen a odvolací soud se s takovým rozhodnutím ztotožnil, pak podle obviněného došlo k uložení takového druhu trestu, který zákon nepřipouští. V kontextu uvedeného je pak absurdní závěr odvolacího soudu, podle kterého ve vozidle měly být zajištěny nástroje užívané k páčání trestné činnosti, neboť o jejich propadnutí rozhodnuto nebylo. Jak tedy mohlo dojít k propadnutí věci, která ze své podstaty neměla žádný význam pro naplnění zákonných znaků trestných činů, které jsou mu kladeny za vinu, a oproti tomu nedošlo k uložení trestu propadnutí věci u nástrojů nalezených ve vozidle a užitých k páčání trestné činnosti, zůstalo zcela bez vysvětlení, což je samo o sobě absurdní.

10. Obviněný dále opětovně poukázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [II. ÚS 1624/19](#), týkající se mimo jiné potřeby řádného odůvodnění soudního rozhodnutí při ukládání trestů jako jednoho z komponentů spravedlivého procesu, s tím, že právě porušením práva na spravedlivý proces v tomto kontextu napadené rozhodnutí, ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně, trpí. Ze stejného nálezu pak odcitoval také část týkající se ukládání trestu propadnutí věci, který má povahu zásahu do majetkové sféry jednotlivce, tedy do jeho práva na ochranu vlastnictví zaručeného čl. 11 Listiny, přičemž zvýraznil pasáž, podle které „účelem trestu propadnutí věci je odejmout pachateli věc, která by mohla sloužit k dalšímu páčání trestných činů, ztížit tomuto pachateli podmínky k další trestné činnosti a případně mu i odejmout prospěch ze spáchaného trestného činu. Účel trestu propadnutí věci je tak primárně zábranný, resp. sloužící k odebrání zisků z trestné činnosti, nikoli represivní, což je třeba reflektovat i při jeho ukládání a odůvodnění ze strany soudu“. V návaznosti na uvedené upozornil, že v projednávané věci se uložený trest propadnutí automobilu jeví zcela a výlučně represivním, což je v rozporu s odkazovanou judikaturou Ústavního soudu.

11. Druhou okolností, která má podle obviněného naplnit důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. i) a m) tr. ř. je ta skutečnost, že se odvolací soud nijak nevypořádal s předběžnou otázkou týkající se vlastnického práva k osobnímu automobilu, která u odvolacího soudu vyvstala poté, kdy mu byly předloženy důkazní prostředky spočívající v doložení vlastnického práva k osobnímu automobilu osoby odlišné od obviněného. Odvolací soud však tuto skutečnost

prešel s tím, že se jedná o účelovou námitku, přičemž doložené doklady nijak nezkoumal a neověřoval fakta uvedená v registračním certifikátu vozidla v Rakousku, z nichž vyplývalo, že obviněný je uživatelem a držitelem vozidla, nicméně není jeho vlastníkem. Při ukládání tak závažného trestu jako je propadnutí osobního automobilu v nikoli zanedbatelné hodnotě je povinností soudu se náležitě vypořádat se všemi námitkami a veškeré pochybnosti, které vyvstanou ohledně vlastnictví vozidla, v rámci předběžného právního posouzení odstranit. Odvolací soud však otázku vlastnického práva nijak neřešil a nevěnoval jí náležitou pozornost. Prohlásil pouze tvrzení obviněného za účelová, čímž však v žádném případě nesplnil své povinnosti týkající se předběžného posouzení a vyřešení dané otázky. V důsledku toho pak odvolací soud posvětil postup soudu prvního stupně, který uložil ve vztahu k osobnímu automobilu trest propadnutí věci v rozporu s § 70 odst. 3 tr. zákoníku, neboť trest propadnutí věci lze uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli.

č. 28

12. Obviněný tedy uzavřel, že trest propadnutí věci mu byl uložen v rozporu s § 70 odst. 2 písm. a) a § 70 odst. 3 tr. zákoníku, když mu byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, neboť bylo rozhodnuto o propadnutí věci, která nebyla nástrojem trestné činnosti, tedy nebyla významná pro naplnění zákonných znaků trestného činu, a rovněž bylo rozhodnuto o propadnutí věci, jejímž vlastníkem nebyl obviněný. Z tohoto důvodu je tedy rozhodnutí soudu prvního stupně nesprávné. Pokud odvolací soud nezajistil nápravu sám, pak řízení zatížil vadou, tedy došlo k naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. K tomuto pak obviněný znovu odkázal na výše citovaný náleze Ústavního soudu.

13. Na základě těchto skutečností navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. napadené usnesení, ve spojení s rozsudkem soudu prvního stupně, zrušil a podle § 265m odst. 1 tr. ř. sám rozhodl tak, že z původního znění rozsudku soudu prvního stupně bude ve vztahu k němu (obviněnému) vypuštěna část týkající se uložení trestu propadnutí věci, a to osobního automobilu, včetně klíčů od něj.

14. K dovolání obviněného se vyjádřil státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Poté, co zrekapituloval dovolání obviněného, uvedl, že jeho optikou v posuzované věci oba zákonné předpoklady uložení daného trestu, tedy předpoklady podle § 70 odst. 2 písm. a) a § 70 odst. 3 tr. zákoníku, splněny jsou.

15. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku může soud uložit trest propadnutí věci, která je nástrojem trestné činnosti. V posuzované věci bylo podle kamerových záznamů motorové vozidlo stížené uloženým trestem propadnutí věci užito k dopravě na místo činu nejen spoluobviněných, ale také náčiní použitého ke spáchání trestných činů. Takový způsob použití osobního automobilu potvrdil také obviněný v odvolání, když připustil, že byl použit pro dopravu obviněných na místo činu a že tímto z místa činu odjeli. Bez něj by se na místo činu v dobu příhodnou pro spáchání trestné činnosti nedopravili a na místo činu by nedopravili ani nástroje, bez nichž by nebyli schopni vypáčit vchodová vrata a přisvojit si z bankomatu finanční hotovost. Osobní automobil byl tedy významným nástrojem pro dopravu pachatelů a jejich náčiní na místo činu a z něj s hotovostí odcizenou z bankomatu, tedy umožnil a usnadnil spáchání trestné činnosti a splňuje předpoklad pro uložení trestu propadnutí věci podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Pro uložení tohoto trestu přitom není zákonnou podmínkou, aby věc byla v popisu skutku výslovně zmíněna. Takový požadavek podle státního zástupce neplyne ani z judikatury.

16. Podle § 70 odst. 3 tr. zákoníku může soud trest propadnutí věci uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli. Podle § 135 tr. zákoníku věc náleží pachateli, jestliže ji v době rozhodnutí vlastní, je součástí jeho majetku nebo s ní fakticky jako vlastník nakládá, aniž je oprávněný vlastník nebo držitel takové věci znám. V posuzované věci podmínka, že motorové vozidlo náleží pachateli, splněna byla, neboť obviněný byl pachatelem trestné činnosti a své vlastnictví k motorovému vozidlu potvrdil v přípravném řízení jednak před policejním orgánem při zadržení (do protokolu o zadržení osoby podezřelé uvedl, že byl „zadržen policií v blízkosti mého zaparkovaného vozidla Volkswagen Phaeton“), jednak před soudem při vazebním zasedání v rámci vyjádření ke svým majetkovým poměrům (uvedl, že „na sebe mám napsaný pouze osobní automobil. Vše je napsáno jinak na matku. Jde o automobil, který mi byl zadržen.“). Protože obviněný vlastnictví k osobnímu automobilu potvrzoval a tento byl zároveň užít ke spáchání trestné činnosti, soud prvního stupně mu uložil trest propadnutí věci. Vlastnictví osobního automobilu obviněný potvrdil také v odvolání, v němž namítal, že prodejem svého jediného majetku, tedy osobního automobilu, chtěl uhradit způsobenou škodu. O jeho vlastnictví tedy v době rozhodování soudů nebylo pochyb. Listiny předložené odvolacímu soudu vlastnictví jiné osoby k osobnímu automobilu neosvědčily. Státní zástupce se proto ztotožnil se závěry odvolacího soudu, že osobní automobil je ve vlastnictví obviněného, že listiny jím předložené neosvědčují vlastnické právo jiné osoby ve vztahu k osobnímu automobilu a že jeho námitka o tom, že osobní automobil není v jeho vlastnictví, je námitkou účelovou.

17. K judikatuře, na kterou odkázal obviněný, státní zástupce uvedl následující. Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [II. ÚS 1624/19](#), se zabývá otázkou odůvodnění a prokázání naplnění zákonných předpokladů pro uložení trestu propadnutí věci. V judikované věci byl uložen trest propadnutí věci, a to rodinného domu a přilehlých pozemků. K trestu propadnutí věci Ústavní soud uvedl, že uložení trestu propadnutí nemovitosti, ve které sankcionovaný žije a má zde svůj domov, může představovat zásah do práva na ochranu soukromého života zaručeného čl. 10 odst. 2 Listiny, přičemž význam ochrany soukromí v jeho prostorové dimenzi je zdůrazněn čl. 12 odst. 1 Listiny. Takový zásah je podle Ústavního soudu přípustný jen při dodržení principu proporcionality. V judikovaném případě byl však trest propadnutí věci ukládán ve variantě zákonných podmínek § 70 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, účinného do 31. 1. 2019. V posuzované věci obviněný před vzetím do vazby a navazujícím výkonem trestu odnětí svobody žil a svůj domov měl ve Vídni, uložení trestu propadnutí věci nepostihuje jeho nemovitost, ale jeho motorové vozidlo. Propadnutí motorového vozidla u obviněného nemůže představovat zásah do práva na ochranu soukromého života ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny a do práva na ochranu obydlí ve smyslu čl. 12 odst. 1 Listiny. Při srovnání hodnoty osobního automobilu a obviněným odcizené finanční hotovosti lze učinit závěr, že obě hodnoty jsou odpovídající. Zároveň tresty jemu uložené nejsou v nepoměru s následkem způsobeným jeho trestnou činností. Zákonný základ pro zásah do vlastnického práva obviněného byl splněn, a proto nedošlo k porušení čl. 11 Listiny. Uložený trest propadnutí motorového vozidla navíc podle státního zástupce oba soudy dostatečně odůvodnily.

18. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 1993, sp. zn. [5 Tz 89/93](#), publikovaný pod č. 13/1994 Sb. rozh. tr. se pak podle státního zástupce netýká trestu propadnutí věci, ale ochranného opatření zabránění věci, uloženého před rokem 1989 v souvislosti s přečinem proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou. V judikované věci byla zabráněna

hotovost ve valutách při pokusu pachatele s československým občanstvím odcestovat dne 28. 7. 1981 letadlem z letiště ve Varšavě do Rakouska, ač neměl pro tuto cestu příslušnou výjezdní doložku. Vztah valut postižených zabráním věci ke stíhanému trestnému činu ve smyslu § 55 odst. 1 tehdy účinného zákona č. 140/1961 Sb. zde nebyl dán, neboť valuty nebyly užity ani určeny ke spáchání přečinu, nebyly získány přečinem ani nebyly nabyty za věc získanou přečinem. Nestačilo tedy, že věc (valuty) měl pachatel trestného činu při jeho páčání u sebe. Aplikace citovaného judikátu na posuzovanou věc není případná, neboť obviněný neužíval osobní automobil bez významné souvislosti směřující k naplňování a spáchání trestné činnosti. Naopak jeho výskyt v místě spáchání činu byl klíčový. Rozhodnou skutečností je to, že osobní automobil má vztah významného nástroje ke spáchaným trestným činům pro svoji vlastnost, resp. způsobilost v předmětnou dobu dopravit pachatele s páčidly do místa činu a z něj s odcizenou hotovostí, tedy umožnit a usnadnit obviněnému spáchání trestné činnosti. Bez něho a bez páčidel by obviněný trestnou činnost nebyl schopen spáchat.

č. 28

19. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání konaném podle § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Současně udělil souhlas k tomu, aby podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. Nejvyšší soud v neveřejném zasedání učinil i jiné než navrhované rozhodnutí.

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska rozhodování

20. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda je výše uvedené dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí nebo zda tu nejsou důvody pro jeho odmítnutí.

21. Dospěl přitom k závěru, že dovolání podané proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 20. 2. 2024, č. j. 8 To 7/2024-562, je přípustné z hlediska ustanovení § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř. Obviněný je osobou oprávněnou k podání dovolání podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. Dovolání, které splňuje náležitosti obsahu dovolání podle § 265f odst. 1 tr. ř., podal prostřednictvím svého obhájce, tedy v souladu s ustanovením § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě uvedené v § 265e odst. 1 tr. ř. a na místě určeném týmž zákonným ustanovením.

22. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, který lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř. Přitom nestačí, aby zákonný dovolací důvod byl jen formálně deklarován, ale je třeba, aby námitky dovolatele takovému důvodu také svým obsahem odpovídaly.

23. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je dán v případech, kdy byl obviněnému uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

24. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. je dán v případech, kdy bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l).

25. Obecně pak platí, jak již naznačeno, že obsah konkrétních uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení tohoto dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů.

IV.

Posouzení dovolání

26. Obviněný ve svém dovolání, které opřel o dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. i) a m) tr. ř., namítl že trest propadnutí věci, a to osobního motorového vozidla zn. Volkswagen Phaeton, RZ: XY (MPZ: A), VIN: XY, včetně klíčů od tohoto automobilu, mu byl uložen v rozporu s trestním zákoníkem, konkrétně v rozporu s § 70 odst. 2 písm. a) a § 70 odst. 3 tr. zákoníku. Nejvyšší soud mu však přisvědčit nemohl, a to z důvodů uvedených níže.

27. Podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku může soud uložit trest propadnutí věci, která je nástrojem trestné činnosti. Nástrojem trestné činnosti se podle § 135a tr. zákoníku rozumí věc, která byla určena nebo užita ke spáchání trestného činu, včetně plodů a užitků. Věc byla užita ke spáchání trestného činu, jestliže za použití této věci, s její pomocí nebo jejím prostřednictvím pachatel uskutečnil jednání, které je obligatorním znakem objektivní stránky konkrétního trestného činu. Není tedy nutné, aby se taková věc výhradně podílela na jednání pachatele, neboť postačí, že mohla jednání pachatele pouze umožnit či usnadnit. Věc, která byla užita ke spáchání trestného činu, musí být však dostatečně významná pro naplnění zákonných znaků trestného činu a musí mít reálný vliv na jeho úspěšné spáchání. [srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až § 139. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1816.]

28. Obviněný společně s B. B. poté, co vypáčili páčidlem vchodová vrata, vnikli za použití násilí do průjezdu domu na adrese XY, následně bez užití násilí vnikli do místnosti, kde byl umístěn bankomat Euronet na výdej finanční hotovosti, u kterého pomocí připraveného nářadí vypáčili a odlomili trezorové dveře, přičemž z bankomatu odcizili finanční hotovost. V daných souvislostech je ovšem nutné akcentovat, že na místo činu se dostali osobním automobilem, ve kterém převáželi také náčiní, pomocí kterého vypáčili vchodová vrata a vypáčili a odlomili trezorové dveře. Do uvedeného osobního automobilu dále naložili užitý náčiní a logicky také i odcizenou finanční hotovost a z místa činu v něm odjeli. Uvedené obviněný ostatně nepopírá, naopak ve svém odvolání sám uvedl, že je pravdou, že motorové vozidlo bylo použito pro dopravu jeho a B. B. na místo činu a tímto vozidlem následně oba odjeli.

29. Z popsanych okolností tedy vyplývá, že osobní automobil byl použit nejen pro dopravu pachatelů a náčiní na místo činu (pokud přitom obviněný namítá, že je absurdní, že předmětem trestu propadnutí věci byl osobní automobil, nikoliv náčiní použité pro spáchání trestné činnosti, pak je nutno uvést, že pro toto dovolací řízení není podstatné, že nedošlo k propadnutí jiných věcí, tedy náčiní, ale je podstatné to, že byly splněny podmínky pro uložení daného druhu trestu ve vztahu k osobnímu automobilu), ale také na odvoz odcizených finančních prostředků z místa činu na místo pachateli zvolené. Jakkoliv k dokonání a naplnění všech znaků skutkové podstaty zločinu krádeže došlo přisvojením si cizích finančních prostředků zmocněním, k čemuž osobní automobil napomohl minimálně tím, že se jím na místo činu dopravili pachatelé, kteří ani nemají k území České republiky žádný vztah, jak sám obviněný uvedl při hlavním líčení, a dále tím, že v něm pachatelé na místo činu dopravili při páchaní trestné činnosti užitý náčiní, je vhodné podotknout také to, že k jeho

dokončení došlo až později. Dokončení trestného činu je totiž okamžikem, kdy dojde k realizaci představy pachatele o cíli trestného činu. Základním cílem obviněného a B. B. bylo získání finanční hotovosti, přičemž k naplnění tohoto cíle zásadní měrou přispěl právě osobní automobil, kterým, jak již řečeno, se dopravili na místo činu a z něj dále unikli i s odcizenou finanční hotovostí. Vzhledem k uvedeným skutečnostem je nutno připomenout výše uvedenou komentářovou literaturu, ze které vyplývá, že pro uložení trestu propadnutí věci není nutné, aby se věc podílela na jednání pachatele výhradním způsobem, nýbrž postačí, že jednání pachatele pouze umožnila či usnadnila. V předkládané věci je přitom z rozvedených skutečností patrné, že osobní automobil spáchání dané trestné činnosti minimálně usnadnil.

30. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že zajištěný osobní automobil byl jako nástroj trestné činnosti použit pro spáchání trestných činů, které jsou obviněnému (a dále i B. B.) kladeny za vinu. Odvolací soud dodal, že osobní automobil byl významným nástrojem spáchané trestné činnosti a zároveň byl při spáchání trestných činů, které jsou obviněnému kladeny za vinu, užit, o čemž svědčí mimo jiné to, že ve vozidle byly zajištěny nástroje užívané k páchaní trestné činnosti. Přestože lze obviněnému přisvědčit, že odůvodnění soudů nižších stupňů je poměrně strohé a zasloužilo by více pozornosti, Nejvyšší soud shledal, že úvahy těchto soudů jsou věcně správné.

31. Pokud jde o námitku, že užití osobního automobilu nebylo popsáno ve skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně, je nutno uvést, že věc, vůči níž je ukládán trest propadnutí věci, musí být přímo ve výroku rozsudku přesně a konkrétně označena tak, aby nemohla být zaměněna s jinou věcí [srov. ŠČERBA, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 13.]. Tuto povinnost soud prvního stupně splnil, když ve výroku o trestu přesně a jasně označil osobní automobil, který byl předmětem trestu propadnutí věci. Oproti tomu povinnost označit ve skutkové větě nástroj trestné činnosti nevyplývá ze zákona ani z rozhodovací praxe. K tomu je vhodné odkázat na § 120 odst. 3 tr. ř., podle kterého výrok, jímž se obžalovaný uznává vinným, nebo jímž se obžaloby zprošťuje, musí přesně označovat trestný čin, jehož se výrok týká, a to nejen zákonným pojmenováním a uvedením příslušného zákonného ustanovení, nýbrž i uvedením, zda jde o zločin nebo přečin, a místa, času a způsobu spáchání, popřípadě i uvedením jiných skutečností, jichž je třeba k tomu, aby skutek nemohl být zaměněn s jiným, jakož i uvedením všech zákonných znaků včetně těch, které odůvodňují určitou trestní sazbu. Popis osobního vozidla u trestných činů krádeže a poškození cizí věci tedy nebyl nezbytný a soudu prvního stupně proto nelze klást k tíži, že ve skutkové větě svého rozhodnutí užití předmětného osobního automobilu nepopsal, neboť absence popisu této okolnosti nevyvolává žádné pochybnosti ohledně totožnosti skutku či jeho právní kvalifikace.

32. Stran judikatury, na kterou obviněný odkázal s tím, že věc, která se stane předmětem trestu propadnutí věci podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, musí být pro spáchání trestného činu významná, Nejvyšší soud uvádí následující. Skutkový stav nastíněný v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 12. 1993, sp. zn. [5 Tz 89/93](#), publikovaném pod č. 13/1994 Sb. rozh. tr., je pro předkládanou věc nepřipadný. V judikované věci, jak ostatně uvedl i státní zástupce, byly předmětem ochranného opatření zabránění věci (tedy nikoliv trestu propadnutí věci) valuty. Tyto byly zabráný pachateli s československým občanstvím při pokusu vycestovat z letiště ve Varšavě do Rakouska, ač neměl pro tuto cestu příslušnou výjezdní doložku. Valuty v daném případě nebyly užity ani určeny ke spáchání uvedeného přečinu, nebyly jím získány, ani nebyly

nabyty za věc přečinem získanou. Jinak řečeno, pachatel je měl pouze při sobě, avšak tyto neměly ke spáchanému přečinu žádný vztah. To však o osobním automobilu, kterým obviněný (společně s B. B.) přijel na místo činu, dovezl jím náčiní užívané ke spáchání trestné činnosti a dále jím z místa činu odjel a odvezl odcizenou finanční hotovost, říci, jak ostatně podrobně rozvedeno výše, nelze. Pokud jde o nálezy Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. [II. ÚS 1624/19](#), v judikované věci byl předmětem trestu propadnutí věci rodinný dům a přilehlé pozemky. Tento trest byl pachateli uložen za spáchanou drogovou trestnou činnost. Je přitom nutno, opětovně v souladu se státním zástupcem, uvést, že Ústavní soud v uvedeném nálezu, co do významnosti uloženého trestu, připomněl, že uložení trestu propadnutí nemovitosti, ve které sankcionovaný jednotlivec žije a má zde svůj domov, může představovat zásah do práva na ochranu soukromého života zaručeného čl. 10 odst. 2 Listiny, přičemž význam ochrany soukromí v jeho prostorové dimenzi je zdůrazněn čl. 12 odst. 1 Listiny. Takový zásah je pak podle Ústavního soudu přípustný pouze při dodržení principu proporcionality. Podstatou uvedeného nálezu nicméně nebylo posouzení dodržení principu proporcionality uloženého trestu, Ústavní soud se tedy ani blíže nezabýval tím, zdali byl rodinný dům (a přilehlé nemovitosti) významný pro spáchání trestné činnosti. Přesto je však nutno uzavřít, že obviněný v osobním automobilu nežil a své obydlí zde neměl, tedy k zásahu do práva na ochranu soukromého života a do práva na ochranu obydlí nedošlo. Nad to pak Nejvyšší soud dodává, že Ústavní soud uvedl, že „věc musí být významná pro naplnění zákonných znaků trestného činu, musí mít reálný vliv na jeho úspěšné spáchání“, přičemž významnost osobního automobilu je v předkládané věci nutno dovodit, kromě skutečností uvedených v bodech 28. a 29. tohoto rozhodnutí, i z toho, že obviněný, jako osoba, která nemá v České republice trvalý pobyt a nezdržuje se běžně na jejím území, užil osobní automobil k tomu, aby dopravil sebe, svého spolupachatele a náčiní do České republiky na místo činu a z něj.

33. Na výše uvedený nálezy Ústavního soudu obviněný odkázal také s tím, že v předkládané věci se jeví, že uložený trest propadnutí věci měl mít účel represivní, což je v rozporu s citovanou judikaturou Ústavního soudu, podle které je jeho účel primárně zábranný. To tedy znamená nikoliv výlučně zábranný. Represivní účel daného trestu tedy nemusí být z úvah soudů nižších stupňů zcela vyloučen. K tomu Nejvyšší soud uvádí, že, jak již podrobněji rozebráno výše, osobní automobil byl v předkládané věci použit jako nástroj trestné činnosti, když umožnil obviněnému a jeho spolupachateli dopravit se na místo činu, dovézt na něj náčiní potřebné k odcizení hotovosti a odjet z něj (společně s odcizenou hotovostí), tedy měl k projednávání trestné činnosti významný vztah a z tohoto hlediska bylo jeho propadnutí dostatečně opodstatněno.

34. Obviněný ve svém dovolání kromě již uvedeného také namítl, že trest propadnutí věci mu byl uložen v rozporu s § 70 odst. 3 tr. zákoníku, podle kterého může soud tento trest uložit, jen jde-li o věc náležející pachateli.

35. Před uložením trestu propadnutí věci tedy musí soud spolehlivě objasnit, že daná věc skutečně náleží právě pachateli (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 09. 2015, sp. zn. [5 Tdo 1488/2014](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 03. 2016, sp. zn. [7 Tdo 341/2016](#)), přičemž rozhodný je stav k momentu vyhlášení rozsudku či vydání trestního příkazu, jímž se trest propadnutí věci ukládá (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 1971, sp. zn. [6 Tz 21/71](#), publikované pod č. 29/1972 Sb. rozh. tr.) [srov. ŠČERBA,

F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 6.]. Podmínka, že věc náleží pachateli, musí být splněna v době vyhlášení rozsudku (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 1971, sp. zn. [6 Tz 21/71](#), publikované pod č. 29/1972 Sb. rozh. tr.). Vzniknou-li pochybnosti ohledně vlastnictví k věci nebo o jiném majetkovém právu, řeší je soud v trestním řízení jako otázku prejudiciální [srov. DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 2. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 3093.]

č. 28

36. Soudu prvního stupně nelze oprávněně vyčítat uložení trestu propadnutí věci – osobního automobilu, neboť v době vyhlášení jeho rozsudku neexistovaly pochybnosti o jeho vlastníkovi – obviněném. Své vlastnické právo k osobnímu automobilu obviněný nezpochybňoval ani v odvoláních, která vypracovali jeho obhájci. Až v rámci veřejného zasedání v odvolacím řízení namítl, že vlastníkem vozu není, a v den spáchání skutku ani nebyl, neboť jej měl zakoupit jeho bratr. Na podporu svého tvrzení předložil odvolacímu soudu kupní smlouvu, kde jeho bratr vystupuje jako kupující. Odvolací soud ovšem nepochybil, jestliže označil tvrzení obviněného za účelové a stejně jako soud prvního stupně shledal, že vlastníkem osobního automobilu je právě obviněný. Tento svůj závěr sice stručně, nicméně dostatečně, výstižně a přiléhavě ve svém rozhodnutí odůvodnil. Postačí proto na příslušnou pasáž odůvodnění tohoto rozhodnutí odkázat s tím, že obviněný se v přípravném řízení jednoznačně vyjádřil, že dané vozidlo je jeho jediným majetkem. Sám obviněný navíc ve svém odvolání ze dne 20. 12. 2023, a to v souvislosti s námitkou, že chce poškozené uspokojit z prodeje předmětného osobního automobilu, odkázal také na výslech ze dne 30. 8. 2023 provedený v přípravném řízení, v rámci kterého uvedl, že osobní automobil může sloužit jako záruka náhrady škody způsobené trestnou činností. Pokud tedy obviněný namítl, že jeho úmyslem bylo osobní automobil prodat a uspokojit z něj poškozené (viz uvedené odvolání), pak je nutno konstatovat (a z této premisy vycházel i odvolací soud), že to by nebylo, pokud by obviněný nebyl vlastníkem vozidla, logicky možné.

37. Vzhledem k výše uvedenému proto Nejvyšší soud konstatuje, že neshledal naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř.

38. K dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. nutno uvést, že ten je dán tehdy, když v řízení, které předcházelo vydání rozhodnutí o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., byl dán některý z důvodů dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Jelikož však Nejvyšší soud – z výše rozvedených důvodů – zjistil, že v napadených rozhodnutích obou nižších soudů nedošlo ve smyslu obviněným uplatněného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. k porušení zákona, nemohl být naplněn ani dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

V.

Způsob rozhodnutí

39. Z rozvedených skutečností plyne, že dovolací námitky, jež bylo možno formálně podřadit pod některé z dovolacích důvodů ve smyslu § 265b odst. 1 tr. ř., byly zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud proto dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné, přičemž tak za splnění podmínky uvedené v § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. učinil v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání

Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

č. 29

Nejvyšší soud zruší pravomocné rozhodnutí soudu nebo státního zástupce na podkladě stížnosti pro porušení zákona, je-li zjištěná vada tohoto rozhodnutí nebo řízení mu předcházejícího takové závažnosti a intenzity, že nelze trvat na jeho právní moci (závažnosti a nezměnitelnosti). Tak tomu není v případě usnesení státního zástupce, jímž sice nesprávně podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. zamítl včasnou stížnost obviněného proti usnesení, kterým policejní orgán podle § 160 odst. 1 tr. ř. rozhodl o zahájení jeho trestního stíhání, avšak současně přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného rozhodnutí podle § 174 tr. ř.

Stížnost pro porušení zákona, Dozor státního zástupce

§ 266 odst. 1, § 268 odst. 1 písm. c), § 174 tr. ř.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 11. 2024, sp. zn. [6 Tz 54/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:6.TZ.54.2024.1

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti ve prospěch obviněného L. V. proti pravomocnému usnesení státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 22. 7. 2024, č. j. 1 KZV 201/2023-126.

I.

Řízení předcházející podání stížnosti pro porušení zákona

1. Usnesením ze dne 7. 5. 2024, č. j. KRPA-188451-264/TČ-2022-000072, bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. zahájeno trestní stíhání obviněného L. V. (dále jen „obviněný“) pro spáchání pokračujícího zvlášť závažného zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. a), odst. 5 písm. a) tr. zákoníku, ve spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku, zvlášť závažného zločinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 alinea 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku, pokračujícího zvlášť závažného zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. b), odst. 5 písm. b), písm. c) tr. zákoníku, pokračujícího zločinu legalizace výnosů z trestné činnosti podle § 216 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. c), písm. d) tr. zákoníku, přečinu padělání a pozměnění veřejné listiny podle § 348 odst. 1 tr. zákoníku a přečinu nedovolené výroby a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka podle § 349 tr. zákoníku.

2. Stížnost obviněného vypracovaná jeho obhájcem proti citovanému usnesení policejního orgánu byla usnesením státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 22. 7. 2024, č. j. 1 KZV 201/2023-126, zamítnuta podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. jako opožděně podaná.

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

3. Proti označenému usnesení státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 22. 7. 2024, č. j. 1 KZV 201/2023-126, podal ministr spravedlnosti České republiky (dále jen „ministr spravedlnosti“ nebo „stěžovatel“) podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného. Podle stěžovatele státní zástupkyně pochybila, pokud stížnost obviněného proti usnesení o zahájení trestního stíhání zamítla jako opožděnou. Je tomu tak proto, že zmíněná stížnost byla obhájcem obviněného podána dne 13. 5. 2024, tedy v rámci lhůty pro její podání, která počala běžet dnem 10. 5. 2024, poté, kdy bylo stížností napadené usnesení doručeno obhájci i obviněnému. Státní zástupkyně v odůvodnění svého zamítavého rozhodnutí chybně uvedla, že stížností napadené usnesení bylo obhájci i obviněnému doručeno dne 7. 5. 2024, neboť nezkontrolovala doručenkou k datové zprávě č. 135675593, podle které bylo usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného obhájci doručeno právě až dne 10. 5. 2024.

č. 29

4. S ohledem na výše uvedené proto ministr spravedlnosti navrhl Nejvyššímu soudu, aby

- podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 22. 7. 2024, č. j. 1 KZV 201/2023-126, byl porušen zákon v neprospěch obviněného v ustanovení § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř.,
- s odkazem na § 269 odst. 2 tr. ř. napadené rozhodnutí v celém rozsahu zrušil, včetně dalších rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazujících, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušení, pozbyla podkladu,
- v souladu s § 270 odst. 1 tr. ř. státní zástupkyni Městského státního zastupitelství v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednala a rozhodla.

5. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) zrekapituloval argumentaci ministra spravedlnosti a uvedl, že se s ní neztotožňuje. Není sporu o tom, že v přípravném řízení se dozorová státní zástupkyně dopustila pochybení v rámci počítání běhu lhůty k podání stížnosti proti usnesení o zahájení trestního stíhání, neboť vycházela z nesprávných dokladů o doručení a chybně určila počátek a konec lhůty k jejímu podání. Pokud by k uvedenému pochybení z její strany nedošlo, nemohla by rozhodnout o zamítnutí stížnosti podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. Z odůvodnění napadeného usnesení ovšem vyplývá, že podanou stížnost obviněného sice chybně zamítla jako opožděnou, současně však usnesení o zahájení trestního stíhání jí napadené podrobně přezkoumala v rámci výkonu dozoru a dospěla k závěru o jeho zákonnosti a důvodnosti. Nedošlo tak k odepření přístupu obviněného k přezkumu usnesení o zahájení trestního stíhání skrze uplatnění opravného prostředku. Nesprávný postup státní zástupkyně tak spočíval pouze v uplatnění nesprávného důvodu pro zamítnutí stížnosti. Po materiální stránce však nedosáhl ústavního rozměru a nedochází tak k nutnosti kasačního zásahu, když byl proveden faktický přezkum zákonnosti a důvodnosti usnesení o zahájení trestního stíhání. Zjevně by totiž po zrušení napadeného usnesení byla obviněným podaná stížnost opět zamítnuta s tím rozdílem, že by tak bylo učiněno na podkladě odkazu na správné ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.

6. Závěrem svého vyjádření státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podanou stížnost pro porušení zákona zamítl podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou. Současně doplnil, že pokud by Nejvyšší soud hodlal o stížnosti rozhodnout jiným způsobem, než uvedeným v § 274 odst. 2 a 3 tr. ř., pak rovněž pro tento případ souhlasí s rozhodnutím v neveřejném zasedání (§ 274 odst. 4 tr. ř.).

7. Obviněný, který prostřednictvím svého obhájce podání stížnosti pro porušení zákona inicioval, se k ní (a ani k vyjádření státního zástupce) nevyjádřil.

III.

Přípustnost stížnosti pro porušení zákona

8. Nejvyšší soud se nejdříve zabýval otázkou, zda je stížnost pro porušení zákona přípustná. Dospěl přitom k pozitivnímu závěru, neboť směřuje proti pravomocnému rozhodnutí státního zástupce (viz § 266 odst. 1 tr. ř.), přičemž byla podána i osobou oprávněnou, tedy ministrem spravedlnosti.

IV.

Relevantní právní úprava týkající se tvrzeného porušení zákona

9. Podle § 137 odst. 1 tr. ř. platí, že [u]snesení je třeba oznámit osobě, které se přímo dotýká, jakož i osobě, která k němu dala svým návrhem podnět; usnesení soudu se oznámí též státnímu zástupci. Oznámení se děje buď vyhlášením usnesení v přítomnosti toho, jemuž je třeba usnesení oznámit, anebo doručením opisu usnesení. Opis usnesení, kterým byla uložena majetková trestní sankce, se doručí též poškozenému, jde-li o jinou osobu než stát a je-li znám.

10. Podle § 143 odst. 1 tr. ř. [s]tížnost se podává u orgánu, proti jehož usnesení stížnost směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení (§ 137); jestliže se usnesení oznamuje jak obviněnému, tak i jeho opatrovníku nebo obhájci, běží lhůta od toho oznámení, které bylo provedeno nejpozději.

11. Podle § 160 odst. 7 tr. ř. [p]roti usnesení o zahájení trestního stíhání může obviněný podat stížnost.

V.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

12. Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení tomuto rozhodnutí předcházející, a dospěl k následujícím zjištěním.

13. Skutková zjištění, z nichž vychází stížnost pro porušení zákona [ohledně skutečností zakládajících běh zákonné lhůty k podání řádného opravného prostředku proti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání obviněného a o vadnosti postupu státní zástupkyně, který nalezl svého odrazu v nesprávnosti aplikace § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. z důvodů vyložených ministrem spravedlnosti v jeho mimořádném opravném prostředku], nejsou zpochybněna. Výkladem ustanovení § 137 odst. 1, § 143 odst. 1 a § 160 odst. 7 tr. ř. – s přihlédnutím ke zjištění o datu doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného

jeho obhájci – je nezbytné dospět k závěru, že výrok stížností pro porušení zákona napadeného usnesení státní zástupkyně je vadný, resp. nezákonný. Byla-li stížnost obviněného podána v rámci třídenní lhůty stanovené § 143 odst. 1 tr. ř., k čemuž došlo, nemohla být, při správném posouzení skutečností rozhodných pro posouzení této dílčí procesní otázky, zamítnuta podle § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. (jak se však stalo). Pokud takto státní zástupkyně (v důsledku nesprávného zjištění stran běhu této lhůty) vadně rozhodla, porušila zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. v neprospěch obviněného.

14. Zdánlivě je tudíž věc – z tohoto hlediska (a potažmo i ve vztahu ke způsobu rozhodnutí Nejvyššího soudu o podané stížnosti pro porušení zákona) – jasná. Nelze pochybovat o tom, že napadené usnesení státní zástupkyně, resp. výrok v něm obsažený, jsou formálně vadné. Toto zjištění by tedy (na první pohled, avšak bez uvážení dále uvedeného) odůvodňovalo akceptování návrhu ministra spravedlnosti na to, aby Nejvyšší soud vyslovil, že napadeným usnesením státní zástupkyně byl zákon porušen v neprospěch obviněného v ustanovení § 148 odst. 1 písm. b) tr. ř. Nelze však odhlížet od toho, že vyslovením již tohoto výroku by Nejvyšší soud dal najevo, že „míra zjištěné nezákonnosti převažuje nad zájmem na stabilitě a nezměnitelnosti pravomocných rozhodnutí“ – viz DRAŠTÍK, A., FENYK, J., a kol. Trestní řád. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2015, s. 547).

15. I z hlediska dalších návrhů ministra spravedlnosti, tj. stran zrušení napadeného usnesení a přikázání věci státní zástupkyni k novému projednání a rozhodnutí, musely být uváženy obdobně vyznívající skutečnosti (poukazující na potřebu porovnání váhy protichůdných zájmů, tj. na zachování stability a nezměnitelnosti pravomocného rozhodnutí na straně jedné a na řádném projednání stížnosti obviněného v opravném řízení na straně druhé), které ve svém vyjádření k mimořádnému opravnému prostředku ministra spravedlnosti uplatnil státní zástupce (výše bod 5.).

16. Ten zcela důvodně poukázal na to, že ke kasaci pravomocných rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení cestou stížnosti pro porušení zákona by mělo docházet jen tehdy, pokud je zjištěná vada (porušení zákona) tak zásadního významu, že na právních důsledcích založených takovým (hrubě vadným) rozhodnutím nelze setrvávat. Nutno připomenout, že tento názor týkající se rozhodování v řízení o mimořádných opravných prostředcích (stížnost pro porušení zákona nevyjímaje) je zastáván trestně právní, resp. trestně procesní naukou. „Je přitom ponecháno na úvaze ministra spravedlnosti, zda zájem na důsledném dodržování zákona nezbytně vyžaduje v konkrétním případě tuto cestu zjednání nápravy vadného rozhodnutí a zda tento zájem převáží nad zájmem na stabilitě pravomocného, vykonatelného a někdy dokonce již vykonaného rozhodnutí...“ (viz JELÍNEK, J. a kolektiv. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Leges. 2023, s. 768). „Stížnost pro porušení zákona je oprávněn podat pouze ministr spravedlnosti, což je odůvodněno snahou využívat tento mimořádný opravný prostředek jen v případě závažnějších vad, aby byla respektována právní moc a stabilita rozhodnutí jako základní předpoklad právní jistoty.“ (viz FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 732.). Totéž platí rovněž pro rozhodovací praxi Nejvyššího soudu (viz např. usnesení ze dne 24. 1. 2001, sp. zn. [7 Tz 290/2000](#): „V konkrétním případě tedy musí vždy převažovat zájem na zákonnosti rozhodnutí a postupu řízení, které pravomocnému rozhodnutí předcházelo, nad zájmem na stabilitě a nezměnitelnosti takového pravomocného rozhodnutí.“) a konečně i Ústavního soudu (viz nálezy pléna Ústavního soudu [ÚS 164/2001-n](#), publikovaný pod č. 324/2001 Sb.: „Tak

tomu bude pouze při zásadních a podstatných vadách, pro které nemůže napadené rozhodnutí obstát a když není možno trvat na jeho právní moci, neboť by bylo ohrožením zákonného a spravedlivého rozhodování“.).

17. Ve shodě s názorem státního zástupce Nejvyšší soud nepochybuje o tom, že důvod ke kasaci stížností napadeného usnesení by nastal v případě, že by se nezákonnost rozhodnutí státní zástupkyně projevila v odepření věcného přezkumu stížností napadeného usnesení. V takovém případě by totiž byl účel opravného řízení – k němuž má obviněný skrze ustanovení § 160 odst. 7 tr. ř. ve vztahu k rozhodnutí, jímž se zahajuje jeho trestní stíhání, (při splnění další zákonné podmínky, tj. včasnosti podání stížnosti) přístup – zcela popřen. V tomto směru se ostatně rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ubírala i v minulosti (viz např. rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. [7 Tz 26/2016](#), a ze dne 26. 7. 2023, sp. zn. [4 Tz 54/2023](#)).

č. 29

18. S ohledem na upozornění státního zástupce, že přes ministrem spravedlnosti označenou vadu výrokové části napadeného rozhodnutí (a nesprávný důvod zamítnutí stížnosti) státní zástupkyně podrobila obviněným napadené usnesení o zahájení jeho trestního stíhání věcnému přezkumu, bylo nutno vyhodnotit, zda toto tvrzení je opodstatněné a zda (pokud tomu tak bylo) má tato skutečnost nějaký vliv na způsob rozhodnutí Nejvyššího soudu o stížnosti pro porušení zákona.

19. Nejvyšší soud zjistil, že usnesení státní zástupkyně, jímž rozhodla o stížnosti obviněného, se rozhodně neomezilo na zdůvodnění vlastního (vadného) výroku, čemuž se věnují v podstatě jen body 4., 5. a 17. Jeho obsah totiž svědčí o tom, že předmětem jejího posouzení byla i vlastní zákonnost a odůvodněnost usnesení vydaného policejním orgánem. K jeho posouzení, jak plyne z bodu 6. odůvodnění, přistoupila státní zástupkyně podle § 174 tr. ř.

20. V dané souvislosti se připomíná, že podle § 174 odst. 2 písm. e) tr. ř. je státní zástupce při výkonu dozoru nad zákonností v přípravném řízení oprávněn rušit nezákonná a neodůvodněná rozhodnutí a opatření policejního orgánu. Jinak (a v obecnosti) vyjádřeno, aniž by bylo třeba, aby obviněný napadl stížností usnesení policejního orgánu o zahájení jeho trestního stíhání, může být (pokud je to shledáno důvodným) toto usnesení zrušeno státním zástupcem na podkladě odkazovaného ustanovení. Nutno též zdůraznit, že zákon nečiní žádný rozdíl ve vlastním způsobu či rozsahu přezkumu takového rozhodnutí státním zástupcem, z čehož plyne, že důvod k jeho zrušení nastává při zjištění jeho nezákonnosti či neodůvodněnosti, ať již je takový poznatek státním zástupcem učiněn v pozici orgánu přezkumného (při vyřízení stížnosti) či v pozici orgánu dozorového.

21. Z uvedeného tedy plyne, že pokud státní zástupkyně v rámci postupu podle § 174 tr. ř., tj. za účelem zjištění, zda je stížností obviněného napadené usnesení policejního orgánu zákonné a odůvodněné, toto věcně přezkoumala, a takový závěr lze z odůvodnění rozhodnutí (body 6. až 16.) plně dovodit, ve své podstatě realizovala postup (§ 147 tr. ř.), který pro ni vyplynul ze včasné podané stížnosti.

22. Vzhledem ke skutečnostem dosud a dále uvedeným se nelze se ztotožnit s přesvědčením obviněného, že nedošlo k řádnému přezkoumání důvodnosti zahájení jeho trestního stíhání. Přisvědčit mu lze jen v tom, že přezkum nebyl realizován podle § 147 tr. ř. Tento formální nedostatek však v situaci, kdy k reálnému přezkumu došlo na podkladě jiného zákonného

ustanovení, nezakládá vadu takového stupně závažnosti, která by odůvodňovala zrušení napadeného usnesení cestou mimořádného opravného prostředku.

23. Obviněnému, který svou stížností vytýkal usnesení policejního orgánu to, že bylo vydáno unáhleně, bez dostatečného prověření skutkového děje a dalších důkazů, při údajné zaměřenosti jen na skutečnosti svědčící v jeho neprospěch a bez dostatečné odůvodněnosti vyžadované pro daný procesní postup, se v odůvodnění usnesení státní zástupkyně dostalo dostatečného vyrozumění o tom, proč takové hodnocení nesdílí a proč shledává usnesení o zahájení jeho trestního stíhání za zákonné a odůvodněné.

24. Jak již bylo sděleno, otázce zákonnosti a odůvodněnosti usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání obviněného se státní zástupkyně věnovala v bodech 6. až 16., tj. v rozsahu takřka 16 celých stran textu, přičemž po zhodnocení obsahu v odůvodnění konstatovaných zjištění plynoucích z provedeného prověřování dospěla k závěrům vtěleným do bodů 13. až 16. Z nich explicitně plyne, že podle státní zástupkyně

- „zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchal obviněný L. V.“, resp. že „trestní stíhání obviněného L. V. je zcela odůvodněno, že se stíhané skutky skutečně staly, a o osobě pachatele nevznikly pochybnosti“ (bod 13.),
- „[p]řed zahájením trestního stíhání obviněného bylo provedeno šetření v dostatečném rozsahu pro to, aby bylo možné ve věci rozhodnout“ (a není důvod k jinému procesnímu postupu – bod 14.),
- rozsah provedeného dokazování je „zcela dostatečný ke kvalifikovanému rozhodnutí ve věci“, přičemž „[p]ro zahájení trestního stíhání postačuje vyšší stupeň pravděpodobnosti, že došlo ke spáchání skutku naplňujícího znaky skutkové podstaty některého z trestných činů specifikovaných ve zvláštní části trestního zákoníku, a že byl spáchán právě obviněným“ (bod 15.).

Státní zástupkyně „[v] postupu policejního komisaře neshledala žádných pochybení“, napadené usnesení „obsahuje všechny náležitosti dané ust. § 160 tr. řádu, je řádně a podrobně odůvodněno a v odůvodnění jsou popsány všechny skutečnosti, na základě kterých bylo trestní stíhání zahájeno, jakož i právní úvahy ohledně právní kvalifikace“ (bod 16.). Zejména z těchto důvodů bylo stížností napadené usnesení „shledáno zákonným a odůvodněným“ (bod 6.).

25. Již nad rámec nezbytného lze zmínit následující skutečnost. Přestože obviněný v podnětu k podání stížnosti pro porušení zákona označil usnesení státní zástupkyně za nicotné, nemůže být jako takové posouzeno. Obecná teorie právní totiž toto označení („akt nicotný“) spojuje s podstatně závažnějšími vadami spočívajícími v tom, že jej buď vydal subjekt, který k tomu vůbec neměl pravomoc, nebo jej sice vydal orgán veřejné moci, avšak akt samotný je zcela zjevně neústavní nebo nelegální (viz např. GERLOCH, A. Teorie práva. 6. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 190). Tyto nulitní či neexistenční akty je třeba důsledně odlišovat od aktů vadných (např. v důsledku překročení kompetence orgánu veřejné moci, nikoli jeho pravomoci). „Od vadných právních aktů je nutno odlišit akt nicotný, tedy právní akt, který není právním aktem (paakt), ať už jde o normativní právní akt (byl například vydán orgánem, který k vydání nemá pravomoc ...) nebo individuální právní akt (rozsudek byl vydán někým, kdo se za soudce jen vydával, ...)“ (viz HARVÁNEK, J. et al. Právní teorie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 383). Vadou

tohoto charakteru, pro kterou by bylo nezbytné stížností pro porušení zákona napadené usnesení označit za právní akt nicotný, toto netrpí. Důvod ke zrušení mimořádným opravným prostředkem napadeného usnesení státní zástupkyně tak nevystává ani z tohoto hlediska.

VI.

Závěrečné shrnutí

26. Již výše bylo vyloženo, že není důvodné, aby Nejvyšší soud při rozhodování o mimořádných opravných prostředcích na každou zjištěnou nezákonnost reagoval vydáním kasačního rozhodnutí. Takový závěr je nezbytné dovodit z právní úpravy těchto opravných prostředků obsažené v trestním řádu. V případě stížnosti pro porušení zákona lze upozornit zejména na to, že zájem na nezměnitelnosti pravomocného rozhodnutí je vyzdvižen (upřednostněn) i v případě takových (nezákonných) rozhodnutí, která přinášejí konkrétní právní důsledky pro osobu obviněného v podobě právního následku trestní odpovědnosti (trestu), neboť ke zrušení vadného výroku o trestu vůbec nelze přistoupit za situace, není-li trest ve zřejmém nepoměru k povaze a závažnosti trestného činu nebo k poměrům pachatele nebo není-li uložený druh trestu v zřejmém rozporu s účelem trestu. Nejsou-li splněny tyto zákonné podmínky, nelze totiž stížnost pro porušení zákona vůbec podat (a to ani ve prospěch pachatele), resp. byla-li přesto podána, je nezbytné o ní rozhodnout zamítavým výrokem podle § 268 odst. 1 písm. a) tr. ř. (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2024, sp. zn. [6 Tz 23/2024](#)). Tím spíše se procesní postup spočívající v zamítnutí stížnosti pro porušení zákona – avšak proto, že není důvodná [§ 268 odst. 1 písm. c) tr. ř.] – musí uplatnit u rozhodnutí, sice formálně vadného, avšak z hlediska materiálního udržitelného, které samo o sobě závažnější právní následky (v podobě sankce apod.) pro obviněného nevyvolává a jehož smyslem je vymezit předmět trestního řízení (typicky usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného) a umožnit mu tak v něm realizovat procesní práva, která mu zákon přiznává.

27. Jsou-li uváženy výše zmíněné širší souvislosti týkající se řízení o stížnosti pro porušení zákona, je zřejmé, že není důvod ke zrušení tímto mimořádným opravným prostředkem napadeného usnesení státní zástupkyně, které zatěžuje vada více méně formálního charakteru. Jak již bylo vyloženo, v důsledku postupu zvoleného státní zástupkyní, tj. přezkoumání usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání obviněného postupem podle § 174 tr. ř., byla fakticky zhojena vada spočívající v nezákonném zamítnutí stížnosti obviněného pro opožděnost. Účelu, kterého mělo být podáním řádného opravného prostředku dosaženo, tj. přezkumu napadeného usnesení státní zástupkyní, bylo fakticky dosaženo, byť na podkladě jiného zákonného ustanovení.

28. Za této situace nelze vytýkanou (a skutečně existující) vadu výroku napadeného usnesení pokládat za tak podstatnou, aby její intenzita odůvodňovala procesní postup, který ve stížnosti pro porušení zákona navrhl ministr spravedlnosti. Opakovaně již bylo totiž připomenuto, že zájem na plné zákonnosti rozhodnutí a postupu řízení, které napadenému rozhodnutí předcházelo, může nad zájmem na stabilitě a nezměnitelnosti takových pravomocných rozhodnutí převážet pouze při zásadních a podstatných vadách, pro které nemůže rozhodnutí napadené stížností pro porušení zákona obstát (viz též např. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3301). O takovou situaci se z důvodů výše vyložených ve věci posuzované nejedná.

VII.
Způsob rozhodnutí

29. S ohledem na výše uvedené rozhodl Nejvyšší soud o podané stížnosti pro porušení zákona tak, že ji podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl.

30. Za splnění podmínek § 274 odst. 2 tr. ř. takto rozhodl v neveřejném zasedání.

č. 30

I. Je-li dán některý z důvodů nutné obhajoby podle § 36a odst. 2 písm. a) až d) tr. ř., musí mít obviněný obhájce již od počátku řízení o návrhu na povolení obnovy řízení, pokud se ho podle § 36b odst. 1 tr. ř. nevzdal. Provedení obnovovacího řízení bez splnění této podmínky je vadou odůvodňující zrušení rozhodnutí v něm vydaného.

Nutná obhajoba, Obnova řízení

§ 36a odst. 2, § 282 a násl. tr. ř.

č. 30

II. Z rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení je podle § 30 odst. 2, 4 tr. ř. vyloučen i soudce, který v původním trestním řízení v téže věci rozhodoval před podáním obžaloby nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu o vazbě obviněného.

Vyloučení soudce, Obnova řízení

§ 30 odst. 2, 4 tr. ř., § 282 a násl. tr. ř.

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 24. 8. 2023, sp. zn. [1 To 66/2023](#), ECLI:CZ:VSOL:2023:1.TO.66.2023.1

Vrchní soud v Olomouci zrušil z podnětu stížnosti obviněného A. O. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 6. 2023, č. j. 2 Nt 32/2023-11, a tomuto soudu uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

Odůvodnění:

1. Napadeným usnesením Krajský soud v Brně rozhodl v neveřejném zasedání dne 1. 6. 2023 pod č. j. 2 Nt 32/2023-11 tak, že podle § 283 písm. d) tr. ř. zamítl návrh odsouzeného A. O. na povolení obnovy řízení v trestní věci Krajského soudu v Brně sp. zn. 48 T 5/2018.

2. Proti tomuto usnesení podal stížnost odsouzený prostřednictvím ustanoveného obhájce Mgr. et Mgr. Tomáše Sedláčka, kterou tento odůvodnil tak, že 24. 1. 2023 podal odsouzený sám návrh na povolení obnovy řízení, v němž navrhoval provést důkazy výsledkem nevyslechnutých svědků, zejména jeho dcery A. O., a fyziodetekčním zařízením. Soud prvního stupně odmítl aplikovat zákonné ustanovení § 282 odst. 1 tr. ř. a nevyslechl navržené svědky, zmařil tak provedení důkazů, které by mohly vést k jinému rozhodnutí o vině a trestu. V podané stížnosti pak obsáhle zrekapituloval odůvodnění napadeného usnesení a dodal, že jestliže soudem prvního stupně nebyly řádně provedeny navržené důkazy, nebyly splněny podmínky pro rozhodnutí v neveřejném zasedání podle § 286 odst. 2 tr. ř. Navržené důkazy nejsou zcela totožné, jak byly učiněny v předchozích návrzích na povolení obnovy řízení.

Odsouzený se rovněž neztotožňuje s názorem soudu prvního stupně, že soudce Mgr. Dušan Beránek není vyloučen z vykonávání úkonů trestního řízení podle § 30 odst. 4 tr. ř. V intencích rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. [7 Tdo 630/2005](#), [7 Tdo 1182/2006](#) a [8 Tdo 598/2012](#), která dospěla k závěru, že výčet rozhodnutí v ustanovení § 30 odst. 2 věta druhá tr. ř. učiněný soudcem v přípravném řízení, které bez dalšího zakládají důvod pro jeho vyloučení, je taxativní, avšak zároveň je třeba zkoumat, zda po podání obžaloby nemohly u tohoto soudce vzniknout pochybnosti o jeho nestrannosti, když o takový případ by mohlo jít zejména tehdy, pokud by si soudce činný v přípravném řízení učinil jen předběžný úsudek o tom, zda byl spáchán trestný čin a že ho spáchal odsouzený. O toto v případě rozhodování o vzetí do vazby vždy jde a pak přichází v úvahu důvod vyloučení podle § 30 odst. 1 tr. ř. pro jeho poměr k projednávané věci.

3. Závěrem odsouzený A. O. navrhl, aby Vrchní soud v Olomouci provedl důkazy výsledkem svědků, které konkrétně jmenoval s tím, že iniciály navržených svědků jím budou stížnostnímu soudu sděleny písemně, jakož i přepisy záznamů telekomunikačního provozu z mobilního telefonu odsouzeného, a aby Vrchní soud v Olomouci napadené usnesení zrušil a sám rozhodl ve věci, nebo aby uložil soudu prvního stupně, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

4. Vrchnímu soudu v Olomouci jako soudu stížnostnímu byla věc předložena k rozhodnutí podle § 146 odst. 2 písm. d) tr. ř. Přezkoumal proto podle § 147 odst. 1 tr. ř. správnost výroku napadeného usnesení, jakož i řízení předcházející jeho vydání. Úvodem uvádí, že stížnost podal odsouzený A. O. jako oprávněná osoba podle § 142 odst. 1 tr. ř. a ve lhůtě stanovené v § 143 odst. 1 tr. ř.

5. Podnětem k vydání napadeného usnesení se stal návrh odsouzeného A. O. na povolení obnovy řízení, doručený Krajskému soudu v Brně dne 25. 1. 2023. Od tohoto okamžiku byl u odsouzeného dán důvod nutné obhajoby uvedený v § 36a odst. 2 písm. a), b) tr. ř. Mělo mu být proto umožněno, aby si obhájce ve smyslu § 37 tr. ř. zvolil, k čemuž mu měla být stanovena přiměřená lhůta, a pokud by tak neučinil, měl mu být obhájce ve smyslu § 38 odst. 1 tr. ř. ustanoven. Řízení o návrhu na povolení obnovy totiž počíná právě podáním návrhu a důvody nutné obhajoby trvají po celou dobu tohoto řízení. Pokud bylo ve věci rozhodnuto v neveřejném zasedání 1. 6. 2023, a až poté byl ve stejný den odsouzenému obhájce ustanoven, nebyl tímto naplněn smysl nutné obhajoby, který spočívá mj. v tom, aby se již od podání návrhu mohl odsouzený s obhájcem radit, příp. doplňovat podaný návrh, ve vztahu k němu navrhopat důkazy apod. Skutečnost, že soud prvního stupně o návrhu odsouzeného A. O. na povolení obnovy řízení podaném 25. 1. 2023 rozhodoval v neveřejném zasedání konaném 1. 6. 2023, aniž by měl odsouzený do té doby obhájce, přestože u něj byl od počátku tohoto řízení dán důvod nutné obhajoby, tak stížnostní soud považuje za závažnou vadu předchozího řízení mající za následek porušení práva odsouzeného na obhajobu. Už z důvodu nesprávného procesního postupu tak nemohlo napadené usnesení obstát.

6. Krajský soud v Brně rozhodl napadeným usnesením v neveřejném zasedání v senátě, jehož předsedou byl Mgr. Dušan Beránek, přičemž tento, jak vyplývá z bodu 20. odůvodnění napadeného usnesení, rozhodoval jako soudce Okresního soudu Brno-venkov v přípravném řízení o vzetí tehdy obviněného A. O. do vazby. Ustanovení § 30 tr. ř. stanoví, ve kterých případech je příslušný orgán činný v trestním řízení vyloučen z vykonávání jeho úkonů. Podle § 30 odst. 2 věta druhá tr. ř. je po podání obžaloby vyloučen z vykonávání úkonů trestního

řízení soudce, který v projednávané věci v přípravném řízení mj. rozhodoval o vazbě osoby, na niž byla poté podána obžaloba. Podle § 30 odst. 4 tr. ř. je z rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení vyloučen soudce, který ve věci rozhodoval v původním řízení.

7. Soud prvního stupně se v bodě 20. napadeného usnesení zabýval otázkou, zda se na předsedu senátu nevztahuje některý z důvodů pro vyloučení z vykonávání úkonů trestního řízení. Dospěl sice k závěru, že tomu tak není, ovšem Vrchní soud v Olomouci se jako soud stížnostní s tímto závěrem neztotožnil. Ustanovení § 30 odst. 2 věta druhá tr. ř. bylo do tohoto právního předpisu zařazeno s účinností od 1. 1. 1992 a smyslem tohoto ustanovení bylo eliminovat rozhodování ve věci samé, tedy o vině a trestu, soudcem, který již dříve ve fázi řízení před podáním obžaloby činil takové úkony, u nichž musel učinit předběžný závěr o otázce viny ve vztahu k osobě obviněného, na něhož byla následně podána obžaloba. S účinností od 1. 1. 2022 pak bylo nově do trestního řádu zařazeno ustanovení § 30 odst. 4 tr. ř. ve znění, že z rozhodování o návrhu na povolení obnovy řízení je vyloučen soudce nebo přísedící, který ve věci rozhodoval v původním řízení. Smyslem tohoto zákonného ustanovení je posílení garance nestranného pohledu soudce (soudců) rozhodujícího o návrhu na povolení obnovy řízení v tom smyslu, aby o něm rozhodoval jiný soudce nežli ten, který rozhodoval v původním řízení a který tak není ovlivněn svým náhledem na dosud opatřené důkazy a z nich vyvozené skutkové závěry. Je tedy zřejmé, že zákonná ustanovení § 30 odst. 2 věta druhá a § 30 odst. 4 tr. ř. se do určité míry doplňují a prolínají, přičemž jejich smyslem je zajistit, aby se na rozhodování o návrhu odsouzeného na povolení obnovy řízení nepodílela osoba, která již v téže věci v původním řízení rozhodovala o natolik zásadních otázkách, jako je otázka viny a trestu, příp. vzetí obviněného do vazby.

8. Pokud tedy soud prvního stupně i s odkazem na usnesení Ústavního soudu pod sp. zn. [IV. ÚS 388/2023](#) dospěl k závěru, že nepodkládá předsedu senátu Mgr. Dušana Beránka za vyloučení z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci podaného návrhu odsouzeného na povolení obnovy řízení, dospěl k závěru nesprávnému. Citované usnesení Ústavního soudu totiž dopadá na případ, kdy jeden ze soudců stížnostního senátu vrchního soudu rozhodoval po podání obžaloby o žádosti obviněného o propuštění z vazby. Jak v této věci Ústavní soud zdůraznil, nevěnoval se tak vůbec věci samé, ale toliko tomu, zda jsou u něj dány vazební důvody.

9. Aniž by vrchní soud mohl přezkoumat stížností napadené usnesení po věcné stránce, dospěl k závěru, že v řízení předcházejícím jeho vydání existují závažné vady procesního charakteru popsané výše. Z rozhodování o podaném návrhu odsouzeného A. O. na povolení obnovy řízení je vyloučen soudce Mgr. Dušan Beránek, který v původním řízení rozhodoval o vzetí tehdy obviněného do vazby, a rovněž tak nebyl naplněn smysl nutné obhajoby, když důvody, pro které odsouzený musel mít obhájce, byly u něj dány již od počátku řízení po podání návrhu dne 25. 1. 2023.

10. V novém řízení proto bude třeba, aby se na rozhodování o podaném návrhu neúčastnil soudce Mgr. Dušan Beránek a aby odsouzenému bylo umožněno využít všech práv spočívajících v kontaktu s ustanoveným obhájcem tak, aby byl naplněn smysl nutné obhajoby. Z těchto důvodů proto vrchní soud z podnětu podané stížnosti napadené usnesení zrušil a Krajskému soudu v Brně uložil, aby o věci znovu jednal a rozhodl.

č. 31

Podmínkou uložení ochranného léčení podle § 99 tr. zákoníku není zahájení ani následné vedení trestního stíhání, proto ho lze uložit i po rozhodnutí státního zástupce o jeho přerušení podle § 173 odst. 1 tr. ř., třebaže takový postup bude spíše výjimečný. Povinností státního zástupce je opatřit všechny významné a potřebné důkazy pro rozhodnutí o jeho návrhu na uložení ochranného léčení.

Ochranné léčení, Přerušení trestního stíhání

§ 99 tr. zákoníku, § 173 odst. 1 tr. ř.

č. 31

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2024, sp. zn. [8 Tz 37/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:8.TZ.37.2024.1

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti v neprospěch obviněného P. V. proti pravomocnému usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. 5 To 23/2023, a předcházejícímu usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. Nt 304/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hl. města Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, Odborem obecné kriminality, 1. oddělení, č. j. KRPA-363784-63/TČ-2022-000071, bylo zahájeno trestní stíhání obviněného P. V. (dále též jen „obviněný“) pro pokus zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku, kterého se měl dopustit tím, že „dne 10. 11. 2022 kolem 09:00 hodin, v Praze XY, XY, v zahradní chatce bez ev. čísla, na pozemku parcelního čísla XY, zapsaném na LV č. XY, k. ú. XY, v úmyslu jinému způsobit těžkou újmu, bezdůvodně napadl poškozeného H. H., nar. XY (dále též „poškozený“), tím způsobem, že vstoupil do uvedené chatky s cca 1 metr dlouhým kovovým, dosud přesně neurčeným, předmětem připomínajícím tyč, načež na poškozeného, který seděl na lavici, bezdůvodně zaútočil tak, že jej nejméně dvakrát tyčí udeřil do hlavy, načež poškozený spadl na podlahu, kde jej obviněný nejméně dvakrát zasáhl do hrudníku, a poté se snažil poškozeného znovu udeřit do hlavy, kterou si poškozený instinktivně kryl rukama, přičemž jej zasáhl do levé paže, kdy tímto způsobil poškozenému zlomeninu střední části loketní kosti levé paže, bez posunu úlomků, odlomení vnitřní drsnatiny dolní části levé pažní kosti, s posunem úlomků, dvě tržné rány na hlavě o velikosti 2 cm a 5 cm, a zlomeninu VIII. žebra vlevo, přičemž poškozený se musel téhož dne podrobit lékařskému vyšetření a ošetření ve FN Bulovka, avšak pokud by se nebránil, mohl mu obviněný popsáním útokem vedeným na hlavu způsobit obecně vážné úrazové změny, zejména komplikované zlomeniny obličejového skeletu, rozsáhlejší poranění lebky a nitrolebních struktur se zlomeninami lebečních kostí, což by si vyžádalo mnohatýdenní léčení a rehabilitaci, a tato případná zranění by bylo možno kvalifikovat jako těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) trestního

zákoníku, přičemž ke způsobení těžké újmy nedošlo a obviněný z místa činu odešel. Obviněný se uvedeného jednání dopustil opětovně, neboť byl za obdobné jednání odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 12. 11. 2001, sp. zn. 1 T 22/2001, pro spáchání úmyslného trestného činu ublížení na zdraví dle § 222 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon (účinný do 31. 12. 2009), k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 roků.“.

2. Obviněný byl v předmětné trestní věci nejprve stíhán vazebně. V průběhu trestního řízení dozorová státní zástupkyně (dále „státní zástupkyně“), opírajíc se o znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, zpracovaného prof. PhDr. Petrem Weissem, Ph.D., DSc., a MUDr. Danou Dufkovou dospěla k závěru, že obviněného není možné pro těžkou chorobu postavit před soud. S ohledem na tuto skutečnost státní zástupkyně rozhodla usnesením ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 1 KZV 190/2022, o přerušení trestního stíhání obviněného z důvodu uvedeného v § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř. Následně byl také obviněný propuštěn z vazby. Protože ze zmiňovaného znaleckého posudku vyplynulo, že obviněný je s ohledem na svoji psychotickou poruchu pro společnost bez léčby nebezpečný a je vhodné uložit mu ochranné léčení psychiatrické a protitoxikomanické v ústavní formě, podala státní zástupkyně Městskému soudu v Praze návrh, aby obviněnému bylo podle § 99 odst. 2 písm. b), odst. 4 tr. zákoníku uloženo ochranné léčení psychiatrické a protitoxikomanické, a to v ústavní formě. Argumentovala tím, že obviněný se dopustil jednání, které naplnilo všechny znaky skutkové podstaty zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku (případně je třeba zvažovat i jeho právní kvalifikaci jako trestného činu opilství podle § 360 odst. 1 tr. zákoníku), přičemž uvedený čin spáchal ve stavu psychotické poruchy, která byla vyvolána mnohaletým intravenózním užíváním drog – především pervitinu. Státní zástupkyně uzavřela, že jde o situaci, kdy pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním, jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, tudíž jsou splněny předpoklady pro rozhodnutí soudu o jí podaném návrhu.

3. Usnesením Městského soudu v Praze ze dne ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. Nt 304/2023, bylo rozhodnuto tak, že podle § 99 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku (nesprávně uvedeno „zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním“) a contrario se obviněnému ochranné léčení psychiatrické a protitoxikomanické ústavní formou neukládá. Městský soud v Praze odůvodňoval své rozhodnutí zejména tím, že návrh dozorové státní zástupkyně se jeví jako předčasný, neboť trestní stíhání obviněného bylo toliko přerušeno podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř., tj. není zde konečné rozhodnutí ve věci. Nad rámec uvedeného Městský soud v Praze konstatoval, že nejsou splněny podmínky pro postup podle § 99 odst. 2, ale ani § 99 odst. 1 tr. zákoníku, neboť nebyla vyřešena otázka trestní odpovědnosti obviněného. Podle Městského soudu v Praze je nutné vyčkat nejprve na rozhodnutí této otázky (tj. trestní odpovědnosti pachatele) a až následně buď podat obžalobu (která představuje rozhodnutí svého druhu), kde lze uložení ochranného léčení navrhnout, anebo po zastavení trestního stíhání pro nepřičetnost pachatele podat již zmíněný návrh na uložení ochranného léčení.

4. Proti uvedenému usnesení Městského soudu v Praze státní zástupkyně podala stížnost, v níž podrobně argumentovala tím, že uložit ochranné léčení v době přerušení trestního stíhání možné je, a naopak vzhledem k tomu, že obviněný je svému okolí nebezpečný, jde o postup žádoucí. Měla za to, že podmínky pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 2

písm. b), odst. 4 tr. zákoníku jsou splněny, případně navrhovala uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku.

5. Stížnost státní zástupkyně byla usnesením Vrchního soudu v Praze dne 29. 3. 2023, sp. zn. 5 To 23/2023, zamítnuta, neboť ji soud neshledal důvodnou. Stížnostní soud v zásadě souhlasil s argumentací Městského soudu v Praze, i on označil návrh státní zástupkyně za podaný předčasně, aniž by pro uložení ochranného léčení byly splněny zákonné podmínky. Poznamenal, že podání návrhu státního zástupce na uložení ochranného opatření podle § 239 odst. 1 tr. ř. sice není závislé na trestním stíhání pachatele činu, v souvislosti s jehož spácháním se uložení ochranného opatření zvažuje, či dokonce na rozhodnutí o vině a trestu za předmětný trestný čin, přichází však v úvahu pouze za předpokladu zjištění, že nějaký trestný čin nebo čin jinak trestný byl spáchán. Ve shodě se soudem prvního stupně měl především za to, že je nejprve nutné postavit najisto, zda se stal trestný čin nebo čin jinak trestný, a vyjasnit, zda obviněný je či není za něj trestně odpovědný. Až po vyřešení této předběžné otázky je možné volit vhodný postup k uložení ochranného léčení. Podle soudu, který rozhodl ve druhém stupni, se Městský soud v Praze neodchýlil od judikatury, na kterou se odkazovala státní zástupkyně, neboť ve zmiňovaných případech byla otázka trestní odpovědnosti pachatele spolehlivě zjištěna.

č. 31

II.

Stížnost pro porušení zákona a vyjádření k ní

6. Proti pravomocnému usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. 5 To 23/2023, a předcházejícímu usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. Nt 304/2023, podal ministr spravedlnosti (dále též jen „stěžovatel“) v neprospěch obviněného P. V. podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona. Měl za to, že označeným usnesením Vrchního soudu v Praze byl ve prospěch obviněného porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v předcházejícím řízení usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. Nt 304/2023, došlo k porušení zákona v ustanovení § 99 tr. zákoníku.

7. Úvodem předeslal, že rozhodnutí Nejvyššího soudu v této věci bude mít podle jeho názoru nemalý judikurní význam, neboť z okolností dané věci je zjevné, že není zcela vyřešena možnost aplikace ustanovení § 99 tr. zákoníku v případech, kdy se ochranné léčení ukládá na návrh státního zástupce ve smyslu § 239 odst. 1 tr. ř. za situace přerušení trestního stíhání podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř., neboť rozhodovací praxe soudů je v této věci odlišná.

8. Stěžovatel pokládal za důležité, aby se Nejvyšší soud vyjádřil k otázce, zda je možné ochranné léčení podle § 99 tr. zákoníku uložit i v případě zaviněné nepřičetnosti. Zdůraznil významné specifikum posuzovaného případu, které podle něj spočívalo ve skutečnosti, že v době rozhodování o ochranném léčení byla státní zástupkyně zvažována i možnost trestního stíhání obviněného pro trestný čin opilství podle § 360 tr. zákoníku. Měl za to, že je nezbytné vyjasnit, zda je zapotřebí, aby byla nutně před uložení ochranného léčení podle ustanovení § 99 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku vyřešena otázka trestní odpovědnosti, je-li postaveno najisto, že pachatel spáchal čin jinak trestný, a přitom buďto je zodpovědný za trestný čin opilství, nebo je zvažováno, že trestně odpovědný nebude vůbec pro jeho nezaviněnou nepřičetnost v době spáchání činu podle ustanovení § 26 tr. zákoníku. Nedořešení otázky trestní odpovědnosti bylo totiž důležitým důvodem, proč nebylo soudem žádosti státní zástupkyně o uložení ochranného léčení vyhověno.

9. Po shrnutí podstatného obsahu označených rozhodnutí soudů, jakož i připomenutí relevantní právní úpravy [§ 99 odst. 1, § 99 odst. 2, § 360 odst. 1 tr. zákoníku, § 173 odst. 1 písm. b), § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř.] konstatoval, že při posouzení věci je třeba předně vycházet ze stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. [Tpin 302/2014](#), z něhož vyplývá, že ochranné léčení lze navrhopvat u soudu již před zahájením trestního stíhání, není tedy nutná v této fázi přesná kvalifikace spáchaného činu a vyřešení otázky trestní odpovědnosti pachatele, jelikož k tomu může být logicky přistoupeno až v dalších fázích trestního řízení.

10. Stěžovatel přisvědčil argumentaci Vrchního soudu v Praze, že uložení ochranného léčení je skutečně výrazným zásahem do práv jedince. Nesouhlasil ale s názorem stížnostního soudu, že podmínkou pro uložení ochranného léčení ve smyslu ustanovení § 99 tr. zákoníku je primárně vyřešení otázky trestní odpovědnosti pachatele. Za situace, že není obviněného možno držet ve vazbě z důvodu nepřičetnosti a jeho pobyt na svobodě je pro něj i pro společnost podle znaleckého posudku nebezpečný, by mělo přicházet v úvahu uložení ochranného léčení, a to především z důvodu zajištění včasné léčby. Zároveň připomněl stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. [Tpin 302/2014](#), ve kterém se uvádí čtyři kategorie osob, jimž je určeno ochranné léčení (tj. osobám nepřičetným, které spáchaly čin jinak trestný, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný, osobám zmenšeně přičetným, které spáchaly trestný čin, osobám, které spáchaly trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jejich pobyt na svobodě je nebezpečný, osobám, které zneužívají návykové látky a spáchaly trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním).

11. Podle stěžovatele vyvstává tedy otázka, zda je možné v případech, je-li pachatel bezprostředně nebezpečný sám sobě i svému okolí, aplikovat ustanovení § 99 tr. zákoníku bez toho, aniž by bylo najisto postaveno, zda se jedná o ukládání ochranného léčení obligatorního podle odstavce 1 tohoto ustanovení či fakultativního podle odstavce 2 písmeno a) nebo b).

12. V posuzovaném případě nebylo podle stěžovatele pochyb o naplnění přinejmenším jedné ze zákonem předvídaných kategorií osob pro uložení ochranného léčení, avšak nebylo z důvodu absence dopracování znaleckého posudku spolehlivě zjištěno, která ze čtyř kategorií byla konkrétně naplněna (nebylo postaveno najisto, zda se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti zaviněně či nikoli). Ze závěru znaleckého posudku vyplývá, že obviněnému byla zjištěna psychotická porucha s chronifikovanými bludy paranoidně persekucního charakteru a závislost na pervitinu, přičemž rozpoznávací schopnosti obviněného byly v době jednání, které je mu kladeno za vinu, sníženy podstatně a schopnosti ovládat jeho jednání byly vymizelé v důsledku psychotické poruchy, když právě psychotická porucha s paranoidní bludnou produkcí byla motivem agresivního chování obviněného. Tudíž nepřičetnost v době spáchání činu u pachatele prokázána byla, pouze její původ nebyl dostatečně objasněn. Nelze proto souhlasit ani se závěry vrchního soudu, že v daném případě nebylo prokázáno, že pachatel byl v době činu nepřičetný.

13. Jde-li o absenci doplnění znaleckého posudku, na jehož základě by bylo možné určit, zda se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti svým zaviněním či nikoliv, měl za to, že v předmětné věci mělo k jeho doplnění dojít v rámci veřejného zasedání, a to výsledkem znalce. K veřejnému zasedání se však znalec nedostavil a Městský soud v Praze rozhodl i v jeho

nepřítomnosti. Nejedná se sice o nezákonný postup, ale s ohledem na požadavek soudu ohledně určení trestní odpovědnosti pachatele považoval tento postup soudu za nevhodný.

14. Ve vztahu k otázce spáchání případně trestného činu opilství podle § 360 odst. 1 tr. zákoníku ministr spravedlnosti uvedl, že není zřejmé a praxe soudů je odlišná, jakým způsobem má být postupováno, pokud ještě není zcela jasné, zda budou v případě pachatele splněny podmínky pro právní kvalifikaci jeho jednání jako trestného činu opilství, neboť se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti zaviněně, či zda půjde o čin jinak trestný, za který pachatel neodpovídá. Míní, že „pokud je postaveno najisto, že pachatel spáchal čin jinak trestný, ale toliko není zřejmé, zda za něj bude odpovídat v rámci trestného činu opilství, tím spíše by nemělo nic bránit uložení ochranného léčení za situace, pokud je pachatel nebezpečný pro sebe a společnost“ (bod 26.).

15. Závěrem uvedl, že v daném případě jsou objektem trestného činu život a zdraví, tedy nejcennější hodnoty chráněné trestním zákoníkem. Nelze se tak ztotožnit s postupem soudu prvního stupně, jenž aproboval nadřízený soud, který obviněnému neuložil ochranné léčení za situace, že bylo znaleckým posudkem bezpečně prokázáno, že obviněný je pro společnost nebezpečný a měl by být odborně léčen, a zároveň nebylo pochyb, že v době spáchání skutku byl nepřičetný.

16. Ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. 5 To 23/2023, byl porušen zákon v ustanovení § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení předcházejícím, tedy usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. Nt 304/2023, v ustanovení § 99 tr. zákoníku, a to ve prospěch obviněného P. V.

17. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství (dále též jen „státní zástupkyně“) ve vyjádření k mimořádnému opravnému prostředku shrnula jeho obsah a reprodukovala zásadní tematické okruhy otázek, které v něm byly kladeny. Měla za to, že v posuzované trestní věci byla nepřičetnost obviněného v době spáchání činu prokázána, pouze její původ nebyl dostatečně objasněn, a to z důvodu neúplnosti znaleckého posudku, takže nebylo možné se vyjádřit k otázce, zda se pachatel přivedl do stavu nepřičetnosti zaviněně či nikoli. Znalecký posudek, na jehož základě by bylo možné posoudit, zda se obviněný přivedl do nepřičetnosti svým zaviněním či nikoliv, měl být doplněn ve veřejném zasedání výsledkem znalce. Ten se však k veřejnému zasedání nedostavil, přičemž Městský soud v Praze rozhodl i v jeho nepřítomnosti. Městský soud v Praze tedy neuložil ochranné léčení přesto, že znaleckým posudkem bylo bezpečně prokázáno, že obviněný je pro společnost nebezpečný a měl by být odborně léčen, a zároveň nebylo pochyb o tom, že v době spáchání skutku byl nepřičetný. Znalecké důkazy jen neposkytovaly spolehlivý a jednoznačný podklad pro právní závěr spočívající v tom, zda stav nepřičetnosti, v němž se obviněný nacházel v době činu, byl nezaviněný podle § 26 tr. zákoníku, což by svědčilo o vyloučení trestní odpovědnosti, či zaviněný ve smyslu § 360 odst. 1 tr. zákoníku. Posudky znalců psychiatrů bylo tedy třeba doplnit. Uvedené však soudu nebránilo ve věci rozhodnout o uložení ochranného léčení, neboť byly splněny podmínky nepřičetnosti pachatele a nebezpečnost jeho pobytu na svobodě.

18. Poznamenala, že ochranné léčení se ukládá v samostatném řízení, v jehož rámci musí soud jako předběžnou otázku (§ 9 odst. 1 tr. ř.) posoudit splnění zákonných podmínek ve smyslu

§ 99 tr. zákoníku pro jeho uložení a řeší, zda jde o případ obligatorně (§ 99 odst. 1 tr. zákoníku) či fakultativně ukládaného ochranného léčení (§ 99 odst. 2 tr. zákoníku). Podkladem pro zodpovězení předběžné otázky a rozhodnutí soudu jsou především znalecké psychiatrické závěry, jejichž úplnost, jednoznačnost a nezpochybnitelnost si musí nezávisle a samostatně vyhodnotit příslušný soud. Uvedený závěr potvrzuje judikatura obecných soudů i odborná literatura (srov. rozhodnutí publikované pod č. [24/1992–I.](#) Sb. rozh. tr.).

19. Státní zástupkyně uzavřela, že v předkládané trestní věci byly k uložení ochranného léčení dány zákonné podmínky. Změna by mohla spočívat v tom, že místo fakultativního uložení ochranného opatření podle § 99 odst. 2 tr. zákoníku by přicházelo v úvahu obligatorní uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku, což by však muselo vycházet z odborně podloženého psychiatrického posudku.

č. 31

20. Se stížností pro porušení zákona se proto státní zástupkyně ztotožnila. Ve shodě se stěžovatelem navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Vrchního soudu v Praze ze 29. 3. 2023, sp. zn. 5 To 23/2023, byl porušen zákon v § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. a v řízení předcházejícím usnesením Městského soudu v Praze ze dne 17. 2. 2023, sp. zn. Nt 304/2023, byl porušen zákon v § 99 tr. zákoníku, a to ve prospěch obviněného.

21. K podanému mimořádnému opravnému prostředku se vyjádřil prostřednictvím obhájkyne také obviněný. Ten s ním nesouhlasil a poznamenal, že vychází z neaktuálního skutkového i procesního stavu. Připomněl, že v době jeho podání již nebyl v Psychiatrické nemocnici Bohnice, po dobu více než jednoho roku podstupuje dobrovolnou ambulantní léčbu, dochází na pravidelné kontroly k ošetřujícímu lékaři a v důsledku úspěšné léčby se mu podařilo urovnat vztahy v rodině. V reakci na novou procesní situaci po zrušení rozhodnutí státní zástupkyně o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. ze dne 24. 11. 2023, sp. zn. 1 KZV 190/2022, je znovu povinen podrobit se znaleckému zkoumání znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinická psychologie, a to i k jeho duševnímu rozpoložení dne 9. 11. 2022. Není mu ale známo, kdy bude posudek k dispozici.

22. Za neaktuální obviněný označil i námitky směřující proti možnosti uložit ochranné léčení, došlo-li k přerušení trestního stíhání podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř. Ostatně sám stěžovatel zmínil, že s názorem Městského soudu v Praze o nemožnosti podat návrh na uložení ochranného opatření se vrchní soud neztotožnil, tuto možnost nevyloučil, pouze k tomu v jeho případě neshledal důvod. V tomto ohledu obviněný zcela přisvědčil závěrům Vrchního soudu v Praze.

23. Obviněný rovněž poznamenal, že podaná stížnost pro porušení zákona pravomocné rozhodnutí Vrchního soudu v Praze zpochybňuje z důvodu, že soud nerozhodl o uložení ochranného léčení podle představ veřejného žalobce, a zároveň poukazuje na určité problémy při aplikaci institutu ochranného léčení, aniž by se tyto nejasnosti v plné šíři projevíly v posuzovaném případě. Ke sjednocení aplikační praxe Nejvyšším soudem ale projednání stížnosti pro porušení zákona není nezbytné, vhodnějším se jeví iniciovat vydání stanoviska trestního kolegia Nejvyššího soudu a odkázat na konkrétní problémy, které se v praxi vyskytují, a to v mnohem širším rozsahu než v rámci stížnosti pro porušení zákona.

24. Obviněný uzavřel, že podání mimořádného opravného prostředku v tomto případě nelze odůvodnit ani zájmem na ochraně společnosti, poněvadž obviněný je již po nějakou dobu na svobodě, dodržuje ambulantní léčebný režim, aniž by zde byly konkrétní známky ohrožení společnosti. Ošetřující lékaři neshledali ani při pravidelném kontaktu s ním nezbytnost nucené hospitalizace a evidentně považují remisi duševního onemocnění v důsledku léčby za dostačující k vyloučení nebezpečnosti obviněného. Podle obviněného není proto namístě podané stížnosti pro porušení zákona vyhovět.

III.

Důvodnost stížnosti pro porušení zákona

25. Nejvyšší soud v souladu s § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející, přičemž shledal, že zákon napadenými rozhodnutími soudů porušen nebyl a že stížnost pro porušení zákona není důvodná.

č. 31

26. Úvodem není od věci připomenout, že ochranné léčení coby druh ochranného opatření, které představuje samostatný druh trestních sankcí, je právním následkem trestného činu nebo činu jinak trestného a poskytuje ochranu společnosti před nebezpečnými osobami postiženými duševní poruchou nebo osobami závislými na návykových látkách jejich umístěním nebo ambulantní péčí v zdravotnickém zařízení, a to s cílem jejich opětovného zařazení do běžného života. Ukládá je pouze na základě zákona soud v trestním řízení a státní mocí, resp. prostředky státního donucení, je také zajištěna jejich vykonatelnost. Trestní zákoník rozlišuje obligatorní (§ 99 odst. 1 tr. zákoníku) a fakultativní (§ 99 odst. 2 tr. zákoníku) ukládání ochranného léčení. Podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku soud uloží ochranné léčení v případě uvedeném v § 40 odst. 2 a § 47 odst. 1 tr. zákoníku, nebo jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. Podle § 99 odst. 2 tr. zákoníku soud může uložit ochranné léčení i tehdy, jestliže a) pachatel trestný čin spáchal ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, nebo b) pachatel, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním; ochranné léčení však neuloží, je-li vzhledem k osobě pachatele zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout. Podle povahy nemoci a léčebných možností soud uloží ochranné léčení ústavní nebo ambulantní; srov. § 99 odst. 4 tr. zákoníku.

27. Platí také, že nejde-li o případ, kdy si soud rozhodnutí o ochranném opatření vyhradil podle § 230 odst. 2 tr. ř., může je podle § 239 odst. 1 tr. ř. uložit ve veřejném zasedání, jen navrhnou-li to státní zástupce.

28. Při ukládání ochranného léčení je nezbytné respektovat základní práva a svobody dotčených osob, čehož si byl Vrchní soud v Praze vědom, jak vyplývá z jeho úvah pod body 18. až 20. napadeného usnesení, s nimiž souhlasil i stěžovatel. Ve shodě s Vrchním soudem v Praze je proto třeba zdůraznit, že uložení ochranného léčení zasahuje do ústavně zaručeného práva na nedotknutelnost osoby podle § 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Zde je namístě připomenout závěry Ústavního soudu, podle nichž ochranné léčení vykonávané formou ambulantní péče je zásahem do ústavně zaručeného práva na nedotknutelnost osoby podle čl. 7 odst. 1 Listiny, proto jeho zákonná úprava musí být vykládána restriktivně způsobem šetřícím podstatu a smysl tohoto základního práva

(srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. [II. ÚS 2843/18](#)). Právo na nedotknutelnost osoby není absolutní a v některých situacích lze do nedotknutelnosti osoby zasáhnout, je-li takový zákrok stanoven zákonem a je nezbytný v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných (srov. čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně). Právě jedním z ústavně přijatelných důvodů zásahu do práva na zachování tělesné a duševní integrity, tedy do práva, aby člověk nebyl podrobován lékařským zákrokům proti své vůli, je ochranné léčení. Takovýto zásah však musí být proveden jen v souladu s omezeními stanovenými čl. 4 odst. 4 Listiny, při omezení základního práva musí být tedy šetřeno jejich podstaty a smyslu a případná zákonná omezení musí být vykládána restriktivně s respektem pro zachování základních práv a svobod. Totéž platí tím spíše pro ochranné léčení vykonávané formou ústavní. Vrchní soud v Praze také přiléhavě dodal, že ochranné léčení v ústavní formě je mimořádně závažným omezením osobní svobody léčeného, které někdy může znamenat větší újmu než nepodmíněný trest odnětí svobody, a to zejména díky neurčitosti svého trvání. Proto je třeba zjišťovat zákonné podmínky pro uložení ochranného léčení v ústavní formě s mimořádnou pečlivostí (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 3. 11. 2004, sp. zn. [IV. ÚS 502/02](#)). Závěr, že ochranné léčení ve formě ústavní představuje opatření týkající se omezení osobní svobody, že jde o institut svou povahou výjimečný a má být nařízeno pouze tehdy, neexistuje-li jiná eventualita, jak omezit konkrétní obavu, pro kterou může být nařízeno, je zastáván i v řadě dalších rozhodnutí Ústavního soudu (srov. nálezy ze dne 3. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3654/2010](#), či ze dne 11. 4. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3675/2016](#)).

29. V posuzovaném případě byl návrh na uložení ochranného léčení státní zástupkyní podán a soud o něm rozhodoval za procesní situace vyznačující se tím, že státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze usnesením ze dne 25. 1. 2023, sp. zn. 1 KZV 190/2022, rozhodla o přerušení trestního stíhání obviněného P. V. z důvodu uvedeného v § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř. Podle tohoto ustanovení státní zástupce přeruší trestní stíhání, nelze-li obviněného pro těžkou chorobu postavit před soud. Před rozhodnutím o přerušení trestního stíhání je podle § 173 odst. 2 tr. ř. nutno učinit vše, čeho je třeba k zabezpečení úspěšného provedení trestního stíhání. Pomine-li důvod přerušení, státní zástupce rozhodne, že se v trestním stíhání pokračuje. Přerušení trestního stíhání představuje druh mezitímního rozhodnutí, jímž končí vyšetřování. Jde o jeden ze způsobů vyřízení věci, v níž bylo zahájeno trestní stíhání (§ 12 odst. 10, § 160 odst. 1 tr. ř.). Na rozdíl od rozhodnutí podle § 171 či 172 tr. ř. jde však o rozhodnutí zatímní povahy, neboť věc není vyřízena konečným způsobem. Zpravidla bude nutné vydat ještě další rozhodnutí, jímž bude ukončeno přípravné řízení, popř. skončeno trestní stíhání. Soudům nutno přisvědčit, že se svou povahou liší od rozhodnutí o odložení nebo jiném vyřízení věci z prověřování (§ 159a tr. ř.), což jsou způsoby skončení věci v rámci postupu před zahájením trestního stíhání, pokud při prověřování nebyly shledány podmínky k zahájení trestního stíhání. Obdobný postup po zahájení trestního stíhání představuje zastavení trestního stíhání podle § 172 tr. ř. (a také postoupení věci jinému orgánu podle § 171 tr. ř.).

30. Nejvyšší soud poznamenává, že podle ustálené judikatury obecných soudů i Ústavního soudu je to státní zastupitelství, které nese odpovědnost za to, aby soudu předložená trestní věc byla podložena procesně použitelnými důkazy potřebnými k rozhodnutí. Státní zástupce odpovídá za průběh a výsledek přípravného řízení z hlediska dodržování zákonnosti, úplnosti

dokazování a ve fázi trestního stíhání rozhoduje o podání obžaloby nebo jiném meritorním skončení věci, má v něm jasně dominantní postavení (*dominus litis*). V přípravném řízení autoritativně vystupuje vůči obviněnému (případně zastoupenému obhájcem) i vůči ostatním osobám zúčastněným na řízení a rozhoduje v podstatě o všech zásadních otázkách s výjimkou rozhodnutí svěřených i v přípravném řízení soudci či soudu. Z uvedeného vyplývá, že na rozdíl od stadia řízení před soudem, kde má státní zástupce postavení strany řízení (srov. § 12 odst. 6 tr. ř.), má státní zástupce povinnost dbát i bez návrhu stran o stejně pečlivé objasnění okolností svědčících ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.

31. Soudy, jakož i stěžovatel upozornili na stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. [Tpjn 302/2014](#) (uveřejněné pod č. 47/2014 Sb. rozh. tr.), k otázce, zda lze pachateli činu jinak trestného, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jehož pobyt na svobodě je nebezpečný, uložit ochranné léčení, aniž by pro tento skutek bylo proti němu zahájeno trestní stíhání. Podle zde učiněných závěrů ochranné léčení podle § 99 odst. 1, věta druhá, a § 99 odst. 2 tr. zákoníku je možné na návrh státního zástupce uložit podle § 239 tr. ř. i v případě, že ve smyslu ustanovení § 159a tr. ř. došlo k odložení věci. Zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. není nezbytnou podmínkou pro uložení ochranného léčení.

č. 31

32. V textu stanoviska Nejvyšší soud připomenul, že ochranné léčení je určeno čtyřem kategoriím osob: osobám nepřičetným, které spáchaly čin jinak trestný, jejichž pobyt na svobodě je nebezpečný, osobám zmenšeně přičetným, které spáchaly trestný čin, osobám, které spáchaly trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jejich pobyt na svobodě je nebezpečný, a osobám, které zneužívají návykové látky a spáchaly trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním.

33. Ani trestní zákoník, ani trestní řád nestanoví jako podmínku pro uložení ochranného léčení, resp. pro podání návrhu státního zástupce, aby soud uložil ochranné léčení (§ 178 odst. 1 nebo § 178 odst. 2 tr. ř.), zahájení trestního stíhání vůči osobě, již má být ochranné léčení uloženo. Ani ze znění § 239 odst. 1 tr. ř. nevyplývá, že by státní zástupce mohl takový návrh soudu podat pouze v případě, že bylo zahájeno a následně podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. zastaveno trestní stíhání. Nejvyšší soud explicitně pro úplnost upozornil, že jeho závěry o možnosti uložit ochranné léčení podle § 99 odst. 1, věta druhá tr. zákoníku lze vztáhnout i na ukládání ochranného léčení podle § 99 odst. 2 tr. zákoníku, tedy osobám, které spáchaly trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jejich pobyt na svobodě je nebezpečný, a osobám, které zneužívají návykové látky a spáchaly trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužíváním. Jde o případy, kdy byla věc odložena podle § 159a odst. 2 tr. ř. i z jiných důvodů, kdy je trestní stíhání nepřípustné podle § 11 tr. ř. Např. trestní stíhání nelze zahájit, nařídí-li to prezident republiky, uživ svého práva udílet milost nebo amnestii [§ 11 odst. 1 písm. a) tr. ř.], nebo je-li trestní stíhání promlčeno [§ 11 odst. 1 písm. b) tr. ř.]. V úvahu přicházejí i případy odložení věci podle některých dalších důvodů uvedených v § 159a tr. ř., např. je-li trestní stíhání neúčelné vzhledem k okolnostem uvedeným v § 172 odst. 2 písm. a) nebo b) tr. ř. [§ 159a odst. 3 tr. ř.].

34. Konečně se nabízí (ve shodě s vyjádřením státní zástupkyně) také připomenout, že podle ustálené praxe soudů při rozhodování o uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku, jestliže pachatel činu jinak trestného není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, je soud povinen dokazovat splnění všech těchto

zákonných podmínek. V otázce, zda jde o pachatele činu jinak trestného, není přitom vázán usnesením o zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř. (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 1991, sp. zn. [11 Tz 22/91](#), uveřejněné pod č. 24/1992 Sb. rozh. tr.).

35. Z textu stížnosti pro porušení zákona lze vyvodit, že byla podána za účelem získání odpovědí na otázky jednak související s konkrétní věcí, jednak obecně kladených v souvislosti s aplikací ustanovení § 99 odst. 1 a odst. 2 tr. zákoníku v případech, není-li jasně vyřešena otázka trestní odpovědnosti pachatele (obviněného). K tomu nelze než podotknout, že smyslem rozhodnutí o stížnosti pro porušení zákona je řešení právních problémů v konkrétně posuzované věci obviněného, nikoliv řešit sporné otázky odlišné rozhodovací praxe soudů obecně. V této souvislosti nutno (ve shodě s obviněným) odkázat především na ustanovení § 14 odst. 3 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, podle něhož Nejvyšší soud sleduje a vyhodnocuje pravomocná rozhodnutí soudů v trestním řízení a na jejich základě v zájmu jednotného rozhodování soudů zaujímá stanoviska k rozhodovací činnosti soudů ve věcech určitého druhu.

36. Ve vztahu ke konkrétním okolnostem posuzovaného případu stěžovatel mínil, že „není zcela vyřešena možnost aplikace ustanovení § 99 tr. zákoníku v případech, kdy se ochranné léčení ukládá na návrh státního zástupce ve smyslu § 239 odst. 1 tr. ř. za situace přerušení trestního stíhání podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř.“. Třebaže měl tuto otázku za nedořešenou, podotkl, že Vrchní soud v Praze možnost podání návrhu na uložení ochranného opatření za situace, kdy je trestní stíhání přerušeno podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř., nevyločil. Tento soud uvedl, že rozhodování soudu o návrhu na uložení ochranného opatření není závislé na trestním stíhání pachatele činu, v souvislosti s jehož spácháním se o uložení ochranného opatření uvažuje, či dokonce na rozhodnutí o vině a trestu za předmětný trestný čin. Přichází však v úvahu pouze za předpokladu zjištění, že nějaký trestný čin nebo čin jinak trestný byl spáchán (bod 13. jeho usnesení). V dalším vrchní soud soustředil svoji pozornost na otázku trestní odpovědnosti obviněného, jež podle něj nebyla objasněna. Právě v odlišnosti posouzení této problematiky spatřoval důvody pro jiné rozhodnutí oproti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2023, sp. zn. Nt 308/2022, na něž poukazovala státní zástupkyně v podané stížnosti.

37. S názorem stížnostního soudu Nejvyšší soud principiálně souhlasí. Má za to, že zásadně nelze vyloučit podání návrhu na uložení ochranného léčení i po rozhodnutí o přerušení trestního stíhání podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř. (viz též ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157–314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2945), vnímá je ale jako procesní postup spíše výjimečný. Vždy je totiž nezbytné zabývat se otázkou, zda státní zástupce před rozhodnutím o přerušení trestního stíhání učinil vše, čeho je třeba k zabezpečení úspěšného provedení trestního stíhání. Stejně tak nutno vážit, že projednávaná „věc sama“ není vyřízena konečným způsobem.

38. Jak již bylo řečeno, je povinností soudu rozhodnout o návrhu na uložení ochranného léčení a prokazovat splnění všech zákoných podmínek pro uložení ochranného léčení, ale současně nutno mít na zřeteli stadium trestního řízení, v němž je takový návrh podáván. Je-li podáván v přípravném řízení po rozhodnutí o přerušení trestního stíhání, jímž trestní stíhání,

byť mezitímně, končí, je povinností státního zástupce s ohledem na jeho již zmiňované dominantní postavení opatřit všechny významné a potřebné důkazy pro takové rozhodnutí. Jako relevantní nelze označit jen otázku, zda se obviněný dopustil jednání vykazujícího znaky trestného činu (zda spáchal trestný čin, nebo čin jinak trestný), ale i otázku jeho trestní odpovědnosti. Bylo by proti smyslu rozhodnutí o přerušení trestního stíhání, aby soud ve veřejném zasedání k návrhu státního zástupce opatřoval a prováděl dokazování zaměřené na otázku právního posouzení, příčetnosti obviněného jako pachatele trestného činu a vůbec jeho trestní odpovědnosti, neboť to jsou otázky zásadního významu pro další vedení trestního stíhání, které je oprávněn a také povinen řešit státní zástupce.

39. Ministr spravedlnosti nesouhlasil se stížnostním soudem, pakliže tento trval na tom, že je nutné nejprve vyřešit otázku trestní odpovědnosti pachatele. Kladl také otázku, zda je možné v případech, je-li pachatel bezprostředně nebezpečný sám sobě i svému okolí, aplikovat ustanovení § 99 tr. zákoníku bez toho, aniž by bylo najisto postaveno, zda se jedná o obligatorní ukládání ochranného léčení podle odstavce 1 tohoto ustanovení či jeho fakultativní ukládání podle odstavce 2 písmeno a) nebo b). Jeho úvahám vedoucím ke kladné odpovědi však Nejvyšší soud nepřisvědčil.

č. 31

40. Ze závěrů znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a klinické psychologie, se podává, že obviněnému byla zjištěna psychotická porucha a závislost na pervitinu, přičemž v době činu byly schopnosti obviněného rozpoznat protiprávnost inkriminovaného činu sníženy podstatně a schopnosti toto jednání následně ovládat byly vymizelé v důsledku psychotické poruchy. Obviněný mohl předpokládat, vzhledem ke svým předchozím zkušenostem s užíváním návykových látek či léků, že u něj může k takovému stavu dojít, nicméně jeho schopnost rozpoznat nebezpečnost svého chování byla kvůli psychotické poruše s nedostatečným náhledem a při absenci psychiatrické léčby podstatně snížena. Obviněný podle závěrů znalců nebyl kvůli své duševní chorobě „v současné době“ schopen účasti v trestním řízení, chápat smysl trestního řízení a také smysl případně uloženého trestu. Pobyt obviněného na svobodě je podle znalců kvůli psychotické poruše bez léčby pro společnost nebezpečný, proto navrhli uložení ochranného léčení psychiatrického a protitoxikomanického ústavní formou.

41. Soudy správně vyvodily, že opatřený znalecký posudek nedává jasné a srozumitelné odpovědi; na problematiku související s trestní odpovědností obviněného, o čemž ostatně svědčí i opakovaně opatřovaná doplnění znaleckého posudku po rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání obviněného. S tím zásadně nepolemizuje ani stěžovatel, i když má za to, že doplnění znaleckého posudku, na jehož základě by bylo možné určit, zda se obviněný přivedl do stavu nepřičetnosti svým zaviněním či nikoliv, mohlo být provedeno výsledkem znalce ve veřejném zasedání.

42. Stěžovatel pokládá za nezbytné „vyjasnit, zda je zapotřebí, aby byla nutně před uložením ochranného léčení podle ustanovení § 99 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku vyřešena otázka trestní odpovědnosti za situace, kdy je postaveno najisto, že pachatel spáchal čin jinak trestný, a přitom buďto je zodpovědný za trestný čin opilostí, nebo je zvažováno, že trestně odpovědný nebude vůbec pro jeho nezaviněnou nepřičetnost v době spáchání činu podle ustanovení § 26 trestního zákoníku“ (bod 17. stížnosti pro porušení zákona). Zaujal názor, že za popsanych okolností, pokud je pachatel nebezpečný pro sebe a společnost, nic nebrání uložení

ochranného léčení. Státní zástupkyně činná u Nejvyššího státního zastupitelství měla obdobně za to, že nepříčetnost obviněného v době spáchání činu byla prokázána, pouze její původ nebyl dostatečně objasněn. Znaleckým posudkem, třebaže jej bylo třeba doplnit, bylo bezpečně prokázáno, že obviněný je pro společnost nebezpečný a měl by být odborně léčen, a zároveň nebylo pochyb o tom, že v době spáchání skutku byl nepříčetný. Znalecké důkazy pouze neposkytovaly spolehlivý a jednoznačný podklad pro právní závěr spočívající v tom, zda stav nepříčetnosti, v němž se obviněný nacházel v době činu, byl nezaviněný podle § 26 tr. zákoníku, což by svědčilo o vyloučení trestní odpovědnosti, či zaviněný ve smyslu § 360 odst. 1 tr. zákoníku. Uvedené však soudu nebránilo ve věci rozhodnout o uložení ochranného léčení, neboť byly splněny podmínky nepříčetnosti pachatele a nebezpečnost jeho pobytu na svobodě.

č. 31

43. K problémům vyprofilovaným stěžovatelem je třeba uvést, že z žádného ustanovení trestního zákoníku nevyplývá, že pouhé zjištění, že „pachatel je bezprostředně nebezpečný sám sobě i svému okolí“, může vést k aplikaci ustanovení § 99 tr. zákoníku bez toho, aniž by bylo najisto postaveno, zda se jedná o ukládání ochranného léčení obligatorní podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku, či fakultativní podle § 99 odst. 2 písm. a) nebo písm. b) tr. zákoníku (bod 23. stížnosti pro porušení zákona). Potřeba vyjasnit si zákonný důvod ukládání ochranného léčení ostatně vyplývá i z přípisu ve věci Nejvyššího soudu sp. zn. [6 Tdo 965/2023](#), na který stěžovatel odkazoval a v němž tento soud upozornil, že soudy nižších stupňů nerozlišily zákonné podmínky pro ukládání ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku a podle § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Tento závěr vyvozoval ze zjištění, že ačkoliv státní zástupce trestní stíhání obviněného zastavil pro jeho nepříčetnost při činu, soud mu uložil ochranné léčení podle § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, aniž by samostatně vyhodnotil, zda se jmenovaný skutečně dopustil jednání, o němž se řízení vedlo, a zda to (nebýt jeho dovozené nepříčetnosti) vykazovalo znaky trestného činu. Upozornil-li Nejvyšší soud v této věci na nedůsledný postup soudu, nekorespondující s již uvedeným rozhodnutím uveřejněným pod č. [24/1992](#) Sb. rozh. tr., není možné přehlédnout odlišnou procesní situaci, za níž soud rozhodoval; nestalo se tak po přerušení trestního stíhání podle § 173 odst. 1 písm. b) tr. ř., ale po zastavení trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř.

44. Nejvyšší soud ve shodě se zde prezentovaným názorem, ale i v souladu s komentářovou literaturou (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1496) zastává stanovisko, že je třeba důsledně zjišťovat a odlišovat zákonem stanovené podmínky pro uložení ochranného léčení podle § 99 odst. 1 tr. zákoníku, nebo § 99 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku, jak uvádí stěžovatel. Obligatorní ochranné léčení lze pachateli činu jinak trestného uložit, jen jde-li o nepříčetnost nezaviněnou. Přivodil-li by si pachatel nepříčetnost, byť i z nedbalosti, požitím nebo aplikací návykové látky, byl by trestně odpovědný, a to buď za trestný čin opilství (§ 360 odst. 1 tr. zákoníku), nebo za jiný trestný čin, který v takové zaviněné nepříčetnosti spáchal. Takovému trestně odpovědnému pachateli trestného činu lze ochranné léčení fakultativně uložit jen podle § 99 odst. 2 písm. a) nebo b) tr. zákoníku, popř. obou těchto ustanovení. Podmínka, že jeho pobyt na svobodě je nebezpečný, je obsažena jen v § 99 odst. 1 a § 99 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, není vyžadována při ukládání ochranného léčení podle § 99 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku.

45. Nejvyšší soud je proto – na rozdíl od stěžovatele a státní zástupkyně – přesvědčen, že právě i jimi zmiňované nedostatky v úplnosti dokazování bránily tomu, aby mohlo být návrhu státní

zástupkyně na uložení ochranného léčení vyhověno. I posuzovaný případ dokládá potřebu, aby státní zástupce na podkladě shromážděných důkazů především pečlivě jako předběžnou otázku podle § 9 odst. 1 tr. ř. uvážil povahu choroby, dobu, kdy nastala, zda jde o chorobu těžkou (v tomto případě duševní) a jaký je předpoklad jejího trvání. Přichází-li v úvahu časové omezení takové choroby, popř. duševní poruchy [existující již v době činu, ale není prokázáno, že obviněný byl v době činu pro nepřičetnost trestně odpovědný; § 172 odst. 1 písm. e) tr. ř.] na dobu akceptovatelnou z hlediska účelnosti vedení trestního stíhání, pak nechť je trestní stíhání přerušeno. Bude-li časový horizont jejího trvání stanoven neurčitě, přichází v úvahu zastavení trestního stíhání z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. f) tr. ř. s následnou možnou obnovou řízení podle § 278 odst. 2 *in fine* tr. ř.

46. Tomu odpovídají i očekávatelné způsoby reakce na takto zjištěnou chorobu – buď při přerušení trestního stíhání postup podle § 104 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 38 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, upravujícího hospitalizaci pacienta bez souhlasu, a § 66 a násl. zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, upravujících řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu, nebo návrh na uložení ochranného léčení podle příslušné alternativy uvedené v § 99 tr. zákoníku (typicky po zastavení trestního stíhání).

47. Nejvyšší soud si je vědom, že jeho dosavadní judikatura (viz rozhodnutí uveřejněné pod č. [2/1996](#) Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2012, sp. zn. [5 Tz 59/2012](#)) dokládá, že k přezkoumání a posouzení zákonnosti a odůvodněnosti napadeného rozhodnutí i správnosti předcházejícího řízení přistupuje Nejvyšší soud při projednávání stížnosti pro porušení zákona na základě skutkového a právního stavu, který tu byl v době vydání napadeného pravomocného rozhodnutí (*ex tunc*). V obecné rovině tedy platí, že pro zjištění, zda byl rozhodnutím napadeným stížností pro porušení zákona nebo v řízení mu předcházejícím skutečně porušen zákon, je východiskem skutkový a právní stav existující v době, kdy bylo učiněno napadené rozhodnutí. Případné nové skutečnosti a důkazy, které vyjdou ve věci najevo teprve později po právní moci určitého rozhodnutí, mohou být důvodem pro obnovu řízení podle § 277 a násl. tr. ř. Z vyžádaného doplnění vyšetřovacího spisu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie hl. města Prahy, Služby kriminální policie a vyšetřování, Odboru obecné kriminality, 1. oddělení, č. j. KRPA-363784-63/TČ-2022-000071, aktuálně ke dni 6. 8. 2024 Nejvyšší soud ověřil, že usnesením státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze ze dne 12. 6. 2023, sp. zn. 1 KZV 190/2022, bylo rozhodnuto o pokračování v trestním stíhání obviněného, neboť pominul důvod přerušení. Z odůvodnění tohoto usnesení se zjišťuje, že podle znalců je obviněný aktuálně schopen úkonů trestního řízení. Současně bylo z jeho obsahu, jakož i lékařské zprávy Psychiatrické nemocnice Bohnice ze dne 23. 8. 2024 a rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 8 sp. zn. 4 Nt 26008/2023 zjištěno, že obviněný v době od 22. 3. 2023 do 5. 12. 2023 vykonával ochranné léčení psychiatrické a protitoxikomanické v ústavní formě uložené podle § 99 odst. 1, 4 tr. zákoníku Obvodním soudem pro Prahu 8 usnesením ze dne 22. 3. 2023, sp. zn. 4 Nt 26008/2023, které nabylo právní moci téhož dne. Označený soud tak rozhodl na návrh obvodní státní zástupkyně podaný u soudu dne 18. 1. 2023. Usnesením označeného soudu ze dne 4. 12. 2023, sp. zn. 4 Nt 26008/2023, bylo podle § 351a odst. 1 tr. ř. za použití § 99 odst. 5 tr. zákoníku ochranné léčení ústavní psychiatrické a protitoxikomanické přeměněno na formu léčby ambulantní.

48. Z uvedeného mimo jiné plyne, že v době, kdy rozhodl Vrchní soud v Praze rozhodnutím napadeným touto stížností pro porušení zákona (tj. 29. 3. 2023), již bylo obviněnému pravomocně uloženo ochranné léčení psychiatrické a protitoxikomanické v ústavní formě Obvodním soudem pro Prahu 8 a s jeho výkonem bylo započato. Za takové situace nelze mít uložení stejného ochranného léčení za účelné (třebaže ne za vyloučené).

49. Nejvyšší soud proto stížnost pro porušení zákona podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. jako nedůvodnou zamítl. Za splnění podmínek § 274 odst. 2 tr. ř. tak rozhodl v neveřejném zasedání.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 38

V době posuzování oprávněnosti zdravotnické detence ve smyslu § 38 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách, musí být bezprostředně přítomna hrozba nežádoucího následku, nikoliv však nezbytně také její projevy. Bylo by proti smyslu tohoto zákona vyčkávat, než bude pacient v důsledku duševní choroby či pod vlivem omamných prostředků skutečně vykonávat činnost, kterou bezprostředně zasáhne některou ze zákonem chráněných hodnot.

Řízení o přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (detence)

čl. 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, § 104 o. z., § 38 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2024, sp. zn. [24 Cdo 2368/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:24.CDO.2368.2024.1

Nejvyšší soud zastavil řízení o dovolání posuzovaného proti rozsudku Okresního soudu v Havlíčkově Brodě ze dne 25. 3. 2024, sp. zn. 0 L 33/2020, a zamítl dovolání umístěného proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 25. 3. 2024, sp. zn. 17 Co 236/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Havlíčkově Brodě (dále jen „soud prvního stupně“) zahájil z moci úřední na základě oznámení Psychiatrické nemocnice v Havlíčkově Brodě (dále též jen „zdravotní ústav“) řízení o přijetí umístěného do ústavní péče bez jeho písemného souhlasu a o jeho omezení ve styku s vnějším světem, a to usnesením ze dne 15. 1. 2020, č. j. 0 L 33/2020-4, aby následně dalším usnesením ze dne 16. 1. 2020, č. j. 0 L 33/2020-10, vyslovil, že k převzetí umístěného do ústavní péče došlo ze zákonných důvodů. Proti posledně označenému rozhodnutí podal umístěný odvolání, avšak usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 28. 2. 2020, č. j. 17 Co 30/2020-24, bylo odvolací řízení zastaveno, neboť umístěný byl v mezidobí ze zdravotního zařízení propuštěn.

2. Usnesením ze dne 6. 4. 2020, č. j. 0 L 33/2020-26, soud prvního stupně zastavil navazující řízení, avšak umístěný na základě poskytnutého poučení v zákonem stanovené lhůtě prohlásil, že žádá, aby v řízení bylo pokračováno. Rozsudkem ze dne 11. 5. 2022, č. j. 0 L 33/2020-399, soud prvního stupně rozhodl, že další držení ve zdravotním ústavu do 4. 2. 2020 bylo přípustné, avšak k odvolání umístěného Krajský soud v Hradci Králové (dále též jen „odvolací soud“) svým usnesením ze dne 31. 10. 2022, č. j. 17 Co 136/2022-431, vydaný rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. S odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. [24 Cdo 1150/2022](#), připomenul, že v tzv. druhé fázi detenčního řízení nelze vycházet z toho, že o zákonnosti převzetí umístěného do psychiatrické nemocnice již bylo s konečnou platností pravomocně rozhodnuto, a v řízení se nadále zaobíral

toliko otázkou, do kdy trvaly důvody detence umístěného, aniž se posuzovala důvodnost samotného převzetí umístěného do zdravotního ústavu.

3. Soud prvního stupně svým (v pořadí druhým) rozsudkem ze dne 25. 3. 2024, č. j. 0 L 33/2020-566, znovu vyslovil, že „držení D. M. ve zdravotním ústavu do 4. 2. 2020 bylo přípustné“ (výrok I), a nepřiznal státu ani účastníkům právo na náhradu nákladů řízení (výroky II a III). Na základě rozsáhlého dokazování dospěl soud prvního stupně k přesvědčení, že v době svého převzetí netrpěl umístěný duševní chorobou v pravém slova smyslu, nýbrž závažnou poruchou osobnosti s narcistickými a paranoidně kverulatořními rysy. Vycházel přitom ze skutkového zjištění, že 14. 1. 2020, poté, co se umístěný odmítl ve vlaku prokázat jízdním dokladem, resp. dokladem totožnosti, a z důvodů verbálního útoku na pracovníka přepravce byla na něj přivolána městská policie, se rovněž se zasahujícími strážníky dostal do konfliktu. Následně byl umístěný na vlastní žádost převezen na ambulanci Oblastní nemocnice Kolín, kde v příjmové ambulanci žádal ošetření údajného zranění, přičemž si všechny přítomné zdravotníky i přes jejich výslovný nesouhlas obrazově nahrával na mobilní telefon a přes jejich opakované výzvy, aby jim řekl, jaké má zdravotní potíže a umožnil jim provést vyšetření, to s odkazy na práva pacienta opakovaně odmítal, a přitom zároveň začal zdravotníky obviňovat, že mu lékařskou péči poskytnout nechtějí. Trval na tom, že si je bude nahrávat a chce být ošetřen jiným zdravotním personálem. Vyslechnutá lékařka, zdravotní sestra i zdravotník shodně uvedli, že je umístěný slovně napadal, vyhrožoval jim kariérním postihem a všichni tři z něj měli obavu. Jednání s umístěným probíhalo za plného chodu chirurgické ambulance, kdy v čekárně zbytečně čekali další pacienti s akutními případy. Jednání pacienta podle přítomného personálu rozhodně nesvědčilo pro vážnost zranění, s nímž chtěl být ošetřen. Posléze přivolání strážníků městské policie pak umístěnému odňali mobilní telefon, došlo k ostrému slovnímu konfliktu, v jehož průběhu umístěný už byl slovně agresivní, vyhrožoval přivoláním GIBS a vůči strážníkovi použil vulgární slova. Umístěný tak na jedné straně nechtěl opustit ordinaci a trval na ošetření, ovšem jen za podmínky, že mu bude vrácen mobilní telefon, který bude při ošetření držet v ruce, a na druhé straně razantně odmítal, aby se ho přítomní zdravotníci dotýkali, a byl vůči přítomným verbálně agresivní. Na výzvu strážníků k opuštění ordinace a nemocnice reagoval opakovaným prohlášením, že se vrátí. Po odchodu z chirurgické ambulance nakonec byl strážníky před nemocnicí pacifikován a do ambulance znovu odveden, ale opět odmítal ošetření. Když se dostavil nový lékař (ortoped), umístěný odmítl nechat se ošetřit i od něj. Tím podle okresního soudu vznikla „patová“ situace, která bránila zdravotníkům ošetřovat další akutní pacienty. Lékařka dospěla k názoru, že umístěný, soudě podle jeho chování, trpí nebo může trpět duševní poruchou, a po telefonické konzultaci se sloužícím psychiatrem působícím ve zdravotním ústavu, se rozhodla odeslat umístěného na vyšetření do psychiatrické nemocnice. Při transportu se pak umístěný choval klidně a žádné problémy nevznikly. Po příjezdu mu byla ponechána pouta. O jeho hospitalizaci pak sloužící psychiatr MUDr. Mikolaj rozhodl na základě informací od lékařky chirurgické ambulance, od doprovázejících policistů a podle vlastních poznatků. Seznal, že s umístěným není možné se dohodnout. Tvrdil totiž, že má vykloubené rameno, které evidentně vykloubené neměl, byl významně paranoidní, což se projevilo tím, že si chtěl vše nahrávat, a lékaři oponoval, že je to on, kdo ho napadá a ohrožuje. Na tomto základě okresní soud konstatoval, že projevy chování umístěného v chirurgické ambulanci před příchodem strážníků městské policie plně odpovídaly charakteristikám výše zmíněných specifických poruch osobnosti. Chování umístěného bylo bizarní. Žádal naléhavě ošetření zranění, žádné viditelné známky zranění ale nevykazoval a v kontrastu se svým požadavkem zcela nepochopitelně odmítal vyšetření

a ošetření přítomnou lékařkou a zdravotníky. Místo přijetí vehementně požadované péče si bezdůvodně a nesmyslně diktoval podmínky, za jakých se nechá ošetřit. Byl neodbytný, arogantní, neusměrnitelný, nebylo možné se s ním dohodnout, byl pohotový zejména k verbální agresi a následně i byl verbálně agresivní, a to zcela bez ohledu na to, že se nacházel v chirurgické ambulanci poskytující ošetření v akutních případech. Ačkoli se domáhal ošetření zranění, nesmyslně lpěl na svých údajných právech pacienta, určoval, kdo ho smí či nesmí vyšetřit a ošetřit a kdo tomu bude či nebude přítomen, a to vše za situace, kdy kromě lékařky, zdravotní sestry a zdravotníka v ambulanci nikdo jiný nebyl. Zároveň vykazoval evidentní známky paranoidity. Obával se, že mu zdravotnický personál může ublížit, a z tohoto důvodu – a protože má na to údajně právo – trval na tom, že si bude vše nahrávat. Svým jednáním obtěžoval a zcela bezdůvodně zaměstnával a zdržoval zdravotnický personál, kterému fakticky bránil v ošetřování akutních případů dalších čekajících pacientů.

č. 38

4. Soud prvního stupně při svém rozhodování vzal na zřetel i verbální agresivitu umístěného vůči zasahujícím strážníkům, přičemž měl za prokázané, že umístěný byl současně připraven i k agresi brachiální, když nerespektoval příkaz strážníka, snažil se vstávat a vzít si odebraný mobilní telefon zpět, a i přes výslovný zákaz strážníků se vehementně snažil do nemocnice bezdůvodně vrátit. Tím zcela evidentně hrozila další eskalace konfliktu se zdravotnickým personálem. Navíc když byl strážníky po pacifikaci před nemocnicí kvůli stížnostem na zranění doveden zpět do chirurgické ambulance, ve svém bizarním chování pokračoval; ač tvrdil, že je zraněný, znovu odmítal lékařské ošetření, a to nejen stávajícím zdravotnickým personálem, ale i nově příchozím lékařem. Na základě uvedeného soud prvního stupně uzavřel, že umístěný před převzetím k hospitalizaci svým jednáním bezprostředně a závažným způsobem ohrožoval své okolí. Jeho tehdejší zvýšenou nebezpečnost pro společnost, nebezpečnost způsobenou projevy jeho poruch osobnosti, ostatně konstatovaly i dva následně vyhotovené znalecké posudky a dokreslují ji i jeho dva bezprostředně předcházející konflikty z téhož dne, a to s průvodčí ve vlaku a s policisty na nádraží v Kolíně. Že nebyl agresivní při příjmu do psychiatrické nemocnice, na uvedeném podle okresního soudu nic nemění. Ostatně, od jednání umístěného v nemocnici v Kolíně uplynula nějaká doba, umístěný byl mezitím pacifikován policií a měl nasazená pouta. Jeho obraz na přijímacím oddělení psychiatrické nemocnice tak už byl jiný (okresní soud argumentoval situací, kdy člověk jednající pod vlivem duševní poruchy ohrožuje svou agresivitou sebe nebo okolí, zdravotníci mu aplikují zklidňující injekci a teprve po zklidnění ho dopraví do nemocnice). Odkázal i na výpověď MUDr. Mikolaje, který uvedl, že projevy duševního onemocnění nejsou konstantní, ale mohou se i během dne měnit. Vycházeno bylo i z následně podaných znaleckých posudků (včetně revizního posudku znaleckého ústavu), které skutečnosti uváděné ošetřujícími lékaři zdravotního ústavu potvrdily. Zjišťování odpovídající diagnózy bylo přitom provedeno podle soudu prvního stupně ve lhůtě přiměřené k jejímu ověření za standardních lékařských postupů, jež byly shledány *lege artis*.

5. V rovině právního posouzení soud prvního stupně vycházel zejména ze znění článku 8 odst. 1 a 6 Listiny základních práv a svobod, z § 104 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), přihlédl ke znění § 38 odst. 1 písm. b) zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách pacienta (dále jen „zákon o zdr. službách“), a rovněž k § 80 zákona č. 292/2012 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „z. ř. s.“), když na jejich podkladě uzavřel, že účelu držení umístěného v nemocnici nebylo možno dosáhnout jinak než právě hospitalizací. Umístěný totiž nepochybně jevil příznaky akutní psychotické poruchy, odmítal spolupracovat s lékaři,

resp. jeho spolupráce byla jen na formální úrovni, nebyl ochoten podrobit se vyšetření a zcela mu chyběl náhled na vlastní chování. Naopak evidentní byly potřeba upravit akutně vzniklý stav a zejména nutnost provedení komplexního odborného vyšetření a pozorování umístěného za účelem potvrzení nebo vyloučení duševní choroby.

6. Odvolací soud na základě umístěným podaného odvolání v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně s mírnou modifikací – potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud v zásadě vycházel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která považoval za správná a úplná. Přitakal přitom – rovněž s podrobným odůvodněním – právním závěrům soudu prvního stupně, když považoval za nepatřičné, pokud umístěný vytýkal soudu prvního stupně, že nezohlednil jeho předchozí léčbu na psychiatrii, když to byl naopak umístěný, který ve vztahu ke zdravotnímu ústavu opakovaně (a v rozporu s jeho pozdější verzí) zdůrazňoval, že se na psychiatrii nikdy předtím neléčil. Ostatně právě tato nepravdivá informace mohla být podle odvolacího soudu okolností, která přivodila (umocnila) potřebu nedobrovolné hospitalizace. Odvolací soud následně podrobně vypořádal procesní námitky umístěného vážící se k tvrzenému porušení práva na spravedlivý proces. Přednesy, které údajně nemohl uplatnit v řízení před soudem prvního stupně, měl umístěný příležitost znovu a plnohodnotně uplatnit před odvolacím soudem. Nesouhlasil s výkladem zákona o zdr. službách (jeho § 38 odst. 1 písm. b/), jak jej v odvolání podal umístěný, to je, že osoba, jejíž umístění ve zdravotním ústavu se zvažuje, musí zároveň ohrožovat sebe i své okolí a s odkazem na teleologický i gramatický výklad daného ustanovení měl naopak za to, že postačí splnění byť i jedné z obou zákonem stanovených alternativ.

č. 38

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu, stejně jako rozsudek soudu prvního stupně, umístěný (dále též jen „dovolatel“) napadl v celém jejich rozsahu dovoláním. V dovolání bylo namítáno, že napadená rozhodnutí jsou budována na nesprávném právním posouzení věci, když přípustnost dovolání byla formulována s tím, že „napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky hmotného práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena dostatečně určitě, alternativně pak, že se odvolací soud při řešení této otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.“ Po obsáhlé (a poněkud repetitivní) rekapitulaci dosavadního průběhu řízení spojené s citací odůvodnění vydaných rozhodnutí dovolatel akcentoval, že podle jeho názoru ze skutkových zjištění, jež převzal i odvolací soud, plyne, že umístěný nebyl agresivní při přijetí ve zdravotním ústavu, od jednání v nemocnici v Kolíně, kde mělo být jeho jednání bizarní, ovšem bez brachiálního konfliktu, uplynula „nějaká doba“, k fyzickým rozporům došlo naposledy mezi umístěným a strážníky v Kolíně. Na tomto základě akcentuje, že byl nejméně 1 hodinu před přijetím ve zdravotním ústavu zcela klidný a nekonfliktní, byť nespolečně pracoval se žurnálním lékařem psychiatrické nemocnice.

8. Dovolatel zdůraznil, že smyslem zákonné úpravy nedobrovolného převzetí k hospitalizaci je nepochybně ochrana samotného pacienta před jeho vlastním jednáním nebo následky takového jednání a také ochrana společnosti, zejména v podobě života a zdraví občanů, jakož i majetku a jiných statků veřejnosti a právních subjektů. Proto jsou k aprobaci nedobrovolného umístění pacienta do zdravotnického zařízení nastavena kumulativně

významně přesná kritéria. Ta spočívají a) v obecném popisu jednání pacienta, kdy tento má bezprostředně a závažně být svým chováním nebezpečný sám sobě nebo svému okolí, tedy je třeba aby prvek ohrožení v chování pacienta nabyl takového stupně a intenzity, že pacient začne již aktivně ohrožovat sebe sama a osoby ve svém okolí, a tedy ohrožení, které svým chováním pacient způsobuje, musí být konkrétní a přímo hrozící. Umístěný (dovatel) ovšem bezprostředně při nebo před posouzením jeho chování přebírajícím lékařem ve zdravotnickém zařízení svým chováním nebyl nebezpečný ani sobě, ani svému okolí. Toliko v době předcházející rozhodování o převzetí do péče byl potom krátce nebezpečný sobě, když více či méně dobrovolně vstoupil do finálního konfliktu se strážníky před nemocnicí v Kolíně. Současně je nezbytné b) stanovit podmínky diagnostického charakteru, kdy tedy pacient má jevit známky duševní poruchy, nebo jí trpí, nebo je pod vlivem návykové látky – dovolatel v době posuzování přebírajícím lékařem nejevil známky duševní poruchy, zdravotní ústav pouze tvrdí, že bylo zapotřebí přezkoumat pacienta, zda jí náhodou netrpí a návyková látka nebyla ani tvrzena, ba ani zjišťována, ačkoliv byla následně pacientovi aplikována silná sedativa. A nakonec c) je nutno se vyjádřit k nemožnosti využít mírnějších, méně restriktivních opatření ke stabilizaci a pacifikaci pacienta, než je hospitalizace – zde dovolatel připouští, že by se pouštěl do spekulací, nicméně dle jeho názoru by bývalo stačilo využít takové možnosti, když nepochybně je celá škála prostředků, jimiž odborný personál psychiatrické léčebny dokáže pacienty patřičně usměrnit. Podle všeho tedy ke kumulativnímu naplnění zákonných podmínek nedobrovolné hospitalizace podle § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotní péči nemohlo dojít, když „minimálně jedno z kritérií“ nebylo splněno. Dovolatel dále považoval za potřebné provést jazykový rozbor (zákonem užívaného) příslovce „bezprostředně“, který je obecně vnímán jako synonymum slova hned (ob. hnedka, hnedky, nářečím hnedkom, Něm.), kteréžto příslovce vyjadřuje bezprostřední následování děje za jiným dějem nebo časovým údajem, v tu chvíli, v témž okamžiku; okamžitě, neprodleně, ihned, případně je možným synonymem slovo těsně [přísl. 1. k těsný 4; bezprostředně 2, přímo 3, blízce 1 (op. vzdáleně, daleko 1)], jedná se tedy téměř o děj současný, těsně navazující. Dle názoru dovolatele je tedy příslovce „bezprostředně“ vyhrazeno toliko aktuálně právě proběhlému, skončenému ději. Byl by to tedy případ, kdy by brachiálně působil vůči sobě či přítomným při příjmu ve zdravotním ústavu, nebo snad při převozu do této nemocnice, avšak jakoukoliv bezprostřednost v podobě děje odehrávajícího se před těmito jmenovanými událostmi, navíc se značným časovým odstupem, lze vyloučit. Pro takový případ by zákonodárce nepochybně volil přílehavější vyjádření časového odstupu, než zcela jasné a úsečné bezprostředně. Dovolatel nakonec klade důraz na to, že soudy v této věci nehodnotily a nezdůvodnily splnění hmotněprávních podmínek nedobrovolné hospitalizace, a to podmínky bezprostředního a závažného ohrožení, projevy duševní poruchy a podmínky, že hrozbu pro dovolatele nebo jeho okolí nelze odvrátit jiným způsobem. Rozhodnutí je tak podle něj nepřezkoumatelné. Soud prvního stupně se také jen velmi vágně vyjádřil k okolnostem nevyslechnutí dovolatele při jeho hospitalizaci (bod 30 odůvodnění usnesení) a „ve smyslu rozhodovací praxe Nejvyššího“ (míněno je zřetelně Nejvyšší soud) zatížil řízení další vadou v podobě opomenutí tohoto lidskoprávního, a tedy ústavního rozměru věci. Dovolatel za vadu považuje též to, že odvolací soud „upravil jen znění výroku o věci samé tak, aby v něm bylo lépe vymezeno, o jakém období držení D. M. ve zdravotním ústavu se tu soud vyslovuje“, avšak výroková část usnesení zní „I. Rozsudek okresního soudu se potvrzuje v tom správném znění jeho výroku I, že držení D. M. ve zdravotním ústavu od 14. ledna do 4. února 2020 bylo přípustné“. Dle názoru dovolatele se jedná o faktickou změnu rozsudku soudu prvního stupně „usnesením“ (správně ovšem rozsudkem) soudu odvolacího.

9. Ze všech těchto důvodů navrhoval, aby Nejvyšší soud napadené „usnesení“ (správně rozsudek) odvolacího soudu jako celek zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení, popř. aby zrušil i „usnesení“ (správně jde o „rozsudek“) soudu prvního stupně a věc vrátil k dalšímu řízení právě posledně jmenovanému soudu.

10. K podanému dovolání se vyjádřil zdravotní ústav, jenž je nepovažoval za opodstatněné. Zdůraznil, že předmětem dovolacího řízení má být výklad podmínky hospitalizace pacienta bez jeho souhlasu, jestliže „ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí“. Podle dovolatele tato právní norma má být vyložena způsobem, že ohrožení musí být prakticky aktuální a zjevné v době poskytování lékařských služeb. Zdravotní ústav měl za to, že primární výkladovou metodou právních norem by měl být gramatický výklad. S pojmem „bezprostředně“ však není spojena konkrétní časová hodnota. Je nutné toto časové určení hodnotit s ohledem na okolnosti daného případu, a to především medicínským pohledem. Pro posouzení podmínky bezprostřednosti je zásadní ta otázka, zda mezi okamžikem, kdy pacient aktivně ohrožoval sebe a své okolí, a okamžikem, kdy se pacient dostane do příjmové ambulance, měl možnost sám své jednání změnit. Psychiatrická onemocnění jsou různá. Jejich příznaky bývají odlišné i u jednotlivých pacientů, a navíc se v čase, i v rámci jednoho dne, často mění. Realitou je i to, že na vnější projevy psychiatrického onemocnění pacienta má vliv i působení jeho okolí. Pacienti, u kterých jsou splněny podmínky pro hospitalizaci bez jejich souhlasu, nepřichází do zdravotnického ústavu sami. Standardem je, že je někdo přiveze. Pravidelně zdravotnická záchranná služba, kterou v případě pacientů nebezpečných svému okolí, doprovází i policie. Je i běžné, že pacient je do psychiatrické nemocnice dopraven až po podání uklidňujících léků. Tyto skutečnosti mají na pacienty vliv a po dobu působení medikace se jejich nebezpečnost pro sebe sama či pro okolí, byť stále trvající, navenek neprojevuje. Například pokud zmatený člověk pobíhá po ulici, nedbá na provoz motorových vozidel a v tomto stavu ho zdravotníci naloží do sanitky a přivezou na příjmové oddělení psychiatrické nemocnice, je to posuzováno jako ohrožující jednání bezprostřední. V projednávaném případě se o bezprostřední jednání u dovolatele jednalo. Předcházelo jeho zadržení policií a dopravě zdravotnickou záchrannou službou, jeho zdravotní stav byl navíc s pracovníky zdravotního ústavu konzultován již v době, kdy se nacházel v nemocnici v Kolíně. K podanému dovolání se nakonec vyjádřilo také Okresní státní zastupitelství v Havlíčkově Brodě, které jen velmi krátce zdůraznilo svůj souhlas se závěry rozsudku odvolacího soudu.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení, za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí

na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

15. Posuzované dovolání zčásti neobsahuje obligatorní obsahové náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř., neboť v dovolání nebylo (až na dále zmíněnou výjimku) vymezeno, v čem je spatřováno splnění předpokladů přípustnosti dovolání a zčásti ani nebyla náležitě artikulována tzv. dovolací otázka.

16. V dovolání je pouze parafrázován obsah části ustanovení § 237 o. s. ř., a to navíc – jak dovolatel výslovně zmiňuje – alternativně s tím, že odvolací soud své rozhodnutí postavil na řešení otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena dostatečně určitě, resp. že se odvolací soud odchýlil od (blíže nespecifikované) ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu.

17. Nejvyšší soud přitom ve svých rozhodnutích opakovaně uvedl, že k projednání dovolání nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř., aniž by bylo z dovolání zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého dříve přijatého) řešení se dovolací soud má odchýlit (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1559/2013](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2488/2013](#), proti němuž podaná ústavní stížnost byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2014, sp. zn. [I. ÚS 3524/13](#)).

18. Vymezení, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání, je přitom třeba provést pro každý jednotlivý dovolací důvod [pro každou námitku či otázku] samostatně (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. [30 Cdo 3023/2014](#)).

19. Pokud se snad umístěný domníval, že odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, bylo zapotřebí pro splnění požadavku ustanovení § 241a odst. 2 o. s. ř. uvést, od jaké konkrétní judikatury dovolacího soudu nebo Ústavního soudu se odvolací soud odchýlil (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2013, sp. zn. [25 Cdo 1559/2013](#)), žádné takové rozhodnutí nebylo v podaném dovolání označeno.

20. Obecně platí, že alternativní vymezení přípustnosti dovolání se navzájem vylučuje, a proto není způsobilým vymezením přípustnosti dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. Z povahy věci vyplývá, že v konkrétním případě může být zpravidla naplněno vždy pouze jedno ze zákonem stanovených kritérií přípustnosti dovolání – splnění jednoho kritéria přípustnosti dovolání zpravidla vylučuje, aby současně pro řešení téže otázky bylo naplněno kritérium jiné (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [26 Cdo 1590/2014](#), ústavní stížnost proti němu Ústavní soud usnesením ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. [I. ÚS 2967/2014](#), odmítl). Nepřípustnost uvedení více vzájemně se vylučujících podmínek přípustnosti pak plyne i z bodu 16 nálezu Ústavního soudu ze dne 16. 6. 2020, sp. zn. [IV. ÚS 410/20](#). Nejvyšší soud vyšel v poměrech této věci (s přihlédnutím k předmětu řízení) z toho, že žádnou oponentní judikaturu Nejvyššího či Ústavního soudu řešící odchýlně dovoláním předestřenou problematiku (než jak ji dříve vyřešil dovolací soud) dovolatel neoznačil, podle obsahu proto

usuzuje na přípustnost dovolání pro neřešenou otázku vážící se k problematice bezprostřednosti ohrožení umístněného pro sebe či jeho okolí.

21. Přestože jinak jsou v dovolání kladeny i řečnické otázky, nejde o otázky právní (srov. § 241a odst. 1 o. s. ř.), není také zřejmé, co odvolacímu soudu vytýká „nestranný pozorovatel daného spotu“ [patrně sporu], když se současně prohlašuje za „účastníka řízení“ /viz část IV./b) dovolání/, pročez není ani jasné, zda v tomu odpovídajícím rozsahu prosazuje svá procesní práva dovolatel či snad blíže neurčená osoba třetí – onen již zmiňovaný „pozorovatel“ (jež by nebyla k podání dovolání subjektivně legitimována). Ve vztahu k obecné výhradě o absenci podmínky zkoumání možnosti mírnějších opatření, než je nedobrovolná hospitalizace, dovolatel ke své procesní újmě žádnou konkrétní otázku (námitku) rovněž neformuluje a vůči právnímu posouzení ze strany odvolacího soudu se nijak jednoznačně nevymezuje, když současně uvádí, že se na dané téma nehodlá pouštět do jakýchkoliv spekulací a pouhé – poněkud vágní – tvrzení, že „existuje celá škála prostředků, jimiž odborný personál zdravotního ústavu dokáže pacienty patřičně usměrnit, je natolik nekonkrétní, že nemůže představovat obligatorní náležitost dovolání v podobě jasně formulované otázky (námitky), pročez vylučuje možnost v tomu odpovídajícím rozsahu dovolání věcně projednat (§ 241a odst. 2 a 3 o. s. ř.), zvláště chybí-li zde u dané otázky jakákoliv oponentura vůči úvahám krajského soudu, který jako správné převzal závěry soudu prvního stupně.

č. 38

22. Nejvyššímu soudu přitom nepřísluší, aby na úkor procesních práv ostatních účastníků řízení vlastním aktivismem nepřipustně extrahoval z obecného textu neúplného, a proto i neprojednatelného dovolání právní otázky, jež by (snad) mohly být předmětem jeho posouzení, neboť dovolací řízení nemá být bezbřehým přezkumem, v němž nedostatečnou procesní aktivitu stran nahrazuje soud (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. [28 Cdo 2402/2007](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2015, sp. zn. [22 Cdo 1936/2015](#)).

23. K ústavní konformitě požadavku na vymezení důvodů přípustnosti dovolání se Ústavní soud souhrnně vyjádřil ve stanovisku svého pléna ze dne 28. 11. 2017, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 45/16](#), přičemž i v další své nálezové judikatuře netoleruje Nejvyššímu soudu, pokud ten projedná dovolání, aniž by bylo vybaveno předepsanými obsahovými náležitostmi (srov. kupř. nález Ústavního soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [III. ÚS 2478/18](#)).

24. Nejvyšší soud se zřetelem k výše řečenému nemohl podané dovolání podle § 243c odst. 1 o. s. ř. ve výše specifikovaném rozsahu věcně projednat, neboť vady, jímž bylo zatíženo, nebyly v zákonné lhůtě odstraněny (§ 241b odst. 3 o. s. ř.).

25. Nejvyšší soud dále uvádí, že dovolání je mimořádným opravným prostředkem proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, který lze uplatnit jen tehdy, pokud to zákon výslovně připouští (srov. § 236 odst. 1 o. s. ř.). Podaným dovoláním v této věci je zřetelně napaden nejen rozsudek odvolacího soudu, ale i rozhodnutí soudu prvního stupně. Občanský soudní řád neupravuje funkční příslušnost soudu pro projednání dovolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně. Jelikož nedostatek funkční příslušnosti je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, Nejvyšší soud za použití § 243f odst. 2 o. s. ř. řízení o „dovolání“ proti rozsudku soudu prvního stupně podle § 243b ve spojení s § 104 odst. 1 věty první o. s. ř. zastavil (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2003, sp. zn. [29 Odo 265/2003](#)).

26. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení, podané dovolání proto není objektivně přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti výroku I odvolacího soudu, jímž byly (také) potvrzeny nákladové výroky rozsudku soudu prvního stupně.

27. Nejvyšší soud se proto dále zabýval (jen) otázkou výkladu § 38 odst. 1 písm. b/ zákona o zdr. službách, zejména pak tam užitému pojmu „bezprostředně“.

28. Ze skutkového stavu, z něhož odvolací soud při rozhodování vycházel (jehož správnost a úplnost jsou v zásadě vyloučeny z dovolacího přezkumu, srov. ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), vyplývá, že umístěný byl přinejmenším verbálně agresivní vůči příslušníkům městské policie i vůči lékařům a zdravotnickému personálu nemocnice Kolín, při přijetí ve zdravotnickém zařízení již agresivní nebyl, byť nedostatečně spolupracoval s tamním personálem. V projednávané věci proto záviselo rozhodnutí odvolacího soudu – mimo jiné – na vyřešení právní otázky výkladu pojmu „bezprostředně“ užitého v § 38 odst. 1 písm. b/ zákona o zdr. službách. Dovolání shledal Nejvyšší soud ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. v uvedeném rozsahu přípustným, neboť daná otázka nebyla doposud ve všech souvislostech v judikatuře Nejvyššího soudu vyřešena.

č. 38

IV.

Důvodnost dovolání

29. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které Nejvyšší soud provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), striktně vázán důvody v dovolání vymezenými (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.), dospěl k závěru, že dovolání je sice přípustné, avšak není opodstatněné.

30. O nesprávné právní posouzení věci (naplňující dovolací důvod podle § 241a odst. 1, část věty před středníkem, o. s. ř.) jde tehdy, posoudil-li odvolací soud věc podle právního předpisu, jenž na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní předpis, sice správně vybraný, nesprávně vyložil, případně jej na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

31. Podle čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) je osobní svoboda zaručena.

32. Podle čl. 8 odst. 6 Listiny zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu.

33. K poskytování zdravotních služeb a hospitalizaci bez souhlasu pacienta se rovněž vztahuje čl. 5 Úmluvy na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně (dále jen „Úmluva o lidských právech a biomedicíně“), podle které je možné provést jakýkoliv lékařský zákrok pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Výjimku umožňuje čl. 26 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně, který připouští uplatnění omezení výkonu práv, vyplývajících mimo jiné též z čl. 5 této úmluvy, pokud tak stanoví zákon a tyto výjimky jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných osob.

34. Podle § 104 o. z. lze převzít člověka bez jeho souhlasu do zařízení poskytujícího zdravotní péči nebo ho v něm bez jeho souhlasu držet jen z důvodu stanoveného zákonem a za podmínky, že nezbytnou péči o jeho osobu nelze nahradit mírnějším a méně omezujícím opatřením.

35. Podrobnější hmotněprávní úprava řešené problematiky je obsažena v ustanovení § 38 zákona o zdr. službách, který v odstavci 1 označuje případy, kdy lze pacienta bez jeho písemného souhlasu převzít do ústavní péče, vyžaduje-li to povaha jeho zdravotních problémů. Vymezené případy odrážejí praktickou potřebu ochrany jak společnosti, tak práv a právem chráněných zájmů pacienta (umístěného). Lze tak učinit mj. proto, že pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak [srov. § 38 odst. 1 písm. b) cit. zákona]. Z uvedeného důvodu byl v projednávané věci převzat do zdravotního ústavu také dovolatel.

č. 38

36. S dovolatelem je možné souhlasit v tom, že k rozhodnutí o naplnění výše popsaných podmínek nedobrovolné hospitalizace zásadně nepostačuje skutečnost, že pacient trpí duševní poruchou (případně jeví známky duševní poruchy nebo je pod vlivem návykové látky), nýbrž k této skutečnosti musí přistoupit ještě další skutečnost či skutečnosti, spočívající v konkrétním chování nebo jednání pacienta, z něhož lze dovodit, že pacient bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje sebe nebo své okolí; dále musí být prokázáno, že hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nebylo možno odvrátit jinak (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2022, sp. zn. [24 Cdo 352/2022](#); usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 3. 2022, sp. zn. [24 Cdo 556/2022](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2023, sp. zn. [24 Cdo 438/2023](#), a také nálezy Ústavního soudu ze dne 16. 11. 2021, sp. zn. [III. ÚS 2667/21](#)). Rozhodnutí soudu musí přitom vždy obsahovat řádné a vyčerpávající odůvodnění, v čem je spatřováno naplnění všech výše uvedených hmotněprávních podmínek zákonnosti zbavení osobní svobody podle ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotních službách [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 23. 3. 2015, sp. zn. [I. ÚS 1974/14](#), obdobně pak nálezy ze dne 1. 2. 2007 sp. zn. [I. ÚS 563/06](#)]. Rovněž podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) má článek 5 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Evropská úmluva o lidských právech“) chránící právo na osobní svobodu v demokratické společnosti vrcholný význam (rozsudek ESLP ze dne 26. 5. 2011 ve věci Ťupa proti České republice, stížnost č. [39822/07](#), § 45).

37. V řízení, ve kterém se rozhoduje o tom, zda daná osoba podle § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotních službách "bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy", je nutno především posoudit osobnost a duševní stav dotčeného umístěného člověka. V tomto ohledu jsou si řízení o omezení svéprávnosti a řízení o zbavení osobní svobody duševně postižených osob (zejména v jeho tzv. druhé fázi) podobná a procesní záruky v nich musí být srovnatelné (tento přístup razí i judikatura ESLP – viz např. rozsudek ESLP ze dne 27. 3. 2008 ve věci Shtukaturův proti Rusku, stížnost č. [44009/05](#), § 66).

38. Nejvyšší soud považuje za potřebné zdůraznit, že ve vztahu k zákonné podmínce vyjádřené tak, že pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, je třeba pojem „ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí“ vykládat nejen

podle jeho jazykového vyjádření, ale zejména (za pomoci teleologického výkladu) tak, aby bylo dosaženo účelu, jehož zákonodárce přijetím této části právní normy sledoval. Platí totiž, že soudy se při výkladu právních předpisů nemohou omezovat na jejich doslovné znění, nýbrž jsou povinny je vykládat též podle jejich smyslu a účelu (podle jejich teleologie); vázanost soudu zákonem neznamena bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st. I/96](#), uveřejněné pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, či nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněný pod číslem 13/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Aplikace práva vycházející pouze z jeho jazykového výkladu je naprosto neudržitelným momentem používání práva; jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd.), srov. nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#), uveřejněný pod číslem 163/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu. Z těchto závěrů ve své rozhodovací praxi vychází též Nejvyšší soud (srov. např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [31 Cdo 4545/2008](#), uveřejněného pod číslem 84/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a důvody rozsudku ze dne 16. 12. 1998, sp. zn. [23 Cdo 1460/98](#), uveřejněného pod číslem 43/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, důvody rozsudku ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. [29 Odo 1343/2006](#), uveřejněného pod číslem 58/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudku ze dne 1. 6. 2016, sen. zn. [23 ICdo 19/2015](#), uveřejněného tamtéž pod číslem 99/2017, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. [32 Cdo 2101/2018](#)).

39. Ohrožení (jehož sémantický základ tvoří slovo „hrozba“) musí být ošetřujícím lékařem při přijetí pacienta dostatečně identifikováno a následně musí být v návazném rozhodnutí soudu o tom, že k převzetí (popř. k dalšímu držení) pacienta došlo ze zákonných důvodů, podrobně popsáno, není však vyloučeno – aby s ohledem na známé okolnosti – šlo o ohrožení vysoce pravděpodobné (založené na jeho tzv. potencialitě). Zákon o zdr. službách vychází z principu prevence a bylo by proti jeho smyslu s detencí vyčkávat až do doby, než pacient bude skutečně v důsledku duševní poruchy či pod vlivem omamných prostředků vykonávat činnost, kterou bezprostředně zasáhne některou ze zákonem chráněných hodnot, zejména život, zdraví nebo lidskou důstojnost. Nedávalo by kupř. rozumný smysl, aby osoba s podezřením na duševní poruchu, která vyhrožuje svému okolí vážnými následky na zdraví byla proti své vůli umístěna do zdravotního ústavu až teprve tehdy, kdy by své výhrůžky zcela nebo i jen zčásti naplnila. Řečeno jinak: detenční řízení slouží k předcházení předpokládaným závažným následkům jednání osoby s duševní poruchou (nebo jejími známkami), popř. osoby pod vlivem návykové látky, a je třeba vždy podrobně a s respektem ke všem známým skutečnostem pečlivě porovnávat, jaké základní hodnoty jsou v příslušném řízení v sázce, zejména jde-li o život a zdraví samotného pacienta, popř. jiných osob, na straně jedné a právo na osobní svobodu na straně druhé.

40. Přestože si je Nejvyšší soud vědom toho, že v odborné literatuře se objevují i názory opačné, vylučující možnost pouhého potenciálního nebezpečí z dosahu detence [srov. kupř. TĚŠINOVÁ, Jolana, ŽDÁREK, Roman, POLICAR, Radek. Medicínské právo. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 57], dovolací soud vychází z toho, že je imanentní povinností státu poskytnout obecnou ochranu společnosti také před potenciálním násilným činem zjevně duševně

narušeného jedince (srov. *mutatis mutandis* rozsudky ESLP ze dne 24. 10. 2002 ve věci Mastromatteo proti Itálii, stížnost č. [37703/97](#), § 69,; ze dne 15. 12. 2009 ve věci Maiorano a ostatní proti Itálii, stížnost č. [28634/06](#), § 111; nebo ze dne 17. 1. 2012 ve věci Choreftakis a Choreftaki proti Řecku, č. [46846/08](#), § 50). V rozsudku ESLP ze dne 18. 9. 2014 ve věci Blajakaj a další proti Chorvatsku, stížnost č. [74448/12](#), bylo dále vysvětleno, že jestliže (tamní pachatel) „vypadal psychicky narušený a nebezpečný sobě a/nebo ostatním a že příslušné orgány usoudily, že je potřeba poskytnout mu lékařský dohled, kdy navíc byl ráno předmětného dne dvakrát pod kontrolou a dohledem policie, pak ohrožení života v tehdy posuzované kauze bylo reálné a naléhavé a vnitrostátní orgány o něm věděly nebo měly vědět. V takových situacích je závazkem státu podle článku 2 Úmluvy, aby vnitrostátní orgány udělaly vše, co od nich lze rozumně očekávat, aby takové riziko odvrátily (viz např. rozsudek ESLP ze dne 28. 10. 1998 ve věci Osman proti Spojenému království, § 116; a také Mastromatteo, cit. výše, § 74; Maiorano a ostatní, cit. výše, § 109; Choreftakis a Choreftaki, cit. výše, § 55). V tehdy judikované věci sice nešlo o detenční řízení (ač k detenci podle ESLP mělo správně dojít, viz § 130 označeného rozsudku), nicméně ESLP národním orgánům vytkl, že včas a adekvátně nereagovaly na podezřelé chování pachatele, který s odstupem na policejní stanici tvrdil, že „vše vyřeší sám“. Nelze proto souhlasit s dovolatelem, že pro rozhodování v detenčním řízení jsou významné jen izolované projevy pacienta (umístěného) v okamžiku jeho převzetí zdravotním ústavem a že lze opomíjet skutečnosti, které nastaly dříve.

41. Nejvyšší soud sdílí přesvědčení, že pojem "bezprostředně a závažným způsobem ohrožuje sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy", se váže k hrozbě samotné (resp. ke známkám duševní poruchy) a je třeba jej interpretovat v jeho kauzálním významu. V tomto směru lze odkázat na příléhavé závěry článku DURAJOVÁ, Zuzana, STŘÍTESKÝ, Matěj: Psychiatrické detence a řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalšího držení - postřehy z praxe Kanceláře veřejného ochránce práv, bod 2.1., publikované v časopisu Soudce, roč. 2023, číslo 4, str. 7, kde se uvádí, že ačkoliv lékaři i soudy musí být při zkoumání podmínek pro zbavení osobní svobody obezřetní, nesmí to vést k vyprázdnění samotného účelu hospitalizace bez souhlasu, kterým je ochrana společnosti či samotného pacienta. Zkoumání podmínky bezprostřednosti je nerozdílně spjato se zkoumáním konkrétních okolností, které vedly k hospitalizaci. Naplnění bezprostřednosti je však nutné vnímat spíše jako překročení míry pravděpodobnosti, že bez intervence dojde k realizaci hrozby. K podobným závěrům dospěl veřejný ochránce práv, který ve vztahu k ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdravotních službách uvedl v připomínce uplatněné k novele tohoto zákona, že „bezprostředně neznamená jen tady a teď, ale pokud se inspirujeme například výkladem k § 21 trestního zákoníku, tak zjistíme, že slovo bezprostředně pod sebe zahrnuje i situace, kdy by k závažnému ohrožení došlo, pokud by nebylo z vnější zasaženo. Slovo bezprostředně pak nemá v řešeném ustanovení primárně časový, ale kauzální význam. (...) Slovo bezprostředně tak vyjadřuje požadavek, aby každé omezení osobní svobody v podobě hospitalizace bez souhlasu (zdravotnické detence) bylo bezprostředně propojeno s konkrétním ohrožením života nebo zdraví. Soud pak musí rozhodnout, zda je omezení osobní svobody přiměřené tomuto konkrétnímu ohrožení, toto rozhodnutí je bez bezprostředního propojení omezení a ohrožení jen s obtížemi představitelné. Nejvyšší soud tento náhled zcela sdílí.

42. Lze tak k diskutované materii ze strany Nejvyššího soudu uzavřít, že lékař, který prvotně posuzuje, zda bude pacient proti své vůli umístěn ve zdravotním zařízení, resp. soud,

který následně autoritativně rozhoduje, zda k převzetí (dalšímu držení) došlo ze zákonných důvodů, jsou oprávněni a povinni přihlídnout ke všem skutečnostem, jež jsou ve vztahu k pacientovi (umístěnému) známy, zejména k tzv. anamnéze a k okolnostem, které časově uvedenému okamžiku předcházely, mohou-li mít z odborného medicinského hlediska význam pro náležité určení, zda je „bezprostředně“ přítomna duševní porucha či alespoň její známky (popř. zda je pacient pod vlivem návykové látky) a zda je současně dána i vysoká míra pravděpodobnosti, že pacient (pokud nebude umístěn ve zdravotním ústavu) závažným způsobem ohrozí sebe nebo jinou osobu zejména na životě, zdraví nebo lidské důstojnosti. Řečeno jinak: v době posuzování musí být bezprostředně přítomna hrozba nežádoucího následku, nikoliv nezbytně také její projevy. Naznačený výklad pak odpovídá i potřebám praktického života, kdy zdravotní ústav ve svém vyjádření k dovolání odpovídajícím způsobem připomíná specifika spojená s posuzováním aktuálního zdravotního stavu pacienta (vliv dříve podaných psychofarmak, změna prostředí, přítomnost policejního orgánu, užití omezujících opatření např. v podobě spoutání, proměnlivost projevů psychického postižení v čase apod.). Restriktivní výklad pojmu „bezprostřednost“ proponovaný dovolatelem a spojovaný s obligatorní potřebou projevů psychického onemocnění výlučně v době zvažování nedobrovolné hospitalizace lékařem v příslušném zdravotním zařízení by se mohl v některých případech míjet s účelem sledovaným zákonem a vést k nepřípustnému vytěsnění zákonem předjímané ochrany ať už pacienta samotného (z hlediska individuální prevence), tak i třetích osob (z pohledu prevence generální).

43. V této souvislosti je však třeba připomenout výše uvedený dlouhodobý a ustálenou judikaturou nastolený požadavek na řádné a vyčerpávající odůvodnění soudních rozhodnutí vydaných v detenčních věcech, jež s sebou nese povinnost v důvodech rozhodnutí náležitě zhodnotit naplnění hmotněprávních podmínek ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdr. službách. Ten se musí prosadit tím intenzivněji v situacích, kdy je o zdravotnické detenci rozhodováno na základě (příp. zčásti na základě) skutečností, které od okamžiku umístění pacienta do zdravotního zařízení dělí jistý časový odstup. Ačkoliv totiž hrozba pro pacienta či společnost může výjimečně založit splnění podmínek pro zdravotnickou detenci i tam, kde projevy této hrozby posuzovanou detenci bezprostředně časově nepředcházejí, nesmí se potencialita hrozby stát nástrojem, pomocí kterého bude přípustnost zdravotnické detence dovozována bez dalšího již ze samotné existence duševní poruchy. Takový stav by v konečném důsledku odporoval jak ustálené rozhodovací činnosti vrcholných soudů (srov. bod 31 tohoto rozsudku výše), tak úmyslu zákonodárce vyjádřenému prostřednictvím ustanovení § 38 odst. 1 písm. b) zákona o zdr. službách. Požadavku na zabránění svévole a zajištění dodržení povinnosti předložit velmi závažné důvody k ospravedlnění jakéhokoli omezení práv osob nedobrovolně umístěných do lékařského zařízení (srov. rozsudky ESLP ze dne 7. 4. 2022 ve věci Miklič proti Chorvatsku, stížnost č. [41023/19](#), § 65, nebo ze dne 19. 2. 2015 ve věci M. S. proti Chorvatsku (No.2), stížnost č. [75450/12](#), §§ 146-147) tak soudy v případech posuzování hrozby postrádající recentní projevy, jakož i proporcionality umístění pacienta do zdravotnického zařízení, dostojí pouze tak, že věnují pečlivému a vyčerpávajícímu odůvodnění svých závěrů zvýšenou pozornost.

44. Těmto požadavkům odvolací soud (a spolu s ním i soud prvního stupně) v napadeném rozhodnutí dostál, dovolateli se přitom prostřednictvím jediné řádně formulované dovolací otázky nepodařilo správnost napadeného rozsudku odvolacího soudu zpochybnit.

45. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání již jinak (ve smyslu § 237 nebo § 238a o. s. ř.) přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédne též k tzv. zmatečnostním vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud existenci zmatečnostních vad nebo jiných vad řízení, jež by mohly mít vliv na věcnou správnost napadeného rozsudku neshledal, když vady namítané v dovolání ve skutečnosti napadené rozhodnutí odvolacího soudu nepostihují.

46. K (více než stroze odůvodněné) námitce, že dovolatel nebyl náležitě zhlédnut soudcem soudu prvního stupně v době, kdy byl ještě umístěn ve zdravotním ústavu, je možno uvést, že Nejvyšší soud ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje význam takového úkonu, který musí v zásadě provést věc rozhodující soudce. V dané věci bylo spornou otázkou, jaké kvality má takové zhlédnutí dosahovat. Vzhledem k tomu, že dovolatel nevymezil u této výhrady předpoklady přípustnosti dovolání, může se Nejvyšší soud danou problematikou zabývat jen z hlediska případných vad řízení, to však jen tehdy, pokud by taková vada mohla mít vliv na věcnou správnost napadeného rozsudku. V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. [24 Cdo 1150/2022](#), uveřejněném pod číslem 24/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, bylo vysvětleno, že v řízení o vyslovení přípustnosti (nedobrovolného) převzetí do zdravotního ústavu, ve kterém je pokračováno za podmínek uvedených v ustanovení § 72 z. ř. s., musí soud rozhodnout nejen o tom, zda k převzetí člověka (umístěného) do zdravotního ústavu došlo ze zákonných důvodů, ale (v kladném případě) také o tom, zda tyto důvody trvaly až do doby jeho propuštění (dodatečného souhlasu s hospitalizací). V oné druhé fázi se tak znovu (opětovně) rozhoduje o zákonnosti vlastního převzetí i dalšího držení, soud již není vázán krátkou sedmidenní lhůtou (jako ve fázi první) a znovu tak rozhoduje o stejné otázce tzv. v plné jurisdikci (včetně výsledku posuzovaného, případných svědků, hodnocení listin, včetně lékařských zpráv, a znaleckého posudku). Z uvedeného je zřejmé, že případné procesní vady první fáze detenčního řízení se z logiky věci nemohou přenášet do fáze druhé. Byl-li tak umístěný soudem prvního stupně v druhé fázi řízení v nyní projednávané věci vyslechnut a mohl-li navíc též za pomoci advokáta formulovat své procesní postoje, nemohl být učiněn současně závěr, že jím tvrzené neúplné zhlédnutí v první fázi detenčního řízení mohlo mít vliv na věcnou správnost nyní přezkoumávaného rozsudku odvolacího soudu.

47. K problematice dovozované nepřezkoumatelnosti rozsudku odvolacího soudu Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), uveřejněném pod číslem 100/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vyložil, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv odvolatele. Obdobně pak lze říci, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele. V rozsudku ze dne 25. 11. 2015, sp. zn. [32 Cdo 4096/2013](#), Nejvyšší soud dále upozornil, že povinnost soudu uvést důvody pro své rozhodnutí nemůže být chápána jako příkaz předložit detailní odpověď na každý argument (srov. také usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2009, sp. zn. [IV. ÚS 997/09](#), a z rozhodnutí

Nejvyššího soudu např. usnesení ze dne 29. 11. 2011, sp. zn. [32 Cdo 5197/2009](#), usnesení ze dne 19. 11. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3189/2013](#), či rozsudek ze dne 13. 7. 2015, sp. zn. [32 Cdo 2051/2013](#)).

48. Nejvyšší soud konstatuje, že z odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu (ale i jemu předcházejícího rozsudku soudu prvního stupně) a z obsahu spisu je zřejmé, že soudy vzaly v úvahu okolnosti, které vyplynuly z provedených důkazů a přednesů účastníků, že nepominuly žádné podstatné skutečnosti, které byly provedenými důkazy prokázány nebo vyšly za řízení najevo, že učiněné skutkové závěry nejsou excesivní, ba naopak i dovolatel z nich jako ze správných v dovolacím řízení vychází. Soudy nižších stupňů se projednávanou věcí s ohledem na její předmět poctivě zabývaly, a přitom pregnantně reagovaly na všechny zásadní námítky umístěného.

č. 38

49. Bez významu pro věcnou správnost napadeného rozsudku odvolacího soudu je to, jak formuloval svůj rozsudečný výrok, tedy zda napadené rozhodnutí ve smyslu § 219 o. s. ř. potvrdil toliko s upřesněním vymezení jednotlivých práv a povinností, nebo zda jej měl podle mínění dovolatele s odkazem na znění § 220 o. s. ř. změnit. Nejvyšší soud považuje v této věci za správné (a odpovídající poměření výroků soudů obou stupňů) potvrzení rozsudku soudu prvního stupně s jeho mírnou precizací, neboť tím odvolací soud vyjevil, že v zásadě považoval jím přezkoumávaný rozsudek (jeho výrok) za správný. Jde však o řešení po výtce akademické otázky, neboť z hlediska způsobu rozhodování odvolacího soudu není účastník řízení krácen na možnosti podat proti vydanému potvrzujícímu rozhodnutí dovolání, když od 1. 1. 2013 již není přípustnost dovolání svázána s potřebou tzv. diformity rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně, nýbrž výlučně jen s tím, že jde zpravidla o rozhodnutí, jímž se odvolací řízení končí a zákon proti němu (bez ohledu na formulaci výroku odvolacího soudu) dovolání připouští. Nehledě k tomu i judikatura dovolacího soudu vycházející z přípustnosti dovolání, jak bylo založeno do 31. 12. 2012, při posuzování toho, zda jde o potvrzující či měnící rozhodnutí odvolacího soudu, uplatňovala tzv. materiální pohled, a na přípustnost dovolání usuzovala bez ohledu na to, jak bylo v té které věci rozhodnutí odvolacího soudu formulováno. Dovolací soud proto v postupu odvolacího soudu kritizovaném umístěným neshledal vadu, natož takovou, která by mohla mít vliv na věcnou správnost přezkoumávaného rozhodnutí odvolacího soudu.

50. Z řečeného se tak podává, že v hranicích otázek vymezených v dovolání se umístěnému nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení, z něhož vycházel odvolací soud. Protože nejsou dány důvody ani pro změnu, ani pro zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud, vycházející ze znění § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř., podané dovolání, pokud směřovalo proti rozsudku odvolacího soudu, jako nedůvodné zamítl.

č. 39

Uvádění tzv. chytrých mobilních telefonů na trh podléhá platbě autorské odměny podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona.

Autorské právo

§ 25 odst. 1 písm. b) zákona č. 121/2000 Sb., § 5 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb., § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb., čl. 95 odst. 1 Ústavy, čl. 2 směrnice 2001/29/EU, čl. 5 odst. 2 směrnice 2001/29/EU

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2024, sp. zn. [23 Cdo 1048/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.1048.2023.1

č. 39

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 2 Co 12/2022, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. 11. 2021, sp. zn. 34 C 78/2020, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 11. 2021, č. j. 34 C 78/2020-90, zamítl žalobu o poskytnutí informací rozhodných pro výši odměny dle § 25 autorského zákona (výrok I) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II).

2. Rozhodl tak o žalobě, kterou se žalobce jako kolektivní správce práv domáhal po žalované předložení informací o prodaných, dovezených nebo přijatých paměťových médiích zabudovaných nebo zabudovatelných do mobilních telefonů (nebo jiných multifunkčních zařízení, které lze pro jejich funkci telefonování označit za mobilní telefon) rozhodných pro výši (tzv. náhradní) odměny v souvislosti s rozmnožováním záznamů děl pro osobní potřebu na podkladě zvukového, zvukově obrazového nebo jiného záznamu jejich přenesením pomocí přístroje na nenahrané nosiče záznamu podle § 25 odst. 1 písm. b) zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), (dále jen „autorský zákon“), za období prvního pololetí roku 2017 do konce druhého pololetí roku 2019.

3. Žalobce má za to, že mobilní telefony (tzv. chytré telefony) podléhají povinnosti platby náhradní odměny dle kapacity do nich zabudovaných paměťových médií jakožto nenahraných nosičů záznamů ve smyslu § 5 odst. 2 vyhlášky Ministerstva kultury č. 488/2006 Sb., kterou se stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin, typy nenahraných nosičů záznamů a výše paušálních odměn (dále jen „vyhláška č. 488/2006 Sb.“). Žalobce poukazuje na to, že ačkoliv jsou mobilní telefony dle § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. vyjmuty z kategorie přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, platí se dle § 5 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. náhradní odměna z nezabudovatelného paměťového média a z paměťového média zabudovaného

nebo zabudovatelného do přístroje, pokud tento přístroj není zpoplatněn podle § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb. Dle žalobce je žalovaná z tohoto důvodu povinna podle § 25 odst. 6 autorského zákona předkládat žalobci informace o skutečnostech rozhodných pro výši shora uvedené odměny.

4. K odvolání žalobce odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v tom správném znění, že se zamítá žaloba na uložení povinnosti žalované předložit žalobci informace rozhodné pro určení výše odměny podle § 25 autorského zákona, pokud se týká paměťových médií zabudovaných nebo zabudovatelných do mobilních telefonů nebo do jiných multifunkčních zařízení, která lze pro jejich funkci telefonování označit za mobilní telefony, za období od prvního pololetí 2017 do druhého pololetí 2019 (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

č. 39

5. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně. Dle odvolacího soudu není podle § 5 a § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb. u mobilních telefonů paměťové médium zpoplatněno, pokud jde o vlastní vnitřní kapacitu přístroje. Naopak paměťové karty jsou zpoplatněny bez ohledu na způsob balení, tedy nikoli pouze ty, které jsou volně přibaleny, ale i ty, které jsou již vloženy do přístroje. Dle odvolacího soudu tím není porušeno pravidlo technologické neutrality stanovené unijním právem, jelikož je technicky odůvodnitelné rozlišit ostatní multifunkční přístroje (tablet) od mobilních telefonů, jelikož mobilní telefon je určen primárně k telefonování (jak vyplývá z jeho názvu), nikoliv k dalším funkcím (včetně ukládání děl), jako jiné elektronické prostředky, např. tablet. Proto je § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb. tzv. eurokonformní. Přímý účinek směrnic je navíc ve vztahu mezi účastníky vyloučen.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce v celém rozsahu dovoláním, jehož přípustnost spatřoval podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to konkrétně otázky aplikace § 25 odst. 1 písm. b), odst. 2 písm. c) a odst. 3 písm. c) autorského zákona v souvislosti s § 5 a § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb., kdy oba soudy rozhodly ve zjevném rozporu se zněním § 5 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb., o který žalobce svůj nárok opírá, aniž to dle žalobce jakkoli vysvětlily.

7. Žalobce má za to, že soudy neprovedly správný výklad vzájemného vztahu § 5 a § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb., neboť vyjmutí mobilních telefonů z okruhu přístrojů podle § 6 této vyhlášky má za důsledek, že jejich paměťová kapacita podléhá platbě odměny podle § 5 odst. 2 této vyhlášky v závislosti na paměťové kapacitě. Tento závěr je dle žalobce v souladu i s tzv. eurokonformním výkladem na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „směrnice 2001/29/ES“), kterou shora uvedená ustanovení autorského zákona a vyhl. č. 488/2006 Sb. provádí.

8. Žalobce dále shledává dovolání přípustným i pro řešení otázky procesního práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu taktéž nebyla vyřešena, a to konkrétně, zda mají české soudy vykládat české autorské právo (v daném případě vyhlášku jako podzákonný předpis, kterým není soud v souladu s čl. 95 Ústavy vázán a jehož soulad se zákonem nebo

s mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána, je oprávněn posoudit) tak, aby výklad odpovídal právním předpisům Evropské unie a rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie (tzv. eurokonformní výklad).

9. Nesprávnost rozhodnutí odvolacího soudu shledává žalobce v tom, že odvolací soud aplikoval vyhlášku č. 488/2006 Sb. způsobem, který je v rozporu s tzv. eurokonformním výkladem autorského zákona. Za takové situace není soud dle názoru žalobce zněním vyhlášky č. 488/2006 Sb. ve smyslu čl. 95 Ústavy vázán a odvolací soud měl posoudit soulad této vyhlášky se zákonem a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána, a v důsledku toho neměla být rozporná ustanovení této vyhlášky na projednávanou věc použita.

10. Dovolatel uplatňuje dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. a navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu projednání.

č. 39

11. Žalovaná se k podanému dovolání vyjádřila tak, že je navrhuje jako nepřipustné odmítnout, případně jako nedůvodné zamítnout.

III.

Připustnost dovolání

12. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno řádně a včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., se zabýval přípustností dovolání.

13. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

14. Dovolání není přípustné pro otázku procesního práva, zda mají české soudy vykládat autorské právo (v daném případě vyhlášku jako podzákoný předpis, kterým není soud v souladu s čl. 95 Ústavy vázán a jehož soulad se zákonem nebo s mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána, je oprávněn posoudit) tak, aby výklad odpovídal právním předpisům Evropské unie a rozhodnutím Soudního dvora Evropské unie (tzv. eurokonformní výklad), neboť na takové otázce napadené rozhodnutí nezávisí. Odvolací soud v dané věci nerozporoval svoji povinnost vykládat české právo v souladu s právními předpisy Evropské unie, resp. se takovou povinností v meritu věci nezabýval. Samotná správnost výkladu českého autorského práva v projednávané věci je řešena prostřednictvím druhé dovolatelem položené otázky.

15. Dovolací soud přitom ve svém rozhodování opakovaně uvedl, že není dovolání přípustné podle § 237 o. s. ř., jestliže dovolatel jako důvod jeho přípustnosti předestírá dovolacímu soudu k řešení otázku hmotného nebo procesního práva, na níž rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#)).

16. Dovolání je přípustné pro řešení otázky vzniku práva autora na odměnu v souvislosti s rozmnožováním záznamů zveřejněných děl pro osobní potřebu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona ve spojení s § 5 a § 6 vyhlášky č. 488/2006 Sb. při uvádění mobilních telefonů na trh, neboť se jedná o otázku, jež dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání a právní úvahy dovolacího soudu

17. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

č. 39

18. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Dovolání je důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu spočívá při vyřešení této otázky na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

Rozhodná právní úprava

20. Podle čl. 9 odst. 2 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. 9. 1886 (ve znění pařížské revize z 24. 7. 1971, vyhlášené pod č. 133/1980 Sb.) zákonodárstvím států Unie se vyhrazuje možnost dovolit rozmnožování těchto děl v určitých zvláštních případech, pokud takové rozmnožení nenarušuje normální využívání díla a nezpůsobuje neospravedlnitelnou újmu oprávněným zájmům autora. (Obdobně dle čl. 10 odst. 1 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském z 20. 12. 1996, vyhlášené pod č. 33/2002 Sb. m. s.)

21. Podle čl. 2 písm. a) směrnice 2001/29/ES členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat přímé nebo nepřímé, dočasné nebo trvalé rozmnožování jakýmkoliv prostředky a v jakékoliv formě, vcelku nebo po částech pro autory v případě jejich děl.

22. Podle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES členské státy mohou stanovit výjimky nebo omezení práva na rozmnožování podle článku 2 v případě jakýchkoliv rozmnoženin na jakémkoliv nosiči vytvořených fyzickou osobou pro soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu, která, pokud jde o dotyčné dílo nebo předmět ochrany, bere ohled na použití nebo nepoužití technologických prostředků uvedených v článku 6.

23. Podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona (ve znění účinném v rozhodném období, tj. od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2019) u zveřejněných děl, která lze rozmnožovat pro osobní potřebu fyzické osoby (§ 30) na podkladě zvukového, zvukově obrazového nebo jiného záznamu či rozhlasového nebo televizního vysílání jejich přenesením pomocí přístroje na nenahrané nosiče záznamu, má autor právo na odměnu v souvislosti s takovým rozmnožováním díla.

24. Podle § 25 odst. 2 písm. a), c) a d) autorského zákona osobou povinnou platit příslušnému kolektivnímu správci odměnu podle odstavce 1 je a) výrobce přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, dovozce těchto přístrojů ze třetích zemí nebo příjemce těchto přístrojů z některého z členských států Evropské unie nebo z některého ze států tvořících Evropský hospodářský prostor, c) výrobce, dovozce nebo příjemce nenahraných nosičů záznamů, d) dopravce nebo zasílatel namísto osoby povinné podle písmen a) až c), pokud na písemnou výzvu příslušného kolektivního správce bez zbytečného odkladu nesdělí údaje potřebné pro určení totožnosti dovozce, příjemce nebo výrobce.

25. Podle § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona odměna, kterou jsou povinny platit osoby podle odstavce 2 písm. a) až d) v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu, přísluší autorovi při dovozu, přijetí nebo při prvním prodeji a) přístroje k zhotovování rozmnoženin záznamů, c) nenahraných nosičů záznamů.

26. Podle § 25 odst. 6 autorského zákona osoby uvedené v odstavci 2 jsou povinny předkládat příslušnému kolektivnímu správci, vždy souhrnně za kalendářní pololetí, nejpozději však do konce následujícího kalendářního měsíce, informace o skutečnostech rozhodných pro výši odměny, zejména o druhu a počtu prodaných, dovezených nebo přijatých přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a nenahraných nosičů záznamů, jakož i o celkovém počtu tiskových rozmnoženin zhotovených na přístrojích pro poskytování rozmnožovacích služeb za úplatu.

27. Podle § 25 odst. 7 autorského zákona Ministerstvo kultury stanoví vyhláškou typy přístrojů k zhotovování tiskových rozmnoženin a typy nenahraných nosičů záznamů, z nichž se platí odměna podle odstavce 1, a výši paušální odměny podle typu přístroje k zhotovování tiskových rozmnoženin a typu nenahraného nosiče záznamů. Vyhláškou dále stanoví typy přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, z nichž se platí odměna podle odstavce 1; výše této odměny je stanovena v příloze č. 1 k tomuto zákonu.

28. Podle § 30 odst. 2 autorského zákona do práva autorského tak nezasahuje ten, kdo pro svou osobní potřebu zhotoví záznam, rozmnoženinu nebo napodobeninu díla.

29. Podle odst. 3 Přílohy č. 1 k autorskému zákonu jednorázové odměny příslušející při dovozu nebo přijetí nebo při prvním prodeji přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů činí 3 % z prodejní ceny prodaných přístrojů, ať tyto přístroje umožňují nahrávání jenom zvuku nebo jenom obrazu nebo společně zvuku i obrazu nebo jiný záznam. U rozhlasových a televizních přijímačů, které umožňují zhotovení záznamu vysílání, činí odměna 1,5 % z prodejní ceny prodaných přijímačů.

30. Podle § 5 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. (ve znění účinném od 1. 1. 2009) z nezabudovatelného paměťového média a z paměťového média zabudovaného nebo zabudovatelného do přístroje, pokud toto médium není zpoplatněno v rámci zpoplatnění přístroje podle § 6, se platí odměna 1,50 Kč za každý započatý 1 GB kapacity, nejvýše však 90 Kč.

31. Podle § 6 odst. 1 písm. e) až h) vyhlášky č. 488/2006 Sb. přístroje k zhotovování rozmnoženin záznamů jsou e) přístroje k zhotovování rozmnoženin na zabudovaný pevný disk, paměťovou kartu nebo optický nosič, f) pevné disky zabudovatelné do osobního počítače,

g) pevné disky zabudované do osobního počítače, pokud nebyly již zpoplatněny podle písmene f), a h) rozhlasové a televizní přijímače, které umožňují zhotovení záznamu vysílání.

32. Podle § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na digitální kamery, digitální fotoaparáty, mobilní telefony a bezdrátové telefony. Pokud jsou tato zařízení dodávána s paměťovým médiem, odměna se platí pouze z kapacity přiloženého média dle § 5 odst. 2.

Závěry rozhodovací praxe Soudního dvora

33. Soudní dvůr dospěl ve svém rozhodování k závěru, že členské státy, jež zavedou ve svém vnitrostátním právu výjimku z práva na rozmnožování pro soukromé užití rozmnoženin podle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES, jsou povinny stanovit úhradu spravedlivé odměny ve prospěch nositelů výlučného práva na rozmnožování (srov. například rozsudek Soudního dvora ze dne 16. 6. 2011 Stichting de Thuiskopie proti Opus Supplies Deutschland GmbH a dalším, [C-462/09](#)).

34. Zhotovení rozmnoženiny fyzickou osobou pro soukromé užití totiž musí být v takovém případě považováno za úkon, který může dotyčnému nositeli práv způsobit újmu, jelikož k němu dochází bez předchozího vyžádání svolení tohoto nositele (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 29. 11. 2017, VCAST Limited proti R.T.I. SpA, [C-265/16](#)).

35. Členské státy mají v této souvislosti povinnost zavést zvláštní systém odměny, který začne fungovat v okamžiku, kdy nositelům práv vznikne újma, a jež v zásadě vede ke vzniku povinnosti poskytnout uvedeným nositelům práv náhradu, přičemž členské státy mají při vymezení podmínek této odměny široký prostor pro uvážení. Je na členských státech, aby zejména určily, kdo má tuto odměnu uhradit, a stanovit formu, podrobnosti a výši této odměny (srov. například rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 3. 2022, Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH proti Strato AG, [C-433/20](#)).

36. Zároveň však mají členské státy povinnost dosáhnout výsledku v tom smyslu, aby v rámci své územní jurisdikce zajistily, že spravedlivá odměna jakožto náhrada újmy vzniklé nositelům výlučného práva na rozmnožování z důvodu rozmnožování chráněných děl konečnými uživateli, kteří mají na území daného státu bydliště, byla skutečně vybrána (srov. například rozsudek Soudního dvora ze dne 21. 4. 2016, Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH proti Amazon EU Sàrl a dalším, [C-572/14](#), srov. též odst. 31 odůvodnění směrnice 2001/29/ES).

37. Pojem spravedlivé odměny je autonomním pojmem unijního práva, který musí být vykládán jednotně ve všech členských státech, které zavedly výjimku pro soukromé rozmnožování, bez ohledu na možnost přiznanou členským státům určit, v mezích stanovených právem Unie formu, podmínky financování a výběru, jakož i výši této spravedlivé odměny, a tudíž i systém, na němž je založena, a její výše musí souviset s újmou způsobenou nositelům práv soukromým rozmnožováním. Proto přiměřená rovnováha, kterou je třeba nalézt mezi dotyčnými osobami, předpokládá, že výše spravedlivé odměny bude nutně vypočtena na základě kritéria újmy způsobené autorům chráněných děl v důsledku zavedení výjimky pro soukromé rozmnožování [srov. například rozsudek Soudního dvora ze dne

21. 10. 2010 Padawan SL proti Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE), [C-467/08](#)].

38. Tamtéž Soudní dvůr dovodil, že úprava, podle které osobami, jež mají povinnost financovat spravedlivou odměnu, jsou osoby, které disponují vybavením, přístroji a nosiči pro digitální rozmnožování a které z tohoto důvodu právně nebo fakticky poskytují toto vybavení nebo rozmnožovací služby soukromým uživatelům, je v souladu s požadavky přiměřené rovnováhy, pokud tyto osoby mají možnost přenést skutečnou zátěž spojenou s tímto financováním na soukromé uživatele.

39. Jinak řečeno, členské státy jsou oprávněny zavést k financování spravedlivé odměny platbu za soukromé rozmnožování nikoli k tíži dotyčných soukromých osob, nýbrž k tíži osob, jež disponují vybavením, přístroji a nosiči pro digitální rozmnožování, a které z tohoto důvodu právně nebo fakticky dávají toto vybavení, přístroje a nosiče pro rozmnožování k dispozici soukromým osobám nebo jim poskytují rozmnožovací služby. V rámci takového systému se povinnost zaplatit odměnu za soukromé rozmnožování vztahuje na osoby disponující uvedeným vybavením, přístroji a nosiči (srov. například rozsudek Soudního dvora 11. 7. 2013, Amazon.com International Sales Inc. a další proti Austro-Mechana Gesellschaft zur Wahrnehmung mechanisch-musikalischer Urheberrechte Gesellschaft mbH, [C-521/11](#)).

40. Systém financování spravedlivé odměny je s požadavky přiměřené rovnováhy mezi právy a zájmy autorů, kteří mají nárok na spravedlivou odměnu, a právy a zájmy uživatelů předmětů ochrany slučitelný pouze tehdy, když dotčené přístroje a nosiče pro rozmnožování mohou být používány pro účely soukromého rozmnožování, a mohou tudíž způsobit újmu autorovi chráněného díla. S ohledem na tyto požadavky tedy existuje nezbytná spojitost mezi uplatněním odměny za soukromé rozmnožování v souvislosti s uvedenými přístroji a nosiči pro digitální rozmnožování a jejich používáním pro účely soukromého rozmnožování [v tomto smyslu viz rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 9. 2016, Microsoft Mobile Sales International Oy, anciennement Nokia Italia SpA a další proti Ministero per i beni e le attività culturali (MiBAC) a dalším, [C-110/15](#)].

41. Zároveň je však nutno připustit, že v případě odměny stanovené ve fázi před pořizováním rozmnoženin nemůže být její výše stanovena na základě kritéria skutečné újmy, neboť ve stadiu uvedení dotyčných přístrojů do oběhu v členském státě je její rozsah neznámý. Tato odměna tedy musí být nutně pojata jako paušální. Není proto nutné prokazovat, že fyzické osoby pomocí takového vybavení, přístrojů a nosičů skutečně pořizují rozmnoženiny pro soukromé užití. U těchto osob se totiž vychází oprávněně z domněnky, že jim toto vybavení, přístroje a nosiče byly poskytnuty v plném rozsahu, a má se o nich tedy za to, že využívají všechny jejich funkce, včetně funkce rozmnožování. Z toho plyne, že pokud jsou vybavení, přístroje a nosiče pro digitální rozmnožování poskytnuty fyzickým osobám jakožto soukromým uživatelům, pouhá schopnost tohoto vybavení či těchto přístrojů a nosičů zhotovovat rozmnoženiny postačí k tomu, aby bylo odůvodněno uplatnění odměny za soukromé rozmnožování (srov. například rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 11. 2015, Hewlett-Packard Belgium SPRL proti Reprobel SCRL, [C-572/13](#)).

42. Není proto v zásadě významné, zda je určitý nosič vícefunkční, či nikoli ani zda je případně funkce rozmnožování podružná ve vztahu k ostatním funkcím, neboť se má za to, že koncoví uživatelé využívají všechny dostupné funkce tohoto nosiče. Členské státy tak mohou za jistých

podmínek uplatňovat odměnu za soukromé rozmnožování bez rozdílu v případě záznamových nosičů, které mohou sloužit k rozmnožování, a to i tehdy, když jejich konečné užití nespadá pod případ uvedený v čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29 (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 3. 2015, Copydan Båndkopi proti Nokia Danmark A/S, [C-463/12](#)).

43. V posledně uvedeném rozhodnutí Soudní dvůr dále dovodil, že vícefunkčnost a podružnost funkce rozmnožování mohou mít vliv na výši spravedlivé odměny vzhledem k relativní míře schopnosti nosiče zhotovovat rozmnoženiny děl pro soukromé užití. Proto nevyužívá-li v praxi souhrn uživatelů určitého nosiče takovou funkci, nemusí vzniknout z titulu poskytnutí této funkce žádná povinnost platit spravedlivou odměnu, je-li újma způsobená nositelům práv považována za minimální.

č. 39

44. Tamtéž Soudní dvůr rovněž uvedl, že úprava směrnice 2001/29/ES nebrání vnitrostátní právní úpravě, která stanoví spravedlivou odměnu v případě vícefunkčních nosičů, jako jsou paměťové karty mobilních telefonů, bez ohledu na to, zda je hlavní funkcí těchto nosičů pořizování rozmnoženin pro soukromé užití, či nikoli, a to za podmínky, že některá, byť podružná funkce uvedených nosičů umožňuje, aby je jejich majitelé k tomuto účelu používali.

45. Zároveň však dle Soudního dvora vnitrostátnímu soudu přísluší zkoumat, zda jsou případně dány okolnosti, jež by dovolovaly konstatovat, že i když jsou posuzované zabudované součásti vybaveny stejnou funkcí rozmnožování, nejsou tyto součásti z hlediska požadavků týkajících se spravedlivé odměny srovnatelné s paměťovými kartami, což v sobě může zahrnovat například posouzení vlivu oddělitelnosti paměťových karet na usnadnění soukromého rozmnožování. Jsou-li tyto součásti srovnatelné, je třeba zkoumat, zda je rozdílné zacházení vyplývající z vnitrostátního systému spravedlivé odměny odůvodněné, což může vyplývat například ze zjištění, že nositelé práv z titulu zabudovaných součástí, jež mohou být použity k rozmnožování, získají spravedlivou odměnu v jiné formě.

46. To je ostatně dáno již obecným východiskem, podle kterého výjimky upravené v článku 5 směrnice 2001/29/ES musí být uplatňovány při dodržení zásady rovného zacházení, která je obecnou zásadou unijního práva zakotvenou v článku 20 Listiny základních práv Evropské unie. Zásada rovného zacházení vyžaduje, aby se srovnatelnými situacemi nebylo zacházeno odlišně a s odlišnými situacemi stejně, není-li takové zacházení objektivně odůvodněné (srov. například rozsudky Soudního dvora ze dne 18. 7. 2013, Sky Italia Srl proti Autorità per le Garanzie nelle Comunicazioni, [C-234/12](#), ze dne 22. 5. 2014, Wolfgang Glatzel proti Freistaat Bayern, [C-356/12](#)).

47. Dle Soudního dvora proto členské státy nemohou stanovit podrobnou úpravu spravedlivé odměny, která by zaváděla neodůvodněné nerovné zacházení s jednotlivými kategoriemi hospodářských subjektů uvádějících na trh srovnatelné zboží, na něž se vztahuje výjimka pro soukromé rozmnožování, nebo s jednotlivými kategoriemi uživatelů předmětů ochrany (srov. zejména rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 3. 2015, Copydan Båndkopi proti Nokia Danmark A/S, [C-463/12](#)).

48. V tomto směru lze rovněž poukázat na stanovisko generálního advokáta Soudního dvora v posledně uvedené věci, podle kterého členské státy mají povinnost brát zvláště ve vztahu k soukromému digitálnímu rozmnožování patřičný ohled na technologický rozvoj. Proto

systém spravedlivé odměny, který stanoví platby za soukromé rozmnožování, jenž je určen k financování autorské odměny, pouze z výměnných nosičů pro rozmnožování, kdy zároveň tento výběr vylučuje povinnost náhradní autorské odměny u nevýměnných nosičů zabudovaných do přístrojů nebo zařízení, nelze považovat za slučitelný s cíli směrnice 2001/29/ES, ani za způsobitý ke splnění povinnosti členských států dosáhnout požadovaného výsledku.

K právu na autorskou odměnu v souvislosti s uváděním „mobilních telefonů“ na trh

49. Za účelem naplnění pravidla stanoveného unijním právem, podle kterého autoři mají získat v souvislosti s dovořeným rozmnožováním záznamů děl pro osobní potřebu spravedlivou odměnu podle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES (a rovněž vzhledem k čl. 9 odst. 2 Bernské úmluvy o ochraně literárních a uměleckých děl a čl. 10 odst. 1 Smlouvy Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském, podle nichž omezení výlučného práva autora na rozmnožování díla nesmí způsobovat neospravedlnitelnou újmu jeho oprávněným zájmům), zakotvil autorský zákon (v ustanovení § 25) systém plateb tzv. náhradních autorských odměn, jež nejdou přímo k tíži osob provádějících rozmnožování záznamů děl pro osobní potřebu, nýbrž k tíži osob, jež uvádějí na trh přístroje a nosiče pro rozmnožování záznamů a které z tohoto důvodu dávají k dispozici funkční vybavení koncovým zákazníkům.

č. 39

50. Vzhledem k unijnímu původu dotčených ustanovení autorského zákona vyšel dovolací soud při posouzení rozsahu práva na autorskou odměnu v souvislosti s rozmnožováním záznamů děl pro osobní potřebu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona ze zásady loajality (srov. čl. 4 Smlouvy o Evropské unii, ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhlášené pod č. 111/2009 Sb. m. s.), jejímž odrazem je požadavek tzv. eurokonformního výkladu národních právních předpisů provádějících ustanovení unijního práva, aniž by tím zároveň docházelo k přímému účinku unijních směrnic ve vztahu mezi jednotlivci (tj. výkladu v co možná největším rozsahu ve světle znění a účelu směrnice či jiného právního předpisu Unie, k jehož implementaci předpis národního práva slouží, srov. například rozsudky Soudního dvora ze dne 10. 4. 1984, Von Colson and Kamann proti Land Nordrhein-Westfalen, [14/83](#), a ze dne 13. 11. 1990, Marleasing SA proti La Comercial Internacional de Alimentacion SA, [C-106/89](#)). Tato povinnost výkladu se týká všech předpisů vnitrostátního práva, přijatých jak před směrnicí, o níž se jedná, tak po ní (srov. zejména rozsudek Soudního dvora ze dne 5. 10. 2004, Bernhard Pfeiffer a další proti Deutsches Rotes Kreuz, Kreisverband Waldshut eV, [C-397/01 až 403/01](#)).

51. Z výše uvedené rozhodovací praxe Soudního dvora plyne, že je v souladu s úpravou unijního práva, jež poskytuje široký prostor členským státům při vymezení podmínek práva na spravedlivou odměnu podle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES, pokud národní právní řád legislativně vymezí okruh přístrojů a nosičů, s nimiž je spojeno právo autora na odměnu. Členské státy tedy mají při vymezení podmínek této odměny v zásadě široký prostor pro uvážení, kdo má tuto odměnu hradit, v jaké formě a v jaké výši. Jde-li o vymezení výrobků, s nimiž je spojeno právo autora na odměnu, došlo v tuzemském právu k takovému vymezení ve vyhlášce č. 488/2006 Sb. vydané Ministerstvem kultury na základě zmocnění stanoveného v § 25 odst. 7 autorského zákona.

52. Tato vyhláška v souladu s ustanovením § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona vymezuje v § 5 zvlášť okruh nenahraných nosičů digitálních záznamů, s nimiž je zásadně spojena povinnost platby autorské odměny z kapacity těchto nosičů (nejde-li o nosiče optické) podle § 5 odst. 2 a 3 této vyhlášky, a v § 6 odst. 1 této vyhlášky zvlášť okruh přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů, s nimiž je zásadně spojena povinnost platby autorské odměny z prodejní ceny těchto přístrojů podle odst. 3 Přílohy 1 k autorskému zákonu.

53. Vzhledem k možné hraniční povaze některých výrobků dané tím, že určité typy přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů v sobě již mohou obsahovat zabudované nebo zabudovatelné paměťové médium, stanoví § 5 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. výkladové pravidlo, podle kterého je toto paměťové médium považováno pro účely práva autora na odměnu za nenahraný nosič záznamu (s nímž je spojeno právo autora na odměnu z kapacity) tehdy, nejedná-li se o součást přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů ve smyslu § 6 odst. 1 této vyhlášky (s nímž je spojeno právo autora na odměnu z prodejní ceny).

č. 39

54. Spadá-li tedy určitý výrobek pod vymezení okruhu přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů (ve smyslu § 6 odst. 1 vyhlášky č. 488/2006 Sb.), nejedná se pro účely práva autora na odměnu zároveň o nenahraný nosič záznamu (ve smyslu § 5 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb.), čemuž odpovídá též rozlišení těchto druhů výrobků v § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona a s tím spojená odlišná konstrukce výše autorské odměny.

55. Dovolateli lze proto přisvědčit, že upravuje-li ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. výjimku z okruhu přístrojů, s nimiž je jinak podle § 25 odst. 3 písm. a) autorského zákona spojeno (zásadně) právo autora na odměnu, a to pro výrobky označené vyhláškou jako „mobilní telefony“ (ve znění účinném od 1. 1. 2009 spolu s digitálními kamerami, digitálními fotoaparáty a bezdrátovými telefony), je třeba rovněž výklad této výjimky podrobit tzv. eurokonornímu výkladu ve shora uvedeném smyslu vzhledem k ustanovení čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES.

56. Dle shora citovaných závěrů rozhodovací praxe Soudního dvora je na vnitrostátním soudu, aby posoudil, zda v systému plateb spravedlivé odměny jsou zohledňovány srovnatelné kategorie nosičů a přístrojů, a není-li se srovnatelnými kategoriemi nosičů a přístrojů zacházeno srovnatelně, zda je takové rozdílné zacházení opodstatněné z hlediska účelu spravedlivé odměny za rozmnožování záznamů děl pro osobní potřebu.

57. Proto je nutno i vzhledem k technologickému vývoji na trhu přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů a nenahraných nosičů záznamů posoudit, zda případné všeobecné vyjmutí „mobilních telefonů“ v celkovém rozsahu takto v současnosti (resp. v rozhodném období) označovaných výrobků na trhu na základě § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. odpovídá cílům směrnice 2001/29/ES [ve smyslu unijního konceptu práva na spravedlivou odměnu podle čl. 5 odst. 2 písm. b)]. Tedy zda takový výklad je způsobilý ke splnění povinnosti členského státu dosáhnout unijním právem sledovaného výsledku, a to poskytnout autorům odpovídající náhradu za újmu, která jim v souvislosti s rozmnožováním záznamů jejich děl pro osobní potřebu vzniká, a to při zachování zásady rovného zacházení s jednotlivými kategoriemi hospodářských subjektů uvádějících na trh srovnatelné zboží.

58. Tuto úvahu je třeba v souladu s rozhodovací praxí Soudního dvora učinit s přihlédnutím k tomu, že právo autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona vzniká

v souvislosti s takovými přístroji a nosiči ve smyslu § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona, jež mohou být používány pro pořizování rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu, a mohou tudíž působit újmu autorům takto rozmnožovaných děl. Zásadní roli zde proto hraje existence nezbytné spojitosti mezi právem autora na odměnu a způsobilostí přístrojů a nosičů k pořizování rozmnoženin záznamů děl jejich uživateli pro jejich osobní potřebu, a to při zohlednění určité nevyhnutelné míry paušalizace takové spojitosti.

59. Proto pouhá schopnost přístroje nebo nosiče zhotovovat rozmnoženiny děl pro osobní potřebu jejich uživatelů postačí k tomu, aby v souvislosti s takovým přístrojem nebo nosičem zásadně vzniklo právo autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona.

60. V tomto směru pak není pro vznik práva autora na odměnu významné, zda určitý přístroj či nosič ve smyslu § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona je kromě pořizování rozmnoženin záznamů děl technicky způsobilý i k jiným činnostem (tzv. vícefunkční, resp. multifunkční, zařízení), a dokonce ani to, zda je funkce pořizování rozmnoženin záznamů děl podružná ve vztahu k ostatním funkcím.

č. 39

61. Z rozhodovací praxe Soudního dvora rovněž plyne, že v rámci takového systému plateb autorských odměn, jaký byl zaveden (rovněž) tuzemským právem, se tento závěr nemusí uplatnit pro takové přístroje nebo nosiče, jež při jejich obvyklém používání slouží k pořizování rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu pouze v minimálním rozsahu, a tudíž i újma způsobená autorům (resp. jejich oprávněným zájmům) takovým rozmnožováním je minimální.

62. V tomto rámci je zároveň nutno právo autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona vztahovat (ve smyslu shora popsaného unijního konceptu spravedlivé odměny) vždy zásadně srovnatelně vůči takovým druhům přístrojů a nosičů podle § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona, jež jsou svými funkcemi a způsobem obvyklého užití srovnatelné.

63. Proto i výjimka pro „mobilní telefony“ stanovená v § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. z okruhu přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů musí být vykládána tak, aby bylo dosaženo srovnatelného výsledku při nakládání se srovnatelnými druhy výrobků. Vzhledem ke způsobu vymezení okruhu přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů a nenahraných nosičů záznamů podle § 25 odst. 3 písm. a) a c) autorského zákona a § 5 a § 6 odst. 1 vyhlášky č. 488/2006 Sb. se tato výjimka může vztahovat pouze na takové výrobky, jež při jejich obvyklém používání slouží k pořizování rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu (v souladu s § 30 odst. 2 autorského zákona) pouze v minimálním rozsahu, v důsledku čehož je i újma způsobená autorům (resp. jejich oprávněným zájmům) při takovém používání (při zohlednění určité nevyhnutelné míry paušalizace takové spojitosti) rovněž minimální.

64. V souladu se shora uvedeným tzv. eurokonformním výkladem nemůže být v systému plateb autorské odměny zavedené tuzemským právem takový přístroj či nosič vyloučen z okruhu výrobků, s nimiž je spojeno právo autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona, pouze proto, že disponuje rovněž funkcí telefonování (a proto je ostatně v obchodním styku obvykle nazýván jako „mobilní telefon“), a to ani za situace, kdy je funkce pořizování rozmnoženin záznamů děl uživatelsky podružná ve vztahu k funkci telefonování (či dalším integrovaným službám).

65. Proto je třeba ustanovení § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. vykládat v tom smyslu, že se jím deklarují určité kategorie výrobků, pro něž je (resp. v době přijetí či novelizace vyhlášky bylo) charakteristické, že při obvyklém způsobu jejich používání dochází k pořízování rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu pouze v minimálním rozsahu, jak tomu bylo právě u původní (byť i v současnosti na trhu stále dostupné) podoby (tzv. tlačítkových) mobilních telefonů.

66. Jinak by ostatně ani nemohla být naplněna shora uvedená zásada práva autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona, aby se srovnatelnými kategoriemi přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů děl a nenahraných nosičů záznamů bylo zacházeno zásadně srovnatelně z hlediska účelu tohoto práva.

67. Shora uvedená výjimka se tudíž zásadně nemůže uplatnit pro výrobky označované v běžném v obchodním styku jako tzv. chytré mobilní telefony vyznačující se standardní uživatelskou schopností rozmnožování záznamů, včetně záznamů děl pro osobní potřebu jejich uživatelů, a to vzhledem k tomu odpovídajícímu implementovanému digitálnímu paměťovému zařízení, zařízení umožňujícímu přístup ke zdrojům pořízování rozmnoženin (včetně připojení k síti Internet), způsobilému uživatelskému rozhraní a účinnému softwaru.

68. Ostatně tento závěr je obdobně zastáván i v legislativní či aplikační praxi v jurisdikcích řady dalších členských států [srov. v Nizozemí rozsudek tamního Nejvyššího soudu ze dne 7. 3. 2014, Norma proti Nizozemsku; v Belgii Královský dekret z 18. 10. 2013, ve znění účinném od 1. 2. 2022, vydaný na základě čl. XI.229 zákoníku hospodářského práva z roku 2013; ve Francii rozhodnutí Komise pro odměny za soukromé rozmnožování č. 10 ze dne 27. 2. 2008, vydané na základě zmocnění podle čl. L.311-8 zákoníku duševního vlastnictví z roku 1992; v Německu rozsudek Spolkového soudního dvora ze dne 21. 7. 2016, sp. zn. I ZR 255/14, v tamní právní teorii Grübler, U.: § 54. In Göting, H.-P., Lauber-Rönsberg, A., Rauer, N. et al. (ed.): BeckOK Urheberrecht. Mnichov: C. H. Beck, 2024, 43. vydání, marg. č. 11. Dreier, T.: § 54. In Dreier, T., Schulze, G.: Urheberrechtsgesetz. Mnichov: C. H. Beck, 2022, marg. č. 7. Loewenheim, U., Stieper, M.: § 54. In Schricker, G., Loewenheim, U. et al. (ed.): Urheberrecht. Mnichov: C. H. Beck, 2020, 6. vydání, marg. č. 25; na Slovensku bod 1 písm. c) Přílohy 2 k autorskému zákonu z roku 2015].

69. Jinak řečeno, je přípustné, aby unijním právem ponechaný prostor pro uvážení členských států při vymezení podmínek práva autora na odměnu v souvislosti s rozmnožováním záznamů děl pro osobní potřebu [ve smyslu spravedlivé odměny podle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice 2001/29/ES] byl v podmínkách tuzemského práva realizován prostřednictvím zákonného zmocnění Ministerstva kultury podle § 25 odst. 7 autorského zákona ke stanovení (mimo jiné) okruhu přístrojů k pořízování rozmnoženin záznamů a okruhu nosičů nenahraných záznamů (zvláště jde-li o výrobky svojí funkční povahou hraniční), v což spadá i možnost výslovného vymezení takových výrobků, s nimiž není právo autora na odměnu spojeno.

70. Zároveň je však takovýto prostor pro uvážení členských států (a tedy i v mezích shora uvedeného zmocnění ministerstva k vydání vyhlášky) omezen tím, že v rámci systému plateb autorské odměny založeného v tuzemsku na uvádění přístrojů ke zhotovování rozmnoženin záznamů a nenahraných nosičů záznamů na trh mohou být z práva autora na odměnu vyloučeny pouze takové přístroje a nosiče, jež vzhledem k jejich obvyklému funkčnímu určení neslouží jejich uživatelům k pořízování rozmnoženin záznamů děl pro jejich osobní potřebu

nad rámec určitého minimálního rozsahu, v důsledku čehož je i újma způsobená autorům (resp. jejich oprávněným zájmům) při používání těchto výrobků (při zohlednění určité nevyhnutelné míry paušalizace takové spojitosti) minimální, a tudíž i hospodářský dopad do postavení autorů je v tomto ohledu zanedbatelný.

71. Z toho zároveň plyne, že za situace, kdy jsou pod určitým druhovým označením obsaženým v předmětné vyhlášce uváděny na trh ve skutečnosti funkčně odlišné druhy výrobků (a to právě i vzhledem k technologickému a obchodnímu vývoji či jiným změnám na trhu těchto výrobků, jež často v rámci normotvorby ani nelze předvídat), lze takto stanovenou výjimku z rozsahu práva autora na odměnu vztahovat pouze na takové výrobky (v rámci daného druhového označení), jež svým funkčním určením shora uvedené podmínky skutečně splňují.

72. Ostatně nelze přehlédnout, že k výslovnému vynětí výrobků označených jako „mobilní telefony“ v § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. došlo již podle původního znění této vyhlášky, kdy výrobky běžně (standardně) uváděné na trh (a zákazníky převážně pořizované) pod tímto druhovým označením v roce 2006 byly výrazně odlišné oproti široké škále výrobků uváděných na trh v současnosti (resp. v rozhodném období), včetně tzv. chytrých mobilních telefonů či obdobných výrobků podporujících rovněž funkci telefonování.

73. Stejně tak nelze přehlédnout, že při novelizaci této vyhlášky s účinností k 1. 1. 2009 byly k výrobkům druhově označeným jako „mobilní telefony“, pro něž se má vyhláškou stanovená výjimka uplatnit, přiřazeny rovněž digitální kamery, digitální fotoaparáty a bezdrátové telefony, tedy právě výrobky, jež neslouží jejich uživatelům při běžném používání k volnému pořizování rozmnoženin záznamů děl pro jejich osobní potřebu v souladu s § 30 odst. 2 autorského zákona nad rámec určitého minimálního rozsahu. I z tohoto funkčního připodobnění takto druhově vymezených výrobků (navíc vzhledem k obvyklému stavu na trhu těchto výrobků v roce 2009) lze seznat, pro jaké výrobky označené jako „mobilní telefony“ byla daná výjimka původně stanovena.

74. K tomu pak lze pro úplnost doplnit, že i v situaci, kdy by samotné znění vyhlášky č. 488/2006 Sb. neumožňovalo naplnění shora uvedeného tzv. eurokonformního výkladu práva autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona, jsou soudy oprávněny (a v tomto případě povinny) předmětnou vyhlášku neaplikovat ve smyslu čl. 95 odst. 1 Ústavy. Soudce je při použití jiného právního předpisu ve smyslu čl. 95 odst. 1 Ústavy oprávněn přezkoumat jeho soulad se zákonem či mezinárodní smlouvou, a to s právními účinky *inter partes*. Smyslem tohoto přezkumu není kontrola norem, soud tedy nerozhoduje o neplatnosti jiného právního předpisu, rozhoduje toliko o neaplikovatelnosti v dané věci (srov. nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2001, sp. zn. [III. ÚS 274/01](#)).

75. Z toho zároveň plyne, že shora uvedený závěr není v rozporu s čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, podle kterého povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod, neboť povinnost platby autorské odměny vymezeným subjektům je uložena zákonnou úpravou stanovenou v § 25 autorského zákona, jež podléhá shora uvedenému tzv. eurokonformnímu výkladu.

76. Lze tak uzavřít, že sama skutečnost, že vyhláška č. 488/2006 Sb. vyjímá v § 6 odst. 2 výrobky označené jako „mobilní telefony“ z okruhu přístrojů k zhotovování rozmnoženin záznamů,

nevylučuje vznik práva na autorskou odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona v souvislosti s takovými výrobky, které při jejich obvyklém používání umožňují pořizování rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu v souladu s § 30 odst. 2 autorského zákona nad rámec minimálního (zanedbatelného) rozsahu, v důsledku čehož je i újma způsobená autorům v souvislosti s takovým rozmnožováním nikoli minimální. Mezi výrobky, jež nejsou takto vyloučeny z rozsahu práva na autorskou odměnu, spadají zejména tzv. chytré mobilní telefony.

K položení předběžné otázky Soudnímu dvoru

77. Vzhledem k výše vyloženému unijnímu původu dotčených ustanovení autorského zákona a vyhlášky č. 488/2006 Sb. dovolací soud rovněž posoudil, zda jsou v projednávané věci splněny podmínky pro položení předběžné otázky Soudnímu dvoru o výkladu aktů orgánů Evropské unie ve smyslu čl. 267 Smlouvy o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhlášené pod č. 111/2009 Sb. m. s.).

78. V případě unijních směrnic vzniká právo vnitrostátního soudu, a jde-li o soud, jehož rozhodnutí nelze napadnout opravnými prostředky podle vnitrostátního práva, též povinnost, předložit předběžnou otázku Soudnímu dvoru, vyvstane-li v řízení před ním otázka výkladu unijní směrnice (a to i v rámci jejího tzv. nepřímého účinku), ledaže vyvstálá otázka není relevantní, tj. odpověď na tuto otázku, ať již může být jakákoli, není v žádném směru způsobilá ovlivnit rozhodnutí ve věci, nebo že k dotčenému ustanovení unijního práva byl již výklad Soudním dvorem podán, resp. posuzovaná výkladová otázka je věcně shodná s otázkou již dříve Soudním dvorem zodpovězenou (tzv. výjimka *acte éclairée*), nebo že řádné používání unijního práva je tak zřejmé, že není ponechán prostor pro žádné rozumné pochybnosti (tzv. výjimka *acte clair*). (K tomu srov. zejm. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 7. 2010 ve věci sp. zn. [31 Cdo 2325/2008](#), uveřejněné pod číslem 29/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; k výkladu unijnímu srov. zejm. rozsudky Soudního dvora ze dne 6. 10. 1982, Srl CILFIT a další a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della sanità, [283/81](#), a ze dne 15. 9. 2005, Intermodal Transports BV proti Staatssecretaris van Financiën, [C-495/03](#)).

79. Z výše uvedeného shrnutí rozhodovací praxe Soudního dvora k problematice výkonu práva autora na odměnu v souvislosti s pořizováním rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu [ve smyslu shora popsaného unijního konceptu spravedlivé odměny podle čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES] plyne, že výklad dotčeného unijního práva již byl Soudním dvorem v minulosti v dostatečném rozsahu podán (tzv. výjimka *acte éclairée*), přičemž aplikace těchto výkladových závěrů je již (v souladu se závěry rozhodovací praxe Soudního dvora) úkolem soudů členských států. Z této rozhodovací praxe Soudního dvora dovolací soud v projednávané věci vyšel, a tudíž mu nevznikla povinnost obrátit se na Soudní dvůr s předběžnou otázkou.

Posouzení v poměrech projednávané věci

80. Odvolací soud v projednávané věci dospěl k závěru, že žalobci nepřísluší vůči žalovanému právo na poskytnutí informací rozhodných pro výši autorské odměny podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona v souvislosti s uváděním mobilních telefonů nebo obdobných výrobků na trh za období od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2019 s odůvodněním, že toto právo žalobci

nevzniklo na základě výjimky stanovené v § 6 odst. 2 vyhlášky č. 488/2006 Sb. Vyšel ze závěru, že je technologicky odůvodnitelné rozlišit ostatní vícefunkční přístroje (tablet) od mobilních telefonů, protože mobilní telefon je určen primárně k telefonování, nikoliv k dalším funkcím (včetně ukládání děl).

81. Jak však plyne ze shora uvedeného odůvodnění, tento závěr odvolacího soudu není správný, neboť v souladu s tzv. eurokonformním výkladem tuzemské právní úpravy není pro vznik předmětného práva na autorskou odměnu rozhodující vícefunkčnost (či míra vícefunkčnosti) určitého výrobku, nýbrž již sama schopnost takového výrobku umožnit jeho uživatelům rozmnožování záznamů děl pro jejich osobní potřebu. Právo na autorskou odměnu proto není spojeno pouze s takovými výrobky označenými v § 6 odst. 2 vyhl. č. 488/2006 Sb. jako „mobilní telefony“, které při jejich obvyklém používání neumožňují pořizování rozmnoženin záznamů děl pro osobní potřebu nad rámec minimálního (zanedbatelného) rozsahu, a to bez ohledu, zda výrobek uvedený na trh je vybaven rovněž funkcí telefonování, což neplatí zejména pro tzv. chytré mobilní telefony.

č. 39

82. V dalším řízení tudíž soudy znovu posoudí, v jakém rozsahu žalobce skutečně svojí žalobou požaduje poskytnutí informací o takových výrobcích, které ze shora uvedených důvodů spadají (resp. v rozhodném období spadaly) mimo rozsah práva autora na odměnu podle § 25 odst. 1 písm. b) autorského zákona. V návaznosti na to soudy rozhodnou o (rozsahu) důvodnosti práva žalobce na poskytnutí požadovaných informací o skutečnostech rozhodných pro výši náhradní autorské odměny ve smyslu § 25 odst. 6 autorského zákona.

K vadám řízení

83. Vzhledem k přípustnosti dovolání dovolací soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. rovněž přezkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení před soudy obou stupňů takovými vadami netrpí.

V. Závěr

84. Jelikož je právní posouzení věci odvolacím soudem nesprávné, a zároveň vzhledem k dosavadním výsledkům řízení není možné v dovolacím řízení o věci rozhodnout [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.], Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadený rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil.

85. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí také pro rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud podle § 243e odst. 2 o. s. ř. také tento rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 40

„Jiným procesním úkonem“, který podle § 401 odst. 1 insolvenčního zákona nesmí být obsažen v hlasovacím lístku, jímž věřitel hlasuje o způsobu oddlužení po zahájení insolvenčního řízení, je i procesní úkon (jiný hlasovací lístek), jímž věřitel hlasuje o něčem jiném (např. o tom, zda doporučuje vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek).

Insolvenční řízení, Oddlužení (povolení, schválení), Žaloba pro zmatečnost

§ 229 odst. 4 o. s. ř., § 399 insolvenčního zákona ve znění do 30.09.2024, § 400 insolvenčního zákona ve znění do 30. 9. 2024, § 401 insolvenčního zákona ve znění do 30. 9. 2024, § 402 insolvenčního zákona ve znění do 30. 9. 2024, § 403 insolvenčního zákona ve znění do 30. 9. 2024, § 406 insolvenčního zákona ve znění do 30. 9. 2024, § 3 předpisu č. 191/2017 Sb., § 4 vyhlášky č. 191/2017 Sb., § 5 vyhlášky č. 191/2017 Sb., § 6 vyhlášky č. 191/2017 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2024, sen. zn. [29 ICdo 170/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:29.ICDO.170.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání věřitelů změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 5. 2024, tak, že změnil usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9. 1. 2024, sp. zn. 42 lcm 3581/2023, že usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 7. 2023, se zrušuje ve výroku o odmítnutí odvolání.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 22. 9. 2021, č. j. KSCB 46 INS 16496/2021-A-8 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne), Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „insolvenční soud“) [mimo jiné]: Zjistil úpadek dlužníků (R. Š. a V. Š.) [bod I. výroku], povolil jim oddlužení (bod II. výroku) a insolvenčním správcem dlužníků ustanovil ADL Insolvence, v. o. s. (bod III. výroku).

2. Usnesením ze dne 24. 2. 2023, č. j. KSCB 46 INS 16496/2021-B-49, insolvenční soud (mimo jiné):

[1] Určil, že dlužníci jsou oprávněni podat návrh na povolení oddlužení (bod I. výroku).

[2] Schválil oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty (bod II. výroku).

[3] Uložil dlužníkům, aby vydali insolvenčnímu správci ke zpeněžení přeplatek z daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob za rok 2021 ve výši 37 524 Kč (bod V. výroku).

3. O odvolání věřitelů [1/ J. D. (dále jen „J. D.“) a 2/ E. D. (dále jen „E. D.“), společně též jen „věřitelé“] (proti bodu II. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 24. 2. 2023) a dlužníků (proti bodu V. výroku usnesení insolvenčního soudu ze dne 24. 2. 2023) rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 27. 7. 2023, č. j. KSCB 46 INS 16496/2021, 3 VSPH 311/2023-B-58, tak, že:

[1] Odmítl odvolání J. D. a E. D. (první výrok).

[2] Zrušil usnesení insolvenčního soudu ze dne 24. 2. 2023 v bodě V. výroku a věc v tomto rozsahu vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (druhý výrok).

č. 40

4. Odvolací soud – vycházejí z § 218 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), a z § 406 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – odůvodnil odmítnutí odvolání J. D. a E. D. tím, že tito věřitelé nejsou k podání odvolání subjektivně oprávněni, jelikož nevyužili možnosti hlasovat proti přijatému způsobu oddlužení (plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty); v předložených hlasovacích lístcích (z 9. 5. 2022, B-17) pouze vyznačili (hlasovali), že nedoporučují vyhovět žádosti dlužníků o nižší splátky, když navržené nižší splátky není nijak odůvodněno, a zejména nesouhlasí se schválením oddlužení jako celku, když jím je sledován zjevně nepoctivý záměr. Nehlasovali však (nevyznačili svůj hlas) „pro“ ani „proti“ žádnému ze způsobů oddlužení.

5. Odvolací soud se neztotožnil s námitkou věřitelů, že za jejich „hlasování“ je třeba považovat jakýkoli jejich projev vůle směřující proti schválení oddlužení. Stanovil-li zákonodárce (výslovně) jako podmínku přípustnosti odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení předchozí hlasování věřitele proti přijatému způsobu oddlužení (jako specifický formalizovaný způsob projevu vůle), zároveň tím vyjádřil, že projev vůle jinou formou než hlasováním není postačující pro naplnění této podmínky.

6. Samotné hlasování o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů se realizuje prostřednictvím hlasovacích lístků (§ 401 a násl. insolvenčního zákona), které obsahují pro hlasování o způsobu oddlužení příslušné kolonky „pro“ a „proti“ ve vztahu ke každému možnému způsobu oddlužení. Hlasování je realizováno zaškrtnutím jedné z kolonek, čímž věřitel projevuje svou vůli co do možných způsobů oddlužení. Tato forma projevu vůle je ve vztahu k onomu hlasování jediná přípustná. Nepřichází v úvahu, aby soud následně dovozoval vůli věřitele z dalšího písemného obsahu hlasovacího lístku, natož z jeho dalších podání.

7. Proti prvnímu výroku usnesení odvolacího soudu ze dne 27. 7. 2023 podali J. D. a E. D. dne 15. 11. 2023 žalobu pro zmatečnost, majíce za to, že byli oprávněni k podání odvolání.

8. Usnesením ze dne 9. 1. 2024, č. j. 42 ICm 3581/2023-24 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 17. 1. 2024), insolvenční soud žalobu pro zmatečnost zamítl.

9. Insolvenční soud – vycházejí z § 229 odst. 4 o. s. ř. a z § 398 odst. 1, § 401 odst. 1, § 403, § 404, § 405 odst. 1 a § 406 odst. 1 insolvenčního zákona – dospěl k následujícím závěrům:

10. Právní úpravu rozhodování o schválení oddlužení lze vyložit pouze tak, že věřitelé nemají možnost ovlivnit hlasováním rozhodnutí soudu o tom, zda oddlužení schválí; s jejich námitkami proti případnému schválení oddlužení je soud povinen se vypořádat pouze tehdy, jestliže hlasovali o přijetí způsobu oddlužení.

11. Žalobou pro zmatečnost napadené usnesení je správné. Věřitelé na hlasovacím lístku nehlasovali o způsobu plnění oddlužení a zároveň v žádném jiném svém podání v insolvenčním řízení neprojevovali vůli, která by byla vyložitelná tak, že (ne)souhlasí s některým ze třech zákonem stanovených způsobů plnění oddlužení (zpeněžení majetkové podstaty, plnění splátkového kalendáře, plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty). Jedinou vůli, kterou projevili, bylo, aby soud oddlužení neschvaloval (o čemž podle zákonné úpravy nehlasují a hlasovat nemohou).

12. K odvolání věřitelů Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 22. 5. 2024, č. j. 42 Icm 3581/2023, 102 VSPH 175/2024-39 (KSCB 46 INS 16496/2021), potvrdil usnesení insolvenčního soudu ze dne 9. 1. 2024.

13. Odvolací soud – vycházejí z § 229 odst. 4 o. s. ř. a z § 406 odst. 4 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného usnesení k následujícím závěrům:

14. Odvolací soud se ztotožňuje se skutkovými zjištěními i právními závěry insolvenčního soudu, když ani v odvolacím řízení nevyšlo najevo nic, co by je mohlo zpochybnit.

15. Aktivní legitimaci k podání odvolání proti usnesení o schválení oddlužení má:

[1] Věřitel, který hlasoval proti tomu způsobu oddlužení, který byl nakonec schválen. Od věřitele je vyžadováno aktivní hlasování proti danému způsobu oddlužení a nepostačí, že se hlasování zdrží nebo se jej nezúčastní; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2018, sen. zn. [29 NSČR 114/2016](#) [jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 9, ročníku 2019, pod číslem 99, které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

[2] Věřitel, který uplatnil námitky a současně hlasoval pro nebo proti přijetí „způsobu provedení oddlužení“.

[3] Věřitel, který nebyl v důsledku nesprávného procesního postupu (soudu) zařazen do distribučního schématu schváleného splátkového kalendáře, i když nehlasoval o způsobu oddlužení; srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 4. 2016, „sp. zn.“ (správně sen. zn.) 3 VSPH 2109/2015.

16. Insolvenční soudy též nejsou povinny poučovat věřitele, že pro právo podat odvolání je nutná jeho aktivní účast při hlasování; srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2016, sen. zn. [29 NSČR 83/2014](#) (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročníku 2016, pod číslem 127).

17. V poměrech dané věci je patrné, že věřitelé nemají legitimaci podle § 406 odst. 4 insolvenčního zákona.

18. Ještě před povolením a schválením oddlužení podali věřitelé návrh na zrušení oddlužení (B-2), odůvodněný nepoctivým záměrem dlužníků. Následně (se stejnou argumentací) navrhovali neschválení oddlužení (B-16).

19. Z hlasovacích lístků věřitelů (B-17) pak jednoznačně vyplývá, že žádný z nich nehlasoval o způsobu oddlužení (hlasovací lístek nebyl v uvedených kolonkách zaškrtnut). Věřitelé pouze v kolonce pro stanovení jiné výše měsíční splátky uvedli, že:

„nesouhlasí s navrženým snížením splátky, které není nijak odůvodněno a zejména nesouhlasí se schválením oddlužení jako celku, když tímto je sledován zřejmě nepoctivý záměr“.

č. 40

20. Tím, že v určených kolonkách hlasovacího lístku „nevyplnili“ stanovisko ke způsobu oddlužení, nesplnili podmínku přípustnosti odvolání dle § 406 odst. 4 insolvenčního zákona. (nehlasovali o způsobu oddlužení). Splnění této podmínky nelze dovozovat z věty v jiné části hlasovacího lístku (určené pro vyjádření ke snížení splátek dlužníka), totiž z věty, že věřitelé „nesouhlasí se schválením oddlužení jako celku“.

21. Výklad (interpretace) právního jednání je rozumovou činností směřující k poznání, jaké právní následky působí vůle účastníků vyjádřená slovy či konkludentním jednáním; interpretace tedy směřuje k určení obsahu právního jednání na základě účastníky projevené vůle. Interpretace právního jednání směřuje k odstranění nedostatků týkajících se srozumitelnosti a určitosti projevu vůle. Proto také platí, že závěr o nesrozumitelnosti či neurčitosti právního jednání lze učinit pouze tehdy, pokud se nesrozumitelnost či neurčitost projevu vůle nepodaří odstranit ani s pomocí interpretace. Interpretace vede ke zjištění následků právního jednání tím, že odstraňuje pochybnosti o tom, jakou vůli chtěl jednatel projeviti a jaké následky chtěl vyvolat svým jednáním. Je-li význam smluvních ujednání jasný a srozumitelný, aniž by vznikaly pochybnosti o jeho obsahu, je třeba takový význam respektovat a nelze jej měnit pod záminkou interpretace, a to ani v případě, že by se takový postup jevil v daném případě vhodný či rozumný; srov. Handlar, J. § 556 [Výklad právních jednání] in: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2022 (dále jen „Lavický a kol.“), str. 1768.

22. Z právní teorie je tak zřejmé, že je-li význam právního jednání (v daném případě hlasovacího lístku) jednoznačný a nevyvolává-li pochybnosti o vůli jednatelů, je třeba jej respektovat a nelze jej měnit pod záminkou interpretace, a to ani v případě, že by snad věřitelům taková interpretace přivodila pro ně nyní pozitivní důsledky.

23. I kdyby však soud připustil interpretaci hlasovacího lístku věřitelů, tak dodává, že žádná výkladová metoda práva (ani logický výklad, jak namítají věřitelé) nevede k závěru, že věřitelé takto vyjádřili stanovisko k určitému způsobu oddlužení. Nelze totiž zaměňovat (jak činí věřitelé) povolení a schválení oddlužení a způsoby provedení oddlužení. Jestliže věřitel nesouhlasí s povolením nebo schválením oddlužení, nečiní tím (nemůže tím automaticky činit) volbu „provedení způsobu oddlužení“ (zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty). Hlasovací lístek věřitelů

nevyvolává žádné pochybnosti ohledně vůle jednajících (věřitelů); proto není třeba jej interpretovat (použít výkladové metody práva). O způsobu oddlužení dlužníků věřitelé nehlasovali.

24. Lze shrnout, že věřitelé v hlasovacím lístku pouze znovu zopakovali svůj postoj ke schválení oddlužení, aniž hlasovali o způsobu oddlužení. Jak správně uvedl insolvenční soud, insolvenční zákon nedává věřiteli právo hlasovat o (ne)povolení oddlužení nebo o jeho (ne)schválení. Názor věřitelů, že insolvenční soud postupoval při výkladu hlasovacího lístku a při posuzování důvodnosti žaloby pro zmatečnost formalisticky, tedy není správný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 40

25. Proti usnesení odvolacího soudu podali věřitelé (společné) dovolání, jehož přípustnost vymezují ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, případně na vyřešení právní otázky, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, konkrétně otázky:

Lze vyloučit procesní způsobilost věřitele podat dovolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení jen proto, že sice od počátku insolvenčního řízení nedoporučoval vyhovět „žádosti“ o povolení oddlužení a nesouhlasil se schválením oddlužení jako celku, avšak v hlasovacím lístku se dopustil formální chyby a nehlasoval vyznačením svého hlasu „pro“ nebo „proti“ způsobu oddlužení?

26. Dovolatelé namítají (poměřováno obsahem dovolání), že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požadují, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

27. Dovolatelé nejprve reprodukují průběh řízení (článek III. dovolání), načež k položené otázce argumentují (v článku IV. dovolání) v mezích uplatněného dovolacího důvodu následovně:

28. V tom, že odvolací soud odůvodnil (v usnesení napadeném žalobou pro zmatečnost) odmítnutí dovolání „nedostatečným“ vyplněním hlasovacího lístku (ač z podání mimo hlasovací lístky, ale též z hlasovacích lístků samotných, je zřejmé vyjádření nesouhlasu „s povolením oddlužení jako celku“), spatřují dovolatelé projev přepjatého formalismu.

29. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. [29 NSČR 106/2018](#), uveřejněného pod číslem 22/2021 Sb. rozh. obč. (z něž se v dovolání cituje odstavec 43. odůvodnění), lze dále dovodit, že hlasoval-li věřitel mimo schůzi věřitelů vadně, insolvenční správce jej o tom neprodleně vyrozumí, jde-li o hlasování po zahájení insolvenčního řízení. Jestliže insolvenční soud nezajistil, aby insolvenční správce vyrozuměl věřitele o vadách hlasovacího lístku, nebo věřitele sám nevyrozuměl, jde o nesprávný úřední postup, v jehož důsledku bylo věřiteli znemožněno hlasování. Podá-li dovolání proti usnesení o schválení oddlužení věřitel, kterému znemožnil hlasování nesprávný úřední postup insolvenčního soudu a který se schváleným způsobem oddlužení nesouhlasí, je podle Nejvyššího soudu takové dovolání přípustné. Věřitel je totiž v postavení srovnatelném s postavením věřitele, k jehož hlasu insolvenční soud

nesprávně nepřihlédl. To platí pouze za předpokladu, že hlasování věřitele mohlo mít vliv na volbu způsobu oddlužení.

30. Přitom v obdobné věci rozhodl odvolací soud odlišně (usnesením ze dne 9. 11. 2023, č. j. MSPH 79 INS 7166/2023, 1 VSPH 1090/2023-P1034-7).

III.

Přípustnost dovolání

31. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

32. Dovolání v dané věci je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a v posouzení dovoláním otevřené právní otázky jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

č. 40

IV.

Důvodnost dovolání

33. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

34. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

35. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

36. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu, insolvenčního zákona a vyhlášky č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále též jen „vyhláška“):

§ 229 (o. s. ř.)

(...)

(4) Žalobou pro zmatečnost účastník může napadnout rovněž pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo odmítnuto dovolání nebo kterým bylo zastaveno odvolací řízení, jakož i pravomocné usnesení odvolacího soudu, kterým bylo potvrzeno nebo změněno usnesení soudu prvního stupně o odmítnutí dovolání nebo dovolání pro opožděnost.

§ 398 (insolvenčního zákona)
Způsoby oddlužení

(1) Oddlužení lze provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(...)

§ 399 (insolvenčního zákona)

(1) Není-li dále stanoveno jinak, použije se o hlasovacím právu věřitelů při oddlužení obdobně § 49 až 53. K projednání způsobu oddlužení a hlasování o jeho přijetí dochází na schůzi věřitelů svolané za tím účelem na návrh nadpoloviční většiny věřitelů, jejichž pohledávky počítané podle výše (§ 49 odst. 1) činí zároveň nadpoloviční většinu nezajištěných přihlášených pohledávek, do 7 dnů od zveřejnění zprávy o přezkumu a zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku nebo za podmínek stanovených tímto zákonem mimo schůzi věřitelů; jinak rozhodne o způsobu oddlužení insolvenční soud. Obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(2) Dlužníku a insolvenčnímu správci doručí insolvenční soud předvolání na schůzi věřitelů podle odstavce 1 do vlastních rukou s poučením o nezbytnosti jejich účasti. Insolvenční správce je povinen se schůze věřitelů podle odstavce 1 osobně zúčastnit. Dlužník je povinen zúčastnit se takové schůze osobně a zodpovědět dotazy přítomných věřitelů.

(3) Schůzi věřitelů k projednání způsobu oddlužení insolvenční soud nesvolá nebo již svolanou schůzi věřitelů zruší, jestliže k tomu oprávnění věřitelé hlasovali o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů a některý ze způsobů oddlužení získal většinu hlasů podle § 402 odst. 3; obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty. Výsledky hlasování v takovém případě zveřejní vyhláškou.

§ 400 (insolvenčního zákona)

(1) O přijetí způsobu oddlužení mohou věřitelé hlasovat i mimo schůzi věřitelů, a to i před podáním návrhu na povolení oddlužení nebo i před podáním insolvenčního návrhu, jestliže měli možnost seznámit se s informacemi, které svým obsahem a rozsahem odpovídají informacím, které musí být obsaženy v návrhu na povolení oddlužení a v jeho přílohách. Obdobně to platí pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(2) Výsledky hlasování dosažené mimo schůzi věřitelů se připočtou k výsledkům hlasování dosažených na schůzi věřitelů. Je-li rozpor mezi hlasováním věřitele mimo schůzi věřitelů a jeho hlasováním na schůzi věřitelů, považuje se za rozhodné hlasování

věřitele na schůzi věřitelů; o tom insolvenční soud tohoto věřitele neprodleně vyrozumí.

§ 401 (insolvenčního zákona)
Hlasování mimo schůzi věřitelů

(1) Hlasují-li věřitelé o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů po zahájení insolvenčního řízení, k jejich hlasu se přihlíží jen tehdy, hlasují-li písemně, podáním výslovně označeným jako „Hlasovací lístek“, které nesmí obsahovat žádný jiný procesní úkon, ze kterého je nepochybné, jak hlasovali, a na kterém je úředně ověřena pravost jejich podpisu, a bylo-li toto podání obsahující všechny náležitosti doručeno insolvenčnímu soudu nejpozději v den předcházející schůzi věřitelů; § 43 občanského soudního řádu se nepoužije.

(...)

(3) O tom, že k hlasování věřitele mimo schůzi věřitelů nelze přihlídnout z důvodů podle odstavců 1 a 2, tohoto věřitele neprodleně vyrozumí

a/ insolvenční správce, jde-li o hlasování po zahájení insolvenčního řízení,

b/ dlužník, jde-li o hlasování před zahájením insolvenčního řízení.

(4) Postup podle odstavců 1 až 3 se obdobně uplatní pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(5) Náležitosti hlasovacího lístku stanoví prováděcí právní předpis.

§ 402 (insolvenčního zákona)

(1) Právo hlasovat o způsobu oddlužení mají pouze nezajištění věřitelé, kteří včas přihlásili svou pohledávku. Zajištění věřitelé nehlasují ani v rozsahu, ve kterém je podle znaleckého posudku vypracovaného v insolvenčním řízení po rozhodnutí o úpadku hodnota zajištění nižší než výše zajištěné pohledávky. Právo hlasovat nemají osoby dlužníkovi blízké a osoby, které tvoří s dlužníkem koncern.

(2) Svůj souhlas se způsobem oddlužení není věřitel oprávněn změnit.

(3) O způsobu oddlužení rozhodne schůze věřitelů prostou většinou hlasů nezajištěných věřitelů počítanou podle výše jejich pohledávek; obdobně to platí pro hlasování věřitelů mimo schůzi věřitelů.

(4) Postup podle odstavců 1 až 3 se obdobně uplatní pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

(5) Jestliže ani jeden ze způsobů oddlužení nezíská prostou většinu hlasů nezajištěných věřitelů podle odstavce 3, rozhodne insolvenční soud v rozhodnutí o schválení oddlužení (§ 406) o provedení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

§ 403 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Věřitelé, kteří hlasovali o přijetí způsobu oddlužení, mohou namítat, že zde jsou skutečnosti, které by jinak odůvodňovaly odmítnutí nebo zamítnutí návrhu na povolení oddlužení. Tyto námitky mohou uplatnit nejpozději do skončení schůze věřitelů, která rozhodovala o způsobu oddlužení; v případě, že schůze věřitelů svolána nebude, do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení v insolvenčním rejstříku. K později vzneseným námitkám a k námitkám uplatněným věřiteli, kteří nehlasovali o přijetí způsobu oddlužení, se nepřihlíží. Platí, že věřitelé, kteří včas neuplatnili námitky podle věty první, souhlasí s oddlužením bez zřetele k tomu, zda dlužník má dluhy z podnikání.

(3) O včas podaných námitkách podle odstavce 2 uplatněných oprávněnými osobami rozhodne insolvenční soud nejpozději v rozhodnutí podle § 404 nebo 405; za účelem jejich projednání může nařídit jednání, ke kterému předvolá dlužníka, insolvenčního správce, věřitelský výbor a věřitele, kteří podali námitky. Proti tomuto rozhodnutí není odvolání přípustné.

§ 406 (insolvenčního zákona)

(1) Neshledá-li důvody k vydání rozhodnutí podle § 405, insolvenční soud oddlužení schválí. Schválením oddlužení jsou vázáni jak dlužník, tak věřitelé, včetně věřitelů, kteří s oddlužením nesouhlasili nebo o něm nehlasovali.

(...)

(4) Odvolání proti rozhodnutí o schválení oddlužení může podat pouze věřitel, který hlasoval proti přijetí schváleného způsobu oddlužení. Proti rozhodnutí o schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty může podat odvolání také dlužník, jehož žádosti o stanovení jiné výše měsíčních splátek insolvenční soud nevyhověl, dlužník, je-li důvodem odvolání tvrzení, že mu soud uložil povinnost vydat ke zpeněžení majetek, který podle tohoto zákona není povinen vydat, nebo věřitel, který nesouhlasí se stanovením jiné výše měsíčních splátek a který proti tomu hlasoval.

(...)

§ 431 (insolvenčního zákona)
Zmocňovací ustanovení

Ministerstvo stanoví vyhláškou

a/ náležitosti a formuláře návrhu na vstup do insolvenčního řízení místo věřitele, soupisu, vyrozumění o uplatnění pohledávky za majetkovou podstatou nebo pohledávky jí postavené na roveň, seznamu přihlášených pohledávek, přihlášky pohledávek, hlasovacích lístků, návrhu na povolení oddlužení, záznamu o jednání insolvenčního správce s dlužníkem v oddlužení, zprávy o přezkumu, zprávy pro oddlužení, zprávy o plnění oddlužení, zprávy o splnění oddlužení, popření pohledávky přihlášeným věřitelem, konečné zprávy a zprávy o plnění reorganizačního plánu, dále náležitosti záznamu podle § 85, výzvy k podávání přihlášek pohledávek, vyrozumění o soupisu, reorganizačního plánu a zprávy o reorganizačním plánu a dále náležitosti manipulace s přihláškami pohledávek, pravidla pro jejich úschovu a nahlížení do nich,

(...)

Hlasovací lístek
§ 3 (vyhlášky)

Hlasovací lístek obsahuje

- a/ označení „Hlasovací lístek“,
- b/ označení insolvenčního soudu a spisovou značku, pod níž je insolvenční řízení vedeno, nejde-li o hlasování mimo schůzi věřitelů před zahájením insolvenčního řízení,
- c/ označení dlužníka,
- d/ označení věřitele včetně adresy pro doručování, pokud je odlišná od bydliště nebo sídla věřitele,
- e/ údaje o přihlášce pohledávky, ohledně níž věřitel vykonává hlasovací právo,
 - 1. celkovou výši pohledávek věřitele s rozlišením celkové výše zajištěných i nezajištěných pohledávek a označení přihlášky pohledávky, které se věřitel pro účely hlasování dovolává; toto označení se nevyžaduje, jde-li o hlasování před zahájením insolvenčního řízení, a
 - 2. údaje o osobě, která přihlášku podala, pokud jde o osobu odlišnou od hlasujícího věřitele,
- f/ údaj o tom, zda byla pohledávka zjištěna, je-li věřiteli znám,
- g/ vymezení předmětu hlasování,

h/ informace o hlasování věřitele,

i/ údaje o osobě, která hlasovací lístek podepsala, jde-li o osobu odlišnou od věřitele,

j/ datum hlasování a

k/ úředně ověřený podpis.

§ 4 (vyhlášky)

(...)

(3) Je-li předmětem hlasování způsob oddlužení dlužníka, nebo zda věřitelé doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, obsahuje vymezení předmětu hlasování rovněž informaci, zda jde o hlasování před či po zahájení insolvenčního řízení.

§ 5 (vyhlášky)

(...)

(2) Jde-li o hlasování o způsobu oddlužení dlužníka, uvádí se, zda věřitel hlasuje pro nebo proti oddlužení zpeněžením majetkové podstaty dlužníka nebo plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty nebo zda věřitel hlasuje proti všem těmto způsobům oddlužení dlužníka.

§ 6 (vyhlášky)

(...)

(2) Jde-li o hlasování o způsobu oddlužení dlužníka, nebo zda věřitelé doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty, uvádí se rovněž prohlášení věřitele, že v celém rozsahu pohledávky, již hlasuje, je nezajištěným věřitelem.

37. Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platil § 229 odst. 4 o. s. ř. již v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníků (22. 9. 2021) a později nedoznal změn. Také ustanovení insolvenčního zákona a vyhlášky platila v citované podobě již v době vydání rozhodnutí o úpadku dlužníků (22. 9. 2021) a do 30. 9. 2024 nedoznala změn. S přihlédnutím k části první článku II. (Přechodná ustanovení) bodu 1. zákona č. 252/2024 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, se pro dané

insolvenční řízení (a spory jím vyvolané) uplatní insolvenční zákon ve znění účinném do 30. 9. 2024 i v době od 1. 10. 2024 [s výjimkou nastavenou pro § 75 a § 109 odst. 1 písm. c/ a § 412a odst. 3 insolvenčního zákona v části první článku II. (Přechodná ustanovení) bodu 2. a 3. zákona č. 252/2024 Sb.].

38. Ve shora ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené právní otázce následující závěry:

39. V usnesení ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. [29 ICdo 6/2014](#), uveřejněném pod číslem 51/2017 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 51/2017“), Nejvyšší soud ozřejmil, že věřitelem, který podle § 406 odst. 4 insolvenčního zákona nemá právo odvolání proti usnesení o schválení oddlužení, jelikož nehlasoval o způsobu oddlužení, se rozumí jak věřitel, který nehlasoval („zdržel se hlasování“) tím, že zůstal zcela nečinný (nevyužil možnosti hlasovat mimo schůzi věřitelů a na schůzi věřitelů se nedostavil), tak věřitel, který svou „aktivitu“ navenek projevil jen tím, že se sice dostavil na schůzi věřitelů, ale přesto nehlasoval o způsobu oddlužení (výslovně prohlásil, že se hlasování zdržuje). Tamtéž Nejvyšší soud vysvětlil, že věřiteli nic nebrání v tom, aby (je-li přesvědčen, že nejsou předpoklady pro provedení oddlužení žádným z možných způsobů oddlužení) hlasoval proti oběma způsobům oddlužení označeným v § 398 odst. 1 insolvenčního zákona (tehdy šlo o oddlužení zpeněžením majetkové podstaty a o oddlužení plněním splátkového kalendáře). V takovém případě mu též vždy náleží právo odvolání proti usnesení insolvenčního soudu o schválení oddlužení, bez zřetele k tomu, zda schváleným způsobem oddlužení byl způsob, který (v důsledku obou hlasování) vzešel z rozhodnutí o způsobu oddlužení přijatého schůzí věřitelů nebo ze způsobu oddlužení určeného insolvenčním soudem (poté, co schůze věřitelů nepřijala rozhodnutí o způsobu oddlužení).

40. Nejvyšší soud v [R 51/2017](#) také dovodil, že insolvenční zákon ani ve spojení s § 5 o. s. ř. nepředjímá potřebu poučit věřitele na schůzi věřitelů (nebo při jejím svolání) o tom, že nebudou-li hlasovat o způsobu oddlužení, vyloučí se tím z možnosti podat odvolání proti usnesení o schválení oddlužení. K tomu budiž dodáno, že v [R 51/2017](#) šlo o hlasování na schůzi věřitelů podle insolvenčního zákona ve znění, podle kterého byla schůze věřitelů při oddlužení povinná (taková úprava platila do 30. 6. 2017).

41. V usnesení ze dne 30. 6. 2020, sen. zn. [29 NSČR 72/2018](#), Nejvyšší soud při výkladu insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019 uzavřel, že pro platnost hlasování nezajištěného věřitele o způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů (prostřednictvím hlasovacího lístku) není nutné, aby byla svolána a konána schůze věřitelů podle § 399 odst. 1 insolvenčního zákona (který s účinností od 1. 7. 2017 při oddlužení podmiňuje její svolání návrhem věřitelů s požadovaným kvórem).

1) K vůli projevené hlasováním mimo schůzi věřitelů

42. Odvolací soud v dovoláním napadeném usnesení založil své úvahy na výkladu právního jednání (dovolával se závěrů obsažených v díle Lavický a kol. k výkladu § 556 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku). Tato jeho argumentace je nicméně právně bezcenná (nesprávná), jelikož se týká výkladu právního jednání podle práva hmotného (projev vůle vyjádřený v hlasovacích lístcích dovolatelů vykládá podle pravidel práva hmotného).

43. V daném případě šlo o hlasování o způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů (tzv. korespondenční hlasování) uskutečněné po zahájení insolvenčního řízení, upravené § 401 odst. 1 insolvenčního zákona. Určuje-li označené ustanovení, že při takovém hlasování se přihlíží k hlasu věřitelů jen tehdy, hlasují-li písemně, podáním výslovně označeným jako „Hlasovací lístek“, které nesmí obsahovat „žádný jiný procesní úkon“, pak odtud současně plyne, že samo podání („Hlasovací lístek“), kterým věřitel hlasuje o způsobu oddlužení, je „procesním úkonem“. To ostatně potvrzuje i ta pasáž zkoumaného ustanovení, která v části věty za středníkem pro takové podání výslovně vylučuje použitelnost § 43 o. s. ř. (taková úprava má smysl jen u procesních úkonů, vady hmotněprávních jednání se jí neřídí).

44. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod číslem 9/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, neshledává Nejvyšší soud závěr, že podání („Hlasovací lístek“), kterým věřitel hlasuje o způsobu oddlužení, je „procesním úkonem“, plynoucí z jazykového výkladu dané normy (z doslovného znění daného ustanovení) rozporným ani se smyslem a účelem daného ustanovení (s jeho teleologickým výkladem).

45. Procesním úkonem je typově projev vůle účastníka soudního řízení adresovaný soudu a směřující k uplatnění procesních práv, ke splnění procesních povinností nebo k jiným procesním následkům, které s takovým projevem právní předpisy spojují. Každý projev vůle, který účastník učinil vůči soudu a kterým sleduje právní následky v procesněprávním vztahu, je procesním úkonem. Srov. shodně v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 258. Procesním úkonem nicméně nemusí být jen podání adresované přímo soudu. Může jít o projev vůle učiněný v rámci daného soudního řízení přímo proti některému z jeho procesních subjektů proto, že tak stanoví (předpokládá) zákon, přičemž role soudu se v takovém případě může omezit na plnění kontrolních funkcí [posouzení, zda podání, jež má mít zákonem předvídané procesní následky, tyto následky vyvolalo, tak aby se i jeho prostřednictvím naplnil (mohl naplnit) účel daného soudního řízení]. Srov. k tomu v literatuře např. již Hora, V.: Československé civilní právo procesní, díl II., vydání první (nákladem vlastním), Praha 1922 (dále jen „Hora“), str. 107-108, nebo Coufalík, P.: Vzájemný vztah právních jednání a procesních úkonů. In: Bejček, J., Fiala, J., Koukal, P., Šilhán, J., Valdhans, J.: Dny práva 2016 – Days of Law 2016, Část VIII. Právní jednání, Masarykova univerzita, Brno 2017, a v judikatuře např. odstavec 60. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2023, sen. zn. [29 ICdo 137/2022](#), uveřejněného pod číslem 62/2024 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 62/2024“).

46. Podání („Hlasovací lístek“), kterým věřitel hlasuje o způsobu oddlužení, odpovídá výše rozebranému pojetí procesního úkonu. Jde o jednostranné podání účastníka insolvenčního řízení (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona) adresované procesnímu subjektu, jímž je insolvenční soud (§ 9 písm. a/ insolvenčního zákona). Současně jde o podání, jehož existenci insolvenční zákon při hlasování o způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů předpokládá (§ 401 odst. 1 insolvenčního zákona) a které vyvolává (je-li učiněno) zákonem předvídané procesní účinky [podle § 400 insolvenčního zákona ve spojení s § 402 odst. 3 a 5 insolvenčního zákona takto hlasující věřitel může svým hlasem závazně (spolu)rozhodnout o způsobu oddlužení].

47. Procesní úkony se liší od právních jednání (jednání podle práva hmotného) především v tom, že právní účinky nevyvolávají samy o sobě, nýbrž až ve spojení s dalšími procesními úkony soudu či účastníků, jež jim v průběhu občanského soudního řízení předcházejí nebo po nich následují. Občanské soudní řízení (proces) samo směřuje (zejména jde-li o tzv. „sporné řízení“) k odhalení vad vůle, k nimž došlo při soukromoprávních jednáních stran, a soudním rozhodnutím pak mají být odčiněny účinky vadných projevů vůle při soukromoprávních jednáních. Je proto pojmově vyloučeno, aby pro omyl, který se projevil neshodou mezi jeho vůlí a jejím projevem, účastník řízení napadl platnost svého procesního úkonu, jehož prostřednictvím se uskutečňuje vlastní cíl občanského soudního řízení. Každý procesní úkon je proto nutno posuzovat podle toho, jak byl navenek projeven, nikoliv podle toho, jestli mezi projeveným procesním úkonem a vnitřní vůlí jednatelů je skutečný souhlas. Ani podstatný omyl účastníka mezi tím, co procesním úkonem projevil, a tím, co jím projevit chtěl, nemá žádný vliv na procesní úkon a jeho účinnost. Srov. např. již usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. [29 Odo 649/2001](#), uveřejněné pod číslem 11/2006 Sb. rozh. obč., jehož závěry Nejvyšší soud potvrdil v usnesení velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 3. 2012, sp. zn. [31 Cdo 2847/2011](#), uveřejněném pod číslem 72/2012 Sb. rozh. obč., a zopakoval je v odstavci 53. stanoviska pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. [Plsn 1/2015](#), uveřejněného pod číslem 1/2017 Sb. rozh. st. V literatuře srov. k tomu např. opět Hora, str. 111-112, nebo Macur, J.: Lze posuzovat procesní jednání stran podle ustanovení hmotného práva o vadách právních úkonů? Právní rozhledy číslo 11, ročník 1995, str. 440-443.

48. Hora k uvedenému výstižně poznamenává (str. 111), že:

„Procesní úkony nejsou samostatné, nepůsobí každý o sobě právních účinků, předchozí procesní úkon je podkladem a oporou pro další procesní úkony tak, jako kámen a cihla v budově, a teprve všechny dohromady tvoří celek; vybourávání jednotlivých kamenů a dodatečné odstraňování jich musí přirozeně vésti ku zřícení celé budovy. Procesem mají vady vůle, jež se sběhly při soukromoprávních jednáních, býti odhaleny, rozhodnutím soudním mají býti účinky vadných projevů soukromoprávních odčiněny. Kam by se však dospělo, když by bylo připuštěno, aby se mohlo jednotlivým prohlášením procesním z důvodu vad vůle odporovati a tím snad v rámci původního procesu nekonečnou řadu jiných procesů připouštěti, jichž předmětem by byly procesní úkony samy?“

49. Závěry formulované k procesním úkonům činěným v občanském soudním řízení sporném lze v dotčeném ohledu beze zbytku převzít i ohledně procesních úkonů (procesních podání) činěných v insolvenčním řízení, které je zvláštním druhem občanského soudního řízení (srov. již odstavec 41. odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2023, sen. zn. [29 NSČR 141/2022](#), a odstavce 62. až 64. odůvodnění [R 62/2024](#)).

50. Posouzení, zda příslušný procesní úkon (procesní podání) vyvolal (podle toho, jak byl navenek projeven) zákonem předvídané účinky, nebo zda má vady (a jaké následky takové vady mají) se děje na základě příslušného procesního předpisu; v insolvenčním řízení typově na základě insolvenčního zákona, s možností přiměřené aplikace občanského soudního řádu nebo zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (jsou-li splněny předpoklady formulované v § 7 insolvenčního zákona); srov. shodně odstavec 65. odůvodnění [R 62/2024](#).

51. Pro odpověď na otázku, zda a jak dovolatelé hlasovali (prostřednictvím hlasovacích lístků) o způsobu oddlužení, tedy není významné, jakou vůli při tomto hlasování zamýšleli projevit, nýbrž to, jakou vůli navenek skutečně projevili.

52. Odvolací soud obsah zkoumaných hlasovacích lístků (B-17) výstižně shrnul (srov. reprodukci napadeného usnesení v odstavci 19. odůvodnění shora). Na takto ustaveném základě pak lze přisvědčit závěru odvolacího soudu, že dovolatelé v těchto hlasovacích lístcích (jež mají podobu formuláře, který na svých webových stránkách nabízí pro účely korespondenčního hlasování v insolvenčním řízení k použití Ministerstvo spravedlnosti) neprojevili vůli hlasovat proti způsobům oddlužení (tento závěr odvolacího soudu je ve výsledku správný).

2) K postupu podle § 401 odst. 3 insolvenčního zákona

č. 40

53. Žalobou pro zmatečnost napadenému usnesení odvolacího soudu a stejně tak oběma usnesením, jimiž soudy o této žalobě rozhodovaly, však lze vytknout (jak přílehavě namítají dovolatelé), že v nich chybí jakákoli úvaha na téma dodržení postupu podle § 401 odst. 3 insolvenčního zákona.

54. Hlasovací lístky (B-17) datované 9. 5. 2022 došly insolvenčnímu soudu (prostřednictvím datové schránky) 10. 5. 2022, přičemž insolvenční soud vydal usnesení o schválení oddlužení dlužníků plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty až 24. 2. 2023. Při hlasování po zahájení insolvenčního řízení (o které šlo v této věci) ukládá § 401 odst. 3 písm. a/ insolvenčního zákona insolvenčnímu správci, aby hlasujícího věřitele vyrozuměl o tom, že k hlasování věřitele mimo schůzi věřitelů nelze přihlídnout z důvodů podle § 401 odst. 1 insolvenčního zákona (tedy též proto, že podle hlasovacího lístku není nepochybné, jak hlasoval), „neprodleně“.

55. Požadavek, aby šlo o vyrozumění provedené „neprodleně“, nepochybně vystihuje zákonnou procesní lhůtu kratší, než je lhůta „bez zbytečného odkladu“, kterou ustálená judikatura Nejvyššího soudu, Ústavního soudu i Nejvyššího správního soudu pojímá zásadně jako lhůtu v řádu dnů, maximálně týdnů (srov. k tomu např. odstavce 67. až 69. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1573/2021](#), uveřejněného pod číslem 93/2024 Sb. rozh. obč.). Odtud plyne, že v době od 10. 5. 2022 do 24. 2. 2023 měl insolvenční správce dostatek času (mnohonásobně více, než je čas vymezený slovem „neprodleně“) vyrozumět dovolatele (věřitele) o jejich vadném korespondenčním hlasování. Insolvenční soud pak měl rovněž dostatek času prověřit před rozhodnutím o schválení oddlužení (v mezích své dohlédací činnosti i pro účely přezkoumání předpokladů pro schválení oddlužení ve smyslu § 402 insolvenčního zákona), zda insolvenční správce povinnost vyrozumět dovolatele (věřitele) o jejich vadném korespondenčním hlasování včas a řádně splnil.

56. Právní posouzení věci odvolacím soudem, jež tuto otázku pomíjí, tak správné není.

3) K podobě hlasovacího lístku

57. Pro konečný výsledek dovolacího řízení je nicméně podstatná (určující) ještě další právní skutečnost.

58. Insolvenční zákon svěřuje vymezení náležitostí hlasovacího lístku prováděcímu právnímu předpisu (srov. § 401 odst. 5 insolvenčního zákona i zmocnění obsažené v § 431 písm. a/ insolvenčního zákona). Tímto prováděcím předpisem je vyhláška č. 191/2017 Sb., která tak činí (náležitosti hlasovacího lístku pro účely hlasování o způsobu oddlužení vymezuje) v § 3 až § 6. Oproti úpravě týkající se přihlášky pohledávky (§ 176 věta druhá insolvenčního zákona) nebo návrhu na povolení oddlužení (§ 391 odst. 4 insolvenčního zákona) neukládá insolvenční zákon (v § 401 nebo jinde) věřitelům podat hlasovací lístek pouze na formuláři. O platný hlasovací lístek (tedy) půjde při hlasování o přijetí způsobu oddlužení mimo schůzi věřitelů po zahájení insolvenčního řízení, i když jej sepíše sám hlasující věřitel, který přitom dodrží obsahové i formální náležitosti takového procesního úkonu předepsané § 401 odst. 1 insolvenčního zákona a podrobněji rozvedené v § 3 až 6 vyhlášky. Na druhé straně ovšem platí, že nabízí-li Ministerstvo spravedlnosti jako autor prováděcího předpisu (vyhlášky) na svých webových stránkách k využití pro věřitele formulářovou podobu takového procesního úkonu, nelze v právním státu, jímž Česká republika je (jak deklarováno článkem 1 odst. 1 Ústavy), připustit, aby nedostatky formuláře byly přičteny na vrub věřitele, který jej použil.

59. Z formuláře hlasovacích lístků použitých dovolateli (B-17), jenž odpovídá podobě prázdného formuláře těchto hlasovacích lístků umístěného na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti, se přitom podává, že článek V. formuláře, nadepsaný „Předmět a způsob hlasování“ obsahuje:

[1] jednak možnosti, jimiž má (může) věřitel hlasovat „ve věci způsobu oddlužení dlužníka“ [„pro“ nebo „proti“ způsobu oddlužení „zpeněžením majetkové podstaty“, „pro“ nebo „proti“ způsobu oddlužení „plnění splátkového kalendáře“ (s doplněním o poznámku, že tato možnost platí „pouze v řízeních, která byla zahájena a v nichž bylo vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka do 31. 5. 2019“) a „pro“ nebo „proti“ způsobu oddlužení „plnění splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty“],

[2] jednak možnosti, jimiž má (může) věřitel hlasovat „ve věci doporučení vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře“ („doporučuji“ nebo „nedoporučuji“ a „odůvodnění“).

60. Taková úprava formuláře je hrubě nepřesná již proto, že možnost (ne)doporučit žádost dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek nabízí věřitelům k hlasování jen při „oddlužení plněním splátkového kalendáře“, tedy pro způsob oddlužení, který se podle jiné části téhož formuláře může uplatnit „pouze v řízeních, která byla zahájena a v nichž bylo vydáno rozhodnutí o úpadku dlužníka do 31. 5. 2019“. Z dikce § 401 odst. 4 insolvenčního zákona je přitom zjevné, že hlasovat o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek, mají věřitelé i při „oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty“.

61. Především však jde o úpravu odporující pro hlasování věřitelů o způsobu oddlužení po zahájení insolvenčního řízení dikci § 401 odst. 1 insolvenčního zákona, konkrétně jednoznačně formulovanému příkazu, podle kterého takové podání (podání, které musí být výslovně označeno jako „Hlasovací lístek“) „nesmí obsahovat žádný jiný procesní úkon“. „Jiným procesním úkonem“, který podle § 401 odst. 1 insolvenčního zákona nesmí být obsažen v hlasovacím lístku, jímž věřitel hlasuje o způsobu oddlužení po zahájení insolvenčního řízení, je i procesní úkon (jiný hlasovací lístek), jímž věřitel hlasuje o něčem jiném (např. právě o tom,

zda doporučuje vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek). Pravidlo, podle kterého postup podle § 401 odst. 1 až 3 insolvenčního zákona „se obdobně uplatní pro hlasování věřitelů o tom, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty“ (§ 401 odst. 4 insolvenčního zákona), nemá (nesmí být) vykládáno tak, že dovoluje spojit do jednoho hlasování dva hlasovací lístky. Takový postup by vedl k popření smyslu dané úpravy, jímž je právě to, aby nebylo nutné pátrat v příslušné listině po tom, jaké další procesní úkony obsahuje a aby se hlasování věřitelů v těch případech, kdy je předpokládá insolvenční zákon, nepropojovala způsobem, jenž může rozmnožit (ať již z iniciativy věřitele, který projeví snahu hlasovat o různých věcech naráz, nebo na základě vadně sestaveného formuláře) závady v projevu vůle věřitele při hlasování, jež má (musí) být jednoznačné.

č. 40

62. Ostatně, právě k takovému konci vedlo spojení hlasovacích lístků (procesních úkonů), jimiž se mělo hlasovat jak o způsobu oddlužení, tak o tom, zda věřitel doporučuje vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek, do jednoho formuláře v poměrech této věci. Ve formuláři dovolatelé projevili svou vůli (hlasovali) jen ve vztahu k tomu, zda doporučují vyhovět žádosti dlužníka o stanovení jiné výše měsíčních splátek (označením možnosti „nedoporučuji“) a v části vyhrazené odůvodnění tohoto hlasování přičinili poznámku, podle které „zejména nesouhlasí se schválením oddlužení jako celku, když tímto je sledován nepoctivý záměr“, ačkoli v té části formuláře, ve které měli hlasovat o způsobu oddlužení, neoznačili žádnou možnost.

V. Závěr

63. Soudy nižšího stupně tedy pochybily, jestliže nevzaly v potaz, že formulář hlasovacího lístku pro hlasování o způsobu oddlužení po zahájení insolvenčního řízení nabízený věřitelům na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti (dovolateli použitý) nesplňuje požadavky kladené na jeho obsah v § 401 odst. 1 insolvenčního zákona. Jejich právní posouzení věci tak není správné, jelikož popsany nedostatek nedovoloval odmítnout odvolání věřitelů proti usnesení o schválení oddlužení.

64. Odvolací soud tedy rozhodl nesprávně, přičemž dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout. Nejvyšší soud proto změnil napadené usnesení v tom duchu, že vyhověl žalobě pro zmatečnost směřující proti výroku o odmítnutí odvolání obsaženému v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 27. 7. 2023, č. j. KSCB 46 INS 16496/2021, 3 VSPH 311/2023-B-58, a dotčený výrok zrušil (§ 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř.).

č. 41

Právo na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě podle § 2963 o. z. se promlčuje jako celek. Není-li právo jako celek promlčeno, mohou se však promlčovat práva na jednotlivá plnění.

Poškozený, který v důsledku škody na zdraví pobírá invalidní důchod, nezíská vědomost o rozsahu ztráty na výděлку po skončení pracovní neschopnosti dříve, než bylo vydáno rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu a poškozený se o něm dozvěděl.

Promlčení, Náhrada škody, Náhrada za ztrátu na výděлку

§ 611 o. z., § 619 o. z., § 620 o. z., § 629 o. z., § 635 o. z., § 636 o. z., § 2963 o. z.

č. 41

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2024, sp. zn. [25 Cdo 240/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:25.CDO.240.2023.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 25. 8. 2022, sp. zn. 20 Co 190/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou dne 11. 10. 2018 domáhal náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti za období od 1. 9. 2015 do 31. 12. 2021 v kapitalizované částce 1 138 356 Kč s příslušenstvím a v následujícím období placení částky 16 726 Kč měsíčně s navýšením o příslušnou roční valorizaci.

2. Městský soud v Praze k odvolání žalobce rozsudkem ze dne 25. 8. 2022, č. j. 20 Co 190/2022-152, potvrdil rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 2. 2. 2022, č. j. 31 C 213/2018-126, kterým tento soud zamítl žalobu na zaplacení náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti za období od 1. 9. 2015 do 31. 12. 2021 v částce 1 138 356 Kč s příslušenstvím a na uložení povinnosti platit žalobci 16 726 Kč měsíčně vždy k 15. dni daného měsíce s navýšením o příslušnou roční valorizaci a rozhodl o náhradě nákladů řízení, současně rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Soudy vyšly ze zjištění, že dne 18. 7. 2014 došlo k dopravní nehodě, při níž žalobce utrpěl pohmoždění hlavy, frakturu kyčle a poškození sedacího nervu. Vozidlo druhého účastníka nehody (B. N.) bylo pro případ odpovědnosti za škodu způsobenou provozem pojištěno u žalované. Žalobce byl od 2. 9. 2013 zaměstnán na dobu neurčitou u společnosti A., spol. s r. o., se základní mzdou 27 000 Kč měsíčně. Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 14. 8. 2015, č. j. R-14.8.2015-424/7108133318, mu byl přiznán od 29. 7. 2015 invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně ve výši 9 413 Kč měsíčně. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 4. 5. 2021, č. j. 19 C 45/2017-404, byla míra účasti B. N. na nehodě stanovena v rozsahu 80 % a míra účasti žalobce v rozsahu 20 %. Žalovaná vznesla námitku promlčení. Odvolací soud věc posoudil

podle § 619 odst. 1, § 620 odst. 1, § 629, § 635 odst. 2, § 2927 a § 2963 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, (dále jen „o. z.“) a § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), dále jen „zákon č. 168/1999 Sb.“, a dospěl k závěru, že nárok je promlčen. Ve shodě se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobce ode dne nehody (18. 7. 2014) věděl, kdo byl druhým účastníkem nehody, a informaci o vzniku škody na ušlém výdělku měl ode dne doručení výměru invalidního důchodu ze dne 14. 8. 2015. Odvolací soud dovodil, že k doručení výměru podle obecných zkušeností jistě nedošlo později než několik dnů po jeho vydání (odkázal na § 573 o. z.). Výše výdělku před vznikem újmy byla žalobci známa již předtím z pracovní smlouvy a mzdového výměru. Subjektivní tříletá promlčecí lhůta proto žalobci začala běžet nejpozději na konci srpna 2015. Odvolací soud s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 4617/2014](#) uzavřel, že občanskoprávní nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě se promlčuje jako celek, neboť se rozlišuje promlčení samotného nároku na náhradu s ohledem na dobu jeho uplatnění u soudu a promlčení postupně vznikajících nároků na výplatu jednotlivých měsíčních plnění v jeho rámci. Dovodil, že závěr uvedený v citovaném rozhodnutí platí i při současné právní úpravě, ustanovení § 623 o. z. na uplatněný nárok nedopadá, neboť se týká ujednaného dílčího plnění dluhu (ve splátkách) a nikoli opakujících se plnění. Uzavřel, že promlčecí lhůta celého nároku uplynula nejpozději na konci srpna 2018, a proto žaloba podaná dne 11. 10. 2018 byla podána opožděně. Jestliže soud shledal nárok žalobce jako celek promlčeným vůči škůdci, je nutno shledat promlčeným i akcesorický nárok žalobce proti žalované jako pojistiteli škůdce podle § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb. ve spojení s § 635 odst. 2 o. z. (odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1976/2019](#)). Není rozhodné, že k ustálení zdravotního stavu žalobce došlo až 7. 5. 2016, neboť ztráta na výdělku nastala již ke dni přiznání invalidního důchodu. Rozhodná není ani právní moc rozsudku, kterým byl stanoven poměr spoluúčasti na vzniklé škodě (sp. zn. 19 C 45/2017), neboť žalobce od počátku věděl, kdo byl druhým účastníkem nehody. Uplatnění námitky promlčení odvolací soud neshledal v rozporu s dobrými mravy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Rozsudek odvolacího soudu v rozsahu výroku I napadl žalobce dovoláním. Jako dovolací důvod uvádí nesprávné právní posouzení věci. Přípustnost dovolání spatřuje v tom, že se odvolací soud odchýlil při řešení otázky počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Splnění podmínky vědomosti o způsobené škodě nelze podle dovolatele vázat na okamžik rozhodnutí o invaliditě. Invalidní důchod byl totiž žalobci přiznán pouze na jeden rok, přičemž nebyl ustálen jeho zdravotní stav. Výše škody navíc nešla vyčíslit ani přibližnou částkou, protože bylo vedeno řízení sp. zn. 19 C 45/2017, v němž byl zpochybňován nárok žalobce, a to s ohledem na jeho tvrzenou spoluúčast na vzniku újmy. Nakonec byla v rozhodnutí konstatována spoluúčast dovolatele ve výši 20 % a právě od okamžiku právní moci rozhodnutí v řízení vedeném pod sp. zn. 19 C 45/2017 získal dovolatel povědomí o konkrétní výši škody podle § 2963 o. z. Zdravotní stav žalobce byl zpochybňován i v rámci trestního řízení vedeného proti němu pro podezření ze spáchání trestného činu pojistného podvodu. Za zjevně nepřiměřenou považuje dovolatel úvahu odvolacího soudu, že si měl sám laicky vyhodnotit míru zavinění dopravní nehody v situaci, kdy se tato otázka

musela v soudním řízení zkoumat za pomoci znaleckých posudků. Má za to, že teprve po provedení znaleckého zkoumání bylo možné zjistit informace o okolnostech vzniku škody, v jejichž světle se jevila odpovědnost druhého řidiče dostatečně pravděpodobnou (odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1510/2019](#)). O příčinách dopravní nehody se tak mohl dozvědět nejdříve ze znaleckého posudku Ing. Slepíčky ze dne 19. 7. 2018, a proto nelze vázat počátek běhu promlčecí lhůty na okamžik škodní události. Dále dovolatel dovozuje přípustnost dovolání z toho, že otázku vzájemné provázanosti promlčení kmenového práva na náhradu za ztrátu na výděлку a opakující se náhrady (důchodu) má dovolací soud posoudit jinak. Aplikováním rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 4617/2014](#) a sp. zn. [25 Cdo 401/2006](#) odvolací soud vytvořil situaci, že v případě, kdy by dovolatel měl jednorázový nárok na náhradu mzdy po skončení pracovní neschopnosti již přiznán, mohl by se domáhat i nároků na opakující se výplatu důchodů, zatímco v případě, kdy by byl nárok na náhradu promlčen jako celek, promlčují se i nároky na opakující se plnění, což dovolatel považuje za nesprávné. Upozorňuje na odlišnost § 447 zákona č. 40/1964 Sb. ve znění účinném k 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), který upravoval náhradu za ztrátu na výděлку, a § 2963 o. z., kde se hovoří o peněžitém důchodu, který je opakujícím se plněním. Vzhledem k této odlišnosti je nutné jednotlivá dílčí plnění vykládat jako opakující se plnění, na jejichž promlčení nemá a nemůže mít vliv promlčení tzv. kmenového práva. Dovolatel má za to, že podobně, jako se nepromlčuje právo na výživné (§ 613 o. z.), ale jen práva na jednotlivá opakující se plnění, nemělo by se promlčovat tzv. kmenové právo na náhradu za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti a navrhuje analogickou aplikaci citovaného ustanovení. Odkazuje rovněž na § 271t zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, a považuje za absurdní, aby bylo podle občanského zákoníku postupováno odlišně, byť je mu známo rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 3518/2017](#), jehož závěry však nemohou obstát. Dovolatel odkazuje i na úpravu promlčení v jiných zemích, konkrétně na § 1480 ABGB, podle něhož se kmenové právo promlčuje ve lhůtě 30 let, přičemž jednotlivá plnění ve lhůtě 3 let. I podle § 199 odst. 2 BGB se nároky na náhradu újmy na zdraví a na životě promlčují ve lhůtě 30 let, a proto považuje českou právní úpravu za extrémně nespravedlivou. Dovolatel nesouhlasí ani se závěrem odvolacího soudu, že námitka promlčení nebyla vznesena v rozporu s dobrými mravy. Podmínky rozpornosti námítky promlčení s dobrými mravy formulované v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1635/2021](#) byly naplněny, neboť dřívější nepodání žaloby nebylo závislé na vůli dovolatele. Nebyla-li zřejmá míra zavinění účastníků nehody (a tudíž výše nároku), nemohl mít žalobce vědomost o výši škody. Celou situaci umocnilo i trestní stíhání, které si dovolatel sám nezavinil. Dovolatel navrhuje, aby dovolací soud napadený rozsudek společně s rozsudkem soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Žalovaná ve vyjádření k dovolání uvedla, že soudy řádně zjistily skutkový stav věci a na jeho základě dospěly ke správným právním závěrům. Navrhla zamítnutí dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (dále jen „o. s. ř.“) a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) dospěl k závěru, že dovolání bylo podáno včas, osobou oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a je přípustné podle § 237 o. s. ř.

pro posouzení otázky promlčení nároku na peněžitý důchod po skončení pracovní neschopnosti podle § 2963 o. z., která za nové právní úpravy nebyla dovolacím soudem vyřešena. Dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

6. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

7. Podle § 611 o. z. promlčují se všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon stanoví.

8. Podle § 619 odst. 1 o. z. jedná-li se o právo vymahatelné u orgánu veřejné moci, počne promlčecí lhůta běžet ode dne, kdy právo mohlo být uplatněno poprvé. Podle odst. 2 téhož ustanovení právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.

9. Podle § 620 odst. 1 o. z. okolnosti rozhodné pro počátek běhu promlčecí lhůty u práva na náhradu škody zahrnují vědomost o škodě a osobě povinné k její náhradě. To platí obdobně i pro odčinění újmy.

10. Podle § 629 odst. 1 o. z. promlčecí lhůta trvá tři roky. Majetkové právo se promlčí nejpozději uplynutím deseti let ode dne, kdy dospělo, ledaže zákon zvlášť stanoví jinou promlčecí lhůtu (odst. 2).

11. Podle § 635 odst. 2 o. z. se právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje.

12. Podle § 636 odst. 1 o. z. se právo na náhradu škody nebo jiné újmy promlčí nejpozději za deset let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla. Byla-li škoda nebo újma způsobena úmyslně, promlčí se právo na její náhradu nejpozději za patnáct let ode dne, kdy škoda nebo újma vznikla. To platí i v případě vzniku škody nebo újmy porušením povinnosti v důsledku úplatkářství spočívajícího v nabídce, slibu nebo dání úplatku jiným než poškozeným nebo v přímém či nepřímém vyžádání úplatku od poškozeného (odst. 2). Pro právo vzniklé z újmy na svobodě, životě nebo na zdraví se odstavce 1 a 2 nepoužijí (odst. 3).

13. Podle § 2963 odst. 1 o. z. po skončení pracovní neschopnosti, případně při invaliditě, nahradí škůdce poškozenému jeho ztrátu peněžitým důchodem, který se stanoví vzhledem k rozdílu mezi výdělkem, jakého poškozený dosahoval před vznikem újmy, a výdělkem dosahovaným po skončení pracovní neschopnosti s přičtením případného invalidního důchodu podle jiného právního předpisu. Dojde-li ublížením na zdraví k dlouhodobému zvýšení potřeb poškozeného, stanoví se výše peněžitého důchodu i vzhledem k těmto potřebám.

14. Nová úprava náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti a při invaliditě vychází i přes rozdíly ve formulaci § 2963 o. z. a § 447 obč. zák. z obdobných principů odškodnění, neboť i podle odborné literatury současná právní úprava navazuje na právní úpravu předcházející, aniž by došlo k výrazným změnám (srov. Doležal, T., Melzer, F. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. Praha: Leges, 2018, s. 1050, marg. č. 3.), a proto lze i nadále přiměřeně vycházet z dosavadní judikatury. Neodškodňuje se samotná ztráta či snížení pracovní způsobilosti, ale až majetková újma projevující se tím, že v důsledku trvalé ztráty nebo snížení pracovní způsobilosti vlivem újmy na zdraví přichází poškozený zcela či zčásti o výdělek, kterého by jinak dosáhl. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku (příjmu z pracovní činnosti) tak má majetkový charakter. Zákon (obdobně jako v předchozí právní úpravě) vychází z toho, že po skončení pracovní neschopnosti či při invaliditě vzniká poškozenému újma, je-li v důsledku poškození zdraví natolik snížena jeho pracovní způsobilost, že nemůže vykonávat buď žádnou práci, anebo jen práci, která je méně finančně ohodnocena, takže se oproti stavu před poškozením sníží jeho výdělek (srov. obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1140/2012](#), uveřejněný pod C 15135 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck, dále jen „Soubor“, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2319/2018](#)). K náhradě takto vzniklé újmy (škody) slouží podle § 2963 o. z. peněžitý důchod. Důchod je obecný pojem označující toky příjmů. Takovým příjmem může být i náhrada poskytovaná škůdcem (pojistitelem) proto, že v důsledku újmy na zdraví nemůže poškozený po skončení pracovní neschopnosti dosahovat stejného výdělku jako před škodní událostí. Poukazuje-li dovolatel na jazykové odlišnosti mezi § 447 obč. zák. a § 2963 o. z., z nichž podle něj má vyplývat závěr, že podle současné úpravy nemá vést promlčení nároku na náhradu za ztrátu na výdělku jako celku k promlčení jednotlivých opakujících se plnění, protože předchozí úprava hovořila o náhradě za ztrátu na výdělku a aktuálně účinná právní úprava hovoří o peněžitém důchodu, nelze mu přisvědčit. Jednak proto, že v obou případech se obsahově jedná o totéž, přičemž výraz „ztráta“ v § 2963 odst. 1 věta první o. z. je zjevně jen zkratkou výrazu „ztráta na výdělku“ užitého v § 2962 odst. 1 o. z., ale i s ohledem na znění § 445 obč. zák., podle něhož se ztráta na výdělku, k níž došlo při škodě na zdraví, hradila peněžitým důchodem. V tomto aspektu se tedy obě právní úpravy od sebe neliší.

15. Promlčení nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti se řídí stejnými pravidly jako jiné nároky na náhradu újmy na zdraví (např. bolestné, náhrada za ztížení společenského uplatnění, náhrada nákladů léčení). Dosavadní judikatura došla k závěru, že promlčení nároku na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti podle § 447 obč. zák. se s ohledem na dobu jeho vzniku a dobu jeho uplatnění u soudu posuzuje podle § 106 obč. zák., zatímco promlčení postupně vznikajících nároků na jednotlivá měsíčně se opětvující plnění v jeho rámci se s ohledem na § 110 odst. 3 obč. zák. a na jejich splatnost řídí § 101 obč. zák. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2006, sp. zn. [25 Cdo 401/2005](#), uveřejněný pod č. 36/2007 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část občanskoprávní a obchodní, dále jen „Sb. rozh. obč.“, ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. [25 Cdo 1089/2006](#), ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. [25 Cdo 4617/2014](#), uveřejněný pod č. 37/2017 Sb. rozh. obč., ze dne 23. 2. 2017, sp. zn. [25 Cdo 1371/2015](#), nebo ze dne 30. 3. 2021, sp. zn. [25 Cdo 1654/2019](#), a další).

16. Není důvod, aby v nové právní úpravě, která je v této oblasti v podstatě totožná jako úprava předchozí, byla uvedena zásada vykládána jinak. K tomuto závěru dospěla i odborná

literatura, v níž se uvádí, že náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti ve smyslu § 2963 o. z. se poskytuje ve formě peněžitého důchodu, který má povahu opakujícího se plnění. Tím rozumíme taková plnění, jež mají být povinným subjektem po určitou dobu nebo bez definitivního časového omezení periodicky poskytována, aniž by množství poskytovaných hodnot bylo limitováno předem daným úhrnem, po jehož dosažení je dluh splněn (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2002, sp. zn. [29 Odo 847/2001](#), uveřejněný pod č. 36/2003 Sb. rozh. obč., ze dne 28. 3. 2006, sp. zn. [32 Odo 616/2005](#), nebo usnesení ze dne 7. 1. 2020, sp. zn. [28 Cdo 3789/2019](#)). Opakujícím plněním jsou mimo jiné i peněžité dávky při ublížení na zdraví. Zní-li právo na opětuující se plnění, promlčují se zásadně práva na jednotlivá opakovaná plnění ode dne, kdy mohla být uplatněna poprvé. Promlčení ovšem může podléhat i základní „kmenové“ právo, z něhož vyplývá oprávnění na periodická plnění. Dovojuje se, že „kmenové“ právo na peněžité dávky při ublížení na zdraví (či usmrcení) ve smyslu § 2962 a násl. o. z. se promlčuje ve speciální promlčecí lhůtě podle § 619, 620, 629 a 636 o. z., avšak práva na zaplacení jednotlivých dávek se promlčují v obecné promlčecí lhůtě podle § 619 a 629 (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. [25 Cdo 4617/2014](#), uveřejněný pod č. 135/2016 Sb. rozh. obč., nebo usnesení ze dne 14. 8. 2017, [25 Cdo 3518/2017](#)). Promlčení „kmenového“ práva působí promlčení práv na všechny jednotlivé dávky, včetně těch, které se již staly splatnými, naopak promlčením práva na jednu dávku nedochází k promlčení práva na dávky ostatní ani „kmenového“ práva jako takového. Uplatněním práva na jednotlivou dávku je *ipso facto* uplatněno též „kmenové“ právo, takže se na běh promlčecí lhůty ohledně „kmenového“ práva budou vztahovat všechny důsledky uplatnění a přiznání práva [Brim, L. § 613 Promlčení práv z výživného. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1982, marg. č. 1, s. 2010–2011, marg. č. 28–30].

17. Jiný výklad (výklad předkládaný žalobcem) nepřipadá v úvahu, neboť neodpovídá pravidlu, že všechny nároky z odpovědnosti za újmu na zdraví se promlčují jako celek. Není důvodu, aby nároky na náhradu za ztrátu na výdělku měly jiný režim. Kdyby totiž byl přijat výklad žalobce a promlčovala se pouze jednotlivá plnění náhrady za ztrátu na výdělku, staly by se tyto nároky (§ 2962 a násl.) v podstatě nepromlčitelnými, neboť poškozený by mohl kdykoli v budoucnu (třeba mnoho let po vzniku tohoto nároku a po uplynutí promlčecí lhůty) uplatňovat nároky na jednotlivá plnění (a tak vlastně na již promlčený celkový nárok). To však vzhledem k formulaci citovaných ustanovení zákonodárce neměl v úmyslu. To je zjevné i z toho, že u některých nároků tzv. „nepromlčitelnost“ práva zakotvil. Zakotvením nepromlčitelnosti některých (kmenových) práv dává zákonodárce přednost ochraně práv oprávněného před právní jistotou povinného. Například ustanovením § 613 o. z. o nepromlčitelnosti práva na výživné zákonodárce zvyšuje ochranu vyživovaných osob v rámci vztahů hodných zvýšené ochrany [Brim, L. § 613 Promlčení práv z výživného. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1982, marg. č. 2]; v případě § 271t zákoníku práce pak zákonodárce sleduje zvýšenou právní ochranu zaměstnance v pracovněprávních vztazích jako slabší smluvní strany (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 8. 2017, sp. zn. [25 Cdo 3518/2017](#)). Tyto argumenty ale v případě § 2963 o. z. neplatí, a proto smysl a účel těchto zvláštních ustanovení na nároky podle § 2963 o. z. nedopadá. Příléhavé nejsou ani odkazy dovolatele na rakouskou a německou právní úpravu, neboť delší promlčecí lhůta v případě tamních „kmenových“ práv vychází z výslovné právní úpravy, jak dovolatel sám přiznává. Podobnou právní úpravu český právní řád

neobsahuje, a proto je třeba vyjít z obecných pravidel o promlčení a obecných promlčecích lhůt.

18. Lze uzavřít, že občanskoprávní nárok na peněžitý důchod po skončení pracovní neschopnosti nebo při invaliditě se promlčuje jako celek. Není-li nárok jako celek promlčen, mohou se však promlčovat nároky na jednotlivá plnění. Závěr odvolacího soudu ohledně této otázky je tedy zcela správný.

19. Při posouzení počátku běhu promlčecí lhůty je třeba odkázat na již ustálenou rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, který v rozsudku ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1510/2019](#), uveřejněném pod č. 91/2020 Sb. rozh. obč., (na nějž odkazuje i dovolatel) uvedl, že § 619 o. z. upravuje obecně počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty nároků vymahatelných u orgánu veřejné moci. Lhůta počne běžet tehdy, kdy se oprávněná osoba dozvěděla nebo se měla a mohla dozvědět o všech okolnostech relevantních z pohledu promlčení. Běh subjektivní lhůty není proto nezbytně spojen s vědomostí o rozhodných skutečnostech, ale i se stavem, kdy se o nich oprávněný subjekt dozvědět mohl a měl (zaviněná nevědomost), což vyjadřuje zásadu, že práva patří bdělým (*vigilantibus iura scripta sunt*). Jde o ustanovení obecné, jež se uplatní při výkladu ustanovení, jež upravují počátek běhu promlčecí lhůty ve zvláštních případech, a to jak u nároků podle občanského zákoníku (§ 620 až § 628), tak i u nároků podle zvláštních předpisů. Na § 619 o. z. navazuje i § 620 odst. 1 o. z., který upravuje počátek subjektivní promlčecí lhůty u nároku na náhradu škody nebo újmy, což znamená, že dikce „měl a mohl“ se uplatní i při jeho výkladu.

č. 41

20. Pro počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty podle § 620 odst. 1 o. z. je rozhodnou okolností vědomost o vzniku škody a o totožnosti odpovědné osoby. Dosavadní judikatura je přiměřeně použitelná k výkladu toho, kdy se poškozený o relevantních skutečnostech skutečně dozvěděl. Proto i podle nyní již ustáleného výkladu § 620 odst. 1 o. z. se poškozený dozví o škodě tehdy, když zjistí skutkové okolnosti, z nichž lze dovodit vznik škody a orientačně (přibližně) i její rozsah (tak, aby bylo možné určit přibližně výši škody v penězích), přičemž není třeba, aby znal rozsah (výši) škody přesně. Znalost poškozeného o osobě škůdce se váže k okamžiku, kdy obdržel informaci, na jejímž základě si může učinit úsudek, která konkrétní osoba je za škodu odpovědná. Vědomost poškozeného o osobě odpovědné za škodu, s níž zákon spojuje počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty, nepředpokládá nezpochybnitelnou jistotu v určení osoby odpovědné za vznik škody. Najisto lze odpovědnost určité osoby postavit až na základě dokazování v soudním řízení, které je teprve uplatněním nároku u soudu zahájeno. Zákon proto vychází z předpokladu, že po osobě, která ví o vzniku škody, lze požadovat, aby nárok u soudu uplatnila, jakmile má k dispozici takové informace o okolnostech vzniku škody, v jejichž světle se jeví odpovědnost určité konkrétní osoby dostatečně pravděpodobnou (z poslední doby např. již citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2020, sp. zn. [25 Cdo 1510/2019](#), ale i rozsudek ze dne 27. 4. 2023, sp. zn. [29 Cdo 701/2021](#), ze dne 15. 2. 2023, sp. zn. [23 Cdo 1594/2021](#), publikovaný pod č. 87/2023 Sb. rozh. obč., a v souvislosti s výkladem § 635 odst. 2 o. z. i rozsudek ze dne 28. 11. 2019, sp. zn. [25 Cdo 1976/2019](#), publikovaný pod č. 68/2020 Sb. rozh. obč.).

21. Podle skutkových zjištění, jejichž správnost nepodléhá dovolacímu přezkumu (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), se žalobce již při dopravní nehodě dne 18. 7. 2014 dozvěděl, kdo je druhým účastníkem nehody. Vzhledem k tomu, že na nehodě byli účastni jen žalobce a B. N., nemohl

mít žalobce žádné pochybnosti o osobě škůdce, neboť nikdo jiný mu újmu způsobit nemohl. Námitka, že se žalobce o tom, kdo za škodu odpovídá, dozvěděl až po právní moci rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 ve věci vedené pod sp. zn. 19 C 45/2017, není důvodná. Lze odkázat na závěry dosavadní judikatury, podle níž automaticky neplatí, že teprve dnem právní moci rozsudku, v němž je konstatována protiprávnost jednání škůdce, se poškozený dozvídá o tom, že mu vznikla škoda a kdo za ni odpovídá. Datum právní moci rozhodnutí je totiž závislé především na procesních okolnostech, které nastaly v průběhu (soudního) řízení, a s vědomostí poškozeného o škodě a škůdci přímo nesouvisí; znalost poškozeného o osobě škůdce se váže k okamžiku, kdy obdržel informaci, na jejímž základě si může učinit úsudek, která konkrétní osoba je za škodu odpovědná (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. [25 Cdo 519/2002](#), Soubor C 2145). Navíc v tomto řízení šlo pouze o stanovení míry spoluzpůsobení újmy účastníků dopravní nehody, kterou si může soud v řízení o náhradu újmy posoudit sám a jejíž znalost není pro počátek běhu promlčecí lhůty relevantní. Uvedené soudní řízení a rozhodnutí v něm vydané tedy nemohlo mít žádný vliv na vědomost dovolatele o osobě škůdce nebo o (alespoň přibližné) výši škody. Totéž platí i ohledně námitky, že o příčinách dopravní nehody se měl dozvědět až ze znaleckého posudku Ing. Slepíčky ze dne 19. 7. 2018. I v této části proto odvolací soud věc posoudil správně a v souladu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu.

22. Jde-li o vědomost o vzniku škody za situace, kdy na skončení pracovní neschopnosti navazovalo přiznání invalidního důchodu žalobci, je (kromě judikatury výše uvedené) třeba odkázat na dosavadní ustálenou rozhodovací praxi, podle níž stane-li se poškozený v důsledku škody na zdraví práce neschopným a po skončení pracovní neschopnosti pobírá pouze invalidní důchod, může získat vědomost o rozsahu ztráty na výděлку po skončení pracovní neschopnosti umožňující uplatnění její náhrady žalobou u soudu až poté, co bylo vydáno rozhodnutí o přiznání invalidního důchodu a poškozený se o něm dozvěděl. Do té doby totiž není jisté, zda a v jaké výši bude poškozenému přiznán invalidní důchod, a tudíž ani v jakém rozsahu došlo ke ztrátě na výděлку, aby nárok na její náhradu mohl uplatnit u soudu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2006, sp. zn. [25 Cdo 401/2005](#), uveřejněný pod č. 36/2007 Sb. rozh. obč., ze dne 29. 4. 1988, sp. zn. 1 Cz 2/88, ze dne 27. 1. 2016, sp. zn. [25 Cdo 4617/2014](#), uveřejněný pod č. 37/2017 Sb. rozh. obč., nebo ze dne 24. 9. 2015, sp. zn. [25 Cdo 1463/2014](#)). Není tedy důvodná námitka, že nelze vázat splnění podmínky vědomosti o způsobené škodě na okamžik vědomosti o invaliditě, neboť z výše uvedené judikatury vyplývá opak. Neobstojí ani argument, že nebyl ustálen zdravotní stav žalobce, protože došlo-li by k podstatné změně okolností, byl by na místě postup podle § 163 o. s. ř. Ani to, že původně byl invalidní důchod žalobci přiznán na jeden rok s následným přezkumem, není rozhodné. Škoda mu totiž začala vznikat již od přiznání invalidity (byť na omezené období) a následně (aniž by poskytování důchodu bylo přerušeno) mu byl invalidní důchod přiznán nadále. Stejně tak nelze posouvat okamžik počátku běhu subjektivní promlčecí lhůty s odůvodněním, že dovolatel byl právní laik, jehož nárok byl zpochybňován mimo jiné i v trestním řízení, měl-li dovolatel znalosti o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty. Počátek běhu subjektivní promlčecí lhůty není závislý na tom, zda žalobce má, popřípadě zda nebo kdy získal právní znalosti potřebné k posouzení opodstatněnosti jeho nároku.

23. Žalobci byl znám jeho výdělek před vznikem újmy na zdraví, avšak vědomost o rozsahu škody tak, aby nárok mohl uplatnit u soudu, mohl získat až poté, kdy se dozvěděl o tom, že mu byl přiznán invalidní důchod a v jaké výši. Dovatel učinil nesporným, že mu výměr invalidního

důchodu byl doručen (aniž by uváděl, kdy k tomu došlo). Odvolací soud s odkazem na § 573 o. z. uzavřel, že k doručení výměru došlo nejpozději do konce srpna 2015 a od tohoto závěru se odvíjelo i posouzení běhu promlčecí lhůty. Vzhledem k tomu, že závěr odvolacího soudu ohledně okamžiku, kdy se žalobce o výši invalidního důchodu dozvěděl, nebyl dovoláním napaden, nemohl jej dovolací soud přezkoumat, neboť Nejvyšší soud může dovoláním napadené rozhodnutí přezkoumat jen z důvodů v dovolání vymezených (tzv. kvalitativní rozsah dovolacího přezkumu – § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.).

V. Závěr

24. Dovolací soud uzavírá, že odvolací soud se při právním posouzení neodchýlil od již ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu a dosud neřešenou otázku z hlediska v dovolání uplatněných námitek posoudil správně. Proto dovolací soud dovolání podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 41

25. Dovolatel rovněž namítal, že odvolací soud pochybil při právním posouzení rozporu žalovanou uplatněné námitky promlčení s dobrými mravy. Judikatura dovolacího soudu staví na východisku, že vznesení námítka promlčení zásadně dobrým mravům neodporuje. Mohou však nastat situace, kdy její uplatnění je výrazem zneužití práva na úkor účastníka, který marné uplynutí lhůty nezavinil a vůči němuž by za takové situace zánik nároku v důsledku uplynutí promlčecí lhůty byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2021, sp. zn. [25 Cdo 3442/2020](#)). Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), uveřejněný pod č. 59/2004 Sb. rozh. obč.). Ze skutkového stavu zjištěného v řízení nevyplývá žádná okolnost, která by vedla k závěru, že vznesením námítka promlčení byly porušeny dobré mravy. Žalobce neuvádí žádné jednání žalované, které by bylo možné pokládat za nemravné do té míry, že by vylučovalo důvodné vznesení námítka promlčení. Tvzení, že nebylo dřívější podání žaloby závislé na vůli dovolatele, se v řízení neprokázalo. Ve včasném uplatnění nároku dovolateli tudíž žádná objektivní okolnost nebránila. Takovou okolností není ani trestní řízení, které proti němu bylo vedeno. Není zřejmé, proč by tato skutečnost měla vést k závěru, že žalovaná vznesla námitku v rozporu s dobrými mravy. Tuto otázku tedy odvolací soud, který se touto námitkou dovolatele dostatečně zabýval a svůj závěr řádně zdůvodnil, posoudil v souladu s rozhodovací praxí dovolacího soudu, a proto tato námitka dovolatele nezakládá přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř.

č. 42

Souhlas k pojištění podle § 2762 odst. 3 o. z. a souhlas s inkasem pojistného plnění podle § 2767 odst. 1 o. z. jsou různá právní jednání, byť oba souhlasy může pojištěný udělit i současně.

Souhlas podle § 2762 odst. 3 o. z. osvědčuje dispoziční oprávnění spravovat cizí zájem, tj. zakládá právní domněnku existence pojistného zájmu pojistníka na pojištění, je-li při uzavření pojistné smlouvy pojistníkem odlišným od pojištěného předmětem pojištění majetek pojištěného. V případě absence tohoto souhlasu musí být pojistníkem osvědčeno, že má pojistný zájem i na majetku pojištěného. Důsledkem chybějícího pojistného zájmu pojistníka na takovém pojištění při uzavření smlouvy je neplatnost pojistné smlouvy (§ 2764 o. z.).

Souhlas podle § 2767 odst. 1 o. z. je souhlas s inkasem pojistného plnění. Je vyžadován tehdy, je-li uzavřena pojistná smlouva pojistníkem odlišným od pojištěného, předmětem pojištění je majetek pojištěného a je sjednáno pojištění ve prospěch pojistníka, příp. třetí osoby, tj. nemá-li být podle pojistné smlouvy oprávněnou osobou pojištěný. Důsledkem neprokázání takového souhlasu pojištěného pojistníkem v zákonem stanovené (či sjednané) lhůtě od uzavření smlouvy je zánik pojištění.

Zdánlivé právní jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Výklad právních jednání (o. z.) [Právní jednání (o. z.)], Pojištění majetku

§ 553 o. z., § 555 o. z., § 556 o. z., § 2767 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2024, sp. zn. [23 Cdo 369/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.369.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. 17 Co 61/2021, ve znění doplňujícího usnesení téhož soudu ze dne 25. 1. 2022, sp. zn. 17 Co 61/2021, a rozsudek Okresního soudu v Prostějově ze dne 18. 9. 2020, sp. zn. 4 C 108/2019, a usnesení téhož soudu ze dne 8. 8. 2022, sp. zn. 4 C 108/2019, a věc vrátil Okresnímu soudu v Prostějově k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se v řízení domáhal po žalované zaplacení částky 7 744 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody s tvrzením, že dne 10. 10. 2017 uzavřela Allianz pojišťovna, a.s. (dále jen „pojistitel“), prostřednictvím žalované jako pojišťovací zprostředkovatelky se společností Cheops reklama a tisk s.r.o. (dále jen „pojistník“) pojistnou smlouvu č. 503569533 (dále jen „pojistná smlouva“), v níž byl pojistník výslovně uveden též jako pojištěný. Předmětem

pojištění byla mimo jiné i budova, v níž se nacházelo sídlo pojistníka (dále jen „předmětná budova“) a jejímž vlastníkem byl žalobce (50 % společník pojistníka). Pojistník měl legitimní pojistný zájem na ochraně tohoto majetku, který sloužil k jeho podnikání. Žalobce dále uvedl, že dne 28. 1. 2018 došlo k pojistné události, tzv. totální škodě z důvodu požáru předmětné budovy. Pojistitel následně pojistníku odmítl plnit s tvrzením, že nebyl doložen souhlas žalobce jakožto pojištěného, a že proto pojištění budovy zaniklo ještě před pojistnou událostí podle § 2767 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 3. 2024 (dále jen „o. z.“). Podle žalobce (na kterého pojistník postoupil pohledávku na náhradu škody) byla způsobena škoda ve výši ceny předmětné budovy tím, že žalovaný v pojistné smlouvě uvedl pojistníka výslovně též jako pojištěného (i ve vztahu k předmětné budově), aniž to zákon umožňoval, a tím způsobil její neplatnost, resp. neurčitost v označení osoby oprávněné k pojistnému plnění (totožné podle smlouvy s osobou pojištěného, který byl ve smlouvě označen vnitřně rozporně), příp. takové uvedení bylo způsobilé uvést pojistníka v omyl a zapříčinilo zánik smlouvy podle § 2767 odst. 2 o. z., neboť pojistník nemohl předpokládat povinnost doložit souhlas pojištěného, byl-li jako pojištěný ve smlouvě označen sám. Tvrdil, že takovým jednáním žalovaná porušila povinnost vykonávat svou činnost s odbornou péčí podle § 21 odst. 1 zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích, ve znění pozdějších předpisů, a také povinnost podle § 21a odst. 2 písm. c) téhož zákona upozornit na nutnost doložení souhlasu a na následky s nedoložením spojené. Příčinnou souvislost mezi porušením povinnosti žalovanou a vznikem škody spatřoval v tom, že nebýt neplatnosti smlouvy (či jejího zániku), obdržela by z pojištění pojistné plnění oprávněná osoba (za kterou se považoval sám jako skutečný pojištěný).

2. Okresní soud v Prostějově rozsudkem ze dne 18. 9. 2020, č. j. 4 C 108/2019-224, žalobu zamítl (výrok I), uložil žalobci povinnost nahradit žalované náklady řízení ve výši 338 453,03 Kč (výrok II) a rozhodl o povinnosti žalobce k náhradě nákladů řízení vedlejší účastníci ve výši, která bude určena samostatným rozhodnutím (výrok III). Tato výše byla soudem prvního stupně určena usnesením ze dne 8. 8. 2022, č. j. 4 C 108/2019-289, částkou 6 512 Kč.

3. Soud prvního stupně vyšel z těchto zjištění:

Dne 10. 10. 2017 proběhlo jednání mezi žalovanou a pojistníkem, při kterém pojistník projevil zájem o „pojištění majetku společnosti a odpovědnosti za škodu“.

Téhož dne byla mezi pojistitelem a pojistníkem uzavřena pojistná smlouva, v níž byl pojistník označen současně jako pojištěný. Předmětem pojištění bylo pojištění budov (předmětné budovy) a vedlejších staveb, pojištění věcí movitých, připojištění skla, elektroniky, strojního zařízení, pojištění nákladu a odpovědnosti. Počátek pojištění byl sjednán od 17. 10. 2019 s pojistným obdobím v délce 1 roku. Pojistník prohlásil, že byl seznámen s příslušnými pojistnými podmínkami a byly mu poskytnuty všechny nezbytné informace týkající se sjednaného pojištění a zodpovězeny všechny dotazy.

V čl. 1 odst. 7 všeobecných pojistných podmínek pro pojištění podnikatelů VPP-P 1/15 (dále jen „VPP-P 1/15“) bylo uvedeno, že pojištění může být ujednáno pouze tehdy, pokud na něm má pojistník/nebo pojištěný pojistný zájem. Pojistný zájem je oprávněná potřeba ochrany před následky pojistné události. Pojistník má pojistný zájem na vlastním majetku. Není-li pojistník a pojištěný stejná osoba, má se za to, že pojistný

zájem nebyl (správně zřejmě „byl“ – poznámka Nejvyššího soudu) prokázán, jestliže pojištěný dal souhlas k pojištění.

Podle čl. 10 odst. 5 VPP-P 1/15 v případě pojištění cizího pojistného nebezpečí byl pojistník povinen seznámit pojištěného s obsahem pojistné smlouvy týkající se pojištění jeho pojistného nebezpečí.

Vlastníkem předmětné budovy byl žalobce. Pojistník byl na základě nájemní smlouvy uživatelem nebytové jednotky v budově. Pojistník ani žalobce nesplnili povinnost stanovenou v § 2767 odst. 2 o. z. doložit pojistiteli souhlas vlastníka budovy s tím, že nenabude právo na pojistné plnění v případě pojistné události.

Dne 28. 1. 2018 došlo k pojistné události (požáru), který zničil mimo jiné předmětnou budovu. Výplatu pojistného plnění v důsledku této události pojistitel následně odmítl plnit z důvodu zániku pojištění ke dni 12. 1. 2018 (ve vztahu k předmětné budově) pro nesplnění povinnosti dle § 2767 odst. 2 o. z. Pojistitel v dopise ze dne 9. 5. 2018 (opakovaně poté v dopisech ze dne 4. 4. 2019 a 30. 4. 2019) považoval předmětnou pojistnou smlouvu za platnou i v části týkající se pojištění budov s tím, že pojištění zaniklo výhradně v důsledku nedoložení souhlasu vlastníka v zákonné lhůtě. Sdělil též, že pojistníkem i pojištěným je Cheops reklama a tisk, s.r.o., a vlastníkem nemovitosti (předmětné budovy) žalobce.

Pojistník postoupil na žalobce pohledávku na náhradu škody vůči žalované smlouvou o postoupení pohledávek ze dne 15. 8. 2019.

4. Soud prvního stupně posoudil pojistnou smlouvu jako platnou s přihlédnutím k § 574 o. z. Za situace, kdy pojistitel, který celou pojistnou smlouvu připravoval, výslovně sdělil, že ji považoval za platnou okamžikem jejího uzavření a že byl připraven plnit vlastníkovu budovu v případě, kdyby došlo k pojistné události před uplynutím tří měsíců po jejím uzavření, považoval za zcela zřejmé, že úmyslem stran bylo uzavřít platnou pojistnou smlouvu. Ostatně ani žalovaný (správně zřejmě „žalobce“ – poznámka Nejvyššího soudu) v řízení netvrdil, že by jeho právní předchůdce (pojistník) nebyl veden úmyslem sjednat platně pojistnou smlouvu. Soud prvního stupně neshledal důvodnými námitky žalobce o tom, že pojistník byl ve smlouvě nesprávně označen jako pojištěný i jako osoba oprávněná, což bylo v rozporu s čl. 21 odst. 18 pojistných podmínek, dle kterých osobou oprávněnou měla být osoba, na jejíž majetek se pojištění vztahuje, a že tak existoval konflikt mezi pojistnými podmínkami a zákonem, přičemž pojistné podmínky nepřipouštěly možnost rozdělit osobu pojištěného a oprávněnou osobu. Dovodil totiž, že § 2767 o. z. takovou situaci přímo předpokládá. Pojistnou smlouvu bylo podle názoru soudu prvního stupně nutné chápat jako komplexní pojištění obchodního závodu, neboť se nevztahovala pouze na pojištění budov. Bylo proto pochopitelné, že jako osoba oprávněná a pojištěná zde vystupoval pojistník, který v předmětné budově provozoval svoji komplexní podnikatelskou činnost. Soud prvního stupně přitom odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 4115/2020 (správně zřejmě rozsudek ze dne 31. 7. 2012, sp. zn. [32 Cdo 4115/2010](#), jenž je veřejnosti dostupný, stejně jako dále citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu, na <https://www.nsoud.cz> – poznámka Nejvyššího soudu) a sp. zn. 32 Cdo 5686/20015 (správně zřejmě rozsudek ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. [32 Cdo 5685/2015](#) – poznámka Nejvyššího soudu), v nichž byla řešena obdobná situace. Na základě uvedeného pak uzavřel, že pokud žalobci (případně jeho právnímu předchůdci) vznikla škoda, pak pouze

v důsledku jeho vlastního jednání, neboť nedoložil souhlas vlastníka nemovitostí v zákonné lhůtě 3 měsíců ode dne uzavření smlouvy. Žalobce neidentifikoval a neprokázal, jaké konkrétní jednání žalované mělo být protiprávní a mělo vést k tvrzenému následku.

5. Krajský soud v Brně v záhlaví označeným rozhodnutím ve znění doplňujícího usnesení ze dne 25. 1. 2022, č. j. 17 Co 61/2021-281, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I ve znění, že se zamítá žaloba, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobci částku 7 744 000 Kč s tam specifikovaným příslušenstvím (první výrok), rozsudek soudu prvního stupně ve výroku II potvrdil (druhý výrok), uložil žalobci povinnost zaplatit žalované náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 119 971,50 Kč (třetí výrok), rozhodl, že ve vztahu mezi žalobcem a vedlejší účastníci na straně žalované nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (čtvrtý výrok), a potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku III (pátý výrok).

6. Odvolací soud vycházel ze skutkového stavu zjištěného soudem prvního stupně (výše popsaného, tj. mimo jiné i ze zjištění, že ve smlouvě byl označen pojistník současně jako pojištěný). Vložil § 2767 o. z. tak, že pojistník uzavírá pojistnou smlouvu k vlastnímu prospěchu, byť pojistná událost zasáhne osobu třetí – v daném případě žalobce jako vlastníka předmětné budovy. Citované ustanovení přitom vychází z myšlenky, že pojistník musí mít na takovém pojištění zájem hodný právní ochrany (pojistitelný zájem), který je dán buď *ex lege*, anebo vzniká udělením souhlasu pojištěného. Platná právní úprava vychází z konstrukce, že při tomto způsobu pojištění pojistník uzavře smlouvu, seznámí s ní pojištěného a udělí-li mu k tomu pojištění souhlas, vznikne pojistníkovi právo na pojistné plnění. Neřeší však důsledky neudělení souhlasu, takže v tomto případě pojistník na pojistné plnění právo mít nebude, ačkoliv je smlouvou vázán a má povinnost platit pojistné, proto je účinnost smlouvy podmíněna udělením souhlasu pojištěného s tím, že nebude-li souhlas prokázán do tří měsíců od uzavření smlouvy, smlouva se zrušuje (pojištění zaniká), avšak *ex nunc*, takže právo na pojistné zůstane pojistiteli v příslušném rozsahu zachováno s tím, že nastane-li v této době pojistná událost, vznikne právo na plnění pojištěnému.

7. V řešené věci nebyla podle odvolacího soudu v případě pojištění budov totožná osoba pojistníka a pojištěného, neboť pojistnou smlouvu uzavíral pojistník, který nebyl vlastníkem nemovitostí (předmětné budovy) a ve vztahu k nim tak nemohl být pojištěným. Pojistník měl zajisté pojistný zájem, měl zájem chránit nejen svůj movitý majetek sloužící k podnikatelské činnosti, ale i nemovitý majetek žalobce před pojistnými událostmi. Pojistný zájem pojistníka však bylo nutné prokázat a doložit souhlas žalobce s pojištěním budov, které byly v jeho výlučném vlastnictví a v nichž pojistník provozoval podnikatelskou činnost, a to v zákonem stanovené lhůtě tří měsíců od uzavření smlouvy. Jestliže pojistník nedoložil ve lhůtě tří měsíců souhlas žalobce s pojistnou smlouvou, pojištění po marném uplynutí lhůty dne 17. 1. 2018 zaniklo. Pojistitel proto oprávněně odmítl vyplatit pojistné plnění za pojistnou událost ze dne 28. 1. 2018. Odvolací soud doplnil, že ohledně škody na věcech movitých sloužících k podnikatelské činnosti pojistníka včetně škody z přerušení provozu pojistníkovi bylo pojistitelem vyplaceno pojistné plnění.

8. Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o platnosti pojistné smlouvy, který konvenoval judikatuře Nejvyššího i Ústavního soudu, jež prosazuje jako základní princip výkladu smluv, reflektující autonomii smluvních stran v soukromě právních vztazích, prioritu takového výkladu, který nevede k závěru o neplatnosti smlouvy, je-li takový

výklad možný. K tomu doplnil, že v dané věci na případ upravený v § 2767 odst. 2 o. z. pamatoval i čl. 1 bod 7 VPP-P 1/15, s nímž byli při uzavření smlouvy nepochybně seznámeni pojistník i žalobce, který byl jeho společníkem a pronajímatelem pojištěných budov.

9. K tvrzení žalobce, že žalovaná porušila poučovací povinnost podle § 21a odst. 2 písm. c) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a uvedla pojistníka v omyl, čímž způsobila zánik pojištění, odvolací soud zdůraznil, že předmětná poučovací povinnost se týká pouze případů, kdy pojistný zprostředkovatel nabízí klientovi pojištění osob, o což však v projednávané věci nešlo. Odvolací soud se s ohledem na výše uvedené ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že žalovaná se nedopustila žádného porušení právní povinnosti, v jehož důsledku by žalobci vznikla škoda představující hodnotu požárem zničených budov ve vlastnictví žalobce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 42

10. Proti rozsudku odvolacího soudu (výslovně v celém jeho rozsahu) podal žalobce včasné dovolání, v němž namítl nesprávné právní posouzení věci a navrhl jeho zrušení (případně i společně s rozsudkem soudu prvního stupně) a vrácení věci příslušnému soudu k dalšímu řízení. Přípustnost dovolání spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (potažmo i Ústavního soudu), případně že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, které v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny.

11. Žalobce předně vytýká odvolacímu soudu, že se nevěnoval odvolacím námitkám (případně se s nimi nedostatečně vypořádal) ohledně:

- rozporu pojištění budovy se zákonem.
- neurčitosti vymezení oprávněné osoby v případě pojištění budovy (odvolací soud pouze zopakoval povinnost doložit souhlas vlastníka budovy v případě pojištění podle § 2767 odst. 1 o. z. a nevěnoval se podstatě této námitky spočívající v tom, že ze smlouvy nebylo zřejmé, kdo byl osobou oprávněnou obdržet pojistné plnění v případě pojištění předmětné budovy).
- nepřiléhavosti závěru o upřednostnění výkladu zachovávajícího platnost smlouvy, neboť v úvahu připadající výklady smlouvy by vždy znamenaly platnost pojištění budovy, avšak ani výkladem nebylo možno se rozhodnout pro žádnou z těchto variant, pokud nebylo uvedeno, zda má mít při určení oprávněné osoby přednost smlouva nebo zákon a VPP-P 1/15.
- nepřezkoumatelnosti rozhodnutí soudu prvního stupně, neboť rozhodnutí Nejvyššího soudu, na která bylo odkazováno, nejsou dohledatelná, případně nejsou příléhavá.
- nemožnosti sjednat pojištění cizí věci ve vlastní prospěch ve smyslu § 2767 o. z. podle znění smlouvy, neboť oprávněnou osobou byl podle VPP-P 1/15 vždy pojištěný (vlastník) a nikde v pojistné smlouvě, v pojistných podmínkách ani v záznamu o poučení

klienta nebyla obsažena zmínka o nutnosti doložit souhlas podle § 2767 odst. 1 o. z., tj. souhlas s tím, že pojištěný neobdrží pojistné plnění.

- uvedení v omyl pojišťovacím zprostředkovatelem v případě pojištění budovy a splnění podmínek odpovědnosti za škodu. Žalobce v dovolání opětovně poukazuje na svou argumentaci uplatněnou v řízení o pochybení žalované zakládající její objektivní odpovědnost (i kdyby mělo jít o platnou smlouvu o pojištění cizího majetku ve vlastní prospěch dle § 2767 odst. 1 o. z.), spočívající v tom, že uvedla žalobce i jeho právního předchůdce (pojistníka) v omyl (porušila povinnost vykonávat svou činnost s odbornou péčí podle § 21 odst. 1 zákona o pojistných zprostředkovatelích), a tento omyl pak po 3 měsících způsobil zánik (neplatnost) pojištění předmětné budovy, což bylo v příčinné souvislosti se vznikem škody. Zdůrazňuje, že za situace, kdy jako pojištěný byl ve smlouvě označen sám pojistník, by jej totiž nenapadlo doložit souhlas žalobce jakožto skutečného pojištěného. Odvolací soud přitom pouze konstatoval absenci porušení povinnosti podle § 21a odst. 2 písm. c) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích, byť sám žalobce již v průběhu řízení přisvědčil tomu, že odkaz na toto zákonné ustanovení byl v žalobě uveden nepřiléhavě a nadbytečně.

Žalobce je tak přesvědčen, že se odvolací soud odchýlil při řešení otázky, zda „má odvolací soud povinnost vypořádat se ve svém rozhodnutí se všemi námitkami odvolatele, které jsou pro věc rozhodné“, od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tvořené rozsudky ze dne 9. 2. 2012, sp. zn. [30 Cdo 3616/2011](#), ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. [22 Cdo 1486/2019](#), ze dne 26. 2. 2008, sp. zn. [28 Cdo 2687/2007](#), a ze dne 4. 9. 2019, sp. zn. [24 Cdo 560/2019](#). S odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2010, sp. zn. [I. ÚS 2232/07](#), a ze dne 3. 6. 2020, sp. zn. [II. ÚS 2310/19](#) (jež jsou veřejnosti dostupné – stejně jako dále citovaná rozhodnutí Ústavního soudu – na <https://nalus.usoud.cz>), rovněž uvedl, že nereagování na námitky účastníka řízení je současně porušením práva na spravedlivý proces.

12. Odvolacímu soudu žalobce rovněž vytýká, že písemné odůvodnění napadeného rozhodnutí je v rozporu s jeho vyhlášeným zněním, při němž bylo (navíc oproti obsahu písemného vyhotovení napadeného rozsudku) sděleno, že k žádnému porušení právní povinnosti ze strany žalované při uzavírání pojistné smlouvy nedošlo, protože byla koncipována pojistitelem a žalovaná vůbec neměla možnost do ní zasahovat. Odvolací soud se tak měl odchýlit od rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. [29 Cdo 2543/2011](#), a ze dne 17. 10. 2019, sp. zn. [33 Cdo 2078/2019](#), při řešení otázky, „zda je přezkoumatelné rozhodnutí odvolacího soudu, v jehož písemném odůvodnění chybí podstatný důvod pro zamítnutí návrhu, který byl toliko sdělen v ústním odůvodnění rozsudku, a tento důvod zamítnutí návrhu nebyl ani v jednom případě odůvodněn odkazem na žádný právní předpis.“ Poukazuje na to, že nepřezkoumatelné je takové rozhodnutí odvolacího soudu, jehož nedostatky odůvodnění jsou na újmu uplatnění práv dovolatele, což se v tomto případě zjevně stalo.

13. Přípustnost dovolání žalobce spatřuje rovněž v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení šesti otázek, které dosud nebyly dovolacím soudem vyřešeny, a to:

1) „pokud je jako ‚pojištěný‘ v pojistné smlouvě samé označena jiná osoba než vlastník pojištěného majetku, avšak současně je v pojistných podmínkách i v zákoně stanoveno, že ‚pojištěným‘ je vlastník majetku (hodnoty pojistného zájmu), a zároveň pojistné podmínky stanoví, že osobou oprávněnou obdržet pojistné plnění je právě ‚pojištěný‘,

je toto pojištění neurčité ve vymezení oprávněné osoby (§ 2758 odst. 1 o. z.) a neplatné“,

2) „pokud je platné, posuzuje se jako pojištění majetku třetí osoby ve vlastní prospěch (§ 2767 o. z.), nebo jako pojištění majetku třetí osoby v její prospěch (§ 2768 odst. 1 o. z.)“,

3) „je definice pojištěného uvedena v § 2766 o. z. kogentní“,

4) „pokud je v pojistné smlouvě označen jako pojištěný někdo, kdo není vlastníkem pojištěného majetku, je toto pojištění neplatné pro rozpor se zákonem (§ 2766 o. z.)“,

5) „je dána příčinná souvislost mezi pochybením pojišťovacího agenta a vznikem škody za situace, kdy pojišťovací agent sjednal pojištění neplatné pro neurčitost, došlo k újmě na majetku třetí osoby, která by byla pojistnou událostí, a tato osoba se jen pro neplatnost pojištění nemůže domoci pojistného plnění“,

6) „je pojišťovací agent vyviněn z povinnosti platit poškozenému náhradu škody, pokud sjednal pojistnou smlouvu, která je neplatná pro neurčitost, a bylo zjištěno, že mu její koncept připravil zaměstnanec pojišťovny“.

14. Žalobce považuje pojištění předmětné budovy za neplatné z důvodu neurčitosti, neboť nelze ani výkladem smlouvy zjistit, kdo je osobou oprávněnou obdržet pojistné plnění v případě pojistné události, neboť nelze určit, zda šlo o pojištění budovy podle § 2767 o. z. (kde měl pojistné plnění obdržet pojistník), nebo o pojištění budovy podle § 2768 odst. 1 o. z. (kde měl pojistné plnění obdržet vlastník budovy). Odvolací soud se podle něj nevypořádal s rozporem mezi pojistnou smlouvou samotnou, v níž byl pojistník výslovně uveden též jako pojištěný, přičemž podle VPP- P 1/15 byl oprávněnou osobou výlučně pojištěný, což by nasvědčovalo závěru, že šlo o pojištění podle § 2767 o. z., a na druhé straně obsahem VPP-P 1/15 a kogentním § 2766 o. z., podle kterých byl pojištěným a tedy i oprávněnou osobou vlastník budovy (hodnoty pojistného zájmu), tj. žalobce, což by svědčilo o pojištění podle § 2768 odst. 1 o. z. Žalobce případně namítá neplatnost pojistné smlouvy též z důvodu jejího rozporu se zákonem, pokud byla u pojištění budovy označena jako pojištěný jiná osoba než vlastník majetku, neboť § 2766 o. z. považuje za ustanovení kogentní povahy. S poukazem na čl. 6 odst. 2 VPP-P 1/15, podle kterého byla pro smlouvu stanovena písemná forma pod sankcí absolutní neplatnosti, a na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu (usnesení ze dne 30. 5. 2018, sp. zn. [22 Cdo 1610/2018](#), ze dne 23. 1. 2019, sp. zn. [33 Cdo 1601/2018](#), a ze dne 23. 3. 2021, sp. zn. [22 Cdo 273/2021](#)) zdůrazňuje, že jde-li o právní úkon, pro který je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma, musí určitost obsahu projevu vůle vyplývat z textu listiny, na níž je tento projev vůle zaznamenán. Podle žalobce z judikatury Nejvyššího soudu též vyplývá, že pojišťovací zprostředkovatel odpovídá za škodu i osobě, která s ním neuzavřela smlouvu (odkazuje na rozsudek ze dne 5. 6. 2017, sp. zn. [32 Cdo 513/2017](#)), s čímž koresponduje i § 27 odst. 2 písm. d) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích. Žalobce se domnívá, že příčinná souvislost mezi pochybením žalované vedoucím k neplatnosti smlouvy a nemožnosti domoci se pojistného plnění je v řešené věci zřejmá.

15. Žalovaná ve vyjádření k dovolání považovala za správná rozhodnutí soudů nižších stupňů a navrhla dovolání z důvodu jeho nepřípustnosti odmítnout. Poukázala na povinnost soudu

uchopit obsah a smysl argumentace (námitek) a vypořádat se s ní, což odvolací soud učinil. Souhlasila se závěrem o platnosti uzavřené smlouvy. V této souvislosti rovněž zdůraznila, že komu a za jakých podmínek bude vyplaceno pojistné plnění, může být ujednáno ve smlouvě, ale rovněž tato skutečnost může vyplývat ze zákona. Není pravdou, že taková osoba musí být konkretizována zcela určitě, odkázala v tomto ohledu na rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2016, sp. zn. [32 Cdo 5685/2015](#), a ze dne 4. 1. 2010, sp. zn. [28 Cdo 3784/2009](#). Příčinná souvislost podle ní nebyla v řízení řádně tvrzena ani prokazována žalobcem, jehož tato břemena tížila. Žalobce staví konstrukci náhrady škody na alternativních příčinách (porušení poučovací povinnosti, sjednání neplatné smlouvy), které se však vzájemně vylučují. Žalobcem podle ní nebylo řádně tvrzeno, jaké konkrétní protiprávní jednání žalované mělo vést ke způsobení škody. Zdůraznila, že nemůže být osobou odpovědnou a pasivně věcně legitimovanou, jelikož netvořila obsah předmětné pojistné smlouvy. Shrnuje, že smlouva byla platně sjednána, pojištění předmětné budovy existovalo a pojišťovna byla připravena plnit. Jediným důvodem, proč tak neučinila, byla absence kvalifikovaného souhlasu dle § 2767 o. z., nikoli to, že by smlouva byla neplatná. Tvrzení žalobce o omylu považuje za nepřipustnou novotu, nadto obecnou a ničím nepodloženou.

č. 42

III.

Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů [srov. čl. II bod 1 zákona č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony], dále jen „o. s. ř.“.

17. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

18. Jedním z předpokladů přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř. je i to, že v dovolání vymezenou otázku odvolací soud řešil a že jeho rozhodnutí na jejím řešení závisí, jinak řečeno, že je pro napadené rozhodnutí určující (srov. shodně například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sen. zn. [29 NSČR 53/2013](#)).

19. Přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. nemohou založit otázky 5) a 6), neboť na jejich řešení napadené rozhodnutí nezáviselo. Odvolací soud neučinil závěr o tom, že žalovaná jakožto pojišťovací zprostředkovatelka sjednala pojištění „neplatné pro neurčitost“, ze kterého žalobce při formulaci těchto otázek vychází, naopak shledal závěr soudu prvního stupně o platnosti uzavřené smlouvy správným. Pokud odvolací soud považoval uzavřenou smlouvu za platnou, nezabýval se (neměl důvod se zabývat) otázkami založenými na předpokladu existence pojistné smlouvy „neplatné pro neurčitost“.

20. Pro napadené rozhodnutí nebylo určující ani řešení otázek 3) a 4), neboť odvolací soud zjevně vycházel z takového výkladu pojistné smlouvy (včetně pojistných podmínek, jež byly její součástí), podle něhož byl ve vztahu k pojištění předmětné budovy pojištěným žalobce jako její vlastník a bylo sjednáno pojištění cizího pojistného nebezpečí podle § 2767 o. z. Měl totiž za to, že v případě pojištění nemovitostí – budov nebyla totožná osoba pojistníka a pojištěného (srov. odstavec 15 napadeného rozhodnutí). Za této situace pak již neměl důvod zabývat se otázkou kogentnosti ustanovení § 2766 o. z., od kterého se pojistná smlouva (jak její obsah vyložil) neodchylovala, ani otázkou 4) vycházející z předpokladu, že jako pojištěný byla ve smlouvě určena osoba odlišná od vlastníka předmětné budovy. Ani na řešení těchto otázek tedy napadené rozhodnutí nezáviselo.

21. Žalobce napadl rozhodnutí odvolacího soudu výslovně v celém rozsahu, tj. i ve druhém, třetím, čtvrtém a pátém výroku, kterými bylo rozhodováno o nákladech řízení. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. však dovolání není přípustné proti výrokům o nákladech řízení.

22. Otázky 1) a 2) tak, jak byly doslovně formulovány, nemohou obstát z pohledu ustanovení § 237 o. s. ř. jako otázky hmotného práva, neboť na takto položené otázky nelze nalézt obecně platnou odpověď. Jejich formulace neumožňuje zobecnitelné judikatorní řešení. Jejich řešení se vždy bude odvíjet od okolností konkrétního případu (výkladu konkrétní smlouvy) a nemá tak případný judikatorní přesah (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2014, sp. zn. [30 Cdo 515/2014](#), a ze dne 25. 10. 2016, sp. zn. [32 Cdo 3538/2016](#), nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2019, sp. zn. [32 Cdo 382/2019](#), ze dne 26. 1. 2023, sp. zn. [23 Cdo 3535/2021](#), a ze dne 31. 1. 2023, sp. zn. [23 Cdo 3114/2021](#)). Avšak z obsahu těchto otázek ve spojení s dovolací argumentací k nim připojenou je zřejmé, že žalobce jejich prostřednictvím zpochybňuje řešení otázky určitosti vymezení oprávněné osoby v pojistné smlouvě, tj. obecně otázky určitosti pojistné smlouvy jako právního jednání odvolacím soudem. Otázka posouzení určitosti právního jednání již v judikatuře byla vyřešena a odvolací soud se od tohoto řešení v posuzované věci odchýlil, což zakládá přípustnost dovolání.

23. Námitky žalobce týkající se nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí a nevypořádání se s jeho odvolací argumentací pak Nejvyšší soud posoudil jako námitky vady řízení, k nimž přihlédl v souladu s § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Dovolání je důvodné.

25. Podle § 553 o. z. o právní jednání nejde, nelze-li pro neurčitost nebo nesrozumitelnost zjistit obsah ani výkladem (odstavec 1). Byl-li projev vůle mezi stranami dodatečně vyjasněn, nepřihlíží se k jeho vadě a hledí se, jako by tu bylo právní jednání od počátku (odstavec 2).

26. Podle § 554 o. z. k zdánlivému právnímu jednání se nepřihlíží.

27. Podle § 555 odst. 1 o. z. se právní jednání posuzuje podle svého obsahu.

28. Podle § 556 o. z. co je vyjádřeno slovy nebo jinak, vyloží se podle úmyslu jednajícího, byl-li takový úmysl druhé straně znám, anebo musela-li o něm vědět. Nelze-li zjistit úmysl

jednajícího, přisuzuje se projevu vůle význam, jaký by mu zpravidla přikládala osoba v postavení toho, jemuž je projev vůle určen (odstavec 1). Při výkladu projevu vůle se přihlídně k praxi zavedené mezi stranami v právním styku, k tomu, co právnímu jednání předcházelo, i k tomu, jak strany následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přikládají (odstavec 2).

29. Nejvyšší soud předně uvádí, že se žalobce mylí, spojuje-li s případnou neurčitostí pojistné smlouvy v části týkající se určení oprávněné osoby u pojištění předmětné budovy její neplatnost. Neurčitost a nesrozumitelnost byla sankcionována absolutní neplatností právního úkonu za právní úpravy účinné do 31. 12. 2013 (srov. § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů). Současná právní úprava obsažená v zákoně č. 89/2012 Sb. jednání po obsahové stránce neurčitá nebo nesrozumitelná označuje za zdánlivá, nikoliv za neplatná právní jednání. Zdánlivá právní jednání jsou taková jednání, ke kterým se pro vady projevu vůle nepřihlíží (§ 554 o. z.). Kromě jednání neurčitých či nesrozumitelných, u kterých pro vadu projevu nelze stanovit právní následky, jež by byly způsobily účastníky zavazovat (§ 553 o. z.), jde též o jednání, u kterých chybí vůle jednající osoby (§ 551 o. z.), a u kterých projevená vůle není vážná (§ 552 o. z.). S ohledem na příkaz zákonodárce k těmto jednáním nepřihlížet platí, že jsou-li splněny zákonné předpoklady, soud tak učiní z úřední povinnosti bez ohledu na návrhy stran (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 11. 2018, sp. zn. [29 Cdo 5943/2016](#), uveřejněný pod číslem 103/2019 Sb. rozh. obč., nebo též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2022, sp. zn. [26 Cdo 3352/2021](#), uveřejněné pod číslem 43/2023 Sb. rozh. obč. – dále jen „R 43/2023“).

č. 42

30. Projev vůle není určitý, nejsou-li použité výrazy dostatečně konkrétní a jasné, takže nelze určit, jaké právní následky má projevená vůle vyvolat. Nesrozumitelnost je spjata s výrazy, jimž nelze porozumět, takže obsah projevené vůle zůstává zahalen tajemstvím. Neurčitost nebo nesrozumitelnost se může týkat celého právního jednání nebo jen některé jeho části. Závěr o zdánlivosti právního jednání pro jeho neurčitost či nesrozumitelnost je však opodstatněn pouze tehdy, jestliže pochybnosti o jeho obsahu nelze odstranit ani výkladem za použití interpretačních pravidel stanovených v § 555 a násl. o. z. Jinými slovy, teprve v případě, že pojmy použité v jazykovém vyjádření obsahu jednání jsou natolik nejednoznačné či nejasné, že z nich nelze ani s přihlédnutím k vůli účastníků usuzovat na záměr, jež měly naplnit (nelze ozřejmit, k jakým právním následkům vůle směřovala ani na základě aplikace výkladových pravidel), může soud přistoupit k závěru o zdánlivosti právního jednání (srov. například [R 43/2023](#), nebo rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 23. 6. 2020, sp. zn. [33 Cdo 99/2020](#), a ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. [24 Cdo 3507/2021](#)).

31. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu k výkladu právních jednání se pak podává, že pro výklad jakéhokoliv právního jednání je podstatný jeho obsah, nikoliv např. jeho označení či pojmenování (§ 555 odst. 1 o. z.). Základní (prvotní) pravidlo výkladu adresovaných právních jednání formuluje § 556 odst. 1 věty první o. z. Soud nejprve zkoumá (zjišťuje), jaká byla skutečná vůle (úmysl) jednajícího, a to při zohlednění všech v úvahu přicházejících (zjištěných) okolností. Skutečnou vůli (úmysl) jednajícího je přitom třeba posuzovat k okamžiku, kdy projev vůle učinil (kdy se stal perfektním). Ochrana dobré víry adresáta právního jednání vyžaduje (§ 556 odst. 1 věta první o. z.), aby soud právní jednání vyložil jen podle takového úmyslu jednajícího, který byl, anebo musel být adresátovi znám. Při zjišťování úmyslu jednajícího tudíž soud přihlíží toliko k těm okolnostem, které mohl vnímat i adresát

právního jednání. Jinými slovy, pro výklad právního jednání je určující skutečná vůle (úmysl) jednajícího (která byla anebo musela být známa adresátovi), již je třeba upřednostnit před jejím vnějším projevem (např. objektivním významem užitých slov). Teprve tehdy, nelze-li zjistit skutečnou vůli (úmysl) jednajícího, postupuje soud podle pravidla vyjádřeného v § 556 odst. 1 věty druhé o. z. Ustanovení § 556 odst. 2 o. z. pak uvádí demonstrativní výčet okolností, k nimž soud při výkladu právního jednání přihlíží. Řečené platí jak pro vícestranná, tak i pro jednostranná adresovaná právní jednání (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2017, sp. zn. [29 Cdo 61/2017](#), uveřejněný pod číslem 4/2019 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 9. 2020, sp. zn. [31 Cdo 684/2020](#), uveřejněný pod číslem 37/2021 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1001/2021](#), uveřejněný pod číslem 18/2023 Sb. rozh. obč.).

č. 42

32. Při zjišťování skutečné vůle jednajících nelze též opomenout interpretační předpoklad racionálních aktérů, podle něhož je při odstraňování pochybností o obsahu právního jednání třeba vycházet z předpokladu, že strany jednaly racionálně (srov. například rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. [22 Cdo 826/2013](#), ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. [32 Cdo 2081/2007](#), ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. [32 Cdo 4725/2015](#), a ze dne 21. 8. 2018, sp. zn. [32 Cdo 4533/2016](#)). Volní projev je třeba vykládat tak, aby nevyústil v nesmyslné (absurdní) závěry o projevené vůli, podle pravidla výkladu ve prospěch efektivnosti. Na ten lze usuzovat zejména z konkrétních okolností a z konkrétních zájmů stran.

33. V posuzované věci odvolací soud zjevně považoval sjednanou pojistnou smlouvu za určitou i ve vztahu k pojištění předmětné budovy (byť závěr o určitosti smlouvy výslovně neuvedl), tj. i ohledně určení, kdo byl osobou oprávněnou k přijetí pojistného plnění, pokud měl za to, že šlo o smlouvu platně sjednanou, že pojištěným z této smlouvy byl žalobce jako vlastník předmětné budovy a že současně šlo o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve smyslu § 2767 o. z., tedy že šlo o pojistnou smlouvu uzavřenou ve prospěch pojistníka (oprávněnou osobou z uvedené smlouvy byl pojistník), která se vztahovala na pojistné nebezpečí jako možnou příčinu vzniku pojistné události u třetí osoby (žalobce). Uvedený závěr však podle zmíněné judikatury Nejvyššího soudu nemůže obstát jako správný pro svou neúplnost, neboť odvolací soud neprovedl výklad pojistné smlouvy respektující výše citovaná výkladová pravidla.

34. Odvolací soud se v rámci svých úvah nezabýval tím, jaký byl úmysl stran při uzavírání pojistné smlouvy. Nezjišťoval, jaká byla jejich skutečná vůle ve vztahu k pojištění předmětné budovy. Ve svých úvahách řádně neobjasnil rozpor mezi závěrem výkladu smlouvy, podle kterého v případě pojištění předmětné budovy nebyla totožná osoba pojistníka a pojištěného (pojištěným byl žalobce) a tím, že podle skutkových zjištění soudu prvního stupně, která přitom považoval za správná, byl jako pojištěný v pojistné smlouvě výslovně uveden pojistník. Jeho zdůvodnění o principu výkladu smlouvy reflektujícím autonomii smluvních stran a jeho převzetí závěru soudu prvního stupně o tom, že obě strany smlouvy byly vedeny úmyslem sjednat platnou pojistnou smlouvu, nic nevypovídá o tom, jaký obsah podle jejich společné skutečné vůle, pokud taková existovala, měla tato platná smlouva mít a jak byla projevena, a to zejména ve vztahu k vymezení toho, kdo měl být pojištěným a kdo osobou oprávněnou ohledně pojištění předmětné budovy.

35. V této souvislosti dovolací soud pro úplnost dodává, že právní úprava pojištění se vyznačuje možnou mnohostí subjektů nad rámec smluvních stran pojistné smlouvy (pojistitele

a pojistníka). Pojistníkem se rozumí osoba, která uzavřela s pojistitelem pojistnou smlouvu. Pojistník uzavřením pojistné smlouvy zabezpečuje sebe anebo jinou osobu pro případ vzniku nahodilé události a jako smluvní strana má povinnost platit pojistné. Od pojistníka je třeba odlišit osobu pojištěného jako osobu, na jejíž život, zdraví, majetek nebo odpovědnost nebo jinou hodnotu pojistného zájmu se pojištění vztahuje (§ 1766 o. z.). Ve většině případů se předpokládá, že pojistníkem a pojištěným bude táž osoba. Pokud však pojistník a pojištěný jsou různé osoby, uzavírá pojistník pojistnou smlouvu týkající se cizí hodnoty pojistného zájmu, ačkoli on sám má vlastní pojistný zájem. Z pohledu pojistníka je pojištěný zájem cizí například proto, že nemá k pojištěnému předmětu vlastnické právo, ale může mít jen právo užívací (srov. ŠIMEK, Robert. § 2766 [Pojištěný]. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník § 2716–2893. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 336, marg. č. 12 a 14.). Pojištěný je tedy osobou, která má legitimní vztah k předmětu pojištění, jehož složkami mohou být hodnoty jeho osobní (morální) integrity jako je život, zdraví, osobní stav apod., i hodnoty, které mají majetkovou (hmotnou či nehmotnou) povahu. Východisko právní úpravy pojištění vychází z představy, že pojištěný je ústřední osobou, která je možností realizace nahodilých skutečností vyvolaných existencí pojistného nebezpečí bezprostředně ohrožena, a je na jeho vůli, zda vstoupí do pojišťovacího poměru sám jako pojistník, nebo udělí svolení jiné osobě, aby hodnoty pojistného zájmu byly chráněny poskytnutím pojistné ochrany za úplatu hrazenou touto jinou osobou – pojistníkem (srov. ŠIMEK in MELZER, op. cit., s. 335, marg. č. 7). Dále je od těchto osob třeba odlišit oprávněnou osobu (§ 2770 o. z.), které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění (srov. ŠIMEK in MELZER, op. cit., s. 337, marg. č. 19).

36. Při sjednávání pojistné smlouvy tak mohou nastat následující základní situace. Pojistník, pojištěný a oprávněný je jedna osoba, jedná se tudíž o pojištění vlastního pojistného nebezpečí ve vlastní prospěch. Druhou do úvahy přicházející situací je situace, kdy pojistník a pojištěný je jedna osoba a oprávněný osoba druhá, jedná se o pojištění vlastního pojistného nebezpečí ve prospěch třetího (§ 2768 odst. 1 o. z.). Třetí možnost nastává, když pojistník je jedna osoba a pojištěný a oprávněný druhá osoba. V tomto případě se jedná o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojištěného. Předposlední možností je situace, kdy pojistník a oprávněný je jedna osoba a pojištěný druhá osoba. Na tuto situaci se pohlíží jako na pojištění cizího pojistného nebezpečí ve vlastní prospěch (§ 2767 o. z.). Poslední variantou je situace, že pojistník, pojištěný a oprávněný jsou tři různé osoby. Jedná se o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch třetí osoby (§ 2768 odst. 2 o. z.); k tomu srov. RŮŽIČKA, Hynek. § 2766 [Pojištěný]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 2.; nebo WAWERKOVÁ, Magdalena. § 2766 Pojištěný. In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1311, marg. č. 7 až 11.

37. Odvolací soud v posuzované věci při výkladu pojistné smlouvy též pochybil, pokud dospěl k závěru, že pojistník byl současně oprávněnou osobou i ve vztahu k pojištění předmětné budovy ve vlastnictví žalobce (tj. že šlo o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka podle § 2767 o. z. – viz předposlední z výše uvedených variant), ačkoliv i tento závěr neměl podložen žádným zjištěním o skutečné vůli stran. Přitom se odvolací soud řádně nevypořádal ani s námitkou žalované, že v samotné pojistné smlouvě osoba oprávněná k pojistnému plnění označena nebyla (jiné skutkové zjištění o obsahu pojistné smlouvy odvolací soud neučinil) a že podle čl. 4 VPP-P 1/15 měl být oprávněnou osobou výlučně pojištěný (tedy že pojistné podmínky předpokládaly totožnost osoby pojištěné a osoby

oprávněné). Pojištěným však podle současně přijatého závěru odvolacího soudu u pojištění předmětné budovy nebyl pojistník, nýbrž žalobce, což by v případě aplikace čl. 4 VPP-P 1/15 vylučovalo existenci pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka, a tudíž i aplikaci § 2767 o. z.

38. K tomu lze dodat, že vycházel-li odvolací soud při závěru o sjednání pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka (vyžadujícího prokázání souhlasu pojištěného podle § 2767 odst. 2 o. z.) z úvahy, že na takový případ pamatoval i čl. 1 bod 7 VPP-P 1/15, pak patrně zaměnil souhlas pojištěného k pojištění, tj. svolení pojištěného k samotnému uzavření pojistné smlouvy týkající se pojištění jeho majetku, který zakládá domněnku prokázání pojistného zájmu pojistníka podle § 2762 odst. 3 o. z., se souhlasem pojištěného podle § 2767 odst. 1 o. z. s tím, že nenabude pojistné plnění, které namísto něj přijme pojistník, tj. svolení pojištěného s tím, že oprávněnou osobou namísto něj bude pojistník, udělovaný pojištěným po seznámení s obsahem pojistné smlouvy, podle níž je oprávněnou osobou pojistník.

č. 42

39. Mezi souhlasem k pojištění podle § 2762 odst. 3 o. z. a souhlasem podle § 2767 odst. 1 o. z. přitom nelze klást rovnítko, neboť se jedná o dvě různá právní jednání týkající se pojištění, byť oba souhlasy lze fakticky udělit i současně (např. je-li pojistník pojištěným pověřen ke sjednání pojištění, jehož předmětem je majetek pojištěného, může mu být současně pojištěným udělen též souhlas k přijetí plnění z takového pojištění a tento doložen pojistiteli). Zatímco první ze souhlasů osvědčuje dispoziční oprávnění spravovat cizí zájem, u druhého jde o souhlas s inkasem pojistného plnění, případně s určením oprávněné osoby, kterou by jinak byl pojištěný (srov. ŠIMEK, Robert. § 2767 [Pojištění cizího pojistného nebezpečí]. In: MELZER, Filip, TÉGL, Petr a kol. Občanský zákoník § 2716-2893. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 353, marg. č. 33.). Jinak řečeno, má-li být při uzavření pojistné smlouvy pojistníkem odlišným od pojištěného předmětem pojištění majetek pojištěného, souhlas podle § 2762 odst. 3 o. z. zakládá právní domněnku existence pojistného zájmu pojistníka na takovém pojištění. V případě absence souhlasu musí být pojistníkem osvědčeno, že má pojistný zájem i na majetku pojištěného (srov. též domněnku uvedenou v § 2762 odst. 2 větě druhé o. z.). Důsledkem absence pojistného zájmu pojistníka na pojištění při uzavření smlouvy je pak podle § 2764 o. z. neplatnost sjednané pojistné smlouvy. Souhlas podle § 2767 odst. 1 o. z. je naopak vyžadován tehdy, je-li uzavřena pojistná smlouva pojistníkem odlišným od pojištěného, předmětem pojištění je majetek pojištěného a je navíc sjednáno pojištění ve prospěch pojistníka, příp. třetí osoby, tj. nemá-li být podle smlouvy oprávněnou osobou pojištěný. Důsledkem neprokázání takového souhlasu pojištěného pojistníkem v zákonem stanovené (či sjednané) lhůtě od uzavření smlouvy pak je zánik pojištění.

40. Ze zjištění soudu prvního stupně, která odvolací soud převzal jako správná, přitom vyplývá, že čl. 1 bod 7 VPP-P 1/15 upravoval existenci pojistného zájmu jako základní podmínky pro možnost sjednání pojištění a obsahoval definici pojistného zájmu totožnou s § 2761 o. z. a úpravu týkající se existence pojistného zájmu a jeho prokázání obdobnou jako v § 2762 odst. 2 a 3 o. z. Netýkal se situace, v níž by byla smlouvou určena jako oprávněná osoba odlišná od pojištěného. Souhlas tam zmíněný tedy byl zjevně souhlasem ve smyslu § 2762 odst. 3 o. z. a nikoliv souhlasem podle § 2767 odst. 1 o. z., jak se mylně domníval odvolací soud.

41. Odvolací soud též v rozporu s § 556 odst. 2 o. z. při výkladu pojistné smlouvy a posouzení její určitosti důsledně nepřihlížel k tomu, co právnímu jednání předcházelo, a jak strany

následně daly najevo, jaký obsah a význam právnímu jednání přiřkládají. Ve svých úvahách totiž nijak nezohlednil skutkové zjištění učiněné ze záznamu jednání žalovaného s klientem (pojistníkem) ze dne 10. 10. 2017, podle kterého pojistník projevil zájem „o pojištění majetku společnosti a odpovědnosti za škodu“ (nikoliv o pojištění majetku patřícího někomu jinému), ani zjištění, že v dopise ze dne 9. 5. 2018 sice pojistitel sdělil, že pojistnou smlouvu i ve vztahu k pojištění předmětné budovy považoval za platnou a že k zániku pojištění došlo podle § 2767 odst. 2 o. z. uplynutím lhůty 3 měsíců, v níž nedošlo k doložení souhlasu vlastníka budovy, avšak současně v tomto dopise též uvedl, že pojistník byl současně pojištěným, a že majitelem předmětné budovy byl žalobce. Z uvedených informací tedy nebylo zcela zřejmé, koho vlastně pojistitel po uzavření smlouvy považoval za pojištěného z pojistné smlouvy ve vztahu k předmětné budově, tj. jaký význam pojmu „pojištěný“ přiřkládal, pokud podle něj měl být pojištěným pojistník a současně odkazoval na zákonné ustanovení § 2767 odst. 2 o. z. o zániku pojištění pro případ nedoložení souhlasu pojištěného podle § 2767 odst. 1 o. z. ve stanovené lhůtě s poukazem na nedodání souhlasu vlastníka budovy (žalobce), což by naopak nasvědčovalo tomu, že za pojištěného považoval vlastníka budovy.

č. 42

42. Pokud odvolací soud neprovedl řádný výklad relevantních smluvních ujednání a nezjišťoval vůli stran při uzavírání pojistné smlouvy ve vztahu k vymezení jejího obsahu co do osoby oprávněné z pojištění a pojištěného, je nesprávný pro neúplnost (minimálně předčasný) též jeho právní závěr o určitosti uzavřené smlouvy, kterou současně považoval za platnou smlouvu o pojištění cizího pojistného nebezpečí ve prospěch pojistníka, u které mělo dojít k zániku pojištění podle § 2767 odst. 2 o. z.

43. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, Nejvyšší soud přihlíží též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

44. Žalobce předně namítl nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí, neboť v jeho písemném odůvodnění chybí podstatný důvod pro zamítnutí žaloby sdělený v ústním odůvodnění rozsudku. Z přepisu zvukového záznamu o vyhlášení rozhodnutí ze dne 25. 1. 2022 vyplývá, že odvolací soud zamítnutí žaloby odůvodnil mimo jiné tím, že soud prvního stupně správně dovodil, že k žádnému porušení právní povinnosti ze strany žalované při uzavírání smlouvy nedošlo, neboť smlouva byla koncipována pojistitelem a žalovaná neměla možnost do smlouvy zasahovat, a že při absenci porušení právní povinnosti ze strany žalované nemůže odpovídat za tvrzenou škodu způsobenou žalobci. V písemném odůvodnění napadeného rozhodnutí však odvolací soud takový důvod pro zamítnutí žaloby neuvedl (srov. bod 18 až 20 napadeného rozhodnutí) a není tedy zřejmé, zda i skutečnost, že smlouva byla koncipována přímo pojistitelem a že do ní nemohla žalovaná zasahovat, považoval za důvod pro zamítnutí žaloby a na základě jakých důkazů případně k takovému skutkovému zjištění dospěl.

45. Žalobce v dovolání rovněž namítl, že v odvolání předložil odvolacímu soudu 4 okruhy námitek, a to námitku neurčitosti vymezení oprávněné osoby v případě pojištění budovy (I), rozporu pojištění budovy se zákonem (II), uvedení v omyl v případě pojištění budovy (III) a splnění podmínek odpovědnosti za škodu (IV), s nimiž se odvolací soud řádně nevypořádal. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 11. 5. 2011, sp. zn. [28 Cdo 4118/2010](#), zdůraznil, že „jedním z principů představujících neopomenutelnou součást práva na spravedlivý proces je povinnost soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit, přičemž se musejí vypořádat s námitkami uplatněnými

účastníky řízení, a to způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. [22 Cdo 1486/2019](#), a v něm citovaná další rozhodnutí Nejvyššího a Ústavního soudu). Námitky I a II uplatněné žalobcem v odvolacím řízení úzce souvisí s otázkou, pro jejíž řešení shledal dovolací soud dovolání přípustným a důvodným, proto již není důvod se jimi zabývat v rámci vad řízení. Žalobci však lze přisvědčit, že s námitkami III a IV se odvolací soud nevypořádal způsobem odpovídajícím míře jejich závažnosti a tím zatížil řízení vadou, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Žalobce totiž v řízení spatřoval porušení povinnosti žalované (jednu z podmínek její odpovědnosti za škodu) nejen v porušení poučovací povinnosti podle § 21a odst. 2 písm. c) zákona o pojistných zprostředkovatelích, které posuzoval odvolací soud, ale i v porušení její povinnosti vykonávat činnost s odbornou péčí stanovenou v § 21 odst. 1 zákona o pojistných zprostředkovatelích. K tomu tvrdil, že žalovaná nejednala s odbornou péčí, pokud jako pojištěného uvedla ve smlouvě pojistníka, tj. jinou osobu než umožňuje zákon, a že takové označení bylo způsobilé uvést pojistníka v omyl ohledně jeho případných povinností podle § 2767 odst. 2 o. z. i v případě, pokud by nezpůsobovalo neplatnost předmětné pojistné smlouvy (pojistník nemohl předpokládat povinnost doložit souhlas pojištěného, byl-li jako pojištěný ve smlouvě označen sám). K tomuto tvrzení se odvolací soud nevyjádřil.

46. Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, řízení před odvolacím soudem bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a podmínky pro změnu napadeného rozhodnutí dány nejsou, Nejvyšší soud bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) rozsudek odvolacího soudu ve znění doplňujícího usnesení zrušil podle § 243e odst. 1 o. s. ř. včetně závislých výroků o náhradě nákladů řízení. Důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozsudek soudu prvního stupně (i v něm nebyl proveden řádný výklad pojistné smlouvy), proto dovolací soud zrušil podle § 243e odst. 2 o. s. ř. také toto rozhodnutí včetně navazujícího usnesení o výši náhrady nákladů řízení vedlejší účastníci a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

47. Právní názor dovolacího soudu je pro soudy nižších stupňů závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem, ve spojení s § 226 odst. 1 o. s. ř.).